

VI

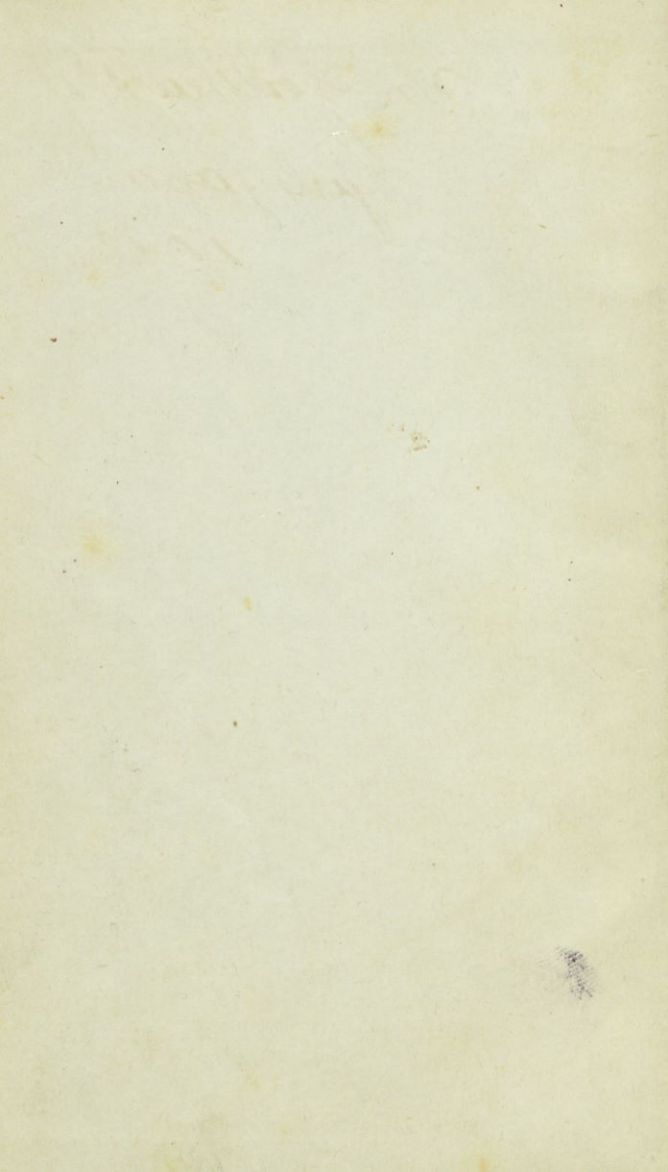
B35.992

73.9

Fr. Podskajš
Ljubljana.
1912.

Salonska knjižnica

== XIII. ==

DARIJA.

Češki napisal: JULIUS ZEYER.

VEST.

Roman iz serije „Rodbina Muratovih“.

Ruski spisal: A. P. Šelljev-Mihajlov.

Prevel: F. A. P...ć. - - - - -

V GORICI 1911.

Tiskala in založila »Goriška Tiskarna« A. Gabršček.

VII B 35.992g

IN 203000 6017

DARIJA.

Češki napisal: JULIUS ZEYER.

I.

Večina tujcev je zapustila Homburg, in mesto se je zdelo pusto in prazno. Če je igrala v kopališkem parku godba, je sestajalo precej mnogoštevilno občinstvo le še iz domačinov, in po širokih sprehajaliških alejah se je preganjal jesenski veter čisto sam. V grajskem vrtu, kjer se je ogledovalo krasno pisano drevje tako melanholično v mirni vodni gladini, se je lepega dne sprehajala dama, mlada in krasna. Sedla je na majhno klopico, odprla album in začela skicirati okrogli grajski stolp, ki se je dvigal slikovito nad goščavo starih dreves v čisti zrak. Ta mlada dama je bila grofica Paraskeva Muromska. Komaj je naznačila z nekoliko črtami obris stolpa, ko so jo zmotili v delu koraki po pesku. Med drevjem se je prikazala, ožarjena od jesenskega solnca, druga da-

ma, še mlajša, še krasnejša nego grofica. Korakala je počasi, toda ko je zagledala grofico, se je nasmehnila in nekoliko pospešila svoj počasni korak.

»Praskovja Pamfilovna,« je vskliknila, »res mislim, da sva midve poslednja gosta v Homburgu. Celo jutro nisem srečala nikogar, in vendar blodim že celo uro po vrtu in po grajskih dvoriščih. Le pri onem lepem portalu iz rdečega kamenja, katerega ste narisali za me, sta sedela dva vojaka; imeli ste videti, kako začudeno sta me gledala, — kakor prikazen! Zjutraj pri česanju me je obšla misel, da je že zadnji čas, vrniti se na Rusko.«

Grofica se je stisnila v kot lesenega kanapéja.

»Sedite, ljuba Dašenjka,« je rekla prijazno.

Lena krasotica je sedla in se utrujeno oprla ob leseno naslonjalo. Grofica je odložila album in vzdihnila. Njene temne oči so se vpirale zamišljeno v obličje Dašenjkino.

»Dala sem že svoji komornici ukaz, naj pripravi vse za povratek,« je odvrnila za trenotek. »Toda odkrito rečeno, ni mi

dolgčas po domu. Homburg mi je najljubši tak, kakoršen je zdaj. Vi odpotujete naravnost v Petrograd, Darija Pavlovna?»

»Da,« je odvrnila Darija, »in vi naravnost v Moskvo?»

Predno je grofica odgovorila, se je prikazala njena komornica, pristopila hitro k njej in jej izročila pismo.

»Saj oprostite?« je rekla grofica. »Tako rada čitam pisma, da si jih dajem prinašati za seboj, kadar delam na vrtu.« Odprla je pismo. Rdečica jej je preletela obličje.

»Moj mož je v Petrogradu!« je vskliknila presenečeno. »Kupil je tam hišo, da bi ugodil moji davni želji. Zato torej ni šel z menoj v Homburg! Bil je ves čas v Petrogradu, da bi uredil vse po mojem okusu!«

»Ah, torej bodete pozimi v Petrogradu!« je rekla Darija in povabila zamišljene oči.

»Kakšna sreča! Ne bom torej pogrešala vaše družbe, duša moja,« se je radovala Praskovja; »videli se bodeva vsak dan kakor tukaj v Homburgu!« Objela je svojo prijateljico, toda za trenotek je u-

molknila, zamišljenost se je začela kazati tudi na njenem obličju.

»Kako ljubeznjiv je vaš mož, Paraša,« je začela Darija. »Toda vi ste žalostni?«

»Grof mi piše, da bi prišel po me, toda da je bolan,« je odvrnila Praskovja in vnovič odprla pismo. Obe dami sta ostali zamišljeni, in nastal je precej dolg premor. Praskovja je začela govoriti prva.

»Poznam vas zdaj tri mesece, Darija,« je rekla in jo prijala za obe roki, »in mislim, da me ljubite prav tako, kakor ljubim jaz vas. Lahko vam povem vse. Vedite torej, da sem vam zamolčala neke reči, o katerih se mi je zdelo, da vam jih ni neobhodno treba vedeti. Toda zdaj vidim, da vam moram pojasniti marsikaj, kar bi si morda pozneje v Petrogradu lahko tolmačili napačno. Nočem, da bi izvedeli od drugih, kar vam dolgo ne ostane tajno, nočem, da bi na primer moja komornica razodevala mojo historijo vaši in to z vsemi pristavki opravljivih jezikov.«

»Kako? Vi imate historijo?« se je čudila Darija. Najprej jo je presenečeno o-

pazovala, potem pa se je vgriznila v ustnice, da bi skrila smeh, ki se jej je porodil nehoté; njene oči, običajno tako koprneče in sanjave, so se posvetile v razposajeni veselosti. Grofica ni opazila ničesar, kajti njene oči so bile povešene. Nastal je nov premor. Praskovja je zbrala molče celo pest vizitk, katere je imela spravljene v svoji košarici za delo. Navadno je navijala na nje svilo za vezenje. Vrgla jih je Dariji v naročje.

»Prečitajte si ta imena,« je rekla, »in povejte, kaj se vam zdi.«

Darija je vzela vizitke ter čitala leno in raztreseno nekaj imen.

»Ne zdi se mi čisto nič. To so imena, ki so znana bolj ali manj po celi Rusiji. Najbrž so to vaši znanci iz Moskve, ki so vas obiskali, ko jih je vodila pot skozi Homburg.«

»No, in ali se ne čudite, da med temi imeni znanih oseb iz Moskve ni niti enega ženskega?«

»Ah, res—« je vskliknila Darija presenečeno. »Toda končno, če ti gospodje morda niso oženjeni ali pa so pustili svoje žene v Moskvi!«

»Temu ni tako; niti ene dame v Moskvi ne poznam. Žene prijateljev mojega moža me niti ne vabijo niti ne posečajo.«

»Tem slabše za nje in tem boljše za vas,« je odvrnila Darija.

»In vi se ne vprašate, zakaj se godi tako? No, povem vam to. Cela moskovska družba se je zgražala nad mojo poroko. Rodbina Muromskih spada med prve rodbine celega carstva, in jaz — sem hči bivšega lakaja.«

Praskovja je umolknila in gledala na Darijo, kakor bi pričakovala, da plane kvišku, toda Darija se ni niti zganila; opirala se je naprej ob naslonjalo lesenega kanapéja, njeno oko ni kazalo najmanjšega presenečenja, iz ust se jej je oglasilo hladno: »Ah, res?« ... To je bilo vse. Praskovja je čutila veliko olajšanje.

»Moj oče je imel to nesrečo, da ga je sovražil majordom velikega kneza, pri katerem je služil,« je pripovedovala Praskovja. »Ta brezčutni človek je dolgo preganjal mojega očeta, in končno se mu je ponudila dobra prilika, da ga je lahko nenkrat odpustil iz službe. Veliki kneginji se je včasih poljubilo igrati ulogo nežne

matere; dogajalo se je to takrat, kadar se je dolgočasila in ni vedela, s čim bi si krajšala čas. Nekoč, dan po dvornem plesu, je letela na perutih materinske ljubezni k svojim otrokom, zapletla se v preprogo, padla in si — izbila zob. Silen hrup! Veliki knez je besnel, nekdo je moral biti vržen kot žrtev v žrelo jeze. Majordom si ni dolgo pomišljal, krivda je padla na mojega očeta, saj je bil on tisti, ki je razprostil preproge po hodnikih, in kako bi se bila velika kneginja spodtaknila, če bi bil dobro nategnil preprogo? Še isti dan je bil odpuščen iz službe ter pregnan, in nesreča ga je preganjala izza onega dne brez prestanka. Bilo bi dolgo in mučno, bilo bi smešno in vredno joka, če bi se spuščala v podrobnosti, če bi slikala, kako je postal zob velike kneginje pošast, ki je podila očeta od pragov vseh hiš, v katerih je iskal nove službe. Zgodaj je umrl, in mati ga ni dolgo preživela. Prišla sem v hišo svojega strica; bil je bogat trgovec. Naklonil mi je, da so me odgajali z njegovimi hčerami; sklenili so, da napravijo iz mene učiteljico ali odgojiteljico. Moje življenje v njegovi hiši je bilo žalostno, zelo žalo-

stno. Ponavljala se je z menoj ona davna, stara historija, katero vsakdo pozna. Stric je bil ljubezniv, toda žena njegova me je sovražila; bila je ljubosumna na vsako ljubeznjivo besedo, na vsak prijazen pogled, naj mi ga je naklonil kdorkoli; njene hčere, moje sestrične, so me zaničevale iz dna svojih duš. Plakala sem na skrivnem in klicala k Bogu, naj me reši. Rešil me je nepričakovano po nekaj letih pravega mučeništva. Moj stric je bil v trgovski zvezi z grofom Muromskim, ki ima po celi Rusiji velike tovarne. Nekoč je prišel grof k nam, teta in sestrična sta bili na letovišču, in bila sem sama s stricem v mestu. Niso mi privoščile zraka gozdov in step; pod pretvezo, da me potrebuje stric v mestu, so me pustile doma. Cel dan sem šivala v svoji mali sobici, in nekoč sem zaslišala v sosedni sobi glas svojega strica v prepiru z nepoznano mi osebo. Oba sta kričala kakor za stavo, toda razumela nisem, za kaj gre. Naenkrat je odprl moj stric vrata: »Hitro, Paraša, kozarec vode! Grofu je slabo!«

»Prestrašena sem vstopila v sobo; grof, katerega sem videla tedaj prvič, je

ležal omedlel na divanu. Ko sem pristopila z vodo k njemu, je odprl oči. »Kdo je to?« je vprašal za trenotek strica in pokazal na me. Prijel me je za roko, in jaz sem zatrepetala, kajti njegove polmrtve oči so se naenkrat zalesketale tako čudno, tako strašno. Bilo mi je tesno, in zbežala sem v svojo sobo. Toda grofov glas sem slišala za seboj; odločno je rekel mojemu stricu: »Ta deklica bo moja žena.« —

Praskovja je bila bleda in se je tresla po celem telesu.

»To vas je iznenadilo, toda prijetno?« je vprašala Darija, ki je poslušala čim dalje, tem pozorneje.

»Vi grofa ne poznate,« je zašepetala Praskovja kot edini odgovor, toda njena bledost in njeno trepetanje sta govorila mnogo.

»Ah, grof je nestvor?« je vskliknila Darija in sklenila roke. Tudi Praskovja jih je sklenila.

»Prizanašajte mu!« je prosila. »Hvaležna sem mu. Odpeljal me je iz hiše službe.«

Obe ženski sta trenotek molčali.

»Moj stric je bil srečen,« je nadaljevala nato Praskovja, kakor da intermeca vsklika in prošnje sploh ni bilo; »moj stric je bil srečen. Velika vsota, za katero sta se prepirala, mu je padla kot dar v naročje. Toda teta bi bila izgubila raje celo svoje imetje nego videla mene kot visoko damo. Naenkrat se jej je zdelo, da sem neizmerno krasna. Začela mi je prigovarjati: »S tako postavo, s takim obličjem, s takim duhom kakor jih imaš ti, dušica, ni treba, da bi se žrtvovala pol glupemu možu. Saj je grof samo razvalina, samo mlaka najgnusnejše gnojnice!« In nato zopet stric: »Resnica, resnica, toda pomisli, Paraša, golobičica, baš zato, ker je grof razvalina, gotovo ne bodeta živela skupaj niti leto dnij. Nekaj mesecev mine, in ti podeduješ ogromno premoženje in staro ime in potem svobodno podaš svojo roko njemu, za katerega se oglasi tvoje srce! ...« Tako mi je prigovarjal stric, in jaz sem privolila.«

»In grof še vedno ni umrl, je dodala Darija, kakor da hoče neprisotnemu soprogu krasne Praskovje očitati to krutost.

»Nisem dovolj nehvaležna in kruta, da bi mu želela smrt,« je odvrnila grofica, »toda dovolj sem odkritosrčna, da priznam, da ne prosim Boga s solzami v očeh, naj izvoli podaljšati njegovo življenje v brezkončno. Sicer se pa počuti grof boljše nego kdaj prej, in Bog ve, da mu njegovo zdravje privoščim.« Položila je roke v naročje in se zamislila.

»Torej zdaj, ko poznam celo vašo historijo—« je začela Darija, toda Praskovja je zmajala z glavo, in oči so se jej napolnile s solzami.

»Moja historija ima še eno stran,« je rekla ginjeno, »žalostno, bolestno stran. Razun grofa živi še en mož, še en plemič, ki je hotel stopiti z menoj v neenak zakon. Njegovo ime je manj znamenito kakor grofovo, njegovo premoženje ni veliko. Toda Darija, Darija, če bi ga poznali! Je angeljsko dober, angeljsko krasen! Častnik je. Živel je v naši hiši in poznal moje razmere; ljubil me je iz usmiljenja, — in jaz sem ga varala! Ah, ti krasni, krasni časi, ko sem se kradla z doma, da bi spregovorila z njim nekaj besed v somraku kakke cerkve ali sedela z njim četrť ure v

senci dreves na bulvardih. Govorila sva o svojih nadah, o svojem trpljenju. Tudi on je bil nesrečen, Dašenka moja. Njegov oče je zapustil njega in njegovo mlajšo sestro na robu pogube. Bil je zapleten v neki proces, kateremu ni hotelo biti konca. Prosil me je, naj imam potrpljenje do tlej, da se vrede njegove reči, pravil mi, da ne bo moje življenje ob njegovi strani nikdar preveč sijajno, da pa čuti, da bo deva srečna. Potem je sanjaril o svoji globoki ljubezni, o nebu in raju najinega zakona. Njegove besede so bile tako sladke, toda kaj je bilo to v primeri z globokostjo njegovih pogledov! ...»

Praskovja si je zakrila za nekaj minut oči z robcem in potem nadaljevala.

»Tedaj, ko me je videl grof prvič, je bil Ilja baš daleč v Oloneški guberniji, kjer se nahaja njegovo zadolženo posestvo. Predno se je vrnil, sem bila žena družega. Darija, prisegam, da je bila moja edina misel — žrtvovati se temu možu, ki me je ljubil s tako veliko, čisto ljubeznijo. Ne, ni mogoče, da bi grof živel dolgo. Ko bom prosta, stopim pred Iljo, poklekнем predenj in mu položim k nogam

svoje premoženje, svoje premoženje in svoje srce ... Zdaj, Darija, poznate šele celo mojo historijo.«

Položila je krasno glavo prijateljici v naročje, in ta jo je poljubila na lase. Njene oči so se skalile.

»In ali ste si svesti, da vaše premoženje in vaše srce sprejme?« je zašepetala. Toda Praskovja je ni slišala.

»Ubogi, ubogi Ilja!« je šepetala Darija dalje; nato se je sklonila nižje k prijateljici, toda naenkrat se je spustila v vesel smeh. Praskovja je planila kvišku, se zravнала in presenečeno zrla na njo.

»Odpustite, Praskovja,« se je smejala Darija, »toda tako smešno se mi zdi, da imam tudi jaz za vas — historijo.«

Zdaj se je zasmejala tudi grofica.

»Vi tudi?« se je čudila.

»Da, poslušajte. Jaz nisem ista, za katero me smatrate. Izdajala sem se za hčerko vlastelinovo iz Oloneške guberije, živečo izza nekaj časa v Petrogradu pri svoji teti Akulini Makarjevi. Toda to sem si vse samo izmislila. Akulina Makarjeva, ki živi z menoj tu v Homburgu, mi je čisto tuja oseba. Ta je bivša družab-

nica, ne vem, katere dame, in najela sem si jo za čas svojega bivanja na Nemškem. Resnica je, da so mi roditelji umrli, kakor sem vam rekla, toda moj oče ni bil vlastelin, kakor sem vam rekla, ampak navaden mužík v Oloneški guberniji, v isti guberniji, v kateri je doma vaš Ilja. Moj ded še živi, vsaj mislim tako. Poslal me je kot dvanajstletno dete v Petrograd k sorodnikom. Ti so postopali z menoj na tak način, da sem jim nekako po enem letu temnega zimskega večera pobegnila. Blodila sem po ulicah. Pomislite, kaj to pomeni, ponoči, pozimi, in bila sem otrok! Vsled strahu in žalosti sem bila polmrtva. Slučaj me je privedel v petrograjsko stran. Vi ne poznate Petrograda? Torej ne veste, katera četrt je to? To je posebne vrste svet, najstarejši del mesta, ki obstoji iz samih nizkih lesenih hišic. Zima je bila ostra, sneg in led sta pokrivala ulice in lesene hodnike, noč je bila temna. Toda bila je sobota, v vsaki hiši so torej gorele majhne svetilke ali svečice pred ikoni, in slaboten žar, odbijáje se od zlata in srebra svetih podob, se je lil iz vseh oken na zasneženo ulico. In jaz, brez strehe.

zapuščena sem gledala skozi ta okna v prijazne, tople sobe kakor v raj, iz katerega so me pregnali, in moje solze so mi zmrzovale na obličju. Končno sem se ohrabrila in potrkala na okno sobice, v kateri sem zagledala klečečo ženo, zatopljeno v molitev. Vstala je, stopila k oknu, videla me in se me usmilila. Polzmrzlo me je vzela v toplo sobo, dala mi čaja in me brez mnogih vprašanj položila v posteljo. Zjutraj so me prašali, kako sem zašla in kam spadam. Prosila sem, naj me ne preženo od sebe, in vslišali so me. Žena, ki me je sprejela, je imela opraviti v garderobi statistik v Velikem gledališču. Hodila sem ž njo v gledališče, in za nedolgo so me sprejeli v baletno šolo. No, postala sem plesalka, to sem še vedno v Velikem gledališču in začenjam postajati slavna — vsaj v Petrogradu — in bogata. Zahotelo se mi je, da bi preživela nekaj časa skrita v nepoznanem kraju, in zato sem prišla v Homburg. Slišala sem za kulisami, da od te dobe, odkar je tu zaprta igralnica, več ne prihajajo sem oni, katerih bi ne marala srečati; in res nisem videla tu nobenega svojih zakulisnih znancev. Vidim, da Hom-

burg v Petrogradu ni več moda, saj nisem tu celo leto videla niti enega člana »Angleškega kluba.« V pričetku se mi je zdelo, da je to mesto za me vendar le še preveč hrupno, toda kmalu se mi je priljubila tukajšnja okolica, in znanje z vami mi je bil neodoljiv čar, kateremu se nisem hotela odreči. Ostala sem torej, in zdaj vas prosim, da mi odpustite. Saj vam je čisto prosto, draga grofica, da me poznate v Petrogradu prav tako malo kakor poznajo vas v Moskvi žene prijateljev vašega moža. Storite torej, kakor vam je drago, toda sprejmite mojo zahvalo za vaše dosedanje prijateljstvo in odpustite mi to malo komedijo, katero sem si dovolila igrati z vami.«

Praskovja je bila nekaj časa vsled presenečenja kakor omamljena, nato pa se je spustila v neprisiljen smeh in podala Dariji roko.

»Res, Daša,« je vskliknila, »tako smešno je, da se pri slovesu presenečava z različnimi svojimi historijami; k sreči te historije ne morejo škodovati najinemu prijateljstvu.«

»Kako ste ljubeznjivi, Paraša!«

In prijateljici sta se objeli. Nato sta vstali. Komornica, ki je stala poleg, je vzela album in košarico z delom.

»Naročila sem si kočijo,« je rekla Darija. »Mnogo sem slišala o nekem rimskem taboru tam nekje v gozdovih na Taunu. Baje je že davno temu, kar so tam taboirili Rimljani, in ta stvar me nikakor ne zanima, toda Akulina neprestano sanjari o tem kraju, in tako sem se končno odločila. Ali bi se ne hoteli peljati z nama?«

Šli sta v elegantno hišico, kjer je bivala Darija s svojo družabnico, in kmalu nato so jih odpeljali konji za mesto po temni aleji, ki se je vlekla po pokrajini v brezkončnost in tvorila tako krasen obok nad njihovimi glavami.

»Kakor cerkev,« je rekla Darija.

Praskovja je bila nekoliko žalostna. V duši jej je ostal spomin na mladega moža, ki ga je ljubila in varala.

Darija si je prizadevala, da bi je razveselila, smejala se je Akulini, češ, kako jo morejo zanimati te izkopane črepinje starih rimskih loncev, in se šalila neprestano; toda ko so se peljale na povratku po strani, pokriti z gozdom, in se je po-

tapljalo zapadajoče solnce v sive, zlato obrobjene oblake, se je polastila tudi nje neka negotova tesnoba.

»Noče se mi nazaj v Petrograd,« je rekla. »Po dolgem času sem videla tu zopet loke in gozdove, in dasi nima tukajšnja pokrajina prav nikake podobnosti z našimi gozdovi, vendar vzbuja s tem jesenskim nadihom žalosti spomine na oloneško planjavo, poraslo z mecesni in borovci. Ah, recite, kar hočete, Paraša, toda ni krasnejših pokrajin kakor so ruske! Tam je vse veliko, neomejeno. Kako divja veter na stepi, kako nam prinaša v izbo vonje cvetoče mete! O ti moja rojstna vasica, ali te vidim še kdaj?«

Umolknila je, in njene oči so bile vlažne. Nato je začela zopet govoriti živahno.

»Ilja je torej doma v Oloneški guberniji! Ah, Praskovja, kako ste srečni! Kako je to krasno, biti ljubljena, zvesto, vroče in čisto ... O, ne vem, kaj bi storila za moža, ki bi me ljubil!«

Iz očí jej je naenkrat posvetila energija.

»Verujem vam,« je odvrnila grofica. »Čudovito je, do takega nadčloveškega

poguma se lahko dvigne tak trden značaj kakor vaš. Toda glejte, že smo zopet v mestu. Ali bi ne hoteli obedovati pri meni? Pojdite, Akulina Pavlovna, povejte nama med jedjo, kaj ste pravzaprav videli tam gori na teh gričih, zaraslih z lesom.«

Ko so se razsvetile sveče, so postale dame veselejše; grofičina obednica je bila tako prijazna, in običajna Darijina brezskrbnost se je vrnila kmalu. Pri desertu je omenila Akulina bal, ki se je imel vršiti ta dan v kopališkem domu na proslavo končane sezone. Vprašala je grofico, če ne pojde tja. Praskovja je odločno odklonila vsak podobni predlog, toda Darija je začela Akulini očitati:

»Oh, kako ste kruti, Akulina Pavlovna, da mi niste tega omenili prej! Nesrečna sem, ker ne razumem drugega jezika kakor ruskega in sem tako popolnoma izročena vam v milost in nemilost! Gotovo bi bila obiskala ta ples; zdaj je prepozno. Kje naj vzamem toaleta?«

»Ah, golobičica moja,« je odvrnila Akulina v svojem navadnem mentorskem tonu, »ali vam ni znano, da se podobni plesi v kopaliških mestih obiskujejo le v pro-

menadnih oblekah? Pride se tja kakor z izprehoda, in dame plešejo tudi v klobukih. Sicer je pa v Homburgu že tako malo tujcev, da na celem plesu ne bo niti pol ducata plesalcev.«

»To je vseeno. Videti hočem, kako plešejo Nemci,« je vskliknila Darija. »Moj promenadna obleka je taka, da bo spadala gotovo med najlepše. Prosim vas, grofica, naj dajo Akulini hitro črno kavo in papirosko, jaz si med tem popravim pred tem zrcalom svojo frizuro.«

Akulina si ni dala dolgo prigovarjati k obisku plesa, poslovili sta se od grofice in hiteli v kopališki dom. Velika dvorana je bila skoro čisto prazna, pri zvokih klavirja se je vrtelo nekaj parov po parketih, in Darija je na prvi pogled z izvedenim očesom rešila vprašanje o načinu plesa pri Nemcih. Ni jej ugajal. Sedla je nasproti velikega zrcala, v katerem je videla sliko cele dvorane, in delala svoje kritične opazke, naznačujé Akulini v lesketajoči se gladini zrcala to, kar je po njeni sodbi zaslužilo grajo. Naenkrat se je presenečeno zganila; v ozadju se je prikazala med vrati postava, zavita v temen shawl, in v njej

je spoznala Praskovjo. Njeno obličje je bilo blede, lasje, zmedeni od vetra, so ji viseli na čelo, na glavi ni imela klobuka. Predno se je Darija ozrla, ja stala grofica že poleg nje in omahnila na stol.

»Vi ste si premislili, grofica, in prihajate v nekoliko čudni toaleti,« se je smejala Darija.

Praskovja je položila svojo tresočo se roko na roko svoje prijateljice; ustnice so se jej tresle.

»Komaj ste odšli,« je šepetala grofica, »ko sem dobila telegram iz Petrograda.«

V njeni drugi roki, katero je slabotno dvignila, je bil papir in je šumel v njenih krčevito se stiskajočih prstih. Dvakrat je hotela spregovoriti, in obakrat jej je odpovedal glas. Končno je spravila iz sebe: »Moj mož je nepričakovano umrl.«

Darija je kriknila. Za pet minut je ležal kopališki dom za njima in korakali sta skupaj po krasni stari šetalni aleji proti grofičnemu domu.

»Kdaj se odpeljete?« je vprašala Darija.

»Zjutraj zgodaj s prvim vlakom v Berolin.«

»In ali se odpeljete potem takoj po pogrebu v Moskvo?«

»Ne, ostanem v Petrogradu.«

Darija je zmajala z glavo.

»In Ilja, ta krasni, dobri častnik, ta mladenič iz oloneške gubernije, ali naj ta še nadalje sam koprni v Moskvi?«

»Ah, ali vam nisem povedala, da se je dal po moji svatbi premestiti v Petrograd k drugemu polku?« je vprašala grofica tiho. Bili sta pred njenim domom.

»O, potem je vse v redu. Jutri zjutraj se snideva na kolodvoru; peljali se bova skupaj.«

Darija se je zdaj vrnila sama v stare, krasne aleje. Drevesa so jej šumela nad glavo, zrak je bil čist in je vonjal po večnem listju, nebo je bilo posejano z zvezdami. Darija se je zagledala v te zvezde in ni vedela, zakaj se jej je naenkrat porodila misel, da bi rada videla onega mladega moža, ki je ljubil Praskovjo tako zvesto in tako čisto.

II.

Cele tri mesece je čakala Praskovja potrpežljivo ter upala, da se jej približa samovoljno, toda čakala je zaman. Zapičala se je v svojo krasno hišo kakor v puščavniško kočo in nikdar ni šla ven razun v nedeljo, ko se je peljala k maši. Bila je krasnejša kakor kdaj prej, in Darija, videla jo v žalni obleki, blede, opirajočo glavo ob nazidek mramornatega ognjišča, ožarjeno v somraku od svita žarečega oglja, je bila prepričana, da si osvoji Iljo, če bi jo videl pred seboj tako sanjajočo. Ko je potekel tretji mesec, je poslala Praskovja svojemu bivšemu ljubljencu kratko pismo, priprosto in prijateljsko, toda k nesreči se je podpisala s polnim imenom kot grofica Paraskeva Muromska. Ilja je prečital pismo, je zapečatil in vrnil lakaju, kateri je je prinesel.

»Tvoja gospa se je najbrž zmotila v naslovu,« je rekel suho; »ne poznam nobene grofice Muromske.«

Praskovja je zbolela vsled žalosti in razžaljenega ponosa.

»Tega težkega vdarca ne preživim,« je kriknila in padla na kolena.

»Moj Bog, kaj se je zgodilo?« je vskliknil simpatičen glas,« in mehke, nežne roke so prijele Praskovjino glavo ter obrnile njeno s solzami poroseno obličje k svetlobi. Praskovja je spoznala Darijo, v agoniji svoje boli pograbila njeno roko kakor toneča in jej povedala vse, kar se je zgodilo.

»On me sovraži, razžalil me je, kar najkrutejše je mogel,« je vskliknila. »Konec je vsega, konec!«

»Ne, ne,« jo je tolažila plesalka. »Saj pravi prislovica, da je ljubezen prstan in da prstan nima konca.«

»To je vse, s čimur me morete tolažiti?« je trpko odvrnila grofica.

»Vem, da vas ljubi Ilja še vedno. No, kaj pravite k temu?«

»Kako bi vi to vedeli?« je vprašala Praskovja nezaupno, toda v dušo jej je posvetil žarek upanja.

»Česa bi ne izvedele me za kulisami! Vem to od njegovega prijatelja; Vanjuša mi je povedal.«

»Vanjuša? Kdo je to?«

»Pozna se, da ne zahajate med svet, da ne obiskujete gledališča. Ničesar ne veste! Ne vedeti, kdo je Vanjuša! Ves Petrograd mi zavida mojega tepčka Vanjušo. Pridobila sem si njegovo srce, ko sem prvič po svojem povratku iz Nemčije plesala neki egiptovski ples. Takrat je bil knez Ivan Illin za kulisami, in ko sem prišla s prizorišča, se je vedel kakor da je resnično blazen. Poljubljal mi je roke, noge, obleko. Baje so ga morali zadržati s silo; med plesom je hotel planiti na prizorišče in mi pred vsem občinstvom in pred obličjem dvora priznati svojo ljubezen. Vanjuška je dovolj neumen, da bi storil kaj podobnega, Bog mu to odpusti! Toda res je to dobro, zelo dobro dete; ne mogli bi tega verjeti. Ali bi verjeli, da me je ta dečko hotel vzeti za ženo? Niti predstavljati si ne morete, kako je s to svojo mislijo razburil svojo staro babico. Poslala je k meni svojega tajnika, dala me prositi na kolenih, naj je ne storim nesrečne, in mi grozila s strašno kletvijo, če je ne vslišim. Šla sem k njej. Kako čudna človeka sta to, ona in njen mož. Takrat je bila sama. Oblečena v dolgo haljo z

vlečko iz temnega baržuna, se je opirala ob dolgo palico, podobno škofovi palici, kajti njen korak je vsled slabotnosti že negotov. Priskakala mi je nasproti, dolgi, beli, razčesani lasje so jej dajali zunajnost čarovnice. »Za Boga, ne vzemite nama Vanjuše!« mi je zavpila v pozdrav. »Nikogar nimam razun njega! Vsem svojim otrokom sem gledala v grob, in Vanjuša je dete najmlajšega mojega sina. Če bi vedeli, kako žalostno je moje življenje, bi imeli usmiljenje z menoj. Vsako noč igravam tu v tej sobi karte z možem, ki več ne more spati in ga nič več na svetu ne zanima. Če izgubi, mi razbije vaze in zrcala, če opazi, da mu pustim dobivati, si trga v jezi obleko s telesa! In to vsako noč! Zjutraj zaspi, in jaz nekoliko podrem-ljem. Po dnevi pride za trenotek Vanjuška, in to je vsa moja radost. Vanjuška je poslednji našega rodu. Ne sme skleniti neenakega zakona! Usmilite se me!« Tako je govorila kneginja, vzdihovala, plakala, lomila z rokami. Bilo mi je tesno pri tej starki, v tej hiši se mi je zdelo vse kakor v blaznici. Prisegla sem kneginji, da Vanjuša ne bode nikdar moj mož, in hitela iz

sobe. To je bilo tako lahko priseči, Vanjuša je tako smešen! Oni večer mi je prinesel za kulise briljanten nakit, katerega mi je pošiljala njegova babica. Nisem ga hotela sprejeti, toda ta trenotek sem zagledala zavistne poglede signore Corombini, svoje tekmovalke, ki v gledališču vedno intrigira proti meni, in sprejela sem ga. Bila sem z Vanjuško tako ljubezniva, da je bil ves srečen. Drugi dan sem vrnila nakit babici, toda tega ni nihče vedel, in s spoštljivim šepetanjem se je govorilo dalje o mojih demantih. Za teden dnij je signora Corombini zbolela vsled zavisti, kajti celo mesto si je že pripovedovalo, kako me je doletela bajna sreča, postati ljubica kneza Ivana Illina, najbogatejšega plemiča v sveti Rusiji.« Praskovja je v zadregi gledala na plesalko.

»In vi trpite tako nečastno opravljajenje?«

»Zakaj naj ugovarjam?« je vprašala plesalka naivno. »Ivan je neumen, toda dober. Ves zateleban je v me, in smili se mi njegova polblazna babica. Dokler bo oboževal mene, ne napravi druge, morda večje gluposti. Sicer me pa to zabava.

Vanjuška mi je najel hišo, in njegova babica, ki me preganja s svojo hvaležnostjo, mi je vsilila trojko, tako krasno, da bi se vsaka carica lahko vozila ž njo o velikonočnih praznikih. Končno, če je hotela biti na vsak način hvaležna! In s čim mu vračam jaz njegovo ljubezen? No, dajem si od njega za kulisami pred obličjem signore Corombini poljubljati konec svojih prstov. Ali ni to dobro dete?»

»Res,« je odvrnila grofica kratko.

»In pomislite, kaj mi je rekel zadnjič: »Zadovoljen sem s tem, da veljam pred svetom za tvojega ljubčka; če bi bila resnično moja ljubica, bi svet strmel nad tem, kar bi storil za te.« Glasno sem se zasmejala. Ivanku se mora vsak smejati. »Če bom hotela biti res tvoja,« sem mu rekla, »potem veruj, Ivanek, da boš ti prva oseba, kateri se udam. Pripravi mi nekaj sob v svoji palači, in ko ti nekoč rečem javno: — Vanjuša, danes pridem k tebi in ti zaplešem oni egiptovski ples, o katerem blazniš—, tedaj, tovariš moj, pride za te srečni dan. Odpovem se gledališču, preselim se k tebi in tvoja bom z dušo in s telesom. Dotlej bodi priden, čakaj

v potrpežljivosti in izroči babici moj poklon ...»

Grofica se je smejala.

»Res se vam je posrečilo, da ste me nekoliko razveselili,« je rekla. »Toda rekli ste, da veste, da me Ilja ljubi še vedno. Vrniva se k temu predmetu.«

»Ilja Vasiljevič Kamenskoj služi pri Izmajlovskem polku kakor moj Ivanek,« je odvrnila plesalka. »Poznam ga po tem, kar se govori o njem. Zanima me zaradi vas. Popraševala sem po njem. Častim ga, visoko ga spoštujem. Edini on se ne norčuje iz Vanjuše, ne izrablja njegovega bogastva, si ne izposoja od njega denarja, dasi baje nima poleg svoje kapitanske plače niti vinarja. Gotovo mu je Vanjuša prav tako smešen kakor vsakemu drugemu, toda spoznal je, kako otročje dober je knez, in zna ceniti to njegovo lastnost. Zadnjič sem vprašala zelo ljubeznivega, toda nekoliko lahkomiselnega častnika, Dimitrija Lomonova, zakaj ne pride Ilja Vasiljevič nikdar za kulise. »Tega ne najdete niti v Angleškem klubu, niti na plesih, niti na maškaradah,« je odvrnil resno. »Čisto drugačen je kakor mi

drugi. Prvič ne dela dolgov, in drugič je javna tajnost, da nosi v dnu svoje duše sliko nepoznane mi osebe. Nihče ne pozna njenega imena. Vam se zdi to morda smešno, toda Ilja Kamenskoj je značaj stroge nramnosti in zvest svoji dami do skrajnosti kakor kak vitez iz dob chevalerie.« Dimitrij Lomonov ni slutil, kako me je razžalil. Zakaj naj bi bil mož, ki resnično čuti, smešen baš meni? Zato, ker plešem v gledišču?»

Praskovja je začela vnovič jokati.

»Kletev njegovega življenja sem,« je žalovala.

»Praskovja,« je začela plesalka s trepetajočim glasom, »vi ste tega moža zelo ranili. Vreden je, da ga prosite odpuščanja. Ne govorite mi o svojem vžaljenem ponosu. Pred možem, kakoršen je Ilja Vasiljevič, je ponos greh. Za pravega moža ima prava žena le ljubezen. Praskovja, pojdite sami k njemu.«

»Za Boga, Darija, kaj zahtevate od mene?« je vskliknila grofica razburjena.

»Če bi bila jaz tako ljubljena kakor vi, bi ne bilo ničesar, kar bi ne poskusila, da dosežem njegovo odpuščanje. Poklek-

nila bi pred njim kakor pred bogom, Praskovja!«

Njene oči so se svetile s čudnim, zagonetnim bleskom, bila je bleda kakor stena, in njene pesti so se stiskale in odpirale.

»Darija,« je vskliknila grofica skoro z občudovanjem, »moj Bog, kako bi vi znali ljubiti! Kako srečen bi bil knez Ivan—«

»Ah ta!« se je zasmejala plesalka tako, da so se jej osolzile oči. A naenkrat je bila zopet resna.

»Ne vem, zakaj bi vašega Iljo tako rada videla srečnega,« je začela zamišljeno. »Morda iz hvaležnosti, da se vede tako usmiljeno napram Ivanu. In poleg tega je njegova sreča tudi vaša sreča. Poslušajte moj predlog! Pojutrišnjem po baletu se hočemo nekoliko kratkočasiti. Bo nas nekaj nad deset oseb. Na saneh se popeljemo večerjat na kak otok. Morda na Krestovski. Dame bodo v historičnih ali fantastičnih kostumih in bodo imele vsaj za čas vožnje maske na obličju, tako da nobeden izmed mož ne izve, katero pelje,

dokler se njegovi dami ne bo poljubilo sneti masko. Ilje Vasiljeviča ne bo težko pridobiti za naš izlet; on ljubi vožnjo s sanmi, zlasti ponoči, in če mu posodi knez Ivan svoje najboljše konje, najbolj bujne in divje, se gotovo ne bo ustavljal. Zaradi nočne vožnje v mesečnem svitu in zaradi Vanjuške se vda tudi neprijetnosti, da pojde v družbo, ki mu je sicer neljuba. Vdajte se tej neprijetnosti tudi vi! Pošljem vam svojo komornico, in ta vas pripelje v mojo garderobo v gledišču, ne da bi koga srečali na hodniku. Pri meni se preoblečete in si denete masko na obraz. Popeljete se z nami na otok, in jaz uredim vse tako, da se bodete peljali z Iljo. Zaupajte mi, da uredim vse tako, da ostanete pred večerjo ali po nji nekaj časa ž njim brez prič. Tedaj si naenkrat snamete masko, in on, ki bo presenečen vsled vaše odločnosti in ginjen od vaše ljubezni, pade pred vami na kolena! Niti minuto več vas ne pusti v naši družbi, odnese vas na voz, in zmagoslavno se vrnete ž njim v mesto!«

Grofica je zdaj pobledela, zdaj zaradela. —

»Toda kaj, če ne pojde?« je zajec-ljala. —

»Gotovo pojde!« je vskliknila plesalka. »Kakor da je to zapisano v zvezdah, sem prepričana, da se snidem ž njim!«

Smejala se je, toda bala se je svojih besed, ne da bi vedela, zakaj.

»Fatalistka!« se je zasmejala grofica, toda tudi ona je naenkrat začutila nekaj neprijeten občutek.

»Bodite torej pripravljeni, javim vam pismo, če Ilja sprejme povabilo.«

Grofica je hotela še ugovarjati, toda Darija je hitela k skušnji in jo pustila v vrtincu nasprotujočih si misli in čutov.

»To je nemogoče«, si je rekla Praskovja tiho. »Ali se morem tako ponižati pred njim zdaj, ko me je tako razžalil?«

Drugi dan jej je poslala plesalka pismo, in grofica je uganila iz blodišča hieroglifov in pravopisnih fantazij, »da je Vanjuška vreden ljubezni, kajti posrečilo se mu je pregovoriti Iljo k nočni vožnji in k večerji na otoku.« Pismo se je končalo z besedami: »Jutri po deseti uri pošljem k Vam svojo komornico.«

»Pojdem!« se je odločila naenkrat grofica in iskala cel dan z največjo skrbnostjo v najelegantnejših petrograjskih zalogah krasen domino iz temnozelenega atlasa z dolgo vlečko in briljantno agrafo.

III.

Bilo je že po baletu; Darija je stala pred psiho, se ogledovala od glave do pete v njeni kristalni gladini in dajala svoji komornici poslednje ukaze. Praskovja je med tem vsa razburjena gledala z okna, se zavijala v mehke gube svojega domina ter si raztreseno snemala in natikala polkrinko.

Doli na trgu so mrgoleli vozovi, veliki ognji, pri katerih so se grela izvozčki, da bi med tem, ko so se njihovi gospodje pekli v gledališču, ne zmrznili, so že dogorevali, in rdeč odsev je padal na sneg, ki je ležal debelo na tlaku in na strehah bližnjih hiš. Krik ljudij, ki so klicali vozove, je prodiral v sobo, in cingljanje odhajajočih sanij je spremljalo Darijina očitanja, namenjena njeni komornici.

»Oh, kako si me zbodla, Katuška! Zbolelo me je prav v duši! Ta zaponka sedi po strani! Ti moj Bog, nesrečnica, ti si prinesla te igle z biseri! Saj jih vendar hočem knezu vrniti! Biseri pomenijo solze. No, zdaj jih že daj, če bom plakala, je to tvoja krivda.«

»Trg je že skoro prazen,« se je oglasila Praskovja pri oknu. »Ali se ne pripelejo?«

Komaj je izgovorila, se je oglasilo šumno cinglanje in žvenketanje kakor zvonjenje celega morja srebrnih kreguljčkov, in dolga vrsta sanij je zavila na trg.

»So že tu,« je vskliknila Darija, »in hvala Bogu, moja toaleta je končana!«

Praskovja se je oprijela svoje prijateljice pod pazduho, in hitro sta odkorakali po stopnicah v majhen vestibil, kjer je gorela le še ena sama svetilka. Tam so že čakale druge dame, vse s krinkami na obličjih in zavite v dolge kožuhe.

Darija je šepetala grofici:

»Vse sem dogovorila z Vanjušo. Druge sani, ki obstoje pred vrati, vozi Ilja, tretje Vanjuša. Torej pojdite, druge sani stoje že pred vrati.«

Praskovja je hitro ubogala; v trenutku je bila pri saneh. Megla jej je legala na oči, srce jej je trepetalo. Tesno se je zavijala v soboljevinast kožuh in šele, ko se je stiskala na saneh v kot ter so na desni in levi z bliskovito hitrostjo bežale mimo nje hiše, dvignila oči na kozla. Ta mladi, blede mož z velikimi, svitlimi očmi in rdečimi brkami, na katerega je padla luč s kandelabra na mostu, jej je bil čisto neznan! To ni bil Ilja! Praskovja bi bila rada skočila na tla. Kdo jo je peljal in kam? Solze nevolje so jej silile v oči.

O, uganila je vse. To je bil knez Ivan, ki je vse zmedel; ni si zapomnil, kar mu je naročila Darija. Ali pa se je zgodilo to z vednostjo plesalke? Ali je bila to hudobna šala?

Med tem, ko je Praskovja tako razmišljala, je bila Darija kakor zamaknjena. Kaj se je godilo ž njo? Sedla je na sani in, ko so leteli v noč, iskala na kozlu polnemu nohno bolešno obličje Vanjušino — toda mesto njega je sedel tam mož, krasen kakor mlado solnce. Darija je mislila, da je to sen; vprla je oči v to neznano, strogo obličje tako pravičnih potez, da ni še nik-

dar videla kaj podobnega, toda to obličje ni izginilo. Ali se godé čudeži? Ali jo pelje eden izmed marmornatih kipov iz Ermitaže, ogrnen v siv vojaški plašč? Darija je gledala okoli sebe, če ni zašla v svet bajk; oglušena od cingljanja zvončkov in kraguljčkov, nekoliko omamljena vsled mraza in hitre vožnje, je bila vizijam pristopna. Seveda je slutila, da sedi pred njo Ilja, kakor Praskovja je uganila, da je knez Ivan napravil zmedo, toda raje se je udajala sanjam. Mestne hiše so že izginile za njo, blede mesečni svit je ležal na pokrajini, ki je bila kakor izsekana iz marmorja. Dariji je bilo kakor v bajki, zlasti, ko je zletela s kron sanjajočih borov prestrašena tolpa črnih gavranov, poletavala v težkem letu poleg sanij in so se modre sence teh strašnih ptičev vlačile po trdem snegu kakor pošasti. Darija se je spomnila bajke, katero je slišala često od svoje matere. Krasen carevič se zaljubi v zapuščeno deklico, toda prihaja k njej v podobi kruljevega prosjaka, in šele, ko ga ona ljubi iz usmiljenja, jej pokaže svoje krasno, resnično obličje. Darija se ni mogla znebiti misli, da je Ilja ta krasni carevič,

ki ga je spoznala najprej v podobi glupega, grdega Vanjuše. Poleg ceste je opazila majhno belo cerkvico s pozlačeno streho. Notri je gorela najbrž pred ikoni svetilka, kajti slaboten žar je padal skozi okno na temna, tu in tam s snegom posrebrana drevesa. Darija je zdaj sanjala, da krasni carevič obstane pred cerkvico, da vstopi ž njo notri, da čaka pri altarju pred ikonom, ki žari v dragih kamenih, na nje pop v zlatem plašču. Čisto jasno je videla sladki smehljaj rjave bizantinske Bogorodnice z dolgimi očmi in z usti, podobnimi srcu... In zopet je videla, kako leti s svojim carevičem naprej in naprej v noč; cerkev, pop in Bogorodnica, vse je izginilo v srebrni megli mesečne noči; velik dvorec je vrgel naenkrat pred se črno senco na bela, s snegom pokrita tla, gavrani so se izpremenili v tolpo zvestih služabnikov, tolkli s silnimi pestmi na grmeča vrata kraljevskega gradu, in carevič je spregovoril z glasom, ki je bil kakor godba!

»Na cilju smo, gospa moja, vstopite!« ...

Ne, to ni bil več sen, to je bila resničnost! Konji so bili s kopiti ob zmrzel sneg, v svitu meseca je stala velika, temna hiša, in udarci so grmeli na njena zaprta vrata. Darija je presenečeno kriknila, kajti glas bledega, krasnega careviča je rekel nekaj, kar je bilo na las podobno besedam: »Na cilju smo, gospa moja, vstopite!« Ta krik pa je prerušil ves čar, pregnal sen, in Darija se je zasmejala. Kako smešna se je zdela sami sebi! Da, stali so pred temno hišo, toda bil je to v sanje vtopljen traktir, katerega so na njem lastni predlog napadli in budili iz spanja. Ilja jej je pomagal stopiti s sanij. Za nekaj minut je bila skupaj cela družba, vsi so klicali, vsi so tolkli na vrata. Kmalu so se začuti iz hiše glasovi, luči so blodile od okna k oknu, vrata so se odprla, tolpa služabnikov je prijela konje, in cela družba je odhitela po lesenih stopnicah navzgor.

»Samovar, samovar!« so klicali vsi v zboru, ko so odlagali v vestibulu svoje kožuhe. Le Darija ni odložila svojega kožuha iz temnorjavega baržuna, obšitega s kožo polarne lisice.

»Zakaj se še dalje inkomodirati s krinkami!« je zaklicala ena izmed dam. »Saj je v tako mali družbi intimnih oseb itak nemogoče, da bi za pet minut drug drugega ne uganil.«

Dama, ki je govorila tako, je bila Darijina tekmovalka iz gledišča, gospodična Clorinda Corombini. Krinke so popadale na tla, le Praskovja ni osnažila lic. Gospodična Clorinda je pristopila k njej.

»Zakaj delaš izjemo?« je vprašala in s smehom dvignila roko k obličju grofice.

»Stoj!« je vskliknila Darija. »Nikaškega nasilja ne trpim. Ta maska je pod mojim varstvom in pod varstvom kneževim. Da se spoznati, kadar se jej zljubi.«

Clorinda Corombini je zmajala z rameni.

»Zaradi mene,« se je smejala in, obrnivši se k Dimitriju Lomonovu, dodala: »Neznosna je.«

Družba se je napotila v obednico. Velika dvorana se je napolnila takoj z govorom in smehom. Nekaterim gospodom se je zdela izborna šala, mučiti s svojimi dovtipi mlado deklico, ki je prišla šele pred nedavnim v Petrograd in je, obdarjena z

neobičajno lepim glasom, pela v zboru, čakaje, da se kdo pobriga za njo in napravi iz nje pevko. Njeno vedenje je bilo skoro otročje, in v tem je bila njena glavna privlačnost. Tem gospodom se je zdela tako neverjetno nedolžna, kajti pridobila si je pravkar šele prvega ljubčka. Ni bila dovtipna, in opazke, vprašanja in dovtipi teh sarkastičnih mož so jo popolnoma zmedli. Obrnila se je k Ilji, ki se ni vdeleževal pogovora in je stal tiho pri oknu.

»O, ti si čisto drugačen kakor oni«, mu je zaklicala na svoj priprosti, vaščanski način. »Ti si miren kakor cvet.« In Darija, ki je to slišala, jo je objela. Te besede so jej tako ugajale, tudi njej se je zdel Ilja »kakor cvet«.

»Darija,« se je oglasila ta trenotek Clorinda, »prosim, odgovori mi na dve vprašanji. Prvič, zakaj ne odložiš kožuha, in drugič, s čim nas nameravaš zabavati ta čas, da zavre voda za čaj in se ohladi šampanjec v snegu?«

Darija se je ozrla po sobi.

»Saj imate pač kak klavir v hiši?« je vprašala enega izmed natakarjev, prinašajočih goreče samovare.

Prinesli so klavir, kakor je naročila Darija, postavili ga v en konec dvorane in na drugem koncu potisnili mize skupaj ter uvrstili pred nje stole, na katere so sedli gostje.

»Vanjuša,« je ukazala Darija, »sedi k pianu in zaigraj nam ,Oso'.«

Vanjuša je zavriskal in planil h klavirju; med tem je padel kožuh, ki je zavijal Darijo, na tla, in plesalka je stala pred družbo kot egiptovska almea. Zlati denarci so jej viseli na čelo, dragi kameni so se jej lesketali nad členki in na ramenih, prosojni gazovi zavoji, pretkani s srebrom, so dihal vonje ambre in rože. Najbolj pa je spominjal na čarobni vzhod njen sentimentalni, sanjav, temen pogled.

Clorindino čelo se je pooblačilo.

»Kaj ti šine v glavo!« je vskliknila ježno. »Zabavati nas po baletu zopet z baletom! To tvojo »oso« poznamo že davno iz gledališča!«

»Niti ti, niti kdo drugi izmed vas ne pozna »ose«, vsaj ne tako, kakor se ima plesati,« je mirno odgovorila Darija. »Dobro veš, da se sme »osa« v gledališču iz ozirov na tako zvano nravnost in spodob-

nost le nekoliko naznačiti, toda danes bode videli, kaka je v resnici!»

»Ah,« se je polglasno razjezila Clorinda, »ne prevaraš me! S svojim plesom hočeš koga očarati, toda Vanjuše gotove ne!« Njen zbadljiv pogled je blodil po obličjih vseh prisotnih mož. Obstala je pri Ilji.

»Kdo je ta?« je vprašala svojega soseda. »Gleda strogo kakor Kato. Prepričana sem, da meri Darija samo nanj. Poznam njeno ključbovalnost.«

Darija je res gledala na Iljo, in vsa njena duša je bila v njenem pogledu. Naprej je sanjala svojo bajko. Krasni carevič je gledal na njo hladno, in v njeni duši je gorelo hrepenenje, da bi videla na njegovem obličju občudovanje...

Knez Ivan je začel igrati, in nekaj kakor navdušenje je prešinilo telo krasne devojke. Zdelo se je, da so godba in nje ritmi prešli v njeno telo kakor so se v starodavnih časih polaščali človeških teles demoni; in njeni udi so se slepo, mrto, brez vsake volje pokorili zvokom, ki so jo odnašali s seboj v vrtinec. Le svoje oči je obvladala, in te so gledale nepre-

stano na Iljo, in njih pogledi so bili kakor himne najslajšega hrepenenja ...

»Osa« je ples, po svojem nastanku star morda kakor piramide. Almea se dela, kakor da jo je pičila osa, in pod pretvezo, da jo išče v gubah svoje obleke, meče isto kos za kosom od sebe, igraje ves čas po ritmu pretiravan strah, da jej končno zastira telo le še nekaj zavojev. Potem se zopet po taktu obleče in se polagoma pomiri.

Ko je Darija končala, ko je umolknil klavir, je preletela njeno dotlej blede obličje slabotna rdečica. Ali je bila to posledica začudenih pogledov Iljinih ali posledica radosti nad splošnim navdušenjem in občudovanjem, ki se je javljalo v hrupni pohvali? Saj je bila celo Clorinda Corombini kakor zamaknjena!

»Darija ima ritme, kretnje, poze, ki se ne dajo naučiti,« je priznala Clorinda. Ilja je molčal, toda ni bil hladen. Naivna čutnost, krasne oblike tega orijentalско lenega telesa in pred vsem to sentimentalno, pol zaprto, temno, vlažno oko, — vse to se je polastilo njegove fantazije. Dimitrij Lamonov ga je vprašal, kako sta

mu ugajala Darija in njen ples. Darija je slutila to vprašanje in bila bi dala dušo za to, da bi slišala njegov odgovor. Tiho se jima je bližala, toda Clorinda jej je stopila naproti.

»Darija,« je vskliknila, »ti plešeš kakor boginja. Glej, privošči tudi meni triumf. Prepusti mi ulogo Galateje —« in s tresočimi rokami se je držala njene vonjajoče obleke.

»Ti blazniš! To je nemogoče!« je odvrnila Darija skoro nevljudno in hitela k oknu, kjer sta stala Ilja in Dimitrij.

»Ta devojka pleše čudovito,« je rekel Ilja. »Nikdar še nisem videl kaj podobnega. Kakšna poezija je v teh kretnjah, in čutnost, tako sladka in mamljiva kakor vonj jasmína! Vidim, da je ples lahko umetnost kakor godba. Toda to, kar vidimo navadno v gledališču, ti pirneti in skoki se mi zde vrhunec smešnosti. Sovražim balet, in njega svečenice se mi gnušijo.«

Ob ves ta pogovor je pripravila Clorinda svojo tekmovalko. Darija je slišala le poslednji stavek: »Sovražim balet, in njega svečenice se mi gnušijo.«

Mraz jo je obšel, in prebledela je. Začela je omahovati, in vrgla se je na najbližji naslanjač. Naenkrat se jej je gledališče zagnusilo. Nikdar ga ni ljubila, plesala je zato, ker so jo k temu silili, in zato, ker jo je to preživljalo. Zdaj je čutila v srcu edino željo, da bi jej ne bilo nikdar, nikdar več treba plesati. Kako krut se jej je zdel smeh in vesel pogovor, odmevajoč po dvorani v trenutku, ko je ona tako nepopisno trpela! In iz vrtinca teh glasov se je čul brezčuten smeh Clorinde, ki je pozabila na Galatejo in svojo nevslušano prošnjo ter zdaj glasno zaklicala: »K mizi, gospodje in dame! Raki, zapeljivejši kakor vsi egiptovski plesi, se kade v srebrnih skledah, riba, veličastnejša kakor faraon, izziva na boj vilice, in kremi a la fleur d'orange širijo vonje, ki so slajši kakor vsi parfumi Vzhoda! Vsa čast naši Dariji, še boljše zna prirejati lepe večere nego plesati ,oso'!«

Posedli so k mizi. Praskovja je sedla poleg Darije, obe ste molčali in se niste vdeleževali niti pogovora, niti smeha. Clorinda se je čudila, kaj se je zgodilo njeni tekmovalki, in izzivajoče koketirala

s knezom Ivanom. Darija se je zadovoljila s tem, da se je včasih ozrla na Iljo. Ilja ni afektiral niti resnosti, niti žalosti, govoril je z vsakim, kdor ga je nagovoril, toda vedno brez hrupa in glasnega smeha.

»Miren je kakor cvet,« si je ponavljala Darija.

Praskovja jo je potegnila za obleko.

»Zaman sem prišla v to prokleto krčmo,« je šepetala grofica. »Ne bom imela priložnosti, da bi govorila z njim. In on niti ne slutí, da sem mu tako blizu! Niti njegove radovednosti nisem mogla zbuditi s svojo črno krinko. Če zaide njegov pogled sem na ta konec mize, obstane samo pri vas. In vi ste gledali med plesom, ves čas le nanj. Ali ste se mu hoteli priljubiti?«

»Vi ste ljubosumni!« je vskliknila plesalka in se prestrašila tako, da je prebledela.

Praskovja je bila polna trpkosti.

»Kako morem z vami tekmovati? Me navadne žene, ki nismo umetnice, smo proti vam brez orožja.«

»Praskovja, Praskovja,« je vskliknila plesalka bolestno, »jaz in on. Kaj vam

pride na misel! Tekma z vami, z vami, ki imate neizmerno prednost pred menoj —«

»In kakšno? Ne bodite preveč skromni. Veste, da ste krasnejša kakor jaz.«

»Vi ste brez madeža,« je odvrnila plesalka in povabila oči. Nastal je premor v pogovoru, obe ženi sta molčali. Za nekaj časa je zopet začela grofica.

»Tesno mi je tukaj, dim cigaret me duši, in krinke ne morem sneti. In z njim danes ne spregovorim!«

Darija se je stresnila.

»Še trenotek potrpljenja,« je prosila; nato je ostala in se nekaj časa tiho pogovarjala z enim izmed natakarejev. Vrnila se je h grofici.

»Dala sem že ukaze,« je rekla in sedla zopet poleg nje. Za nedolgo je začela liti skozi okno v sobo rdeča svetloba, in beli cveti, ki jih je narisal mrz na šipe, so se zalesketali v rožnati barvi. Darija je vstala in odprla steklena vrata, vodeča na dolg balkon.

»Gospodje in dame,« je vskliknila, »ledena gora čaka.«

Cela družba je z vsklikom planila kvišku. V svitu bakelj in svetilk je žarela le-

dena gora kakor demant. Mužiki v črnih baržunastih hlačah, v rdečih vezenih srajcah, predpasanih s pasovi, pretkanimi z zlatom, so stali v dveh vrstah in svetili. Baklje so ožarjale njihova obličja, podobna Kristusovemu, in izpreminjale njih rmene, dolge lase v zlato.

Z balkona so vodile na vrt lesene stopnice; gospodje so si ogrnili plašče, dame so se zavile v kožuhe, in vse je hitelo na vrt. Kmalu so se oglasili smeh in vsikliki, dokazujoči, da se je zabava posrečila. Praskovja je ostala sama v senci velikega orkestrijona, igrajočega melodijo iz »Življenja za carja.« Ilja je stal oprt ob ograjo na balkonu in se zabaval ob pogledu na veselo družbo. Naenkrat je čutil na svoji roki mehko, trepetajočo roko. Okrenil se je in videl Darijo. Stala je pred njim bleda kakor sneg, z velikimi, temnimi očmi. Nehote je zatrepetal. Kakšen razloček med izrazom tega obličja, spominjajočega z mističnim očesom, s pravilnimi in mirnimi potezami na madono, pa med izrazom obličja plesoče almeje, trepetajoče v sladkem razburjenju hrepeneja in ljubezni! Ilja si ni vedel pojasniti,

kaj čuti. Izza onega časa, ko ga je prevarala Praskovja, je živel kakor pod težo nekakega prokletstva, njegovi čuti so bili mrtvi kakor njegova duša. Danes pri drznem Darinijem plesu je prvič zopet zaskipela njegova mlada, vroča kri, in zdaj, ko je stala pred njim kakor fantom s tem velikim, temnim očesom, v katerem se je zrcalila cela njena duša, je čutila tudi njegova duša, kako jo ta pogled razigrava. Toda ta čar ni smel trajati dolgo! Premagal se je. Očital si je svoje razburjenje, ozrl se kar mogoče hladno v njo ter vprašal kratko in suho, česa želi. Prijela ga je za roko in peljala v obednico. Obstala je pri vratih, pokazala damo, sedečo s črno krinko v senci orkestrijona, in rekla priprosto: »Na nekaj besed.«

Ilja se je približal Praskovji, poklonil se jej in stal trenotek molče pred njo. Darija se je vkradla v obednico, zaprla vrata, se splazila v senco visokega naslanjača, padla tam na kolena in oprla glavo na naslanjalo.

»Zdaj sname krinko,« si je šepetala, »in on jej takoj prizna, kako jo ljubi še vedno! Padeta si drug drugemu v naročje,

in jaz umrjem žalosti.« Položila si je roke na ušesa, da bi ne slišala krika njune sreče, ko se ta krik ni začul, je dvignila glavo in pogledala na nje. Ilja je stal še vedno pred grofico. Ona je vstala, toda ni imela moči, da bi snela krinko. Toda naenkrat se je ohrabrila in jo vrgla z obraza; lica so jej žarela, oči gorele. Ilja je stopil presenečen za korak nazaj.

»Praskovja, vi tukaj!« je vskliknil. »Vi v družbi teh ženščin!«

»Teh ženščin!« si je ponavljala plesalka, in bodlo jo je v srce.

»Moj Ilja, moj Ilja!« mu je ganjeno odgovorila Praskovja. »Vse to je iz ljubezni do tebe! Ti bežiš pred menoj, kaj morem storiti drugega kakor poiskati te? Toda ti me sovražiš, tako mrzko gledaš na me! Ti me sovražiš!«

»Ne ljubim vas več, Praskovja Pamfilovna,« je odvrnil Ilja po trenutku mučnega molka. Praskovja se je prijela za čelo.

»Kako, ti me žališ? Vse sem storila zaradi tebe. Zaradi tebe sem postala grofova žena. Ali slišiš? Zaradi tvoje ubožnosti sem hrepenela po njegovem bogastvu. Zaradi tebe sem si želela njegove

smrti. In zdaj, ko si me že enkrat zavrgel, sem te zopet poiskala, glej, in svoje bogastvo in svoje srce ti polagam k nogam! Kako sem se veselila tega trenutka!«

»Hvala vam za oboje, toda ne sprejemam niti enega, niti drugega,« je odvrnil Ilja. »Moj Bog, ali ne vidite, da je monstruozno, kar mi pripovedujete? Veselili ste se smrti grofove, smrti moža, katerega ste se — prodali! In zdaj prihajate in hočete deliti z menoj to, kar ste si — prislužili! Ali me imate za takega malopridneža, ki bi to z vami delil? Ne, Praskovja Pamfilovna, vi me niste nikdar poznali —«

Praskovja je kriknila.

»Da, vi ste malopridnež,« je vskliknila, »vi ste malopridnež, ker žalite žensko, žalite krvavo!« Zajokala je. Ilja se ni zganil, toda njegovo obličje je kazalo globoko žalost. Praskovja je sodila, da je ginjen.

»Ali ni res, Ilja, ti me hočeš samo kaznovati, toda odpuščaš mi? Ali ni res, ti me ljubiš?«

»Ne znam se lagati,« je odvrnil Ilja. »Jaz ne morem ljubiti ženske, katera —.« Umolknil je.

»Katera se je prodala? O, le ponovite svojo žalitev,« je dodala Praskovja in zardela jeze.

»Odpuščam vam, da ste smrtno ranili mojo dušo,« je rekel Ilja. »Tu je moja roka. Toda ne zahtevajte ljubezni.«

»Dovolj, gospod, dovolj!« je rekla Praskovja ponosno in iskala svojo pohojeno krinko. »Motila sem se o vas in več vas ne ljubim.«

»Dovolite, da vam izkažem še eno uslugo, kar znači, da vam odpuščam; dovolite, da vas odvedem iz družbe teh strašnih žensk.«

Darija je v senci svojega naslonjača slabotno kriknila. Ta trenotek so se odprla vrata, in cela družba se je vrnila z vrta v obednico.

»Kje je Darija?« je zaklical Vanjuša. Darija, blede in mrtva, se je opirala na steno; roke so jej visele ob strani nepremično.

»Moj Bog, kaj ti je, golobičica? Ti si bolna, ti umiraš!« je klical mladenič, in počasi mu je tekla solza po licu. Darija se je stresnila, tudi njene oči so se zalile s solzami. Vsi so se smejali Vanjuši; vedel

se je tako nerodno, ko jej je hotel otirati solze. Toda Darija mu je položila roke okoli vratu.

»Vanjuška,« je rekla, »ti vsaj nisi ponosen in ne stopaš na srca drugih s smehljajem satana! Naj se ti smejejo, ti si dober in v božjih očeh krasnejši kakor ti drugi.«

Poljubila ga je na čelo, nato pa se je stresla in obrnila obličje na stran. Bila je mrtvaško bleda. Clorinda se je zasmejala.

»Darija«, je vskliknila, »ti si se najbrž nekoliko preveč napila in zato vprizarjaš to jokavo komedijo. Sam Bog ve, kako čudni ljudje ste vi Rusi! Čim več pijete, tem mehkejši postajate. Pri meni je baš nasprotno — nekaj steklenic španskega vina, in zmožna sem, izvršiti umor!«

»Clorinda,« je odvrnila Darija mirno, »ti bi rada plesala Galatejo? Prepuščam ti to ulogo.«

Clorinda je planila na njo kakor tiger.

»Imam svoje priče!« je vskliknila in pokazala na celo družbo.

»Moja noga več ne stopi na oder,« je odvrnila Darija z žalostjo v glasu. V sobi

je nastala tišina, vsi so presenečeno zrlili na deklico. Ta se je obrnila k Vanjuši.

»Ivanko,« je rekla s smehljajem, »ti imaš torej v svoji palači pripravljenih nekaj sob za me? Pojdem s teboj in ostanim pri tebi. Napočil ti je oni dolgo obljubljeni dan. Samo za te zaplešem »oso«, kadarkoli boš hotel, in samo ti me bodeš gledal. Svojo pogodbo v gledališču pode-rem, in ti boš plačal kazen!«

Knez Ivan je bil ves iz sebe radosti, Clorinda jeze.

»To je nekoliko preveč, draga moja, tako javno se proglasiti za maitressa! In gledališču se odrekaš? Ali tudi veš, kaj delaš?«

Darija je vprla oči na Iljo Vasiljeviča.

»Tako je to, kakor da bi se vrgla v reko«, je šepetala v praznoto pred se. Nato se je dala od kneza odvesti...

Traktir se je zopet potopil v spanje, hrup je potihnil, svetilke so pogasnile. Bledi svit lune je ležal na pokrajini kakor odeja. Darija je gledala proti nebu, v daljavi se je svetila nad črnimi drevesi velika, zlata zvezda — kupola sv. Izaka. Veter je vel in letel čez mrtvo, belo pokra-

jino. Tudi Darija je bila mrtva in bela. V glavi jej je šumelo kakor ta zimski veter, in v globini duše jej je tudi svetila velika, zlata zvezda — spomin na Iljo Vasiljeviča. In njena bajka je bila končana. Zopet so se peljali mimo cerkvice, in Darija si je želela, da bi ležala tam v krsti in bi molil pop nad njo poslednje molitve. Morda bi šel Ilja mimo in bi jo iz usmiljenja z njeno mladostjo morda poljubil na čelo.

Cerkvica je izginila, bližali so se mestu. Peljala se je, peljala v zlate dvorane palače — toda ah, vozil je ni oni krasni, ponosni, blede carevič! ...

IV.

Knez Ivan se je kmalu streznil; bil je razočaran. Upal je, da ves Petrograd cele mesece ne bo govoril o ničemur drugem nego o njegovih doživljajih s krasno plesalko, da mu bo vsakdo zavidal to žarečo zvezdo, katero je strgal z gledališkega neba in jo ostentativno hranil v svoji hiši, — toda zgodilo se je drugače. Za teden dni se ni nihče več spomnil kneza Ivana

in njegovega romana, in po preteku enega meseca je bila splošna moda, oboževati gospodično Corombini. Zgodilo se je namreč, da so ljudje opazili, da neki veliki knez ne manjka v gledališču nikdar, kadar pleše ona. Za nedolgo je gospodična Corombini obogatela na presenetljiv način: imela je svojo krasno hišo — baš nasproti palače onega velikega kneza. V družbi so se ljudje posmehovali na poseben način, če so govorili o njej, in v intimnih krogih so si pripovedovali pikan- tne anekdote o njej in o velikem knezu. Komaj sta minula dva meseca, in knez Ivan je sanjal velekrasne sanje: postati tekmeč onega velikega kneza. Vsled tega je gojil vročo željo — iznebiti se Darije. Toda tudi Darija je bila kriva, da se je knez tako hitro nasitil. Zakaj se mu ni niti enkrat nasmehnila? Zakaj je s svojim bledim obličjem in s svojimi velikimi, zagonetnimi, strašnimi očmi vzbujala v njem praznoveren strah? Zakaj je ležala večno tako leno na svojem divanu, nepremično kakor mrtva stvar? Zakaj se mu ni niti z besedico, niti s kretnjo zahvalila za darove, s katerimi jo je obsipal? Saj je

z zaničevanjem odlagala vse drage kamene, nakit, zlate in platinaste igrače, izdelke tulskih tovaren, lesketajoče se v srebru; in če je razprostiral pred njo škrlataste preproge cirkaške, vezene z zlatom in svilo, ali pestro tkane čudovitosti kitajske in japonske, se ni dotaknila te krasote niti s pogledom.

Nekoč pa je planila kvišku, pozvonila in se dala obleči. Peljala se je na Angleško nabrežje. Ko je dospela pred hišo Praskovje, je skočila z voza.

»Ali je grofica doma?« je vprašala Švicarja.

»Gospa grofica je v Moskvi,« je odvrnil ta.

»Hvala Bogu!« je šepetala, sedaje zopet na voz. »Hvala Bogu, torej se nista spravila!«

Prišedši domov, je legla zopet na divan in zarila obličje v blazine. »Toda kaj mi je na tem! Mene vendar ne more nikdar ljubiti!«

Tiho je plakala. Naokoli je vladala globoka tišina, toda naenkrat je zaslišala zmes različnih glasov. Vrata cele vrste sob so bila odprta; pogovor je prihajal iz

kabineta kneza Ivana. Darija je planila kviško kakor strela, — eden izmed teh glasov je bil sladek kakor godba; bil je to glas Iljin. Darija je stala trenotek nepremično, nato pa je šla hitro in lahko kakor veter po mehkih preprogah prav h kneževi sobi. Portijera je bila spuščena, Darija je torej lahko poslušala, ne da bi jo kdo videl.

»Ivan,« je rekel ta trenotek Ilja, »takoj potrebujem dopust, in delajo mi ovire. Ena sama beseda tvojega strica Goricina zadostuje, da se ta zadeva hitro vredi; prišel sem te prosit, da mi izposluješ pri njem to besedo.«

»Takoj pojdem k stricu,« je odvrnil Ivan. »Zakaj potrebuješ ta dopust?«

»V Moskvo hočem.«

Čudno, da Darija ni kriknila. Ilja je hotel v Moskvo, in grofica je bila tam.

»Kaj tam?« je poizvedoval Ivan.

»Imam tam važne opravke,« je odvrnil Ilja, izogibaje se natančnejšemu odgovoru.

»O, kako lahko je take zadeve uganiti!« se je ozval tretji glas, in Darija je spoznala Dimitrija Lomonova. »Kaj dru-

gega bi moglo tičati za vsem tem kakor dama? Apropos, ko odideš v Moskvo, osiroti ta krasna deklica, s katero sem te videl včeraj *bras dessous, bras dessous* promenirati mimo svojega okna. Ali bi ne bilo mogoče, da me seznaniš ž njo? Poskusil bi jo tolažiti med tem, ko —

»Nehaj!« je vskliknil Ilja resno. »Ta mlada deklica je moja sestra.«

»Oprosti, oprosti!« je odvrnil Dimitrij, zdaj tudi zelo resno. »Na kolenih jo prosim odpuščanja za lahkomišelnost, v katerem sem govoril o njej. Ah, v družbi teh ženščin, s katerimi neprestano občujemo, postajamo brutalni.«

Zadnje besede je izgovoril z nekako melanholijo.

»Samemu sebi delaš krivico,« je odvrnil Ilja, pomirjen vsled njegovega kesa. »Spoštovanje, katero kažeš za angeljsko čistost moje sestre, je najboljši dokaz, da še nisi postal brutalen. Marfa Vasiljevna je prišla pravkar iz Svetokatarinskega zavoda, kjer je bila odgojena, in prebiva zdaj pri moji teti na Voznjesenskem prospektu, baš nasproti hiše, v ka-

teri stanuješ ti. Videl naju bodeš torej brezdvomno čestokrat.«

Nastal je majhen odmor, nato pa so govorili možje o rečeh, ki niso zanimale Darije prav nič. Darija je stala kakor zatopljena v sen, tiho poljubljala portijero in si predstavljala, da je to obleka Marfe Vasiljevne, sestre Iljine. Kako krasno in čisto si je mislila to deklico! Naenkrat jo je strastno ljubila in častila kakor svetnico.

»Če bi bila ljubica Dimitrijeva mesto ljubica tega gnusnega Vanjuše!« si je mislila. »Stanovala bi na Voznjesenskem prospektu in vsak dan videla z okna Marfo in — včasih Iljo!«

»Ti praznuješ z Darijo dolge medene tedne«, je zaslišala naenkrat Dimitrijev glas. »O, ti srečni Vanjuša!«

Ni slišala, kaj je odgovoril Ivan, toda Dimitrijev smeh jo je poučil, da je knez napravil dovtip po svoji navadi. Sovražiti Vanjuše ni mogla, toda ta trenotek jej je bil tako gnusen, da je prebledela. Nedavno jej je vsilil prstan, zdaj ga je snela in vrgla od sebe kakor kakega mrčesa.

»Kaj bi mi odgovoril«, je rekel Ivan, »če bi ti predlagal, da igraš z menoj, in bi stavil na karte Dašenjko?«

»Ivan!« je vskliknil Dimitrij. »Kaj ti pride na misel! Kaj bi storil, če bi jaz dobil igro?«

»Svoje častne dolgove plačam«, je odvrnil knez, in Darija je slišala, kako res sedata k igralni mizici. Njuno početje jo je tako presenetilo, zdelo se jej je tako čudno, da se je skoro zasmejala.

»In ti ne igraš z nama?« je vprašal Ivan Iljo.

»Nkakor ne«, je zvenel odgovor. »Kaj naj počnem z dobičkom, če bi ga mi sreča naklonila... Sreča?« In trpko se je zasmel.

Darija je sedla na preprogo, da bi se ne zgrudila. Srce se jej je krčilo. Kako jo je zaničeval, kako je govoril o njej, ta Ilja!

»Sovražila bi ga, če bi ga ne ljubila«, je rekla topo sama sebi.

»No, sreče imaš i v ljubezni i v igri!« se je oglasil knez Ivan. »Dobil si, in Darija je tvoja«.

Darija je vstala in odprla portijero. Ko je zašumela zavesa, so se vsi trije mo-

žje obrnili k vratom. Darija je stala pred njimi bleda, krasna in mirna. Ivan se je zbal; zopet te strašne oči!

»Kako, Darija,« je vskliknil, »ti si doma? Saj sem te slišal, ko si se odpeljala. In ti si nas poslušala?«

»To je samo šala,« je rekel Dimitrij, toda s pogledom jo je požiral.

»To ni nikaka šala,« mu je odvrnila. »Vi ste dobili igro, in z vami pojdem. Vedno sem slišala, da je častna dolžnost, plačati to, kar kdo zaigra pri kartah. Knez Ivan ne mora vam izročiti. Odpeljite me torej!«

Šla je mirno od vrat naravnost proti Dimitriju, gledala v nedoločno smer, in v glavi jej je šumelo.

»Kako me pač zaničuje šele zdaj!« si je mislila in čutila tako radost. Ko bi bila le vedela, kako podlost naj napravi, da bi jo teptal z nogami!

Vanjuša je zajokal.

»Ah, kakšen mož je to!« je rekla Darija s preziranjem in prijela Dimitrija za roko. »Pojdiva domov!«

Dimitrij je stal kakor omamljen. Ko se ga je dotaknila, jej je položil roko okoli pasu.

»Deklica,« je vskliknil, »ti si biser, katerega ne zaslužim!«

Jezno je vdarila z nogo ob tla. Hvaliti jo v prisotnosti Ilje! »Pojdiva že domov!« je rekla kratko.

»Tvoja volja, tvoja volja,« je rekel Dimitrij s pokornim glasom in jo odvedel iz sobe. V prednji sobi je visel kožuh, in zavil jo je vanj.

»Stanuje nasproti hiše Marfe Vasiljevne,« je razmišljala deklica po stopnicah. »Videla jo bom vsak dan in včasih tudi Iljo.«

Če bi se bila ozrla, bi bila videla v Iljinem očesu izraz globoke žalosti in sočutja, toda ni jej prišlo v glavo, da bi se ozirala. Bila je hladna in topa. Ali se ozira po kom mrtvo truplo, kadar je polagajo v krsto?

»Zdaj pojdem k stricu, da ti izposlujem dopust za Moskvo,« je rekel Ivan, ko sta bila z Iljo sama, »in potem se peljem h gospodični Corombini.«

Ivanu je postalo tako lahko, ko ga niso več strašile one grozne oči!

V.

Dimitrij Lomonov je bil v zadregi; vedno mu še ni bilo popolnoma jasno, ali smatra Darija igro za šalo ali jej je vse to resno.

»Kam vas popeljem?« jo je vprašal na ulici, ko sta sedala na voz.

»K vam,« je odvrnila kratko.

»Darija, vi bi me resnično hoteli osrečiti? Ali ne govori iz vas jeza napram knezu? Meni bi dali prednost pred njim? Pomislite, kako reven sem jaz in kako bogat je on!«

Darija je zardela.

»Torej sem padla že tako globoko v blato, da se pogajate z menoj za mojo ljubezen samo z denarjem kakor z —«. Umolknila je in mislila: »Če bi slišal Ilja tudi to novo ponižanje!«

»Darija, davno sem vas že oboževal,« je začel Dimitrij, »toda nikdar se nisem drznil, reči vam —«

»Da niste dovolj bogati, da bi me kupili? No, zdaj vidite, da nisem neskromna, da se prodajam za zelo nizko ceno. Sicer

pa visoko cenim to, da ste me osvobodili iz kneževe roke. Vzemite mojo osebo, zadovoljite se s tem darom in ne bodite ne-skromni — ne zahtevajte moje ljubezni! Naklonjena sem vam, ne gnusite se mi kakor oni drugi, ki me je zaigral. Če bo deva kdaj drug drugemu napoti, se razideva. Toda naj bo dovolj te razlage! Povejte izvoščku, kam naju ima peljati. Če s tem, kar vam ponujam, niste zadovoljni, prav, potem me posadite na ta kamen na oglu ceste in brigajte se za me prav tako malo kakor se bom sama brigala za se.«

»Na Voznjenski prospekt!« je zaklical Dimitrij, toda ni se mu zdelo, da pelje svoj plen domov baš v triumfu. Ton, v katerem je govorila, je segal tako globoko v srce, da je čutil Dimitrij globoko spoštovanje pred njeno boljo, in ko sta se pri peljala pred njegovo hišo, jej je pomagal z voza s tako spoštljivostjo, kakor da izkazuje to uslugo sami carici. »Pod mojo streho najdete zavetišče in v moji osebi pozornega prijatelja,« jej je rekel, ko jo je peljal v najlepšo sobo svojega sicer precej skromnega stanovanja. »Moje vsiljivosti se ne bojte!«

Mesto odgovora je šla k oknu in se hitro ozrla v vsa okna nasprotne hiše. Zdelo se jej je, da vidi pri enem izmed njih krasno, mlado damo. Obrnila se je k Dimitriju s skoro srečnim smehljajem.

»Hvala,« je zašepetala, in on je, srečen vsled tega solnčnega žarka v njenem žalostnem pogledu, odhitel iz sobe ter jo prepustil samoti in njenim mislim. —

Prve dni je Dimitrij prizanašal njeni žalosti; razmišljal je, kaj jej pač tako teži srce, in si rekal, da bi bilo barbarstvo, siliti v njo s svojo ljubeznijo; počasi pa je zmagala v njem prirojena mu lahkomiselnost, smejal se je njenim kapricam in jo začel nadlegovati s svojimi strastnimi čuti. Bil je iznenaden, ker se mu je tako malo upirala, in začel si je razlagati reči čisto priprosto: bilo je tako naravno, da je dajala njemu prednost pred Ivanom, slabotnim na duhu in na telesu. Njega, Dimitrija, je mogla ceniti vsaj kot moža, in neizmerno je pridobila v njegovih očeh s tem, da jej je bilo tako malo mar za knežvo bogastvo. Kmalu je videl, da v njej ni niti sledu one grabežljivosti, ki je tako pogosta napaka pri dekletih njene vrste.

Vse, kar je imela, predno je postala kneževa ljubica, je darovala ženi, ki jo je sprejela v svojo hišo, ko je kot zapuščeno dete polzmrzla potrkala ponoči na njeno okno, in izmed vseh darov, s katerimi jo je obsipal Ivan, ni vzela v hišo Dimitrija Lomonova niti ene iglice. Trdovratno je vračala vse, karkoli je poslal Ivan za njo na Voznjesenski prospekt. Dimitrij jej je hotel nadomestiti, kar je izgubila s svojim odhodom iz Ivanove palače, toda Darija mu je strogo prepovedala prinesti kakoršenkoli dar. Storila je to s tako odkritosrčno resnostjo, da jo je Dimitrij ubogal. Njena skromnost in mirnost sta ga spravljali v ekstazo.

»To je pravi biser, steptan v prah,« si je rekel vsak dan in nekoč dodal: »Če bi ne bilo njene preteklosti, bi postala moja žena ona in nobena druga!«

Tako je živela Darija na njegovi strani skoro mirno. Navadila se je, gledati nanj kot na svojega bližnjega sorodnika, katerega prisotnost je ni motila v sanjah, ki so postale njeni duši tako drage. Ljubosumnost na grofico je ni več mučila.

»Naj bo srečen ž njo tam daleč v Moskvi,« si je rekala. »Zadovoljim se s tem, da bom videla včasih njegovo sestro.«

Marfo Vasiljevno je spoznala takoj prvič, ko jo je zagledala na oknu; bila je zelo podobna svojemu bratu. Skrita za zaveso, jo je opazovala, kadar se je prikazala na oknu ali na ulici, zadovoljila se s tem pogledom za cel dan in sanjala o njej ponoči. Tako je minulo nekaj tednov. Nekoč pa jej je prišlo na misel, kakšna sreča bi bila za njo, če bi mogla z Marfo spregovoriti. Ta dan je prosila Dimitrija, naj jej kupi kako obleko, ker bi šla rada včasih ven, in ko jo je Dimitrij, srečen, da jej more vstreči, popeljal v modne prodajalne, si je izbrala žalno obleko. Bil je presenečen, toda po vzroku je ni vprašal.

Darija je že poznala Marfino teto, in ko jo je nekoč videla, da odhaja z doma, je sodila, da najde Marfo samo, in se takoj napotila k njej.

Zavrtelo se jej je v glavi, ko je prvič po tako dolgem času sama in peš korakala med množicami obljudenega prospekta. Trajalo je precej dolgo, da je prehodila kratko pot do hiše Marfe Vasiljevne. S

tresočim se glasom je prosila starega slugo, naj jo javi. Peljal jo je v majhen salon, in za nedolgo se je prikazala Marija. Darija se je bala, povedati slugi kako ime, in Marfa je torej z nekako radovednostjo opazovala neznano posetnico. Njene velike in vlažne oči, jasne in nedolžne kakor otroške, so imele neodoljiv čar. Z ljubeznivim smehljajem je pokazala stol in sedla nasproti Dariji.

»Vi ste želeli z menoj govoriti?« je vprašala.

Melanholično, blede obličje Darijino je pri tem glasu, tako podobnem Iljinemu, preletela slabotna rdečica.

»Oprostite,« je rekla, »hotela sem samo vprašati —«. Ni vedela kaj. Zbrala je vse svoje moči in mirno, kar jej je bilo mogoče, spravila iz sebe: »Vi imate brata, gospodična.«

Marfine oči so se napolnile s solzami; potegnila je svoj stol bliže k Dariji.

»Vi ga poznate?« In prijela jo je za roko.

Darija bi bila skoro kriknila bolesti: spomnila se je, kako bi jo Ilja zatajil, kako bi odtrgal roko svoje sestre od njene.

Marfa, vidé bolestni zraz na njenem obličju, si je razlagala to za sočutje s svojo rodbino.

»Ilja je v oloneški guberniji, v Moskvi je ostal le nekaj dni. Najbrže veste, da so ga klicale tja zadeve, tičoče se našega posestva. Žalibog se mu njegovi koraki niso posrečili, in najino imetje je takorekoč že izgubljeno. Kaj bi bilo končno na tem? Če bi le Ilja hotel verjeti, da to izgubo mirno prenesem! Toda on se muči radi mene. Vi imate nanj vpliv, ah, prigovarjajte mu, naj se ne žalosti še naprej! ... Toda res, saj vas nisem še niti vprašala, kaj vas je privedlo k meni.«

Darija je v duši zavriskala. Ni se peljal v Moskvo zaradi grofice! Še je bil oni veliki, čisti ideal njenih sanj, še je zaničeval ono bogastvo, katero si je pridobila Praskovja s tem, da mu je postala nezvesta. V trenutku se je spomnila vsega, kar jej je razodela v Homburgu grofica o njegovih razmerah.

»Kaj me je privedlo k vam? Baš denarne zadeve vašega brata. Zamolčala sem vam svoje ime iz važnega vzroka, — vedite, da sem bližnja sorodnica enega

onih brezvestnih špekulantov, ki so pripravili vašega očeta ob imetje in vsled tega vas ob dedščino in vašega brata ob njegov duševni mir.«

»In najina usoda vas zanima? Kako ste dobri!« je vskliknila Marfa. »Povejte mi vendar svoje ime, da se ga bom spominjala v molitvi!«

»To je nemogoče,« je odvrnila Darija. »Toda molite za me!« Solze so jej dušile glas. Premagala se je in vprašala: »Ali stoje vajine zadeve tako slabo? Ali je tako malo upanja?«

»Lahko si mislite,« je odvrnila Marfa, »da jaz te stvari razumem malo. Toda moj brat mi je rekel: Glej, Marfa, kako žalostno je to življenje! Najina stvar je pravična, zakoni nama dajejo prav, in vendar sva izgubljena, ker je odličen mož, ki ima v rokah najino usodo, lakomen in krut. Če bi mu dala trideset tisoč rubljev, bi odločil za naju. Pomisli, kaj to pomeni, če ima človek pravico na svoji strani in vendar ne vidi rešitve drugje kakor v protizakonitem dejanju, v podkupljenju!«

»In vidva nimata trideset tisoč rubljev? In vajini sorodniki?«

»Midva nimava tega denarja, in edina najina sorodnica je moja dobra teta, pri kateri živim. Njeno celo premoženje je precej skromna renta, ki jo jej plačuje veliki knez, pri kateri je bil njen mož pobočnik.«

»Torej ni upanja?«

»Nobenega in moj ubogi brat se izmuči do smrti!«

Marfa je zajokala, in Darija je zalomila z rokami.

»Kletev onim, ko so izsilili vaše solze!« je vskliknila. »Toda ne obupajte! Ne omenite nikomur ničesar o mojem obisku, nikomur, in najmanj svojemu bratu! Ne obupajte in verujte v srečnejšo bodočnost!«

Hitela je iz hiše. Bila je kakor blazna. Zdelo se jej je, da jej je pripada uloga, preskrbeti teh tako neobhodno potrebnih trideset tisoč rubljev, in zastonj premišljala, kje naj jih dobi. Letela je v palačo babice kneza Ivana in tam izvedela, da je stara kneginja, ki se je bala novih blaznostij kneza Ivana z gospodično Corombini, odvedla Vanjušo nekam preko meje s trdnim sklepom, da ga oženi. Toda kam

sta potovala, je bilo in ostalo skrivnost, kajti kneginja se je bala možne korespondence z gospodično Corombini. Darija si ni znala pomagati. Zahtevati tako vsoto od Dimitrija je bilo nemogoče, kajti bil je reven in zadolžen. In grofica? Darija je bojevala težak boj. Ali naj se ima Ilja zahvaliti za svojo rešitev Praskovji? In ali ima Darija pravico, prositi za ta denar brez njegove vednosti? Dolgo je premišljevala, končno pa se je odločila. Pisala je v Moskvo Praskovji in jej naslikala prizor z Marfo kar najboljše je znala.

»Vidite,« je pisala, »da se vam je ponudila prilika, da ste velikodušni. Rešite onega, katerega ste ljubili, in nikdar mu ne dajte vedeti, da je bila vaša roka ona, ki ga je rešila!«

Ko je vrgla to pismo v nabiralnik, je bila mirna in srečna. Bila je prepričana, da Praskovja takoj stori vse.

»Potem izdam vse Marfi,« si je mislila, »on bode ginjen, spravi se ž njo, in vsi bodo srečni. In jaz? Jaz tudi. V svojo ubogo oloneško vasico pojdem. Tam poznam v gozdu krasen prostor, kamor ne pride celo leto nihče. Nekaj mecesnov stoji

na griču, in izpod njih se vidi na jezero. Sence oblakov preletijo zdaj pa zdaj vrhove dreves, in iz grmovja zašumi včasih plahi korak kake živali. Tam ležem pod najstarejši mecesen in v tem mirnem kotičku umrjem!«

Nato je štela, koliko ur poteče, predno pride Praskovjin odgovor iz Moskve. Toda potekel je teden in drugi in tretji, in nobenega odgovora ni bilo. Darija ni spala nobeno noč, od dne do dne je postajala bolj bleda, pod očmi se jej je delala črna proga.

»Darija, kaj ti je?« jo je vprašal Dimitrij, ki ga je vznemirila njena bolehnost.

»Mislim, da hodim premalo iz hiše,« je odvrnila, se oblekla v svojo žalno obleko in hitela na Angleško nabrežje.

»Kaj,« si je mislila, »če bi Praskovja ne bila v Moskvi? V njeni hiši izvem, kje je.«

»Gospa grofica Muromska?« je vprašala Švicarja.

»Gospa grofica se je pripeljala predvčeranjem iz Moskve,« je odvrnil; »toda ni več Muromska.«

»Kako to?«

»Pred enim mesecem se je omožila. Izvolila je priti s svojim soprogom —«

»Prav, ali morem govoriti ž njo?«

»Da, naša gospa danes sprejema.«

Darija je letela kakor veter po stopnicah navzgor, povedala svoje ime, in peljali so jo v salon. Praskovja je bila sama. Pozdravila je hladno, toda prijazno.

»Ali ste prejeli moje pismo, Praskovja Pamfilovna?«

»Da, toda ne razumem vas, kaj hočete od mene. Pišete mi o nekem Ilji, katerega ne poznam in o katerem nisem nikdar nič slišala.«

Darija ni verjela svojemu sluhu.

»Lažete!« je vskliknila. »Preveč dobro se ga še spominjate, še vedno ga ljubite! Obvarujte ga pogube!«

Praskovja je prebledela in pristopila tesno k njej.

»No, da, poznam ga, toda sovražim ga. Torej samo v moji roki leži njegova rešitev? Ta roka mu je ne preskrbi nikdar. Naj zleti v propast, naj potegne tja s seboj celo svojo rodbino in vas; tem večje bo moje razkošje, tem slajše moje ma-

ščevanje. Pojdite, in če vas je poslal on, mu povejte to!«

Darija jo je merila od glave do pete, nato se je obrnila in odšla brez besede. Slišala je še, kako je Praskovja naročala lakaju: »Te osebe nimate več pustiti k meni, za njo nisem nikdar doma.«

Darija si je zdaj mislila: »Vrnem se h gledališču, jutri napravim primerne kore. Za kulisami najdem koga, ki mi posodi ali da teh trideset tisoč rubljev.«

Tu se je spomnila, da je že pust, da so gledališča že zaprta. Čutila je duševno in telesno onemoglost. Izza nekaj časa je opravljala cerkvene obrede, katere je prej zanemarjala. Videla je, da se ljudje gnetejo v cerkev, šla je tudi tja in padla pred podobe neke svetnice na mrzla tla brez misli, s prazno in težko glavo. Ležala je tako dolgo na obrazu, dokler je niso dvignile usmiljene roke. Hodila je po ulici kakor v sanjah, našla je sicer pot domov, toda še oni večer jo je pograbila mrzlica.

VI.

Tudi v Petrogradu je bila končno pomlad, sladka in čarobna. Celo mesto je hitelo v somraku na otoke poslušat žvrgolenje slavcev in občudovat solnce, zapadajoče v valove finskega zaliva.

Darija je počasi okrevala in bila neodoljiva s koprnečim izrazom svojih čarobnih očij, zdaj še večjih, še bolj zvezdnatih nego pred boleznijo. Dimitrij jo je silil na izprehode.

»Peljeva se na otok Jelagin, če ti je ljubo,« je rekel nekoč.

Tu so jej prišli na misel otoki v snegu in njena vožnja z Iljo v traktir, nato njen čudni sen o beli cerkvici, kjer je pred sveto podobo, lesketajočo se zlata, čakal na njo pop, da bi jo poročil z njenim krasnim carevičem. Na obličju jej je zaigral smehljaj.

»Da,« je rekla, »peljiva se, toda ne čez trojiški most, kjer je toliko hrupa, toliko ekvipaž, toliko krasote in ponosa. Ne želim videti velike družbe. Najmi priprost voz, popeljeva se k Tučkovemu mostu in

tam sede va v čoln. Kako krasno se bo po tako dolgem času zopet zibati na valovih Neve!«

Dimitrij je hitel iskat voz, in Darija se je med tem oblačila v svojo žalno obleko.

»Še sem lepa,« je šepetala. »Še se ne odrečem upanju, najti onih trideset tisoč rubljev. Slabotna sem in bližje grobu — tem boljše!«

Šla je v Dimitrijevo sobo; dolgo ga ni bilo, in sedla je k njegovi pisalni mizi. Naenkrat je planila kvišku; tam je ležalo pismo s šampiljo »Olonec«. Ali je bilo to pismo Iljino? Hitro je prečitala podpis — da, to je bilo njegovo pismo. Požirala je besede in vrste. Pismo je bilo staro že skoro tri tedne in zelo kratko. Ilja je prosil svojega prijatelja, naj mu oskrbi šopek za teto, pri kateri je bivala njegova sestra. Bil je njen god. Tožil je dalje o svoji bolehnosti, ki mu brani, vrniti se v Petrograd, in le tako mimogrede vprašal, če Dimitrij še — »redi pri sebi ono ženščino.«

Darija je odložila pismo.

»Kako me prezira! Kako me prezira!« si je ponavljala, položila svoje suhe, prosojne roke v naročje in se pogreznila v svojo staro, težko misel. Dimitrij je prišel, in peljala sta se; o pismu ni omenila ničesar. Hitro sta se pripeljala v mesto, kjer se najemajo čolni; bila je tam gnječa, toda množica se je pred Darijo razstopila; njena bleda krasota je vzbujala občudovanje, in žalostni, bolehní izraz njenega obličja je izsilil pri vseh, ki so jo videli, nekaj kakor spoštovanje.

»Veš, Dimitrij,« je rekla, ko je sedala v čoln in poglabljala svoj pogled v valove Neve, v katerih se je temno modrilo nebo, »ali veš, da sem preveč podobna poštenim ženskam? Me, ki nismo poštene, me bi morale nositi na sebi kak znak —«

»Za Boga, Darija, zakaj se ponižuješ?«

Začel jo je hvaliti, peti o njej prave himne, toda ni ga poslušala, neprestano je mislila le na to, kako jo prezira Ilja. Pozabila je, da ima voditi krmilo čolna, in vsak trenotek sta bila v nevarnosti, da zadeneta v kak parnik. Dimitrij je končno izgubljal potrpežljivost.

»Ali hočeš, da naju zavrnejo?« je vskliknil. »Res, boljše bi bilo, da pristaneva in se nekoliko izprehodiva.«

»Da,« je vskliknila Darija radostno, in njene oči so žarele nalik zvezdam: pred njima je stala bela cerkvica, mirna, zapuščena. Temne smreke in borovci so šumeli nad njeno pozlačeno kupolo. Darija je bila srečna. Med tem, ko je Dimitrij privezoval čoln, se je približala cerkvi in pokleknila na prag. Vrata so bila napol odprta; cerkev je bila čisto prazna, le ena oseba je bila tam, opirala laketa ob steno in glavo ob dlan; bil je to visok, zamišljen, mlad pop. Bil je idealno krasen v tej temni obleki, s tem dolgim, črnim zavojem, z gavranjo brado in lasmi. Njegove oči so bile videti polne sanj.

»Tu čaka mene in mojega careviča,« je pomislila devojka in se zasmejala svoji naivnosti. Nato je obrnila oči k sliki Bogorodnice, ki je visela na steni. Zlato njene oblačila in drobni dragi kameni njene krone so se svetili v polmraku tako čarobno, in kako sladek je bil smehljaj tega črnega obličja! Darija je bila tako srečna, tako srečna .... Torej se jej je Bogoro-

dica še smejala! Vstala je in se čutila skoro močno. Videla je, da sedi Dimitrij pod drevesom na nizki klopici; ni je hotel motiti v molitvi. Šla je bliže k njemu in legla v travo, ki se je, velika in polna cvetja, zgrnila nad njo kakor valovi jezera; visoko, visoko nad njo je zijala morda propast neba, in šum dreves in Neve, katere temen, globok rokav je tekel mimo, je polnil njen sluh z veličastno godbo.

Dolgo sta molčala.

»Dašenjka,« je začel Dimitrij, »ti si čudno dekle. Mlada si in krasna in vendar si žalostna, tako žalostna. Veš, kako te ljubim, in vendar mi nisi nikdar zaupala, kaj te teži. Povej, zakaj se ne brigaš za svet, zakaj te ne veseli nič, kar veseli druge? Niti radovedna nisi. Ležiš tu v travi in gledaš v nebo, in nekaj korakov od tebe plove v smehu in pogovoru po reki prebivalstvo celega mesta v slavnostnem razpoloženju; ti se ne brigaš za to. Za temi drevesi pride po cesti, posuti s peskom, za nekaj trenutkov najsijajnejši dvor sveta, — in tudi za to se ne brigaš; mislim, da bi niti ne dvignila glave, če bi prišli tu mimo naju. Morda že niti ne veš,

da sem ti zjutraj pripovedoval, kako je prišel včeraj v Petrograd eden najbogatejših vladarjev Vzhoda, kako ga je celo mesto pričakovalo na ulici, da bi občudovalo bajevni lesk briljantov in rubinov, s katerimi je bil pokrit in o katerih je šla govorica pred njegovim prihodom?»

»Ah, spominjam se,« je odvrnila kratko.

»In vendar gledaš v nebo in se ne zganeš, dasi sem ti povedal, da je v senci bližnjega drevoreda možno srečati ta spreved, lesketajoč se dragih kamenov. Ali nočeš, da bi šla kakor ves ostali Petrograd občudovat zapadajoče solnce? Ali si nočeš pogledati sijajnega umetnega ognja, ki se zapali v čast našemu azijskemu gostu, kakor hitro se stemni?«

Darija dolgo ni odgovorila, a končno je prišel njen glas, sladek in miren, iz valovajoče se trave, polne cvetja.

»Ali bi te zelo presenetilo, Mitko, če bi tako bitje, kakoršno sem jaz, mislilo več na nebo kakor na ta svet?«

Dimitrij je planil kvišku in bil v trenutku poleg nje.

»Ti misliš na smrt? Ali se še vedno čutiš bolno? Ali si želiš umreti?«

Darija je sedla.

»Ne, ne, ne še,« je rekla tiho.

Ko je hotel za trenotek zopet govoriti, mu je položila roko na usta.

»Molči,« ga je prosila, »pusti govoriti drevesom in šumeti reki.«

Za nekaj časa pa je pričela sama govoriti.

»Ne vem, zakaj mi je tako ljubo vedeti, da se ta velika voda le nekaj korakov od naju vali proti morju in da je nebo tako visoko in zemlja tako široka. Morda zato, ker sem bila toliko časa zaprta v tesno sobo. Tu mi je tako kakor mi je bilo pri nas doma v gozdu. Veš, jaz sem doma v oloneški guberniji. Niti verjeti ne moreš, kako znamo mi biti srečni, mi ubogi mužíki, če smo sami med seboj. Moj Bog, kako lepo je bilo pri nas v sobi. In tako čudne reči so se pripovedovale tam, ko sta razsajala zunaj mraz in veter in je notri grel ogenj. Vedno se mi zdi, da so samo te naše revne vasice resničnost, vse drugo bi primerjala z dekoracijami v gledališču. In to, kar verujemo mi pri-

prosti ljudje, je tudi sveta resnica, dasi vi morda imenujete to vraže. Sama sem stala nevarna med vami, a zdaj se zopet poboljšujem. Kar sem pozabila, se mi vrača v spomin. Veš, moj ded je bil kakor prerok v starem veku. On je vedel vse, na kar je ostali svet že pozabil. Živi še vedno in mislim, da bo živel še dolgo, dolgo. Oh, jaz bom že davno pokopana v črno zemljo smolenskega pokopališča, in on bo še vedno gledal k Bogu v nebo s svojim jasnim pogledom in — s čisto vestjo. Zdaj, ko sem to, kar sem, bi ne smela stopiti predenj, toda obiščem ga, ko umrjem.«

»Ti blazniš, Dašenjka,« je rekel Dimitrij ginjen.

Toda ona se ni brigala za njegove besede in je nadaljevala:

»To bi se čudil, Dimitrij, če bi videl, kako vabijo pri nas umrle v goste. Razpostavijo se tri mize, namreč ena pred vrata koč, druga v vežo in tretja v izbo, in na nje se postavijo jedila. Nato gredo pred hišo, moj ded na čelu, in njegov glas zveni čisto drugače kakor običajno, ko se klanja praznoti in govori: »O, moji dragi! Ali ste trudne, dušice? Vstopite in jejte!«

In veš, Dimitrij, koga pozdravlja tako? Iz groba vstale! Nato gredo ded in drugi od mize do mize in pri tretji ostanejo. »O moji dragi, mraz vam je v zemlji, ali ni res? Ogrejte se pri ognju, dušice!« In potem jedo živeči za mrtve, in ko snedo, odpro okno, izobesijo odejo, po kateri so spustili takega sorodnika v grob, in kličejo k ognju: »Čas je, da se vrnete domov; ušli ste, in pot je dolga. Naj vam bo le ta odeja mehka pot! Pojdite zdaj v božjem imenu!« Vidiš, Mitko, moj ded in vsi verujejo, da se umrli nevidno spuste po odeji z okna v grob kakor na dan pogreba. Ah, tudi jaz verujem, da je mogoče po smrti tako biti gost v tej stari hiši, vstopiti čez dragi prag, kjer je poleti sedevala mati, sedeti pri gonju, greti srce, ki se je ohladilo, in oditi skozi to ljubo okence, skozi katero sem gledala v zvezde... In moj ded povabi po moji smrti k sebi svoje drage dušice, jaz pridem ž njimi, in ko nas pozove, naj vstopimo in si odpočijemo, se mu oglasimo in mu povem, da me ne bolijo noge, ampak srce.«

Vzela je v roke majhen bizantinski križec, katerega so jej obesili pri krstu

okoli vratu, in strastno poljubljala male, neštetilne glave svetnic in angeljev, katere so bile na naiven način naslikane na cenenem emajlu; nato je omahnila počasi nazaj v travo, ležala tam kakor v krsti z rokami, prekrižanimi na prsih, in poševni žarki zapadajočega solnca, prosevajoči med stebli, so jej tvorili v temnih lasih okoli žalostnega obličja zlato glorio. Bilo je tiho, le voda je šumela v daljavi, in drevesa so šepetala v višavi. Naenkrat je zašumelo gorovje, Dimitrij se je ozrl, in Darija se je hitro dvignila. Pred njima je stal Ilja Vasiljevič Kamenskoj. Bil je bled in shujšan.

»Tovariš,« je vskliknil Dimitrij, »ti si bil bolan resnejše nego sem mislil! In kako si prišel sem kakor da si padel z neba?«

Darija se je opirala na bližnje drevo.

»Že je prišel ženin, in popu ni več treba čakati,« je zvenelo v njeni notranjosti, in jezila se je, da jej prihajajo v glavo tako neumne stvari. To je moral biti spomin iz neke bajke. Pozdravila je Iljo z onim poklonom, s kakoršnim pozdravljajo vaška dekleta in otroci barina. Glava jej

je bila tako slaba, da je za trenotek pozabila, da ni doma v svoji rodni vasici. Zdelo se jej je, da je Ilja ni videl, kajti ni jej odzdravil. Dimitrija je ta neuljudnost njegovega prijatelja razžalila, in obličje mu je potemnelo. Tudi za to se Ilja ni menil, kakor se je zdelo: razlagal je vzrok svoje prisotnosti. —

»Prišel sem pravkar v Petrograd. Hotel sem iznenaditi svojo sestro, pa je nisem našel doma. Rekli so mi, da se je peljala na otoke gledat umetni ogenj. Z Bogom, grem jo iskat.«

»Rad bi spregovoril s teboj nekaj besed,« je rekel Dimitrij s temnim pogledom. »Dašenjka, ostani tu blizu, vrnem se hitro.«

Prijatelja sta odšla; ko sta bila že toliko oddaljena, da ju Darija ni mogla niti videti, niti slišati, je začel Dimitrij:

»Ti veš, Ilja, da sem tvoj odkritosrčen tovariš. Poznam tvoja stroga načela in jih spoštujem, toda čudim se, da sega tvoja strogost tako daleč, da prestopa dovoljene meje. Kako moreš žaliti žensko z ostentativno neuljudnostjo? Je to samo maitressa, nad tem se morda zgražaš,

toda veruj, da se na dvoru klanjaš pred damami, ki Dašenjke niso vredne. Takega vedenja ne prenesem!»

Ilja je hotel nekaj odgovoriti, toda glas mu je odpovedal, in v nepopisno Dimitrijevo presenečenje se je spustil v jok. Hotel se je premagati, in njegovo ihtenje je bilo radi tega tem strastneje, tem bolj divje, tem strašneje. Končno je svoje solze hrabro premagal.

»Kaj ti je?» je vprašal Dimitrij boječe.

Ilja se je razburil. »No, zakaj se še naprej zatajevati. Ljubim to deklico bolj od svoje lastne duše!»

Dimitrij se je prijel za glavo, potem pa je gledal tako tesno prijatelju v obraz, da je ta čutil njegov gorki dih.

»Ne misli, da blaznim,« je zopet začel Ilja, »ali boljše rečeno, vedi, da blaznim, da več nisem gospodar svojih čutov. Varan od deklice, ki je bila moja prva ljubezen, sem se odrekel ljubezni za vedno in mislil, da sem odmrli strasti. Nisem je več ljubil, in moja duša je žalovala za njo kakor za umrlo. Tu se mi je prikazala Darija. To me je zadelo kakor udar groma. Moja

duša, domišljija, čuti, vse je bilo napolne-
no ž njeno prikaznijo, čutilo njen čar, silen
in neodoljiv kakor smrt. Z vso svojo silo
sem se bojeval proti tej prikazni, ki se mi
je vsiljevala podnevi in ponoči, samemu
sebi nisem hotel verjeti, kazal sem svoje
preziranje in mislil, da nalažem samega
sebe. A nalagam samo njo. Ta nesreč-
na, nemožna strast me je vrgla na rob
smrti, ko sem bežal odtod na deželo. In
kaj mi hoče biti ta deklica, ki se proda
po dvomljivi preteklosti glupemu Ivanu,
ki se, ko se je nasitil on, vrže v na-
ročje tebi in si morda poišče jutri že dru-
gega ljubčka! Drug drugemu jo podaja ka-
kor mrtvo stvar, in ona pada nižje in
nižje... Vse to sem si rekal toliko časa,
da sem si verjel... Tu jo vidim pred tre-
notkom ležati v travi, krasno kakor svet-
nico, slišim njen glas in njeno čudno sa-
njarjenje! Glej, in zopet padam v njeno
moč, vnovič obvlada mojo dušo kakor
Bog! Več se ji ne morem braniti! Di-
mitrij, če Darijo ljubiš, se me varuj! Zah-
tevam jo s polno silo svoje duše, z vročim
tokom svoje krvi in z vsakim udarcem
svojega v hrepenenju umirajočega srca!«

Iztrgal se je iz rok svojega prijatelja in izginil med drevesi. Dimitrij je bil kakor omamljen. Naenkrat se je v njegovi notranjosti posvetilo. Ni bilo dvoma, da ljubi ona Iljo kakor Ilja njo. In drug pred drugim sta se zatajevala, in srce obeh je mrlo v hrepenenju, vedno rastočem in nikdar zadovoljenem! Kaj ima priti iz tega? Ali ma povedati Dariji, kaj je pravkar slišal? Ne, to je bilo nemogoče. To bi pomenilo toliko, kakor izročiti jo drugemu brez boja. Bilo bi to morda velikodušno, toda za tako žrtev ni imel moči. Ne, hotel si je pridobiti njeno ljubezen; ali ni imel pravice do nje? Hitel je na prostor, kjer jo je pustil, kakor v strahu, da je več ne najde tam, in ko je prišel tja, je res ni bilo tam. Kriknil je, da je prepodil ptiče z drevesa, in hitel v gozd. In glej, tam je sedela na klopici, mirno in nepremično, in visoka, temna postava nepoznanega moža je stala pred njo in se živo razgovarjala z njo. V trenutku, ko se je prikazal Dimitrij, je odhitel nepoznanec v senco gozda in izginil popolnoma, predno je prišel Dimitrij na mesto, kjer je sedela deklica.

»Dašenjka, ti si z nekom govorila?«

»Da.«

»S kom?«

Trenotek je molčala.

»Bil je to neki častnik. Bil je vsiljiv in je odšel, ko te je zagledal. To te preseneča? Tako vsakdanja reč! Ne govoriva več o tem!«

Darija je bila vesela, hotela je videti umetni ogenj, potem pa je na polovici pota priznala, da je lačna in bi raje večerjala. Šla sta v traktir, slikovito obraščen z divjo trto, in si naročilo večerjo v majhno sobo z razgledom na vrt, poln pestrih cvetlic. Dimitrij je izpil nekaj steklenic šampanjca ter postal izvanredno zgovoren in zelo ginjen. Da se je dotikala Darija jedil le tako »s koncem zob«, kakor pravijo Francozi, tega ni niti opazil.

»Darija,« je rekel po kratkem premišljanju, če bi hotela, boš lahko moja žena. Kaj me briga tvoja preteklost? Ljubim te, in ti vendar tudi ljubiš mene?«

»Da, Mitko, kot svojega brata, svojega tovariša.«

»Ne bolj?«

»Ne. Ali sem ti kdaj rekla, da te ljubim?«

»Res, tega nisi rekla nikdar.« Povesil je glavo, toda za trenotek je bil zopet vesel in je govoril o umetnem ognju.

»Vendar je škoda, da nisva šla tja,« jej je rekel; »morda bi bila videla demante in rubine tega azijskega despota; ali bi te pogled na ta njih blesk in sij ne bil veselil?«

»Jaz sem jih videla, te demante in rubine, ki ti danes neprestano blodijo po glavi,« je rekla prebledevši, in Dimitriju se je zdelo, da je močno zatrepetala.

»In kje si jih videla, golobičica?«

»Ko sta odšla ti in Il— ti in tvoj prijatelj,« je začela s tresočim se glasom, »se mi je zahotelo, da bi se nekoliko izprehajala. Zdelo se mi je, da so mi noge nekako odrevenele. Prav, grem torej po gozdu in pridem v širok drevored, ki se je sklanjal nad menoj kakor hodnik. Bil je tam ljubezniv, tako krasen polmrak. Naenkrat zaslišim topot konjskih kopit, in glej, Čerkesi na belih konjih pridirjajo po drevoredu. Skočila sem na stran, in nalik kometu je letel mimo mene sprevod ka-

kor v bajki. Dame, oblečene v belo svilo, s pajčolani, visečimi z glav, gospodje v zlatih uniformah in potem nekaj mož temne polti, blestečih se demantov, vse to je švignilo mimo mene kakor sen. Kako se je to bliskalo in lesketalo v gozdni temi! In te žareče, divje oči teh temnih mož! Ali je bila to resničnost? O, ko bi bil to samo sen! Komaj so namreč izginili, ko se je prikazal mož, s katerim si me videl govoriti, — ah, mraz me obhaja!«

Darija si je zakrila obličje in nato je začela požirati ledeno vodo.

»In kaj ti je rekel ta mož?« se je zlobil Dimitrij.

»O, rekel mi je samo, da sem najpopolnejši tip ruske krasote. Mislim, da to ni neuljudnost.«

»Gotovo ne. Toda kaj ti je rekel dalje?«

»To je brez pomena,« je odvrnila. »Toda odkrito rečeno, trudna sem in rada bi šla domov.«

Med tem, ko je plačeval Dimitrij račun, je vzela Darija iz žepa nekaj majhnega, belega. Opazovala je to reč z izbujsenimi očmi, kakor nekaj strašnega, in

vendar je bila to samo vizitka. Ko jo je ogovoril Dimitrij, jo je hitro spravila in se dala peljati domov. Ko je šla v svojo sobo, je obstala na pragu.

»Čuj, Dimitrij,« je začela nesmelo. »Ali ni govoril tvoj prijatelj s teboj o svojih zadevah? Slišala sem, da mu gre slabo.«

Dimitrij si ni želel dolgega pogovora o Ilji, torej je odgovoril kratko:

»Ni mu pomagati, njegova reč je brezupna.«

»Vendar je še mogoče, da najde pomoč,« je rekla s čudnim smehljajem in odšla.

Zjutraj pri zajutreku je našel Dimitrij na mizi listek. »Prijatelj, odšla sem in ne vrnem se več k tebi. Hvala ti! Z Bogom!«

VII.

Prva Dimitrijeva misel je bila, da je Darija končno uganila Iljino ljubezen in je ubežala k njemu. Toda ko je prišel k Ilji, ga je prvi pogled v njegovo obličje prepričal, da se je motil. Ilja je bil bledejši in

otožnejši nego prej. Dimitrij mu je pripovedoval, kako je dekle izginilo, in Ilja je poslušal molče.

»Ni vredna, da bi dalje mislila na njo,« je končal Dimitrij. »Nadcenjeval sem jo. Zdela se mi je drugačna kakor ostale ženščine njene vrste. Kakor hitro je videla v gozdu blesk dragih kamenov tega azijskega despota, je bila kakor izpremenjena. Ko mi je pripovedovala to, je bila vsa blede. Ni dvoma, da se je prodala onemu možu, s katerim sem jo videl govoriti. Najbrže jej je obljubil kake briljante. Temu se to kupljivo pleme seveda ne more ustavljati.«

»To dekle mi ostane uganjka,« je odvrnil Ilja. »Zakaj se je odrekla triumfu gledališča? Zakaj je odšla iz palače kneza, ki jo je tudi obsipal z demanti? Sam si mi rekel, da ni prinesla pod tvojo streho niti najmanjšega nakita in da je živela s teboj skoro v revščini.«

Dimitrij je molčal, in Ilja je dodal: »Bodi kakorkoli, najboljšo je na to dekle pozabiti. Pozabi, prosim te, tudi vse, kar sem ti pripovedoval v bolnem razburjenju včeraj v gozdu! Včasih se mi zdi res,

da nekdo drugi govori iz mene in dela za me. Moral bi vprašati za svet takega psihiatra.«

Globoko se je zamislil in po dolgem molku rekel Dimitriju: »Če bi ne bilo moje sestre, bi se preselil iz Rusije in iskal po širnem svetu svojo srečo, srečo, ki se tako trdovratno obrača od mene. Trpel sem tako dolgo in tako silno, da pod besedo sreča ne morem razumeti nič drugega kakor mir. Ko bi mi bilo dodeljeno, odpočiti si od prežitih bolečin kje v nepoznanem kotičku sveta in tam umreti!«

»Moj Ilja,« je odvrnil Dimitrij, »ti se vdajaš preveč črnim mislim. Vem, da te ne muči samo nesrečna ljubezen, ampak ti greni življenje tudi krivica, ki se ti godi pod zaščito različnih zakonov in takozvanega prava. Res, Ilja, ne čudim se ti. Kako mirno oropajo človeka njegovega imetja, njegovih nadej, njegove eksistence, s frazo na ustnicah, »da so v zakonih pomanjkljivosti«! Če bi postal nihilist, bi se ti ne čudil. Odkrito rečeno, doslej sem bil prelahkomišljen, da bi se mnogo brigal za to, kaj hočejo naši nihilisti. Toda če je njih načelo to, da bi bilo boljše nič nego to,

kar je, da je boljše nobena družba, nobeni zakoni in noben red nego ti, ki jih imamo, — bi skoro pristopil k njim.«

Ilja mu je podal roko v slovo.

»Da, boljše je nič, boljši je velik grob, smrt, noč, nego to, kar se običajno imenuje svet, sreča, smoter. Toda priznávaje, da sva razburjena, da v tem trenutku ne moreva soditi mirno, preloživa pogovor o teh rečeh na drugič.«

Dimitrij je šel in blodil brezciljno po ulicah; pri vsakem koraku je mislil, da ni mogoče drugače kakor da se mora srečati z Darijo; kadarkoli je zavil okoli ogla, je pričakoval, da se mu naenkrat prikaže, in iskal jo je v vsaki kočiji, ki je švignila mimo njega. Toda Darije ni bilo nikjer. Dan je minul za dnevom, teden je potekel za tednom, in o izginili deklici ni bilo niti duha, niti sluha.

Med tem je živel Ilja najgrenkejše ure svojega življenja v popolni ločenosti od sveta. Spomin na Darijo mu je glodal srce, v mislih se je pogražal v misterij velikega, otožnega očesa, globokega kakor prepad, in iskal tam rešitve zagonetke ljubezni, porodivše se naglo kakor blisk in traja-

joče na veke. Če se je utrudila vsled razmišljanja njegova fantazija, se mu je zopet razgrevala kri; spominjal se je onega egiptovskega plesa v traktiru, teh dražestnih kretenj, tega koprnečega telesa, polnega hrepenjenja in razkošja, katero se mu je ponujalo tako naivno, brez vsake sramežljivosti, nalik telesu ne zavedajočega se deteta. O, ta mamljiva poezija, to divje rajanje čutov! In potem zopet se je spomnil onega nerazumljivega izraza na njenem obličju, ko je prišla k njemu na balkon in položila svojo roko na njegovo. Kako je bila otrpla! Ali se ni zdelo, kakor da je bledela strasti in kakor da mu je njena duša klicala: »Ljubim te, o, ne pre-mišljaj o moji osebnosti in vzemi me kakoršna sem!« In Ilja si je lomil roke. Zakaj tedaj ni razprostrl svojih rok, zakaj je ni pograbil in ubežal ž njo daleč, daleč, v megle neznanih pokrajin, ki so brez ljudij in polne šepetajočih dreves in globoko tekočih vod? ... In iz teh sanj je padel zopet na trnjevo ležišče nevesele resničnosti, in temni oblaki brezupne bodočnosti so se valili nanj od vseh strani. Ganljiva slika krasne, čiste njegove sestre je pri-

plavala na površje iz mislij njegove ranjene duše, videl jo je zapuščeno, osirotelo, oropano očetovskega premoženja, iščočo preživljenja pri tujih, brezčutnih ljudeh. Nobenega upanja ni bilo, njegova reč je bila izgubljena, že se je odrekel tem rečem, svojo usodo je izročil rokam svojega advokata in čakal vsak trenotek, da se odpro vrata, da vstopi advokat in reče: »Torej vse je končano. Niti vi, niti vaša sestra nimata več kopejke - in tu je moj račun. Glejte, da ga nekako poravnate!«

Ta trenotek, ko se mu je tako živo in neodoljivo vsiljevala ta misel, je obstala pod oknom kočija. Ilja se je premagal, da bi bil videti kolikor mogoče miren, kajti bil je prepričan, da se izpolni njegova vizija o advokatu. Koraki so se bližali vratom, toda bili so hitri in lahki kakor koraki košute, vrata so se razletela, in visoka, plemenita deklica je planila v sobo in se plakaje vrgla na njegove prsi. Bila je to njegova sestra. Ilja jo je skušal tolažiti.

»Ali ne vidiš,« se mu je nasmehnila s solzami, »da plakam radosti?«

Ilja je bil tako presenečen, da ni mogel odgovoriti. Ali ni še radost izginila, ali je še hodila po svetu in še obiskovala ljudi?

»Ti si se čisto odrekel najinim rečem,« se je blaženo smehljala Marfa, »in vzela sem jih jaz v roke, in vse se je končalo srečno.«

Vrgla je na mizo nekake spise, in Ilja jej je skoro strogo gledal v obličje.

»Marfa,« je rekel, »ni mogoče, da bi se hotela šaliti. Kako bi bila ti vodila reči, katerih ne moreš razumeti? Ne vem, zakaj me delajo tvoje besede nemirnega.«

»Bodi miren in poslušaj,« je odvrnila Marfa ter povесila oči. »Toda zdaj je tudi meni težko,« se je prekinila; »bojim se, da z mojim ravnanjem ne boš zadovoljen. Najboljše bo, če ti povem vse, od začetka do konca.«

»Ko si bil še na dopustu,« je začela Marfa pripovedovati, »me je obiskala mlada, krasna, neobičajno zanimiva dama. Rekla mi je, da je sorodnica enega onih ljudi, ki so zapeljali najinega ubogega očeta na blodno pot nesrečnih podjetij. Svojega imena mi ni hotela povedati, po-

praševala je samo po najinih zapletkah, in ko je slišala, kako brezupna je najina reč, mi je dajala pogum, in res sem čutila veliko olajšanje, v duši mi je začelo kaliti upanje, pričakovala sem, da pride rešitev, rešitev iz njene roke... Povedala ti nisem niti besedice, moj Ilja; strogo mi je prepovedala, da bi jo kje omenila, zlasti napram tebi. Molčala sem, toda vdajala sem se smelim sanjam, gradila sem cel roman. Kako sem si mogla skrivnostno prikazen mlade dame pri meni razlagati drugače kakor iz ljubezni, ki jo goji ona do tebe? Videla sem, kako te reši, bila sem prepričana, da je to hčerka in ne samo sorodnica enega onih nepoštenih špekulantov, videla sem, kako ti polaga k nogam celo svoje bogastvo, kako te prosi, da odpustiš pokojniku, ali slišiš? Pokojniku pravim, kajti moja krasotica je bila v žalni obleki, ko me je obiskala. —

Tvoje srce bo po njenem krasnem činu ginjeno, sem si sanjala, vzameš jo v svoje naročje, ljubil jo bodeš, tvoja bode, in vsi bomo tako srečni, tako srečni!»

»Sanjarka!« se je nasmehnil Ilja.

»O, ne misli, da sem neprestano samo sanjala,« se je branila Marfa. »Ne bom govorila o tem, koliko sem trpela, ko se je najina reč slabšala in ko si ti postajal dan na dan zamišljenejši. Bili so trenotki, ko sem se že tudi jaz odrekla vsakemu upanju... Krasna neznanka je prišla zopet; temu je pet dnij. Bila je bolj bleda in suha kakor pri prvem obisku. Njena krasota je bila silnejša, toda srce se mi je krčilo, ko je govorila. Kakšna bol, kakšna žalost je bila v tem glasu! Mislim, da govore tako samo umirajoči. »Gospodična,« mi je dejala kratko, »rekla ste mi, da je odločitev v vaši reči odvisna od osebe, katero je treba podkupiti. Omenili ste trideset tisoč rubljev, tu jih imate.« Nisem vedela, kaj naj odgovorim. »Delajte hitro in ne posvetujte se niti z advokatom, niti s svojim bratom,« mi je prigovarjala, prišla me za roko in jo stiskala tako, da bi bila skoro kriknila bolesti. Vzela sem klobuk, zdelo se mi je, da jo moram v vsem poslušati, imela sem pred njo praznoveren strah. »Ali vam je znan naslov one osebe?« je vprašala. — »Da.« — »Prav, pojdite, doli čaka moj voz.« Skoro

nasilno me je vlekla seboj, in na celem potu v kočiji nisva spregovorili niti besedice. V roki sem krčevito stiskala zavitek bankovcev. Ko sva ostali pred hišo »one osebe«, mi je rekla neznanka: Ne čudite se mi, da tako hitim; bolna sem, morda umriem že jutri, in rada bi vzela gotovost o vaši sreči s seboj na oni svet.« Letela sem po stopnicah, da so se mi tresle noge. Ko sem stala pred ,ono osebo', nisem vedela, kaj naj rečem; dala sem se spoznati in mu podala denar. Prisegala sem, da ti ne veš ničesar o mojem koraku, in rekla, da izročam tvojo in svojo usodo njegovim rokam. Požiral je bankovce z očmi, in jaz sem ubežala, ne da bi čakala njegovega odgovora. Sramovala sem se mesto njega, ki ni zardel, ko sem ga podkupovala.«

Marfa je umolknila; prestrašila se je izraza na bratovem obličju.

»Ti se jeziš, brat? Ali nisem imela postopati, kakor sem postopala?«

»Ničesar nisi imela storiti brez mojega dovoljenja, Marfa. Ne jezim se, kajti neizkušena si, toda ne morem se ubraniti neprijetnega čuta. Zdi se mi, da je moje ime omadeževano. Podkupiti koga —«

»Toda rekel si mi vendar, da je najna reč pravična!« je vskliknila deklica.

»Prisezam ti, da je temu tako! Toda pripoveduj naprej, kaj se je zgodilo z neznanko! Ali je bila ,ona oseba' zvesta svoji besedi?

»Da, vsa reč je končana, proces je odločen v najin prilog, tu ležijo akti.... In neznanka? »Slava Bogu!« je zaklicala, ko sem ji na ulici šepetaje povedala, da je vse v redu. »Slava Bogu!« je ponovila nekolikokrat. Potem me je objela in plakala. Prosila sem jo, naj mi pove, kdo je, toda ni hotela. »Ne, ne,« se je branila, »to je nemogoče.« Silila me je, naj sedem v njeno kočijo, in ko sem se peljala po ulici, sem se ozrla po njej; stala je nepremično na mestu, kjer sem se poslovila od nje, in gledala za menoj. Iz očíj mi je izginila šele, ko sem zavila za ogel. Od tega časa je nisem videla več.«

»Ne bo je nemogoče najti,« je rekel Ilja po kratkem premišljevanju. »Obiščeva vse hčere onih trgovcev, s katerimi je bil najin oče v zvezi. Ko jo najdeva, jej vrneva denar, katerega nama je tako ve-

likodušno posodila, kajti zdaj sva dovolj bogata, in ostaneva jej hvaležna do smrti.«

»In moj roman?« je vprašala deklica.

»Ne veš, kaj govoriš,« jej je odvrnil brat. »Nikdar več ne bom ljubil in ostanem neoženjen.«

Marfino obličje se je razžalostilo.

»Torej te je poleg najine tožbe težila še druga bol?« je vskliknila sočutno in ga začela poljubljati. Nato pa se je zopet razveselila.

»Ah, to so le fraze!« se je zasmejala. »Gotovo se zaljubiš, ko boš videl, kako krasna je! Toda skoro bi bila pozabila! Najina teta pripravlja majhno slavnost v proslavo srečno končane tožbe, in zvečer se popeljemo na Jelagin.«

»Prav, pelji se zdaj sama domov, jaz pridem pravočasno k teti in se peljem z vama na Jelagin; zdaj imam pa še nekaj opraviti.«

Marfa se je odpeljala, in Ilja je odšel k znanemu francoskemu zlatarju, katerega mu je prodal nekaj po četu podedovanega nakita, ko ga je silila k temu potreba. Nekoč je Marfa na izprehodu ž njim zagledala v izložbi vlasno iglo z metuljem iz

demantov in safirov ter dolgo ni nehala sanjati o njej. Ilja je stopil v prodajalno, da bi kupil to iglo za svojo sestro. Zlatar je baš prebiral kup bajevno krasnih in velikih demantov, tvorečih zapestnice, iglice, različne zaponke, zvezde in uhane. Zlatar se je začel z Iljo pogovarjati.

»S temi kameni je v zvezi posebna, zelo pikantna historija,« je pripovedoval zlatar. »Generalu T..., ki je dvoril temu zagorelemu vzhodnemu kralju, ki se je do nedavno mudil v Petrogradu, je prišlo na misel, da bi dal temu azijskemu despotu tak dar, pri katerem bi pozabil na svoj oddaljeni harem. Generalu se je zdelo, da zahteva čast Rusije, da jo reprezentuje taka krasotica, ki bi vzbudila v tujem gostu najvišji pojem o krasoti ruskih žena. Spomnil se je deklice, ki jo je nekoč poznal in ki mu je izza nekaj časa izginila z obzorja. General je sicer izvedel za njen naslov, toda vsa reč je bila težka, kajti deklica je bila maitressa nekega plemiča in je stanovala pri njem. Kako priti do nje? General je blodil po ulicah in se trdovratno prepričal, da jo sreča. In res se ni varal; našel jo je na enem izmed otokov

krasnejšo kakor je bila prej. Vedel je, da je ne dobi drugače, kakor če jo zaslepi z ogromnostjo svoje ponudbe. »Gospodična-« je rekel, pristopivši k njej, »gospodična, ali bi hoteli za dvesto tisoč frankov briljantov?« General mi je pripovedoval, da se je prestrašil njene divje radosti, ko je zaslišala te besede. Bajе je zasadila nohte v njegovo roko, kakor da ga več noče izpustiti. »Hočem, hočem in čeprav s tem pogubim svojo dušo!« mu je bajе kriknila na uho. »Torej pridite jutri k meni, tu je moj naslov. Izberete si kamene sami in blago za obleko si naročite v prvih francoskih magacinih. Vse po lastnem okusu... Toda vedite, da vam vsega tega ne dajem samo za krasoto vaših očíj. Te bogate darove dajem gospodični v imenu mesta Petrograda. Saj veste, da je prišel iz daljnih azijskih krajev k nam oni kralj, o katerem govori celo mesto? Sprejemaje moje darove, postanete sami dar — le za kratek čas, razumete?« General mi je rekel, da je bil pet minut ginjen: bajе je prebledela kakor mrtva in brez besede snela mali križec, kakoršne dobivate vsi Rusi pri krstu, z vratu, ga poljubila, od-

šla na breg reke in ga vrgla daleč v vodo. General jo je vprašal, kaj počne. Njeno obličje je baje nekolikokrat vstrepetal, nato pa je rekla precej mirno: »Znano vam je, general, bila sem pravoslavna. Jutri pridem.«

Zlatar je umolknil in potem dodal: »To vaše ljudstvo je tako bigotno in praznoverno; najbrž je hotela deklica s tem reči, da se, vdajaje se temu busurmanu, smatra izobčeno iz črede pravovernih ovac.«

»Vaša historija je žalostna,« je rekel Ilja in se zamislil.

»Toda nisem še pri koncu,« je nadaljeval zlatar. »Deklica je prišla in si izbčala te demante, katere vidite tu. Priznavam, da nisem videl nikdar krasnejšega in žalostnejšega obraza, kakor je bil njen. Dolgo mi ni šla iz glave. Prav... Ko je odšel ta »busurman,« ko je bila deklica zopet prosta, je prišla zjutraj v prodajalno in mi prinesla svoje demante. Položila jih je tu na mizo, zagledala se mi s tako čudnim pogledom v oči in mi rekla: »Dajte mi trideset tisoč rubljev in vzemite si svoj nakit nazaj!« Trideset tisoč rubljev, to je

bila nekako polovica resnične vrednosti. Nisem verjel svojemu sluhu. »Gospodična,« sem začel, toda ni mi dala dogovoriti. »Dajte mi trideset tisoč rubljev, hitro!« Izplačal sem jej ta denar, in bil je to najsijajnejši dobiček v celem času mojega bivanja v Petrogradu.«

Ilja je vzel iglo z metuljem in odšel iz prodajalne, toda teh trideset tisoč rubljev mu je neprestano zvenelo v ušesih, in telo se mu je treslo strahu in groze. Ni si upal izgovoriti misli, ki mu je šumela v glavi. Marfa in njena teta sta se čudili, kako more biti tako žalosten na dan tako neskončne sreče, in upali, da izprehod na otoke prežene njegove oblake.

Na otokih je bilo oni dan živo, kajti dan je bil idealno krasen. Marfa in njena teta sta se izprehajali peš. Marfa roko v roki s svojim bratom. Na vrtu carske vile na Jelaginu so se srečali z Dimitrijem, in Ilja ga je predstavil sestri in teti. Dimitrij je bil vesel, pozabil je že na Darijo, rekel si je, da je popolnoma ozdravljen, da je prišel končno do nazora, da je sreča nemogoča pri takih ženščinah; bil je čisto prepričan, da je zakon edina zaščita proti

neurejenim strastem, in odločil se je, da se oženi. Kako hvaležen je bil tej nezvesti Dariji, da ga ni spravila v nikake dolgove, ampak se je tekom časa, ko je bivala pri njem, baš nasprotno navadil skromnejšega, rednejšega načina življenja. Ko ga je predstavil Ilja svoji sestri, je smatral to za nekako plačilo za svoj krepostni sklep. Z nehlinjeno radostjo je slišal iz Iljinih ust, da je njegova reč tako srečno končana. Napram Marfi se je vedel tako nežno in spoštljivo, da si je v trenutku pridobil tetino naklonjenost. Hodili so po vrtu, pogajih, poslušali petje ptičev, občudovali krasoto solnca, zapadajočega v modre valove finskega zaliva, in končno najeli dva voza, ki sta jih imela popeljati nazaj v mesto. V enega je sedel Dimitrij s teto in v drugega Ilja z Marfo.

Noč je bila topla, vsi predmeti so si navzemali ono skrivnostno zunanost, katero jim daje oni prosojni somrak, ki vlada na severu poleti mesto noči. Iz opalnega polmraka se je nad mestom, kateremu so se bližali, odbijala zlata kupola svetega Izaka, in v njeni gladini je še gorelo solnce, ki je že zapadlo v morje in je bilo dru-

gače že nevidno. Nabrežje, ulice in mostovi so bili prazni, le tuintam je švignila skozi somrak nedoločna postava.

»Ah, da se mora tako krasen dan tudi končati!« je vskliknila Marfa. »Ali je mogoče, da bi se hladno in malomarno vrnili domov, legli in zaspali, kakor da tu zunaj ni tako čarokrasno in kakor da nimamo vzroka, veseliti se? Podaljšajmo te naše krasne trenutke kar najbolj mogoče; naši konji hitijo preveč; ali bi ne bilo boljše, če bi šli peš in bi nas naša vozova spremljala počasi poleg trotoarja? Ko se teta utruji, lahko zopet sedemo in potem se šele popeljemo domov.«

Dala sta ustaviti kočijo, in Marfa je poprosila teto, naj jej izpolni njeno željo. Teta je ugodila, pri zimskem dvorcu so izstopili iz kočij, in mesto da bi se napotili naravnost proti domu, so krenili na Nevski prospekt; teta sama je predlagala ta izprehod. Pri Aničkinem mostu so hoteli zopet sesti v kočije in se peljati domov mimo Fontanke. Marfa ni bila ob tej uri še nikdar na ulici; bilo je za njo nekaj čisto novega, gledati te prazne prostore, potopljene v globok mir in v čarobno svit-

lobo severne noči. Na vseh nazidkih cerkva in palač so sedeli in dremali golobje; bili so kakor izklesani iz kamena. In v nemalo začudenje deklice so sedelev povsodina stopnicah, vodečih k portalom teh palač in cerkva, mlade, elegantno oblečene dame, šepetale med seboj, se tiho smejale, in nekatere izmed njih, oprte bodisi ob steber ali balustrado, so dremale z napol odprtimi očmi.

»Kako srečna je misel teh dam, uživati noč tu pod širnim nebom!« je opomnila Marfa nedolžno, ne sluté, o kakšnih damah govori. Teta je bila v zadregi, Dimitrij je s smehljajem potegnil Iljo za rokav.

»Ali ni to tukaj kakor v Babilonu?« mu je šepetal na uho. »Tu sede te svečenice ljubezni na stopnicah pred cerkvijo svete Katarine kakor v gaju pred svetiščem Milite; manjkajo jim samo še venci iz konopca na glavi!«

Bili so čisto tesno poleg stopnic, vedočih navzgor v cerkev; na najnižji stopnici je sedela ženščina v črni obleki, podpirala čelo z roko in gledala nepremično v tla. Marfa je stopila k njej, vskliknila,

jo objela in začela poljubljati. Njena teta je vsled strahu in groze skoro omedlela ter jo vlekla proč. Toda Marfa se ni marala pokoriti.

»O brat Ilja!« je vriskala. »Našli smo jo! To je ona, najina rešiteljica!«

Ženska se je iztrgala iz Marfinega objema, stopila na visoko stopnico in se zravnila; njeno blede obličje je imelo izraz groze. V polsvitu poletne severne noči sta spoznala moža — Darijo. Ilja je bešno kriknil, planil na njo bled kakor smrt, potegnil jo kakor brezumen k sebi doli, da se je opotekla in padla na tlak.

»Tako globoko si torej padla!« je rjul Ilja. »Med prostitutkami sediš, sama prostitutka!« Dvignil je roko, kakor da jo hoče udariti. Darija je kriknila še glasneje kakor on, tudi ona je bila besna, blazna.

»Ah, končno torej,« je kriknila vris-kaje, »končno me torej žališ z besedo, polno sovraštva, in ne samo s prezirljivim posmehom! Končno! Groziš mi? O, bij me, bij! Ali vidiš, da ni mogoče pasti še nižje? Dati se rediti od moža, ki sem ga zaničevala, to je bilo malo! Prehajati iz rok enega ljubčka v roke drugega — kaj

na tem! Biti robkinja divjakova, to še ni bil vrhunec sramote! Zdaj sem sedla med prostitutke. Pred trenutkom sta šla mimo dva pijanca, eden me je sunil z nogo, in drugi mi je pljunil v obraz! Ali si zadovoljen s tem, do česar sta me privedla tvoj ponosni posmeh in tvoje neizmerno preziranje?»

»Darija, nesrečnica, kaj govoriš?« je viknil Ilja, in mraz mu je pretresel dušo. »Da sem te jaz privedel na dno bede?« Bil je naenkrat trezen.

»Da ti!« je kriknila in njen blazni pogled je metal iskre in plamene. »Jaz te ljubim! Jaz te ljubim! Ko si me zaničeval, sem hotela tvoje zaničevanje zaslužiti v polni meri! Ker nisem mogla biti srečna, sem hotela biti neskončno bedna; ker nisem smela niti sanjati o tem, da bi dosegla tvojo ljubezen, sem hrepenela po vdarcu, po klofuti, zadani od tvoje roke. Kako topi so ljudje, da ne pojmiyo razkošja muk, da ne vidijo, kako sladko je, trgati z nohti svojo lastno krvavečo rano!«

»In nisi uganila, da te ljubim, da te ljubim, da te ljubim?« je kričal Ilja v novi besnoti. »Obsipala si me s svojimi dobro-

tami in mi skrivala svojo ljubezen! Hotela si biti ponižna kakor svetnica in bila si ponosna kakor vrag! Hotela si biti zvita in bila si topa, kakor kamen! Ne uganiti, da umrjem v ljubezni do tebe!«

Darija ga je gledala, dvignila roko k čelu, hotela krikniti, toda glas jej je odpo-vedal. Opotekala se je in padla kakor mrtva na tlak. Ilija jo je dvignil in nesel v svoj voz. Držal jo je tako tesno, tako trdno, da mu je prišel krč v roke; več je ni mogel izpustiti.

»Pelji!« je zaklical izvozčku z glasom ranjenega tura.

»Kam? Kam?« je vprašal ubogi izvozček, tresoč se strahu, toda Ilija mu je neprestano klical: »Pelji! Pelji« in mu grozil s svojim besnim pogledom.

»Pelji kakor vihar, če ti je drago tvoje življenje!« mu je kriknil na uho. Izvozček je udaril po konju in mu pustil prosto voljo, naj krene kamorkoli; lasje so se mu ježili. Peljal je mrtvo truplo in blaznega. Zdelo se mu je, da ga poganja naprej celo peklo vragov. Konj, preplašen kakor njegov gospodar, je letel kakor izstreljena pušica naprej v svitlo noč. Hiše, mostovi,

spomeniki, stolpi, cerkve, vse je v mraku le švigalo mimo njih, in Ilja je neprestano klical nerazumljive besede, in Darija mu je ležala v naročju in se ni zganila. Naenkrat pa je odprla oči. Trenotek je gledala v njegovo bledo obličje in nato začela govoriti; njen slabotni glas je kljub drdranju voz in toptanju konjskih kopit prihajal na uho, koprneče po njenem glasu.

»Ilja,« mu je rekla, »ali nisi rekel pred trenutkom, da me ljubiš? Sem kakor pijana! Veš, napila sem se bede in se vpijala s solzami kakor v prislovici. Toda ne, ne motim se, rekel si, da me ljubiš. Prisezi mi pri čistosti svoje sestre, pri časti svojega imena, da nisi lagal, da me ljubiš!«

»Prisegam!« je vzkliknil. »In nikdar več te ne izpustim iz tega objema. Darija, ti si mi dražja kakor moja duša, dražja kakor nebesa in Bog in njegovi angelji!«

Začel je pokrivati njeno bledo obličje z vročimi poljubi, toda ona se je obupno branila.

»Ne, ne,« je kričala. »Vse, le ne poljuba tvojih ust! Moj Bog, kakšno peklo!«

»Darija, ti me ne ljubiš?« je vzkliknil.

»Ljubim, ah, ljubim! Toda baš zato ne morem prenesti poljuba tvojih ust! Sai veš — oni so me plačevali, ko so me poljubljali! O odpusti, odpusti!«

Ilja se je stresel in jo izpustil.

»Oh, kaj sem storila!« je tožilo dekle. »On me ljubi in nikdar ne morem biti njegova!«

Vzel jo je vnovič v naročje.

»Kaj govoriš!« je vskliknil. »Ti si moja! Moja kri mi vre v žilah —«.

Položila mu je roko na usta in gledala okoli sebe. Peljala sta se poleg Neve, voda je šumela tako blizu, tako blizu, kajti prestrašeni konj je vozil po trotoarju, in voz je vsak trenotek zadel ob ograjo nabrežja. Iz noči so se svetili beli stebri neke palače.

»Čuj, Ilja,« mu je rekla z nekakim velikim mirom, ki se mu je zdel nenaraven in ga je delal vrtoglavega, »čuj Ilja! Ko sem sedla danes, blazna vsled glada in obupa, na stopnice one cerkve, kjer si me našel, sem si rekla: »Prideš na dno propasti in umrješ žalosti!« In umrla nisem niti radosti, ko si mi rekel, da me ljubiš.

Vidiš torej, da moram sama iskati smrti, ko beži pred menoj.«

»Ti blazniš! Zakaj bi umirala?« je vskliknil boleстно.

»Umrjem zato, ker nisem vredna tebe!« je zašepetala, in rdečica jej je pokrila obličje. Ta rdečica je bila kakor jutranja zarija novo rodeče se čistosti, ki je rastla kakor lilija iz duše padle deklice, ko jo je ogrela s svojimi čudotvornimi žarki zavest o Iljini ljubezni. Solze so jej stopale v oči in jej počasi drsele po licih.

Ilja jo je ginjen hotel poljubljati, toda Darija se je naenkrat dvignila in kakor blisk planila iz voza. Letel je baš mimo tebanskih sfig, sedečih nasproti akademije umetnosti na obeh sraneh širokih stopnic, ki vodijo h gladini Neve. Darija ni priletela v vodo, kakor si je želela, ampak z vso težo je zadela z glavo ob visok podstavek egiptovskega nestvora, kri jej je zalila obličje, in šele potem se je nezavestna valila počasi od stopnice do stopnice proti vodi. Ilja je bil poleg nje, predno se je potopila, pograbil jo za obleko in položil na stopnice. Klečal je poleg nje in jo topo gledal; bil je uničen. Za

trenotek se mu je zdelo, da sliši okoli sebe glasove; ljudje so se zbirali, in Dimitrijev voz je prišel tudi; takoj se je spustil z Marfo za Iljo in ga zdaj končno došel. — Marfa je objela polmrtvo dekle okoli pasu, položila si njeno glavo na prsi in jej kropila čelo s solzami. Darija je odprla oči. Nikogar ni spoznala, šele čez nekaj minut se je zavedela, kaj se godi ž njo. Hotela je govoriti, in kri se ji je vlila iz ust. Ležala je trenotek mirno in potem poskusila vnovič.

»Hotela sem svoj križec,« je šepetala Ilji. »Vrgla sem ga v Nevo, ko so me najeli v Ermitažo za onega —«.

Ni dogovorila, ampak krčevito se je stresla, nasmehnila se Marfi in vnovič omedlela. Dimitrij je dajal ukaze, kam naj jo odneso. Ilja ni mogel spregovoriti besede. Ko so jo položili na prinešeno nosilnico, da bi jo mogli odnesti, je pristopil k nji in jo poljubil na čelo; bilo je že hladno kakor marmor, Darija je bila mrtva.

VEST.

Roman iz serije „**Rodbina Muratovih**“

Ruski spisal: A. T. Šelljev - Mihajlov.

Prevel: F. A. P...ć.

I.

Bila je pozna a gorka jesen. Dan je bil oblačen, a vendar je parilo v zraku. »Ne-
vihta bode,« so govorili od dela že trudni
ljudje. Poljska in mestna poletna dela so
bila že skoro končana, in delajoče ljud-
stvo, ki je bilo šlo za zaslužkom, se je za-
čelo že povračati v svoje vasi — eni po
»železni«, drugi peš po stezi ob železniš-
kih nasipih. Čistopoljska železnica je de-
lala to pot dobro; venomer je bilo treba
pripregati k vlaku vedno več voz. Pred
vsem so se polnili vozovi tretjega razre-
da. V vlaku, ki je imel priti v Čistopolje
ob sedmi uri, je bil en voz posebno prena-
polnjen. Zdel se je še polnejši radi pre-
mnogih vreč, cul, inštrumentov in druge
šare, ki je ležala na tleh. Na vsaki po-
staji so vstopali in izstopali potniki. Nasto-
pi in besede, tupatam spori in razžalitve

radi sedežev, radi kadenja mahorke,*) radi napačno odprtega okna, so se dogajale vsako minuto. Vozilo se je po večini priprosto ljudstvo, ki ni bilo vajeno potovanja po železnici, — kmetje — delavci in ženske — romarke in bogomolke,**) ki so se vračale z obiskov »svetih krajev«. Eni so izstopali povsem pred časom in so se vračali znova s svojo prtljago, neprevidno zadevaje se s svojimi vrečami ob glave potnikov; drugi so zopet zamujali na postajah, kjer jim je bilo izstopiti, ter so se hudovali, ker jih niso vzbudili o pravem času, napravljaje s tem veliko zmešnjavo; tretji so se prosto jezili iz dolgega časa in brezdelja, radi neudobnosti, tesnosti, slabega zraku in radi počasnosti vlaka, češ: »peš bi prej prišli.« Vlak se je v resnici pomikal naprej s polževim korakom, ko da bi mu pohajale moči, ker je moral voziti toliko ljudi.

Le ena ženska v tem vozu se ni gani-la s svojega mesta v kotu voza, kamor je bila sedla pri odhodu vlaka. Medla, majhna, bledolična se je zdela vsa izmučena

---

*) Vrsta tobaka iz Malorusije.

**) Samostanska sestra.

od težkega gorja ali oslabela od dolgotrajne bolezni. Njen še mladi, majčkeni obraz, kakor stisnjena pestica, je bil izžet in razrit po prezgodnjih gubah; njeni plavi lasje so bili suhi in so se ji vidno kuštrali, ker so silili in viseli njih končki tupatam izpod klobuka. Videlo se ji je, da se malo briga za nje kakor tudi za svojo obleko; sploh se je jedva zmenila za vse, kar jo je obkrožalo, za vso posvetno ničevnost, za življenske potrebe, ki silijo ljudi, da skrbijo, gibajo, se prepirajo in borijo, in: »čemu vse to? Vseeno čaka vseh isti konec — smrt.« Njen nekoliko topi pogled, ki je spominjal na pogled blaznih, je bil obrnjen v prostranstvo. Morda se je trudila, — ker ni videla, kaj se godi okoli nje, — da bi zagledala nekaj takega, česar niso videli in česar niso niti mislili njeni sopotniki, ki sta se jim poznala trud in delo na obrazih. »Bogu, Bogu kaj odgovoriš? Pred njega ravno kako stopiš?« Slične besede izgovarja brezskrbno na tisoče ljudij; ona pa živi samo temu, nekaj časa sem skoro ni imela drugih mislij.

Nasproti njej je sedela druga ženska, ki jo je očividno spremljala na potovanju.

Na postajah ji je hodila kuhat čaja, prinašala ji je žemelj, slaščic in kolačkov; dobrohotno ji je podstavljala blazinico pod bok, češ: »tako-le bode prijetnejše.« To je bilo mlado, zdravo, rdečelično, »brhko« dekle, — kakor so se izražali o njej mladeniči, — z gibčnimi kostanjevimi očmi. Bila je najbrže meščanka, oblečena v črno kakor bogomolke ali romarke. Govorila je brez prestanka, otiraje si vsak hip z okroglimi prsti svoje bujno - rdeče ustnice in silno mahaje z debelimi toda lepimi in belimi rokami.

In že z ozirom na to, kako treba vspodbujevati človeka ali mu predstavljati svoje nasvete, — boljše od matuške Serafime je ne najdete, - reče s pojočim glasom, z mnogimi prehodi v intonaciji, ki so tvorili poseben znak njenega govorjenja. — Po vsej Rusiji jo poznajo. Ona zna vse po predpisih, kakor bi čitala iz knjige, kako in kaj mora človek delati in kaj mu prinese med vsem tem koristi. To je dar od zgoraj! Kdorkoli pride k njej, prihaja po svet, po uteho ali po razvedrilo za svoje mračne misli. Ne le naše mesto jo pozna, — kaj naše Čistopolje: če na tem

kraju petelin zapoje, ga je na drugem slišati! — Celo gospoda iz Petrograda si dopisuje ž njo, kakšno mnenje ima glede te ali one stvari. Ko bi ne bila ženska, ampak bi se bila rodila kot moški, — za prvega ministra pri carju bi bila. Toda, kakor znano, ženska nima odprtih poti; le radi moškega spola se gibljemo na svetu, Bog mi ne zapiši za greh. Ne pravijo zastonj, da kura ni ptica, baba ni človek...

Govorilka se oddahne. Ženska, ki je sedela nasproti njej, vzdahne.

— Da, tudi oče Jona mi je svetoval, naj se obrnem ravno do nje po uteho za svoje bolesi, — reče tiho ta poslednja.

— Kaj je boljšega, kaj je boljšega! — vzklikne zvita bogomolka. — Sama na sebi sem skusila, kako zna matuška Serafima človeku bodriti duh.

— Ali jo poznate že dolgo, Barbarka? — vpraša prva.

— Pet let od tega, — odgovori gibčno dekle, — ravno od tega časa sem nekoliko razsvetljena.

Tu pogleda z vprašujočimi očmi svojo sobesednico ter reče navidezno v zadregi.

— Ali nečesa vam nisem še povedala, Zofija Dmitrijevna?

— Ne? — odgovori poslušalka.

— Vi niste bili namreč takorekoč ves ta čas pri sebi, — reče bogomolka, kot bi pojašnjevala čudno okoliščino, da ni še povedala svoji sopotnici vsega o svojem poznanju z matuško Serafimo.

Brzo si obriše z dvema prstoma ustnice svojih zapeljivih, bujnih ust, se skloni nekoliko k svoji sopotnici ter reče radi skrivnosti nekaj tiše:

— Greh, en greh se je pripetil z menoj, mlada sem bila, neumna sem bila, — pojasni ona. — Seveda, naše vedenje je žensko, mlado, neizkušeno: pride katerisibodi priliznjenec, pove nekaj pustih, češ: »naj bom tak ali tak, nališpan ali ne, pri meni se boš oblačila v zlato, na pernicah se boš nežila, — in mi dekleta povesimo ušesa. Posebno naše vrste dekleta verujejo prerada v tem oziru! A potem vidiš, kako kažejo ljudje s prstom za teboj: »viš, kaj je našla na sprehodih!« Posebno pri nas v mestu in tudi na deželi ti operejo vse ude na telesu. Pri najlepši maniri te omažejo s kolomazom. Tako sem jaz, vi-

dite, skoro zblaznela, ko se je zgodil z menoj ta greh ter sem padla v nekako duševno mračnost. Le to vem, da nisem znala sama zase; čim dalje je trajalo, tem manj sem si znala pomagati. Takrat pa mi je poslal sam Bog matuško Serafimo v odrešenje. Videla me je, opazila, da se nahajam v obupnem stanju, da obžalujem svoj greh ter me je pozvala k sebi. Izprašala me je vse; kako, s kom, kedaj, kaj mislim storiti dalje. A kaj sem mislila takrat storiti: v vodo po glavi skočiti — to je bilo vse. Začela mi je odsvetovati: kar je padlo z voza, je na tleh, — pravi. — Če je glava odsekana, ni več časa tožiti po laseh. Kar je preteklo, je preteklo, a treba misliti o bodočnosti. Z obupom "ne popraviš greha. Z obupom le večjih grehov napraviš. Hvali Boga, da imaš še zdrave roke, da lahko delaš. Ako imaš zdravje, ne umrješ od lakoti nikjer. Kadar ti premine to, — pravi, a sama me gleda nepremično ravno proti pasu, njeno oko pa je kakor orlovo, vse pregleda nakrat, — potem te vzamem k sebi, ako hočeš. — Tam pri tvojih ti izkljujejo oči radi tvojega greha in razbobnajo povsod, ko ga

opazijo, a tukaj, — delati znaš, več mi tudi ni treba. Za ta čas bi lahko šla od tod, da bi bilo menj besedij. V Moskvi poznam osebe, ki bi te sprejele za nekaj časa, a tam preide vse. In tako, beseda je dala besedo, ona me je vspodbudila in celo razveselila. In tudi to: kdo je brez greha in neprilik? Vse niso svetnice. Če ne grešiš, se tudi ne pokesaš. Povsem sem bila oživela; čilost duha se mi je zopet povrnila, postala sem prejšnje dekle. Ko je bilo pri meni vse končano, pa sem stopila k njej v službo.

— Ste imeli seveda otroka? — vpraša Zofija Dmitrijevna po tiho.

— Kaj pa; prikrivati se mi ne da: imela sem ga; — odgovori z vzdihom bogomolka ter povese oči, hoté dati svojemu obrazu ponižen in bolesten izraz.

Ko bi ne bilo tega, bi se ne imela jaz, dekle, o ničemer tožiti.

Njena sopotnica jo vpraša s strahom in zmedeno:

— No seveda on... on... ta človek... seveda vas je pustil?

— To vprašate o zapeljivcu? — reče Barbara ter odgovori zaničljivo: — Go-

tovo, zapustil; ne bi me bil, ali ko bi ne bilo ... Kakor tisti, ki letajo za ženskami: vzel je svoje, drugo je pustil ...

Zaslišal se je težak vzdih njene sopotnice. Ona sama je skusila to. Ravno radi tega je bila tudi njena sreča izgubljena.

— Kako vas je to trlo, gotovo? — šepne jedva slišno poslednja. — Grozno, biti zapuščena ...

— Čemu naj bi se bila ubijala radi njega? — odgovori zaničljivo bogomolka. — Pustil me je, no in »prah« ga vzemi! Če hočeš radi vsakega potepuha plakati, si izplakaš oči. Svojo jezo sem hotela razliti nad njim, to je res, a za njega samega mi ni bilo mnogo mar. Sramota velika bi bila, jela sem premišljevati, ko bi začeli vsi s prstom kazati za teboj. Vidite, to mi je grizlo dušo. Dekle pa sem bila tako, da niso gledali mladeniči po naših cerkvah na sv. podobe, ampak vsi so obračali na me svoje oči. Sicer bi se bila morala radi enega zvitega hinavca potepati za vogli... Ravno radi te sramote sem bila šla v Moskvo ter sem živela tam, dokler se ni vse

končalo, a potem sem se vrnila v Čistopolje k matuški Serafimi...

— A otročič? Je živ? — jo vpraša druga ženska.

— No, pravzaprav, ne vem, — odgovori bogomolka. — Saj ga nisem niti sama spravila v odgojevališče, ampak ona žena, h koji sem se bila zatekla. Matuška Serafima mi jo je priporočila... Potem sem prišla sem, stopila sem v službo pri matuški Serafimi v zavetišču kot guvernantka in prodajalka. Od tega časa sem torej tukaj v samostanu v zavetišču k uslugam matuški Serafimi pri njenih zasebnih poslih. Pošilja me na pot, sedaj v Moskvo, potem v Petrograd...

Prekrasno se nasmehne ter pokaže dve vrsti močnih, zdravih in kakor biser belih zob.

— Jaz sem pač na vse strani dekle! — reče veselo. — Nikdar nisem mislila, da bi bila tako zvita in smela. Ravno vse moram napraviti, na vse paziti, vse naredim. Matuška Serafima me nima zastonj rada. Tupatam se izvoli pošaliti ter pravi: »Ti si moj figaro«. Morda ste že slišali, da zovejo figaro človeka, ki ima

slične lastnosti. In tako je prav dobro za me, popolnoma prosta sem pri matuški Serafimi. Zdi se mi, da bi ga ne vzela, ko bi mi kakšen princ predložil ženitbeno ponudbo. In bili so taki, ki so se mi približevali s ponudbami, no jaz pa nisem nespametna, da bi si sama svoje proste roke zadrgala z vrvjo.

— Vi mislite stopiti med redovnice?
— jo vpraša Zofija Dimitrijeva.

— Kaj! Kaj! Čemu si valiti greh na dušo? odgovori bogomolka skoro prestrašeno zamahnivša z rokami. — Od ženske naše vrste se zahetva eno, a od redovnice drugo. Kar je v tvoji moči, tega se poprimi. Jaz sem posvetno dekle, ki skrbi za svoj trebušek, jaz ljubim svoje telo.

V širokem nasmehu si sladko oblizne debele ustnice, obriše jih s prstoma in ponovi:

— Ne, zakaj bi si valila greh na svojo dušo in se vezala z zaobljubami. Tu ni nikakega premisleka. Sedaj ne bodem več niti stanovala v samostanu, ampak pri svoji teti. Sami sve ostali, hišo sve podeovali, in tuptatam je padlo še kaj... Ne, kakšno silo imam stopiti v samostan!

Lokavo se nasmeje ter pristavi:

— Tudi če se ne omožim, ne sledi iz tega niti od daleč, da bi morala postati redovnica. Tudi matuška Serafima razume to in me niti ne nagovarja.

Njena sobesednica začne zopet dremati, ali boljše, pade v svoje neodvrnljive misli ter si zakrije oči. To se je dogajalo pri njej često. Včasih, ko je imela odkrite oči, bi celo mislil, da spi ali da vsaj ne vidi in ne sliši ničesar, kar se godi okoli nje. Bogomolka opazi to, se nasloni nazaj, porbska v potni torbici poleg sebe in izvleče od tam črez sredo prerezano žemljico, ki je bila od znotraj namazana z maslom in predeljena z dvema koskoma mesa. Začela je jesti. Jedla je z zavidnim tekom, popolnoma se je zaglobila v to opravilo. Poslastno je povživala prežvečeno jed ter si oblizovala s končkom rdečega jezika maslo, ki se ji je lepilo na ustnice. Za vse sem gorka — reče sama pri sebi, — za delo, za jed in za vse tako.

K njej je bila sedla neopazno z druge klopi grda starka nizke postave s temnim od gub razoranim obrazom, ki je bil podo-

ben pečenemu jabolku. Oči so ji bile globoko vpadle, radovedne in gibčne kakor miš v progli.

— Ali prihajate od daleč, matuška? — vpraša deklico s sladkim glasom, zlehka migaje in valjaje z brezzobimi usti.

Barbara, ki jo je bila prekinila nepoklicana sobesednica ob nepravem času v njenem opravilu, je ni pogledala nič kaj prijazno s svojimi ostrimi očmi. Ko je videla oguljeno jopico, nadeto na starkina pleča in porudečelo ruto, ki jo je imela na glavi, se je nehote stresla ter primaknila bliže k sebi prtljago, ki je ležala na tleh poleg nje, češ: »še okrade me, če bo le kaj za njo.«

— V svete kraje sve bili šli, — odgovori Barbara kratko in suho.

— Iz Voroneža, seveda? — vpraša starka ter privzdigne s koščeno in zvito roko s počrnelimi nohti ruto raz levo uho, da bi boljše slišala. Izpod rute so ji silila cela povesima suhih, popolnoma sivih las, ki so ji obviseli ob vpadlih skoro opekastih licih.

— Tudi v Voronežu sve bili in v Kijevu sve se poklonili svetim služabnikom,

— reče Barbara presledkoma. — Povsod sve bili.

— Tako, tako! — reče starka, pritrjujoče kimaje z glavo ter nadaljuje z vprašanji: — Seveda vsled zaobljube. Ta žena z vami ima sama morda kako nadlogo?

Bogomolka molči.

— K svetim služabnikom jih hodi mnogo po ozdravljenje, — pojasni starka: — a tudi ljudje, ki znajo, mnogokrat lahko pomagajo, če izvira bolezen od hudobnega očesa ali od poškodbe. Zgovor le je treba poznati in različne trave...

Barbara je skrbno posnedala žemljичne ostanke, sesula je ostale drobtinice s papirja na dlan in jih spravila potem celo peščico v usta.

— Ta v črnem, ki je z vami, kaj je ž njo? Je-li pokopala koga, ka-li? — nadaljuje starka junaško.

— Mož ji je umrl! — odgovori suho mlado dekle ter začne vidno izgubljati potrpljenje.

— A—h—a! — zategne značilno starka. — Glej, glej, jaz sem venomer pazila: niti ni bolna niti ni zamišljena. A glej, to je! Mož ji je umrl. Kakšna nesreča, beži-

te! Gotovo sta bila oba mlada, ljubila sta se strastno, tako žaluje tudi ona.

Bogomolka je uporno molčala.

— Glej, glej! Pazila sem na vse, — ponovi zopet starka, ki je pomolčala za minuto v pričakovanju odgovora. — Sedi, se ne zgane z mesta, kakor bi ne bila pri zavesti, ampak v omedlevici. No sedaj pa se razume: mladega moža je izgubila in obup jo je napadel. Tako je z nami ženskami. Le ljudje, ki znajo, morejo odpo- moči. Smrt je — Božja volja. Mrtvega ne obudiš s solzami. Tu bi je ne bila smela peljati najprej k svetim služabnikom, ma- tuška, ampak k ljudem, ki znajo. To je po- svetna zadeva. Tu...

— Kaj si pa misliš, ti žena! — prekine Barbara vsiljivo starko, ker ni mogla več trpeti. — On ni bil toliko mlad, ampak star in zanj se ne gre.

— Sta—ar! — zategne starka. — Če- mu pa žaluje in hodi po božjih poteh? Je- li zapustil denarja v spomin svoje duše?

— Koliko radovednosti premorejo ljudje, si ne moremo predstavljati! — vsklikne nevoljno mlado dekle ter se udari z roko po kolenu. — Tu sedi člo-

vek, nikogar ničesar ne vpraša, ust ne odpre, a drugi se vendar brigajo zanj: in kako, in čemu, in zakaj... No torej, izvolila je romati v svete kraje, — pa je šla. Če hoče plakati po svojem starem možu, — pa plače.

— Da, pa od kakih ljudij bo ona? — vpraša starka, ki se ni dala motiti po rezkem odgovoru svoje sobesednice. — Trgovskega stanu ali plemkinja? Kako se zove po imenu in priimku?

Barbara izgubi slednjič potrpljenje.

— Nu, matuška, ti znaš zadeti pravo kakor reklamni list, — vsklikne ta poslednja, razmaknivša roki. — Plemkinja je. Zimina se imenuje, Zofija Dmitrijevna. Pa dovolj, dovolj!

Nekdo je nalahko zakihnil za hrbtom obeh ženskih. Barbara se je obrnila in zagledala s svojimi gibčnimi in črnimi očmi mladeniča, ki je bil nališpano oblečen v dolgo sivo suknjo. Bil je vidno zelo ponosen. Njegovi črni in kodrasti lasje so bili obilno namazani z neko mastjo ter so se svetlili. Okoli vratu je imel zvezano živorudečo svileno ruto. Črno suknenno kapo s svetlo kožjo streho je imel ne-

koliko smelo nagnjeno na eno uho. Po zunanosti je kazal biti prodajalniški uslužbenec kake bogate prodajalnice na deželi, kateri je znal voditi za nos gospodarja in odjemalce ter pofrcal vsako kopejko, ki jo je dobil v svoje kremplje. Stal je za starkinim hrbtom, uprši se s koleni ob klop ter poslušal, kakor je bilo videti, radovedna in vsiljiva starkina vprašanja, ki so ga obenem zabavala.

— Kako se briga marsikdo za tuja opravila do groba, a morda na tem svetu že zanj molijo kakor za rajinke, — reče on prebrisan, namigaje Barbari.

— Da, se najdejo take Maremjane — starke, ki jih skrbi ves svet, — odgovori Barbara in se tudi nasmehne.

— Se hočete morda igrati? — predlaga on ljubeznivo in vzdigne za klopnim naslanjalom peščico posušenih orehov.

— Hvala. Zobe si varujem! — reče ona ter se nasmeje in pokaže dve vrsti svojih belih zob.

— Pa v resnici imate tudi kaj varovati, — pritrdi mladenič in pokaže svoje nič manj bele in ravne zobe. — S takimi

zobmi se odgrizete od kogarsibodi, a v današnjih časih je to prva stvar.

— Zakaj v današnjih? — se koketno nasmeje bogomolka.

— Da, tako je pač. Prej so živeli ljudje po vesti in priprostosti, a sedaj bolj po zahrbtnosti.

— Torej vi ne varujete svojih zob? — se pošali Barbara.

— Mi možki — spadamo pod drugi paragraf, — pojasni on ter pristavi podmignivši z očesom: — O ženskem spolu pravijo: kar imamo, ne hranimo, — če izgubimo, se jočemo.

— Toda marsikakšni se ne da jokati, — zavrne ona spretno. — S solzami ne omehčaš nobenega človeka, ampak le svoje oči si izsolziš.

— To je že res, a marsikakšnih oči bi bilo tudi škoda, ko bi se izsolzile.

— Ali vi imate v žepu vsako besedo, — mu napravi ona ljubeznjiv poklon.

— Po sejmi hodimo, z vsemi ljudmi moramo znati obračati, — pojasni on.

— To je res velika dobrota za človeka, če je videl mnogo ljudij, — reče ona.

V voz je stopil sprevodnik ter je zaklical: »Čistopolje, vlak se ustavi petnajst minut.«

— Kaj si zaspal, ti? — kliče in trese nekega človeka. — Kam se pelješ? Če zaspiš, se boš pa jokal. Eh, ljudstvo!

V skrbi za red ni privzdignil nič menj kot desetkrat šipe pri oknu na protiveterni strani, ki je bilo odprto proti pravilom. Presedalo mu je ter je mrmral na potnike, ki so napravljali nered.

— Ah, jaz sem preveč klepetala z vami! — vzklikne Barbara, ko zasliši sprevodnikov glas. — Mi moramo tukaj izstopiti.

— Tudi mi smo se bili napotili šemkaj, reče mladi trgovec.

Ona se je poprijela prtljage ter je vzbudila Zimino.

— Razčepirili ste se se tu! Vzdignite se, saj vidite, da ležijo tuje reči tukaj! — reče Barbara, grobo suvaje ono znano starko, ter vlačí svoje reči izpod klopi.

— Kje izvolite stanovati? — jo vpraša nalahno priklonivši se mladi ljubeljivec.

— V vetru na polju, odgovori s smehom Barbara ter ga lokavo pogleda.

Njen zdravi obraz, ki ni še trpel od gub, se je tu lahko zasvetlel od izstopivšega potu. Bila je zalita z živo rudečico do korenik lasov.

— Torej zapišimo, — reče on podmigaje z očmi.

— Pazite, da naslova ne izgubite, — se pošali ona na hodniku.

Kaj še! Morda nas zanese veter sam v oni kraj, kjer izvolite vi stanovati, odgovori on tudi s smehom. — Klanjam se do tal. Do skorega.

Ona ga že ni več slišala. Vsi so začeli izstopati iz voza. Na durih je bilo tesno. Barbara je morala vlačiti prtljago in obenem paziti na Zimino, ki se je komaj držala po koncu. Nekdo, ki je bil ves obložen z vrečami, s sekiro za pasom in z žago v rokah, je drvel naravnost med ljudstvo v gnečo ....

II.

Na zemljo se je spuščal megleni somrak jesenskega večera. Zofijo Dmitrijevo so uvedli v malo sobo, ki ji je bila odkazana za goste v sprejemnem lesenem oddelku čistopoljskega ženskega samostana. Peljala jo je v to sobo redovnica z robatimi manirami, z ostrimi bistroumnimi očmi, ki so zamogle v hipu pregledati vse, kar je bilo potreba, ki pa so se takoj zopet povešale. Bila je koščata, suha, širokega obraza z debelo kožo, ki je spominjala bolj na telečje usnje kakor na človeško telo. Bila je podobna prej moškemu kakor ženski; celo njen glas, dasi se ga je trudila mehčati, se je odmeval v basnih moških notah. Če si jo opazoval, si zagledal v njej takoj bivšo »kmetico«. To je bila Doroteja, bivša vrla sobarica matuške Serafime. Preživela je ono dobo, ko so rezali grajščinskim dekletom kite ter se niso zgražali nad pretepanjem, a sedaj je bila — »ad-jutantinja in ogleduhinja pri matuški Serafimi.« Barbara je govorila Zimini o njej

povsem neprijateljski, ko ji je pripovedovala o samostanskih napravah in ljudeh.

— Samovarček želite morda, ker ste bili na potovanju, — predlaga Doroteja priliznjeno Zofiji Dmitrijevni ter ji pomaga slačiti njeno vrhno obleko. Pri tem ni ušlo ničesar njenim vse videčim očem. — Pri nas je pripravljen na mig. V kuhinji se vedno grejejo samovarji. Tudi se mora sprejeti in postreči tuj človek.

— Hvala vam, matuška, — odgovori Zimina z utrujenim glasom. — Ležem rajša in si oddahnem. Utrudila sem se na poti.

— Krist z vami, Krist z vami, oddehnite si! — reče Doroteja, ki jo zopet pogleda ter si misli: »še pokopavajo lepše«. — A matuška igumenjina vas sprejme jutri. Sedaj se je izvolila odpočiti. Skrbi in dela ima matuška igumenjina polne roke. Za vsako reč treba posebnega očesa.

V znižanem glasu je začela obdolževati pokojno samostansko načelnico.

— Matuška Serafima je prevzela vse zapuščeno. Pokojna matuška igumenjina je bila slepa in šibkega značaja, mnogo je zanemarila. A ljudje izrabljajo to

okoliščino po hudičevem nasvetu. Hudič je močan v svetu, a tukaj se še bolj umočuje...

Zimina je ponovila z utrujenim glasom, da ne bode pila čaja. Želela je odpraviti mater Dorotejo, ki ji ni ugajala; bala se je celo, da si je ni poznala.

— Moram se oddehniti, — reče Zimina.

Mati Doroteja je podvizala spravljati stran plašč, ruto in klobuk Zimine. Obesila je vse te reči na dajše žeblje, ki so bili zabiti v steno. Pri tem je motreče opazovala prtljago došle ženske, — kot bi hotela ugeniti, kaj je noter, kaj mora biti v onih malih kovčegih in torbicah. Ponovila je sladko:

— Oddehnite si, oddehnite si z Bogom! Tu pri nas je svoboden zrak, vse bolezni odvzame kakor z roko. Telesu ozdravljenje, duši odrešenje...

Zapustila je sobo, trudeča se, da bi ne ropotala s svojim grobim obuvalom na svojih težkih nogah.

Zofija Dmitrijeva je ostala sama ter je globoko vzdihnila iz svojih utrujenih prsij. Že davno ni bila sama, skoro

od smrti svojega moža ne več. Prve dni po njegovi smrti se je skoro bala ostajati brez ljudij. Če se je dogodilo, da je bila sama, je že sanjala o oni strašni noči. Tudi v snu je videla, kako je on kašljal, hripel, ubijal se ter končno utihnil. »Prokleta, prokleta, jaz sem ga pridušila!« In pri teh spominih se je je takoj lotevala histerika. Nikdo ni vedel za vzrok teh napadov, in vsi so jo tolažili ter ji stregli. Teta pokojnega moža, Marija Ivanovna Šustova, ta cinizem v človeški podobi, — se ji je prizadevala dokazati, da je smrt neljubljenega moža prej sreča nego nesreča. Mlada in petična vdova si najde vedno drugega moža. Barbarka, ki je bila naprošena za daljno Zimino postrežbo, je izvajala skoro isto, le s tem razločkom, da se ji ni treba, po njenem mnenju, kot svobodni in bogati ženski »vezati«, da lahko dobro živi tudi brez vsakega moža. Starec — svečenik, oče Jona, bivši spovednik pokojnega Zimina, ji je svetoval, naj moli ter naj se gre pokloni Božjim služabnikom, ker le oni delijo ozdravljenje boleznim in tolažbo za dušo. Barbara, ki je stregla bolnici, ni

ugovarjala besedam očeta Jone; kajti ona sama ni ljubila razen dobre jedi ničesar toliko kakor pohajanje iz mesta v mesto pri posebnih udobnostih in postrežbah. Radi tega je ponudila Zofiji Dmitrijevni svoje usluge kot spremljevalka v Kijev in Voronež. In Zofija Dmitrijevna je obhodila vse božje poti, povsod je molila, povsod je dajala služiti maše za dušni pokoj rajnkega služabnika božjega Leonida, ne da bi našla pokoja za-se. Ne za njegovo, ampak za njeno grešno, nečisto dušo je bilo treba moliti! On je bil svetnik v primeri z njo. Ona — grda morilka! Nikakih nasvetov bi ji ne dajali ljudje, ko bi vedeli, kaj je storila. Izročili bi jo v roke sodnikov, in ti bi jo poslali na prisilno delo. Morda bi ji postalo tam laže, s kaznijo bi se odkupil greh. A on, njen mož, bi li oživel radi tega? Morilko sodi, kakor hočeš, pošiljaj jo, kamor hočeš, vedno ostane morilka pred ljudmi in pred Bogom.

Sedla je na trdi stol ob oknu ter začela brezsmotreno gledati na samostansko dvorišče. Bilo je polno desk, brun, kamnja in opeke. Na prvi pogled je bilo

videti, da se tu vse preziduje, predeluje in obnavlja. »Matuška Serafima — je graditeljica,« spomnila se je Zimina Barbarinih besed. Kakšna ženska je to, h koji sta ji svetovala iti oče Jona in Barbara? Ta poslednja ji je pravila v vznešenih besedah, kako zna matuška Serafima razvedriti vsakega človeka. Je-li jo je pa mogoče razvedriti, njo Zofijo Dmitrijevno? Ona ne pove niti matuši Serafimi svojega gorja, svojih duševnih težav, — umre prej, a pove ne. Moža je pridušila! In zakaj ga je pridušila? Jej, spomnila se je cele prošlosti. Skoro še otrok je bila, ko je postala sirota po smrti svoje polznorele babice — generalice, ki ni hotela priznati osvoboditve kmetov. Radi te emancipacije se je bila razsrdila na ves svet. Njo so brcnili takrat njeni sorodniki na ulico v samem oblačilcu, in Bog ve, kaj bi se bilo zgodilo ž njo, ko bi je ne bil vzel k sebi on, njen pokojni mož, ki je imel znamenito posojilnico. Že takrat ni bil posebno mlad in je trpel za sušico, toda kako jo je on ljubil! — mučil s svojo ljubeznijo; ubijal jo iz ljubosumja, a potem se ji je zopet valil pod nogami v prošnjah

za odpuščenje. A ona! Neumna je bila takrat kakor neizkušeno dete: ni umela, da je to prava ljubezen. Izneverila se mu je. Zapeljati se je dala prvemu oficirčku, ki je hodil k njim v posojilnico zastavljat svoj imetek, ki si je le hotel ž njo dolg čas preganjati. Koliko strahu je preživela radi napovedanih sestankov s tem svojil ljubimcem. In s čim ji je povrnil on, njen pogubitelj vse to? Ponarejene menjice je izdajala radi njega, njo samo je mučilo ljubosumje, ker je čutila, da ji postaja nezvest. Zadušila je s svojimi lastnimi rokami svojega že umirajočega moža, da bi rešila sebe in svojega ljubimca od zatožne klopi. Hotela je prisiliti svojega pogubitelja, da bi jo poročil, a v oni hip, ko je bil že izvršen smrtni greh, je izvedela, da se ženi ta zapeljivec, pogubitelj njene duše, zlodej, — da se ženi z drugo.

— Na njem je greh moj, na njem prokletem! — šepnila je mračno. — O, glej, komu bi povedala, da sem jaz, jaz, s tema rokama pridušila moža radi njega prokletega. Da bi ga trlo, kakor tare mene!

Njene oči so se topo zagledale v prostranstvo.

Črez dvorišče so hodile podobe redovnic, te v to, one v drugo stran. Ene so hodile z lahnimi, spodobnimi koraki popolnoma mirnih in spokojnih ljudij, ki nimajo nikakih mislij in skrbij, ki jim ni treba nikamor hiteti, z ničemer se jeziti. Druge so korakale trdo in hitro, mahaje z rokami, kakor navadni delavci, ki podvizajo izpolniti težko naloženo delo, ne da bi mislili o čem drugem. Nikdar ne bo podobna ona, Zimina, ni enim ni drugim, — nikdar ne doseže tega miru in nikdar se ne zaglobi tako v svoje misli in v delo, da bi ne mislila o sebi. Pa zakaj? Morda napravi matuška Serafima čudež in jo »razvedri«. Saj tudi druge ženske se niso zatekle sem iz veselja, ampak so imele svoje bolesi, svoje grehe?

— Grehi, grehi! — šepne skoro slšno in stisne mračno zobe. — Kakšne grehe imajo one v primeri z mojim grehom? One morejo vsaj govoriti o svojih grehih, a jaz...

Plašno se je ozrla okoli liki v strahu, da bi je kdo ne poslušal. V sobi je bilo že povsem temno, le luč goreče leščerbe je razlivala iz sprednjega kota slabo,

enakomerno svetlobo. Zimina se je zagledala v sveto podobo, visečo v tem kotu. To je bila slika Matere Božje z Večnim sinom v naročju. Slika je bila zelo tenka, nekoliko zamazana in se je blestela od novega laka. Obraz Matere Božje in Deteta Jezusa, njuna obleka, to ni nikakor spominjalo navadnih svetih podob. Pristovalo bi prej sliki posvetne vsebine. »To je gotovo tukajšnje šolsko delo, — si je mislila Zimina, ko se je spomnila, da ji je pravila Barbara o stremljenju matuške Serafime, da bi izučila nekaj mladih novic slikarstva. »Da, to je moralo biti napravljeno tukaj, toda tako ne rišejo svetih podob«, je nadaljevala Zimina s pomisleki. »Matuška Serafima bi imela rada, da bi bilo vse čim lepše«, se je spomnila Barbarinih besed. »Ni bila zastonj celo na dvoru v svojih mladih letih,« nadaljevala je Zofija Dmitrijevna. »Kako je postala ona redovnica? Zakaj? Je-li bil tudi tukaj kakšen greh? Morda zna radi tega vedriti ljudi? Kako sprejme njo, Zimino?« Začela si je predočevati v svoji domišljiji podobo matuške Serafime, njen sprejem ....

— Ah, moj Bog in Gospod, vi niste niti legli, ka-li?! — se zasliši vsklik matere Doroteje, ki se je doteknila z roko Zimininega ramena. — Mislila sem že, da se vam je kaj pripetilo. Trkala sem in trkala na duri, od vas ni bilo odgovora, niti slišali niste ....

Zimina je komaj privzdignila glavo ter se ozrla okoli s svojimi motnimi očmi. Na dvorišču je bil že beli dan. Ona je pre-spala vso noč sedé s povešeno glavo v rokah, naslonjena ob okna. Obraz ji je bil zlezel v roke in sama ni vedela, se je-li nahajala dolgo v tem položaju. Najbrže je prestala na ta način celo noč; kajti njen život je bil kakor polomljen od neudobne lege. Na malokrvnem obrazu pa, na licu in na čelu, so bili vrezani odtisi od šivov na rokavu desne roke, na koji je bila predremala noč. Ta roka ji je bila tudi zaspala in jo je zbadalo v njej kakor z iglicami.

— Opravite se, popijte čaj, ker bo treba iti k matuški igumenjini, — reče mati Doroteja. — Glejte, ona je že pri stavbiščih.

Zofija Dmitrijevna je pogledala na pol svesta si skoz okno na dvorišče in liki v ekstazi je zastremela v ono žensko, od koje je pričakovala olehčanja svojih bolestij. Na dvorišču sredi zidišč se je sprehajala lahno pridržuje z eno roko krilo ob strani visoka in vzlic nastopajoči deбели ští še lepa ženska. Za njo je stopal brez kape nekaj kmet ali kupčevalec, najbrže podjetnik, ki ji je razkazoval še nedovršeno gradnjo. Če si jo videl, bi rekel, da bi znala nositi vsako obleko, tudi meni krasno nego svojo črno, dolgo redovniško haljo. Vse je stalo okusno in kakor na sliki na njeni veličastni postavi, a način lahnega privzdiganja dolge halje je spominjal gracijoznega privzdiganja modnih oblek in pridvornih vleček. Veličastvenost njene postave, ošabnost, njeno zadržanje in njena hoja, vse se je še živejše odsevalo vsled vidnega klečeplaztva, ki so ga gojile do nje obkrožujoče jo osebe. Kmetje so brzo snemali svoje kape, ko so jo zagledali, srečujoče jo redovnice in novice so se ji klanjale skoro do tal. Zofijo Dmitrijevno, ki se ni nikdar odlikovala s posebno smelostjo, je zgrabila ne-

izrečena plašnost, ko je videla to žensko. Zaželela je nakrat, da bi odšla od tod, ne da bi se niti videla ž njo. In kaj ji pomaga, če jo vidi? No, odstopiti je bilo prepozno, odstop bi izzval marsikako besedo in sumnjo; morala je prenesti to svidenje, naj si bode kakoršno hoče.

Zimina si je začela hitro umivati obraz in roke. Prigladila je nekoliko svoje suhe lasé ter spravila po možnosti v red svojo toaleta.

Ni minulo uro časa, ko je že vedla mati Doroteja Zimino k palačici, kjer je stanovala načelnica in ki so jo nazivale redovnice med seboj za »samoto«. To je bila majhna hišica, podobna navadnemu letovišču, z balkoni in terasami in obkrožena z malim vrtom. Ta vrtec, ki je bil poln cvetlic, je tvoril del samostanskega, gosto obrastlega vrta, od kojega je bil ločen le po tenki mrežici. Drevje, s kojega je že padalo listje, je napravljalo s svojo raznobarvnostjo čuden vtis. Šopki še nedotaknjene žive zeleni so se mešali tu pa tam z žoltim listjem vseh nijans. končaje z živordečimi in opekastimi barvami javorjevih listov. Sredi onega

drevja, ki si je bilo še ohranilo svoj lišp, so molela že popolnoma gola drevesa kakor kostenjaki ter so štrlela v stran in dvigala proti nebu svoje košate veje — šope. Vse je spominjalo na smrt. Tam zraven so visele kakor korale rese živo-rdeče jerebike. Cvetlic ni bilo v celem samostanskem vrtu, le v vrtcu »samote« so se pojavljale v izobilju. Tukaj ni bilo še izginilo po gredicah poletno življenje, kajti pestri astri, georgine, tu pa tam tudi ostanki poznih nasturcij in cinj so še vedno oživiljali sliko umirajoče prirode. O njej je pričalo le še suho šušteče listje pod nogami, ki je ravno prej brezšumno krožilo po zraku ter kapalo potem med drevorede.

Mati Doroteja je popeljala Zimino na stanovanje matuške Serafime črez teraso, ki je bila polna mirt, hortenzij in geranij. Pustila jo je samo ter ji šepnila s klečeplaznim glasom:

— Počakajte! —

Soba, kjer je ostala Zofija Dmitrijevna, je pokazala takoj, da ljubi matuška Serafima udobnost in kras. Množina pitanih cvetlic, zavese pri oknih, prti na

mizah — vse samo izborna delo, — blazine na divanu in podnožnice, prerisane z uvezenimi šopki cvetlic, podobe svete vsebine, najfinejša dela, risane z oljnatimi barvami, dragoceni pianino ob steni, podsvečniki in svetilka iz bronza, — vse to je pravilo, da živi tukaj oseba, ki se odlikuje po svojem umetniškem okusu ter si zna urediti svoje gnezdice. Zimina ni sedla, ampak je hotela počakati stoje matuško Serafimo. Srce ji je silno utripalo. Čutila je, da jo napade zdajpazdaj njena histerika. Silno se je bala teh napadov, ker ni vedela ob takih prilikah, kaj govori.

Vendar ji ni bilo treba dolgo čakati. Duri, za katerimi se je bila skrila mati Doroteja, so se brezšumno odprle.

V sobo je stopila matuška Serafima, veličastvena, lepa, ki je še kazala sledove bivše krasote. Pokvarjale so njen obraz le črne, pregoste obrvi, ki so ji dajale nekak poseben, rezek in surov izraz. Pogledala je s svojim bistrim in mirnim očesom Zimino, ki je stala pred njo. Mala, prezgodaj ovenela podoba te poslednje, se je tedaj, kakor se je zdelo, še bolj znižala ter je predstavljala poosebljen strah,

zmedenost in sramežljivost. Tudi drugače se je zdela sami sebi ničeva, pomilovanja vredna zločinka, a sedaj je morala stati pred ono žensko, ki so jej še včeraj veliko pravili o njenem veleumu in njenih vrlinah. Pred eno uro jo je sama veličastenost njene postave popolnoma zmešala.

— Pravili so mi, da hočete prebiti in si oddehniti nekaj časa v naši obitelji? — začne mati Serafima, blagoslavlja je z znamenjem križa Zimino, ki se je bila nehote sklonila k njeni roki. Potem sede v naslonjač ob mizi nasproti divanu ter pozove z lahnim znamenjem roke tudi njo, naj sede v nasprotno naslonjačo.

— Da ... jaz ... jaz nočem stopiti v samostan, ampak .... — začne Zimina izgublja je se in zapletaje se v besedi.

Tedaj si ni želela ničesar bolj, kakor da bi odšla čim prej odondot izpred radovednih očij matere Doroteje, izpred ošabnega pogleda matuške Serafime.

— Koliko let vam je? — vpraša mati Serafima.

Zimina šepne, koliko je stara.

— Toliko? — reče matuška Serafima in pogleda začudeno njen izžeti obraz. — Vi ste gotovo mnogo preživeli?

Zimina ni odgovorila. Zaihtela je nakrat, kakor bi ne bila pričakovala takega vprašanja.

Matuška Serafima počaka nekoliko ter vpraša znova:

— Vi ste pač vdova?

— Da ... jaz .... jaz sem bila omožena — odgovori Zimina.

— Nesrečno?

— Oh, zelo! zelo! ... Moj mož .... Zimina se je zopet razjokala.

— Je že dolgo, kar je umrl? — vpraša matuška Serafima.

— Ne, ne ... jaz ... On ... ni davno, kar je umrl, —

Matuška Serafima se je zagledala nepremično v Ziminin obraz, kakor bi si prizadevala premotriti, kaj se godi v njeni duši. Zanimala jo je ta osebnost, o koji ji je pripovedovala Barbara toliko neumljivih stvari. Izgubila je starega ter očividno neljubljenega moža, a vendar se ne more potolažiti od gorja.

— Povejte mi svojo zgodovino, — reče tiho matuška Serafima. — Moram vedeti, kdo ste in kaj vas je privedlo sem.

Zimina jo je pogledala skoro z grozo, in ta groza ni ušla motrečemu zanimanju matuške Serafime. Še intenzivnejše je začela gledati mlado ženo, ker je hotela popolnoma prodreti v njeno srce.

— Kaj naj bi vam pravila? — reče Zimina zmedeno. — Nimam ničesar povedati.

— Kje ste vzrastli, kje ste bili odgojeni? — vpraša matuška Serafima.

— Kot siroto me je vzela k sebi babica, — odgovori Zimina. — Bila je stroga in srdita. Ko so osvobodili kmeté, se je začela srditi radi tega na vse. Jaz sem trpela več kakor vsi drugi. Živela sem kakor v samostanu. Sprva smo bili bogati, guvernantke sem imela pri sebi. Potem je babica popolnoma obubožala, zastavila svoje reči in umrla. Prišli so babičini sorodniki, ki so rekli, da sem nezakonska hči svojega očeta, ter so me zapodili proč. Ostala sem na ulici, kjer bi bila umrla od lakote.

Govorila je ravno tako, kakor pripovedujejo otroci: v kratkih stavkih in z opombami, kaj še sledi za tem ali onem, kaj je še treba povedati.

— Kdo pa vas je rešil? — nadaljuje izpraševati mati Serafima.

— On me je rešil, on, — pomrmra Zimina ter zaihti. — Brez njega bi bila umrla, a on me je rešil. Srečala sva se na ulici, vzel me je k sebi in me rešil..... Hvaležna bi mu morala biti, a jaz, grešnica.....

Nakrat je preplašeno obmolčala ter se ozrla divje okoli, kot bi se hotela prepričati, ne-li posluša kdo njenih tajnih mislij. Zatrдно je bila sklenila, da jih ne pove niti duhovniku pri izpovedi.

— O kom govorite? — vpraša neomajno matuška Serafima. — Kdo je ta on?

— Leonid Grigorjevič, moj mož, — odgovori Zimina z upadlim glasom ter se trudi obenem, da bi se obvladala. — On me je srečal in izprašal o vsem. Babico je poznal. Poznali so jo vsi v Peterburgu. Otroci so tekali za njo, kakor bi bila s pameti. On je uvidel, da nimam kam iti,

vzel me je k sebi za kontoaristinjo. Njegov kontoarist je bil ravno umrl in je vzel mene na njegovo mesto. Potem sem mu dopadla in me je vzel še za ženo.

Matuška Serafima jo je izpraševala dalje ter vlekla besedo za besedo iz nje. On je imel znamenito posojilnico, ni bil lep niti mlad in je nosil v prsih kal jetike. Razdražala ga je vsaka malenkost, da se mu je bilo težko privaditi. Vedno se je bal obubožati, ker je že skusil, kaj se pravi živeti v revščini....

— On vas je ljubil? — vpraša nepričakovano igumenjina.

— O... o... ljubil, a jaz grešnica! — vklikne Zimina, ki se je poloti znova groza.

— Vi njega niste ljubili, — reče matuška Serafima in vpraša, ne da bi pričakovala odgovora. — Vi ste ušli od njega?

— Ne, ne, — odgovori Zimina.

— Torej ste ga sleparili? — vpraša matuška Serafima.

Zimina je sedela s povešeno glavo ter je molčala.

— Je sleparil vas kdo drugi? — dostavi matuška Serafima.

— O, proklet, proklet! — vzklikne Zimina. — On me je pogubil mene in mojo dušo! Radi njega sem izvršila...

Zopet se je pokazala groza na njenem obrazu.

— Sovražnikom treba odpustiti!

— Odpustiti, odpustiti! — vzklikne razvneto Zimina. — Kako odpustiti, ko je on srečen? On se je poigral z menoj ter me potem pustil, a jaz, grešnica, sem si nakopala greh na svojo dušo. Jaz odpuščam, a Bog ne odpusti, nikdar ne odvrnem od sebe svojega greha.

— Bog sliši molitev skesanih grešnikov, — odgovori zopet ravno tako suho mati Serafima.

— Vaš mož ni vedel za vaš prestop?

— Ne, ne, — pohiti Zimina.

— Torej njegovih poslednjih minut mu niste zagrenili?

Zimina je stisnila zobe, da bi ji ne ušla kaka beseda.

— No torej, če bi ga bili takorekoč umorili...

— Ne, ne, kaj pravite! Kdo vam je to povedal? — vzklikne z grozo Zofija Dmitrijeva, ki je jedva še dihala, ter gleda na matuško Serafimo z izbuljenimi, divjimi očmi.

— Saj bi ga bila lahko spravila sama vest o vaši nezvestobi, — pojasni matuška Serafima. — Sami ste rekli, da vas je blazno ljubil ...

Zimina je molčala ter si je prizadevala, da bi zbrala svoje moči.

— On je umrl pod vašo roko? — vpraša matuška Serafima, ne spuščaje ž nje očij.

Zimina se je zopet razihotela v histričnem stokanju. Iz njenih prsij so se izvili tedaj nekam divji kriki:

— Ne morem, ne morem! ... Oh, jaz grešnica! ... Ne morem! ...

Matuška Serafima jo je gledala čim dalje; čudne misli so ji šinile v glavo. Ni-li ubila svojega moža? Ni-li pospešila njegove smrti? Te misli so se ji porajale tudi takrat, ko ji je razkladala Barbara vse podrobnosti o Zimini. Matuška Serafima je vprašala tudi takrat ravno tako:

— Je umorila svojega moža, ka-li? Barbara se je takrat celo nasmejala, češ:

— No, pogledjte jo samo, matuška: niti komarja bi ne ubila.

Še vedno jo je gledala matuška Serafima ter se zamislila v vprašanje: ni-li umorila svojega moža? Ni-li ona, ta majhna, bolehava, ničeva in pomilovanja vredna ženska — morilka? Kako to vedeti? Te ničeve narave izvršujejo v hipu razburjenosti zločine in si ne upajo potem več gledati ljudem smelo v obraz. Po njenem obrazu je švignil ošaben izraz studa in preziranja. Zimina se je malo vzravнала, privzdignila je svoje oči na matuško Serafimo ter je videla na njenem obrazu ta prezirljivi in uničevalni izraz. Stisnila se je nekako, prinižala in je utihnila, kakor bi jo bili zasačili na mestu zločina, kakor bi ji bili stopili za kazen z nogo za vrat kakor kači.

— Vi boste morali mnogo storiti za odrešenje svoje duše, — reče suho in hladno matuška Serafima, se vzdigne s sedeža ter se vzravna v vsej svoji visokosti.

— O, o, le goniti, goniti me ne, —
vzklikne Zimina, ne da bi sama vedela,
kaj govori, ter pade na kolena pred ma-
tuško Serafimo in lovi njeno roko.

Matuška Serafima ji je odtegnila z
neodoljivim instinktivnim zaničevanjem
svojo roko ter je rekla skoro surovo:

— Ni treba, ni treba!

Spomnila se je, da so morda ravno
tiste roke, ki lovijo njeno roko, omadeže-
vane s človeško krvjo.

— Vam je treba pred vsem počitka,
— pristavi matuška Serafima, premago-
vaje samo sebe. — Vam pošljem Dorotejo.

Brzo je odšla iz sobe ter pustila samo
Zimino, ki je malodane ležala na tleh.

III.

Barbarka, ki ni stanovala tedaj več
v samostanu, ampak na svojem domu pri
stari teti, ki je romala in čitala psalme za
rajnke, — je posetila drugi dan potem, ko
se je bila povrnila v Čistopolje, Zofijo
Dmitrijevno. Poslednja se je po sestanku
z matuško Serafimo komaj vrnila v svo-
jo sobo in je ležala skoro brez zavesti v

postelji. Že davno se ni čutila tako ostudno sama sebi kakor tedaj. S srce ščemečim strahom je bila šla k matuški Serafimi, ker je slišala povsod, celo v Peterburgu in v raznih samostanih, o njenem veleumu, bistrumju in njenih vrlinah. Toda nikakor ni pričakovala tega, kar se ji je bilo pripetilo. Matuška Serafima je videla v njej takoj morilko, kakor se ji je zdelo, ter jo je skoro odvrnila, kakor bi ji rekla: »Ni ga odpuščenja za te, grešnica«. To si je ponavljala tudi Zimina od dne smrti svojega moža, posebno pa od onega za njo pomembnega dne, ko so našli oporoko pokojnega Zimina, ki jo je napravil tajno ter v koji je zapustil vse svoji ženi. Prezrl je pri tem svojega bratranca Teodorja Semjonoviča Zimina. Ta oporočka je bila kot zagrobno maščevanje pokojnikovo. Takrat, tega pomembnega dne, so jo udarili takorekoč s sekirnimi uhi po glavi, in malo je manjkalo, da se ni javno pokesala, da je ravno ona umorila svojega moža, da ni odpuščanja za njo ni na tem ni na onem svetu. In sedaj je rekla ravno tako nekako ona žena, od koje je pričakovala tolažbe, — one tolaž-

be, ki jo je zaman iskala pri svetih služabnikih, ko je posečala z Barbaro različne božje poti.

Ležala je kakor ubita in ni niti mislila o tem, kaj ji je sedaj storiti, bežati, kamor jo oči popeljejo ali še srčnejše moliti za odpuščenje grehov. Zavedla se je jedva tedaj, ko jo je bila zaklicala Barbara že vdrugič s svojim pojočim in mehkim glasom.

— Kaj se je zgodilo zopet z vami, golobica? — jo vpraša Barbara, ko vidi, da je Zofija Dmitrijevna slednjič vendar odprla svoje motne oči.

Zimina jo je pogledala vsa v zadregi, ne da bi jo takoj spoznala.

Barbarke ni bilo v resnici več izpoznati: bila je okusno, pestro opravljena, glave ni več pokrivala črna ruta, ampak bila je obvita, kakor z vencem, z gostimi, lahno spletenimi in okinčamini kitami, s kojih je padala na vrat pisana svilena ruta.

— Kaj me tako gledate? — reče s tihim nasmehom Barbarka, ki se je zavedala, da je res krasna v svoji novi obleki in v novi frizuri. — V črnem hodim le

na pot. Malopridneži se boje črnega. A ker sem svobodna ženska, se oblačim v kar se hočem. In, da priznam, črna obleka mi že preseda; tako mlada in hodiš kot ob času žalovanja. A jaz sem še mlado dekle, se hočem pokazati.... No pa kaj bodeve klepetali o meni! Vi, golobica moja, zakaj ste zopet obnemogli? Na potovanju ste se pretresli?

Zimina se je začela pritoževati s solznimi očmi.

Bila je pri matuški Serafimi. Vso dušo ji je razkrila, a niti besedice prijazne, tolažljive ni rekla. Kakor sodnik na preiskavi je izpraševala vse, kako in kaj, kakor bi ji hotela v nečem dokazati krivdo. Ni ji v čem dokazovati krivde! V bolestih ji je potrebna tolažba, a ona, matuška Serafima, jo je hotela takorekoč soditi.

V Zimininem glasu se ni slišala sama oslabeledost ampak tudi nekako razdraženost napram matuški Serafimi, nekako sovraštvo.

— Ne, vidim, da ne bom mogla živeti tukaj. Tišine in miru iščem, tolažbe v bolestih, a ne surovostij, — zaključí v skoro rezkem, surovem in sovražnem tonu, ki se

je po smrti njenega moža le redko pojavljaj v Zimininem glasu.

Barbarka se je zbala.

Kako to, ona pojde torej proč? Barbarka je bila obljubila matuški Serafimi, da pomore Zimina samostanu iz svojih ogromnih sredstev, sama je menila biti pri Zimini za družabnico in svetovalko, a sedaj gre proč. Kam? Ali gre baš k oni zoperni starki, — teti pokojnega Zimina, Mariji Ivanovni Šustovi, koje ni mogla Barbarka trpeti s prvega hipa, ko se je seznanila ž njo v Petrogradu. Starka je prebrisana, zna še izrabiti Ziminino razpoloženje; ona jo mrzi, dasi zaman, radi tega, ker ji je zapustil mož vse brez oziroma na njenega sina Teodorja Semjonoviča Zimina. Ona je tudi odsvetovala Zimini, naj ne roma v svete kraje, ker so vsa ta romanja — puste reči, izmišljene za navadne ženske. Vsakdo bi tako, komu ni prijetno sukati se okoli denarja!

— Res, golobica moja! vzklikne Barbarka z nenavadno priliznjenim glasom ter ji začne gladiti in poljubljati izsušeno in majčkeno roko. — Matuška Serafima je — ženska strogega življenja. Na prvi

pogled se kaže surovo, njenemu stanu pristuje to, a v bistvu je angelj, kakor tudi je v resnici angelj in ne ženska.

— Pustila me je skoro mrtvo na tleh, onesvestila sem se bila, — nadaljuje tožiti Zimina: — poslala mi je na pomoč ono zoprno ogleduhinjo mater Dorotejo. Že radi nje same ne ostanem tukaj. V resnici ogleduhinja, kakor si mi rekla ti. Oči ji švigajo kakor kači...

— Ne brigajte se za njo! — reče zaničljivo Barbarka. — Ako želite, se vam niti ne prikaže več pred oči. Kakor v vodo se pogrezne. Vi ne bodete živeli tukaj zastonj, ampak plačate s svojim denarjem. Kakor hočete si uredite svoje stvari. Matuška Serafima vam da vse na razpolago. Sedaj pa pospite, oddehnite si malo. Krist z vami; a potem bove že videli, kaj nama je storiti. Ali bi pili čaj?

Zimina ni hotela čaja. Trebalo ji je le počitka. Barbarka jo je odela udobnejše, popravila ji blazino pod glavo ter ji dalje božkala roko; kakor malega otroka jo je uspavala s svojimi laskavimi, pojočimi besedami. Zimino so pomirjale in tolažile Barbarine besede od prvega dne njiju po-

znanja. To je bil edini človek, ki je znal lehčati njeno bolno dušo. Ko je videla Barbara, da je Zimina zaspala, je šla na podpetnicah iz sobe ter je zaprla neslišno vrata za seboj. Napravila se je k matuški Serafimi ter jo našla, ko je hodila z vzježenimi obrvmi gor in dol po svoji sobi. To je bilo gotovo znamenje, da je matuška Serafima radi nečesa razburjena. V takih slučajih ni poznala utrujenosti; kakor ptič v kletki si ni dala miru, če je prestajala kak notranji boj.

— A, to si ti, — reče ona, ko zagleda Barbaro, ki je stopila naravnost k njej radi blagoslova.

Barbara je ponižno poljubila njeno roko, povabila oči ter čakala vprašanj. Prva ni začela nikdar razgovora z matuško Serafimo.

— Ali si videla svojo Zimino? — vpraša Matuška Serafima.

— Videla, matuška, — reče Barbara ter pojasni krotko stisnivši ustnice: — Odit misli.

Matuška Serafima vzježi še bolj svoje goste obrvi. Tega ni pričakovala.

— Kaj praviš? — vpraša naglo, kakor bi ne bila slišala ali razumela Barbarrinih besed.

— Jaz sem iskala, pravi, tolažbe v svojih bolestih in miru, a tukaj, pravi, kaj me čaka: gonili me bodo sem in tje, kakor se vidi, radi mojega denarja, — pove ponižno Barbarka. — Matuška Doroteja je priprosta, robata, neotesana ženska, kakor bi hotela Zimina oditi v resnici le radi Doroteje same: — a Zofija Dmitrijevna je občutljiva, delikatne narave in mehkega značaja...

Tu je vzdehnila s pomilovalnim glasom.

— Če se ji laska, se naredi iz nje vse kakor iz voska. Mnogo koristi prinese onemu, ki zna obračati z njo. To je prikupljiva duša, ki čuti v izobilju hvaležnost do onega, ki se ji zna laskati...

Matuška Serafima je hotela nekaj reči, a se je rajše vgrizla do boli v ustnico. Celo jutro po svidenju z Zofijo Dmitrijevno jo je mučilo neko dvojbeno čustvo, kot bi govorila o njej dva glasova. Eden ji je pravil, da je ona takoj — ne sedaj, ampak že takrat, ko ste govorili prvičrat

z Barbarko o Zimini, da se želi preseliti v samostan, uganila pravo, ker je sumila Zimino umora nad svojim možem; ta glas ji je pripravil v njeno srce nekako neodoljivo zaničevanje napram tej ničvredni zločinki. V tem čutstvu se je izražalo gospodstvo, ponos, zaničljivost in prevzetnost. Taki občutki so se vzbujali večkrat v matuški Serafimi skoro od zibelke naprej in ni jih ji bilo lahko premagati. Nad vsako malenkostjo se je zgražala. Šibki ljudje s slabim glasom v govoru so vzbujali v njej preziranje, na obnemoglost je gledala od zgoraj dol. Drugi glas ji je narekoval, da nima pravice zametati grešnice, da je treba dati grešnici priložnost, da odkupi greh; da ne smemo biti mi sodniki, kajti sodnik je — edino Bog; da lahko služi ta ženska dobri stvari, lahko pomaga obitelji, na koje provspevanju in širjenju je dolžna delovati ona, matuška Serafima. Čim daljše so šli ti drugi razsodniki, čim jasnejše so postajale matuški Serafimi vse potrebe samostana, — neodložljiva izplačanja in stroški prezidave in obnovitve samostana, — tem bolj se je srdila sama na-se, vedoča, kot razumna

ženska, da se hoče varati samo sebe, lagati pred samo seboj in delati nasilje nad svojo naravo. Vedela je dobro, da je bila vse odpuščajoča krščanska ljubezen v tem hipu daleč od njenega srca, a da so z druge strani mrgoleli v njeni glavi pred vsem čisto praktični računi. In tako ji je prihajalo na jezik že enkrat stavljeno vprašanje do Barbare: »Je-li umorila svojega moža, ka-li?« A sedaj se je bala staviti isto vprašanje, kot bi se plašila, da bi je Barbarka ne nadvladala ter odgovorila s svojim pojočim glasom: »no, kaj moremo za to, če jo je lisjak prekanil; mož je dihal že slabo, ni bilo niti kaj dušiti, proti jutru bi bil sam umrl.« Od Barbare, ki jo je poznala matuška Serafima do dna, je bilo pričakovati tudi takega odgovora. Ako bi ga izgovorila, potem bi vse propadlo: proti sumničenjem se še lahko bori, — a potrdilo o Ziminem umorstvu na lastnem možu bi jo definitivno prisililo, da odvrne to žensko.

— Ko bi poprosili matuško Nektarijo, da bi jo posetila, — zapoje nakrat Barbarka: — ona bi jo ponežila in ublažila. Meni je žal revice: a — če odide odtod

v Petrograd, ne da bi si oddehnila svoje duše, jo pripravi tam teta njenega moža popolnoma ob pamet. To vam je človek! Drži se je kakor muha medu, a v srcu bi jo hotela v žlici vode vtopiti, ker je zapustil pokojni Zimin vse njej a ne njima, teti in bratrancu. Nekaj deset tisočakov, mi je pravil oče Jona, — ji je zapustil, in še več. S samimi briljanti in zlatimi rečmi bi zamogel opremiti deset nevest z doto vred. Marija Ivanovna Šustova in njen sin Teodor Semjonovič Zimin bi bila kmalu počila od jeze, ko sta izvedela to od doktorja Forsta, ki je bil postavljen od pokojnega za oporočnega izvrševalca. Mati in sin sta se radi tega celo skregala: on ji je očital, da ni pazila, ko se je pisala oporoaka. Teodor Semjonovič sam ni zahajal k pokojniku, — vladala je nekaka napetost med njima, — a Šustovka je celo stregla bolnemu Ziminu. Zato se je sin tudi skregal z njo, češ, da je »zaspala dedščino«. Toda se že pomirita, da se vržeta potem skupno na Zofijo Dmitrijevno, če pojde odtod v Petrograd. Obrati jo hočeta. Ona bi porabila denar za sveto opravilo, a tam — oprostite matuška —

pojde vse psom pod rep. Bog ve, da bo tako!

Barbarka se je nekoliko afektirano nasmehnila s tihim, konfuznim, njej lastnim smehom. Matuška Serafima je težko dihala. Davila jo je jeza nad samo seboj, ker ni mogla priti do nikakega zaključka.

— Matuška Nektarija bi gotovo pregovorila Zofijo Dmitrijevo, da bi še ostala pri nas, — nadaljuje Barbarka. — Poslušala bo pobožne govore, pomoli in podela malo v samostanu, in njeno gorje morda potihne. Priporočila bi jo kot učiteljico otrok, ročna dela zna, veze kakor bi risala, še pri svoji babici se je bila naučila.

— Brez tebe znam, kaj mi je storiti, — jo prekine rezko matuška Serafima, ki ni ljubila nasvetov in ki se je hotela kazati samostojno v vsaki zadevi.

— Matuška, mari jaz ne znam: — vzklikne Barbarka s prisiljenim strahom v glasu ter se znova tiho nasmeje, ker ni mogla dolgo hliniti prisiljenega strahu.

Matuška Serafima je nasadila obrvi ter jo pogledala s strogim vprašujočim očesom:

— Kaj — ti?!

— Da Zofija Dmitrijevna mi je prišla na um, — pojasni Barbarka ter se trudi govoriti priliznjeno in afektirano. — Glejte to malo dete! Koraka ne zna napraviti sama, vse ji je treba pokazati in povsod jo varovati. Jaz sem se ji celo smejala, češ: »brgljice bi se vam morale napraviti, golobica, kakor otrokom, dokler ne znajo še hoditi.«

Prekinivša svoj govor konča z vzdihom:

— Da, prebrisanega človeka ni bilo še pri njej; tak bi jo ožuril do kože, kakor lipo ...

Barbarka je zopet poljubila roko matuški Serafimi ter odšla po preprogi z neslišnimi koraki. Pri matuški Serafini si je prizadevala vedno hoditi tako previdno, kot bi hodila po razbeljenem železu. Ko se je povrnila k Zofiji Dmitrijevni, jo je našla še spečo ter je sedla k oknu, ne da bi jo budila. Po dvorišču so hodile v enomer novice in redovnice. Sredi tišine se je slišalo le škripanje žag in udarci sekir od one strani, kjer se je še zidalo. Delo s

kamenom je bilo že končano. V oddelku iz opeke so stavili okna, duri in podove. Ko je pogledala skozi okno, je zagledala Barbarka matuško Dorotejo, ki je hitela črez dvorišče. »Kam jo je poslala matuška Serafima?« si je mislila. Matuška Doroteja je šla v oddelek, kjer je stanovala matuška blagajničarka. Črez nekaj minut se je prikazala znova, toda v spremstvu Nektarije. »Kakor vidim, je ukrenila po mojem,« se je nasmehnila Barbarka. Vzradostila se je, popolnoma zadovoljna je bila sama s seboj. »Kakšno dekle sem, to je težko verovati,« je modrovala samodopadno. »Matuška Serafima ima razum, ali sama si ni mogla izmisliti, ker sem ji namignila jaz. Celo razžaljeno se je čutila, ko sem ji jela predlagati svoje misli. Komaj sem se vzdržala smeha. Hlinila sem, kot bi se smejala nad Zofijo Dmitrijevno.« Bila je prepričana, da bi ne bila prišla matuški Serafimi niti ena beseda od tega na um, kar ji je bila povedala ona. Tudi ni niti sanjala, kakšnega notranjega boja je bilo treba matuški Serafimi za to, kar se je zdelo njej tako lahko in enostavno...

Pogledala je na spečo Zimino. Želela je, da bi se vzbudila čim prej ter se okrepčala z jedjo, ker je imela govoriti še z matuško blagajničarko. Z njo je bilo lahko govoriti, razžaliti ni znala nikogar, svetu ni poznala, bila je kakor novorojeno dete. Ničesar ni poznala razen samostanskega življenja. Rekel bi, da se je rodila in se starala v samostanu. Zofija Dmitrijevna se je zgenila; Barbarka je stekla brzo k njej. Zimino je razveselilo, da je bila pri njej njena zvesta spremljevalka. Barbarka ji je začela trdovratno svetovati, naj si da prinese čaja z žemljicami; povedala ji je, da je postala tudi ona lačna. To pot se Zofija Dmitrijevna ni odrekla jedi, ker je čutila tudi sama prazen želodec. Barbarka je naročila redovnicam in novicam, ki so se nahajale na hodniku sprejemnega oddelka za goste.

Obe ženski ste še pili čaj, ko je nekdo potrkal na vrata. Mehki ženski glas je spregovoril:

— V imenu Očeta, Sina in Svetega Duha! Na to je poslužil običajni odgovor:

— Amen!

— Matuška Nektarija! — šepne Barbarka Zimini, ko stopi prekriževaje se v sobo nizka, okrogla in rdeča starka-redovnica z otroškim polnim obrazom, ki je kazal jamice na licih in na podbradku.

Zimina je poljubila njeno malo, polno roko in ji je ponudila čaja.

— Grešnica, grešnica sem, ljubim gorkoto, — čim gorkejša je duša tem vselejše srce, — odgovori z otroškim nasmehom matuška Nektarija, prisede k mizi ter se prekriža. — Naša matuška načelnica mi je pravila, da ste se izvolili zateči k nam čez zimo. Oprostite, oprostite, tukaj pri nas je dobro. A oh, kako dobro!

— Nikjer boljše, — pritrdi Barbarka, ki je točila čaj v čaše.

— Zrak je lehak, življenje tiho, hrana tudi lahka, — nadaljuje matuška Nektarija in začne piti čaj v majčkenih požirkih ter vgrizne košček sladkorja.

— Meni je treba duševnega miru, tolažbe v bolestih, — pojasni Zimina tiho.

— Tukaj najdete vsega, matuška, kar išče trpeča duša, — odvrne matuška Nektarija: — boleznim — ozdravljenje, skrbi

— odrešenje in grehom — odpuščenje. Življenje v obitelji je — predživljenje nebeško. Tu morete moliti, če hočete kaj delati v Božjem imenu, — delo se najde vedno po močeh; celo če želite iz svoje milosrčnosti prispevati k olepševanju Božjega hrama, — sprejme naša obitelj hvaležno vsako mrvico.

— Pripravljena sem, — reče Zimina: — ko bi se le zamogla pomiriti...

Potem vzdahne težko.

— Oh, grehi, moji grehi! Odkupiti bi jih...

— Odkupite jih, odkupite z molitvijo, — odvrne potrdilno z blagodušnim glasom mati Nektarija. — Kje se bodete pokorili za greh, če ne tukaj? ... Za greh se je vedno možno spokoriti, ne da bi padali v otožnost in obup. Gospod vidi naše srce in nam odpušča vedno, če se jih srčno kesamo. Z molitvijo, z dobrimi deli, z radodarnostjo v prid cerkvam se odkupijo vsi prestopki.

Barbarka se je vteknila v razgovor:

— Zofija Dmitrijevna je pripravljena dati vsega za olepšanje cerkve.

— Sem, sem pripravljena, — se strinja Zimina.

— Novega grobnega prta bi potrebovali, — reče matuška Nektarija. — Božji hram hoče biti krasen. Včasih, ko odičiš vse, — se ne moreš nagledati, stala bi cele ure v ganotju in bi se radovala nad krasoto. A naš grobni prt spada že med starino. V ta namen zbiramo prispevke že celo telo, a iztresli smo iz pušice le dvanajst rubljev in dvajset kopejk. Celo trgovec Svinjin je žrtvoval le pet rubljev. Kakšen denar je to!

— Sem pripravljena, — odgovori zopet Zimina.

— Slišite, matuška! Vi ste govorili tudi o delu, — se oglasi zopet Barbarka. — Zofija Dmitrijevna bi mogla izvrstno podučevati otroke v ročnih delih, vezenju in drugem. Pri nas se pletejo sedaj skoro samo ruske čipke, a kaj je samo čipkarstvo? To izgotavljajo žene po vaseh in po mestih. Zofija Dmitrijevna bi jih lahko učila raznih del.

— Dobra stvar, dobra stvar, — se strinja mati Nektarija. — V naši obitelji je po večini priprosto ljudstvo, ki ne zna

takih del. Dobra stvar, če bi se hoteli potruditi.

— Sem pripravljena, — ponovi Zimina, kakor bi na pol dremala.

— Otročiči pri nas so sirotice, — reče sočutno mati Nektarija. Ni očeta ni mater nimajo. Kakšna ni niti čutila božkanja ob zibelki in Bog ve, kaj jo čaka v prihodnjosti, če bi ne ostala v sveti obitelji ter sprejela angeljskega čina. Svet je grešen in hudoben, da se lahko pogubimo v njem, potem ne rešim ne duše ne telesa. Blaženi oni, ki se nikoli ni mogel zagledati vanj...

Matuška Nektarija je govorila enoglasno, zmerno, spokojno. Če si jo opazoval, si nisi mogel predstavljati, da bi še dala po čem motiti. Z vsem je bila zadovoljna, za njo je bilo vse dobro. V njeni obitelji ni bilo po njenem mnenju ničesar strašnega na tem svetu za one, — ki živijo med temi stenami. Celo življenje je preživela tukaj in je skrbela le za eno, da bi bili vsi siti, oblečeni in obuti, da bi bilo vse čim lepše in krasnejše. Lepota je tešila njeno dušo kakor igrača otroka. Resnica je, da ni razumela prav nič ni o

arhitekturi, ni o slikarstvu, ni o zgodovini umetnosti; vendar je hotela biti voditeljica v okraševanju svetih podob in svetilk po svojem otroškem in naivnem okusu. Na pozlačene rože je devala vence iz kakoršnih si bodi pestrih cvetlic, narejenih iz papirja, ki niso imele ničesar podobnega z živimi cveticami ni po barvi ni po obliki. Pod svetilke je obešala nekeke ametaste jopice, uvezene z blestkami ali obšite s kantiljo. Matuško Serafimo je razburila večkrat ta otročja naivnost matere Nektarije, toda ta poslednja ni mogla umeti, zakaj bi se ne mogla skladati n. pr. ona žametasta »jopica« z zlato svetilko ruskega sloga, ali zakaj bi ne mogla privesiti k fino izdelani sliki rož iz raznobarvnega papirja, — ni mogla umeti. Podprša z roko svoje rdeče lice se je nadalgo zamislila in se radovala vsa ginjena nad delom svojih rok na polju umetnosti. Matuško Serafimo je razdražalo to, a niti ni skušala protestirati, ampak vsakikrat je šla od te »blažene žene« razdražljivo skomigaje z rameni. Nekaljeni, olični mir matere Nektarije je prehajal na vseh drugih; v njem ni bilo ničesar

prisiljenega, namišljenega, neodkritosrčnega. V Zimini je liki zadremalo pod vplivom razgovora ž njo vse, kar jo je mučil: življenje prejšnjega dneva je ušlo nekam daleč, daleč, in pojavila se je edina želja: pomiriti se z molitvijo, dobrimi deli, skrbmi za olepšavo cerkve, in doseči onega blaženega razpoloženja duha, ki je toliko ceni matuška Nektarija.

IV.

V samostanski šoli se je začel po vpisanju pouk v ročnih delih. S podučevanjem ročnih del, — gladkega vezenja v biserih in zlatu, — se je pečala Zofija Dmitrijevna takoj potem, ko se je odločila, da ostane v samostanu za nekaj časa.

Njeno bivanje v samostanu ni bilo brez dobička zanj, ker ni le dobro plačevala za svoje vzdrževanje, in le poklanjala precejšnjih prispevkov, ki so prišli prav samostanskemu gospodarstvu pri zadnjih računih s podjetniki jesenskih del, ampak ponudila se je tudi v brezplačen trud v šoli ročnih del ob določenih urah. Glede krasnih ročnih del je bila prava

mojstrinja ter ni zavrgla časa, ki ga je presedela pri svoji stari babici skoro vsa leta svoje prve mladosti nad zaznamovalnim okvirjem. Že več dnij je izvrševala vestno svojo šolsko obveznost, in mati Nektarija je bila ginjena nad krasoto nasnovanih del v šoli pod vodstvom Zofije Dmitrijevne. Pravila je, podpiraje si s privzdignjenim kazalcem svoj rdeči jamičasti obraz, da se zdijo tudi matuški Serafimi prekrasna. Matuška igumeninja sama se je ogibala šole ob času zaposlenosti Zofije Dmitrijevne ter se je videvala z njo le mimogrede v cerkvi. Na hodniku se ji je le odklanjala in jo blagoslavljala. Vzlic temu, da je našla Zofija Dmitrijeva po smrti svojega moža in tudi prej v svojem delu, dasi je delala vse avtomatično po nasvetu drugih, v katero delo pa se je bila že nekoliko poglobila — več miru od svojih težkih mislij kakor na romanju v svete kraje, to pot je bila vendar silno razburjena. Kaj jo je vznemirjalo? Ne-li okoliščina, da je imela priti danes, kakor so ji sporočili že včeraj, v razred sama matuška Serafima pogledat vzorce, ki so bili namenjeni za vezenje

kelihovega pokrivalca v zlatu in žametu. Razburjenost se je lotevala že včeraj. Še silnejše jo je razdražil prizor, ki se je dogodil med poukom: pri nalogi se je razjokala ena izmed mlajših učenk. Zofija Dmitrijevna jo je skrbno izpraševala, zakaj se joče, toda mala ji ni znala odgovora. Le pošepnila ji je:

— »Dolgočasno« —

Kakor je bil brezpomembni in vsakdanji ta prizorček, tako si ga je vzela Zofija Dmitrijevna k srcu, kot bi se hotela še bolj razburjati. Takoj je začela brskati po svoji preteklosti: v otroških letih je tudi ona večkrat plakala pri delu zato, ker ji je bilo »dolgočasno«. — Prvo, kar je občutila v znameniti posojilnici pri svojem možu, bil je tudi dolg čas, neznosen dolg čas. Kolikokrat je plakala tam za blagajniško mizo, ker ji je bilo »dolgočasno«, ker se ni pokazal on, njen prokleti zapeljivec, Peter Pavlovič Muratov. Teh mislij je imela Zofija Dmitrijevna dovolj, da bi skoro zopet legla v posteljo ter bi ne mislila več o delu in o svojih učenkah, temveč o sebi, o svoji nesreči, o svojem grehu, o vsem, kar jo je sililo, da je topo

gledala nekam v daljavo radi groze, ki jo je obhajala. Tudi drugače se niso vzbujali redko v njeni duši težki občutki ob pogledu na te otroke. Pogostoma je čutila, da ji silijo solze v oči, ko jih je gledala, a po glavi so ji brodile misli: »tudi jaz sem bila tako nesrečna, brez očeta, brez matere, nezakonska.« Požirala je solze in si prizadevala kazati se mirno. Silila je svoje misli k delu, da bi jih odvrnila od sebe. Ravno danes, ko je čutila, da ji je mir neobhodno potreben, — ravno sedaj pred matuško Serafimo, pred kojo ji je vedno padalo srce, — se ni mogla kakor nalašč obvladati pri pogledu na te otročiče, kakor bi jih videla prvič, pomilovanja vredne, kako rastejo sredi tujih ljudij, zaprti med štirimi stenami, oblečeni v večno žalost. Njih obrazčki, tupatam polni in okrogli, so bili povečini blede; koža se je zdela prozorna, tako da so se videle skoz njo modre tenke žilice na senci kakor kaka mrežica. Njih malokrvna bledost se je odsevala še močnejše vsled žalovalnih oblačil, pri kojih so bile dovoljene črne, sive in bele barve. Črni trakovi so dajali nji-

hovim glavicam čuden izraz, kakor bi se ožile na spredaj. Pri večini od njih so se zdele vsled blede kože njihove z modrino obkrožene oči večje, kakor so bile v resnici. V njihovih pogledih je bilo nekaj čudnega, — ni zadrega ni strah. »Kakor mlade kavke«, se je domislila Zimina Barbarinih besed, ko ji je sočutno pripovedovala o samostanskih deklicah.

Pouk se je pričenal navadno s pevanjem molitve. Tenki, čisti, zvonki glasovi so se prijetno odmevali ter se zbirali v celoto, s koje so se razločevali le glasovi dveh ali treh starejših učenk v altovih notah, ki so bili bolj podobni moškimi kot ženskim glasovom. To pevanje otrok, ki so povzdigali molitev k Darovalcu močij, je še bolj vznemirilo Zofijo Dmitrijevno, ki je tudi potrebovala okrepljenja za svoje moči; po njenih velih licih so se cedile debele solze... Ni si jih bila še obrisala, ko je vstopila v sobo matuška Serafima. Njena hoja, njeno zadržanje, obleka, — vse je bilo nekam veličastno, slovesno in mamljivo. V razredu je nastala na en hip zmešnjava. Učenke so hitele po blagoslovu k matuški igumeninji

ter so ji poljubljale roko. Nekaj posebno naglega, kakor bi vsaka izmed njih pričakovala strogega ukora za kako stvar. Videlo se je, da jih strašijo redovnice ob vsaki priliki z matuško Serafimo. Na koncu se je obrnila matuška Serafima k Zimini; ta se je ravno tako suženjsko sklonila k njeni roki in pri tem je kapnilo na to roko nekoliko gorkih solza. Matuška Serafima jo je pogledala s strogimi očmi. Zimina je zapazila komaj tedaj, da se joče. Da bi skrila svoje solze, je začela brzo razkazovati nove načrte kelihovega pokrivalca, ki se je imelo vezti.

— To je za kelih s sveto hostijo ... To je za ciborij, — razklada nanagloma Zimina. — To ....

S trdom si je oddehnila.

— Tu se izveze s kantiljo, tu z blestkami, — pohiti še bolj, želeča skriti na vsak način svojo razburjenost. Pri tem se razburja še bolj vzlic prizadevanju, da bi se obvladala. — Mislim, da ni treba mešati zlata s srebrom, boljše je samo zla ... zla ...

Takoj je uvidela, da se ne more več obvladovati, ker je opazila, da ji lijejo

solze same ob sebi, proti njeni volji v potokih na uzorce.

Matuška Serafima jo je pogledala. To je bil strog, hladen, nekoliko prezirljiv pogled. Zdelo se ji je, kakor bi ji nemo ukazovala: »nehaj«.

— Ali ste bolni? — vpraša suho Zimino.

— Ne ... to ... so živci, — odgovarja presledkoma Zofija Dmitrijevna in si prizadeva, da bi ne zaihtela. — Moj Bog!

Matuška Serafima je skomizgnila z rameni in rekla hladno po francosko:

— Vi se morate potruditi, da se sprijaznite s svojimi živci. Bog ve, kam bi to prišlo. Tukaj v šoli so otroci že tako in tako predrasploženi za vsake možne histerike in živčne bolezni. Vi jih lahko še bolj okužite s svojim vzgledom in napravite mesto koristi škodo. Ker ste se enkrat prijeli dela, se morate tudi pečati ž njim, a ne ...

Zopet je prezirljivo skomizgnila z rameni.

— Mari jaz vem, kaj vam teži dušo in zakaj plakate?

Zimina že ni več jokala, ampak je stala s povešeno glavo kakor učenka, ki je napravila kak prestopok. Čutila je živeje kot nekdanj popred, da jo matuška Serafima duši, da jo tišči k tlom s samim svojim pogledom, s samim glasom. Nekoč v mladih letih je slišala o različnih grozovitih roparskih pošastih, pri kojih pogledu so umirale njihove žrtve. Takrat se je zelo, zelo bala srečati koga s takim pogledom. Drugače pa se je bala takrat maločesa!

— Jaz sem tudi mnenja, — pravi matuška Serafima zopet po rusko s suhim oficijelnim glasom: — da ne gre tukaj mešati srebra z zlatom. Bilo bi brezokusno, dasi stoji tako na uzorcih. Razen tega menim, da se ti vogli ne skladajo s sredo uzorca.

—Nekoliko redki so, med tem ko je buket v sredi zelo gost, — reče tiho Zimina. — Obkrajne vejice treba na voglih odstraniti, prikrajšati ali pa mnogo gostejše napraviti.

— Toda kako gostejše? — vpraša načelnica.

— Naj se pridoda le nekoliko cvetk plavic in popkov, in to obkrajno klasje ne bo več štrlelo tako osamljeno, — pojasni Zofija Dmitrijeva.

Matuška Serafima vpraša dalje:

— Kam denete pa plavice?

— Vidite, tako-le sem pridejo plavice, — pokaže Zimina: — a h kraju tu med klasje par polrazpihnjenih popkov.

— Znate to sama narisati?

— O, da!

Matuška Serafima jo je povprašala po francozki:

— Ste-li bili v šoli zlatega vezenja?

— O, ne! ... Pri nas so znale vse pridne ženske taka dela, — odgovori Zimina zmedeno. — Jaz sem se pečala na svoja mlada leta ... pri babici le z vezenjem cele dneve ... cela leta ...

Spomin na dekleška leta je zopet vznemiril Zimino. Čutila je, da se zdaj pa zdaj razjoče. Matuška Serafima je opazila trepetanje v njenem glasu, ki se je zopet prekinjal. Strogo jo je pogledala, kakor bi ji ukazovala molčati in ne plakati. Zimina je brezsilno povесila glavo.

— Če se naučite obvladovati samo sebe, boste lahko še veliko koristili šoli in samostanu, — reče matuška Serafima po francozsko. Potem si ogleda še vijoličasti žamet, ki je bil razpet na zaznamovalnem okvirju in namenjen za keli-hovo pokrivalce, blagoslovi zopet otroke in se napravi iz sobe v svoji lahni veličastni hoji.

Ko je Zimina privzdignila svojo povešeno glavo, matuške Serafime že ni bilo več v šoli. Zimino so obkrožili otroci in jo začeli izpraševati, kedaj začnejo novo delo in kako se bo razdelilo med nje. Vsi so imeli Zimino radi, ker je bila ž njimi tako krotka in prijazna, ker je izgledala ravno tako slabo in nesrečno kakor mnoge izmed njih samih; često je vzdihovala in plakala. Stoje v njihovi sredi jim je odkazala sedeže in jela razlagati, kako in kje naj začnejo; s pomočjo dveh stareših gojenk je napravila prvi posnetek z uzorca. Pri tem se je polagoma umirila; mislila si je, da bi bila tukaj skoro popolnoma mirna v molitvi za odpuščenje svojega greha in v delu v prid tem otrokom, ki so jo spominjali njene lastne mla-

dosti, — ko bi ne bilo matuške Serafime. Matuška Serafima, ki jo vsi tako povzdigujejo, gleda na njo s takim studom kakor na gada, kot bi ji kar odkrito govorila, da za njo ni odpuščanja. Ni-li uganila vsega s svojim prodirnim pogledom in izrekla nad njo obsodbo: »za te ni več odpuščanja«? Da, da, strašen je njen greh. Težjega ni! Molitev ji je potrebna, kes, v mukah živeti tu na tem svetu, da se reši za oni svet ...

— No, čemu ste se razkokodakali? — se zasliši grobi glas matere Doroteje, ki je ravno vstopila v razred. — Ne znate ponižno sedeti na svojih mestih?

Otroci so utihnili. Mati Doroteja se je obrnila k Zimini in je omenila s priliznim glasom:

— Držite jih strožje, matuška Zofija Dmitrijevna. Ni jim smeti popuščati! No, kaj pa stojijo okoli vas kakor čreda? Kot muhe na sladkor so naletele.

Zimina se je načmerila ter odgovorila nekoliko rezko. Ni je mogla trpeti.

— Moje delo je tako, da morajo biti deklice okoli mene. Iz kotov ni jim mogoče videti, kako se tukaj veze ...

Mati Doroteja je stisnila v kolobar svoje tenke ustnice ter je pomolčala. »Viš, se je že obregnila ob me«, si je mislila. Ona za svojo osebo zopet ni mogla trpeti Zimine radi njene samosvojnosti in prikritosti ter jo je špijonirala bolj kakor vse druge.

Ko se je povrnila Zimina v svojo sobo, je našla tam Barbarko, ki ji je bila izpolnila neka naročila nakupovanja. Zelo se je začudila, ko je opazila, da ji hoče Barbarka nekaj prikriti z žepno ruto.

— Kaj skrivate, Barbarka? — vpraša Zofija Dmitrijevna in jo pozdravi.

— Oprostite, matuška Zofija Dmitrijevna, — reče Barbarka konfuzno smeje se. — V vaši odsotnosti sem hotela izvedeti iz kart svojo srečo, a vi ste nakrat vstopila, in jaz sem seu strašila, ker sem mislila, da prihaja ogleduhinja Doroteja. Zgrizla bi jo. Radi nje sve midve kakor dva cena psička.

Zimina je zmajala z glavo.

— To so neumnosti, — reče. — Moja pokojna babica je ugibala vedno od jutra do večera... Ničesar ni izvedela!

— Ah, ne, golobica Zofija Dmitrijevna, ne govorite tako. Včasih povejo karte vse, — modruje uneto Barbarka. — Dovolite, da jih zopet razložim....

— Meni je vseeno, — odgovori Zimina ravnodušno.

— Eno reč sem zamislila, velikega pomena za me, — reče pojoč Barbarka in razklada po mizi karte. — Ko se vresniči, bom gospa. Tako poživimo, da bo kaj!

— Kaj ste zamislili, Barbarka? — vpraša Zimina začudeno.

— No ljubezen, ne ljubezen, a omožiti sem se namenila, — pojasnjuje Barbarka, ne obračaje očij od kart in mešaje s prsti po njih.

— Omožiti? — vsklikne Zofija Dmitrijevna. — Da, in kako? Saj ste že sami rekli, da se ne zavežete nikdar z možitvijo?

— Česa nisem že rekla! Take prilike nisem pričakovala, — se odzove Barbarka in vsklikne radostno: — tako je: ljubimec mi je na srcu... Verujte? Danes sem vrgla doma in tukaj že petkrat in vedno isto dobim... Srčni interes, kralj s

srcem, — pojasni ona in gleda na karte: — in marjaš. Tako mora tudi biti. In ravno tako bode tudi. Milijonarka postanem.

Zofija Dmitrijevna je vprašala nekoliko prisiljeno:

— A kako: Ali se ne bojite?

— Česa pa? — zakliče Barbarka mešaje karte.

On ... vaš ženin ve vse? — pojasni Zimina.

— O otroku? — vpraša Zimina ravnodušno.

— No, da, — pritrdi Zimina.

— Norica bi bila, ko bi hotela blatiti samo sebe!

Barbarka se je brezskrbno nasmejala in pokazala obe vrsti svojih belih zob. Zimina se je zmedla, osupnila jo je tolika lahkomišljenost.

— A kaj potem ..., če izve naenkrat pozneje?

— Ah, golobica Zofija Dmitrijevna, vi ste cel otrok, — reče veselo, laskavo in skoro pokroviteljsko Barbarka. — Nas, ženske, nas ne ulovijo celo življenje, če hočemo kaj skriti. On tudi ni tak človek,

da bi se ga bilo treba bati... Še pogledati ni na kaj...

— Torej vi ga tudi ne ljubite? —
vzklikne Zofija Dmitrijevna ob koncu že popolnoma zmedena.

— Ne ljubite in se hočete močiti! Veste, kakšna nesreča je močitev brez ljubezni. To...

— No kakšna nesreča? Če vam pravim, da je milijonar, — reče Barbarka in shrani karte.

— Denar! Denar! — se vznemiri Zofija Dmitrijevna. — Z denarjem ne prisiliš srca, da bi molčalo. Črez denar se v potokih lijejo solze. Denar dovede včasih do smrtnega greha.

Izraz Zimininega obraza je postal mračen. Barbarka se je nasmejala in pojasnila naglo:

— Če napravim greh, se spokorim!

Vstala je, objela Zimino ter ji glasno poljubila obe lici.

— Ah, vi dete moje milo, nenagledna golobica moja!

Zimina se ni niti nasmehnila v odgovor na to laskanje. V njeni duši so vstale mračne misli: — viš, ko bi povedala Bar-

barki, kam je dovedlo njo, Zimino, življenje z neljubljenim bogatašem, — bi se ne smejala in šalila, češ: »če zagrešim, se spokorim«. Mrzal bi jo obšla, kri po žilah bi ji obstala. Da, so taki grehi, ki se jih ne spokoriš, moli, kolikor hočeš. Res tako? Mari ni Bog usmiljen? Le preleni smo za molitev. Denar žrtvuje za samostan, ker ga ima toliko, da ga ne more niti porabiti; otroke uči v šoli ročnih del radi tega, ker se ji s poukom raztresejo njene mračne misli, ker ji postaja laže, ko vidi, da jo imajo otroci radi, kot bi ne bila morilka ampak nedolžna kakor oni. A moliti s srcem ne zna; boji se pogledati na sv. podobo; prekrižuje se, da bi se zopet ne vznemirjala in mučila v solzah po cele noči. On je trpel, hripel, se zvijal, ko da je že na pol mrtvega dušila z blazinico. V njeni domišljiji ji je vstajal ves strašen prizor umorstva: soba, obstavljena s knjižnimi omarami in vešali z obešenimi rečmi, — jetičen bolnik, podoben kostenjaku, ki ga je mučil kašelj na divanu; ona, iščoča ključa v temi pod njegovim vzglavjem, potem ga začne dušiti. On čuti, da ga grabijo. — V njenih ušesih se je

zopet razlegalo njegovo predsmrtno hrlenje...

— Moli, moli, grešnica! — je šepnila skoro slišno.

Da, v solzah se je treba mučiti, z glavo ob tla biti, po tleh se plaziti kakor najostudnejša kača, da odkupiš svoj greh, veliki greh...

Zimska noč je bila stopila že dolgo v svoja prava in je pokrivala zemljo s svojim črnim ogrinjalom, a Ziminino sobo je ožarjala luč, ki je gorela pred sv. sliko. Pred njo na tleh je ležala še vedno Zimina. Zdelo se je, da je padla v nezavest po neštetih dotalnih poklonih, pri čemer se je brez nehaja trkala po prsih ter večkrat zdrknila s svojimi ustni do samega hladnega poda. Tako je ležala nepremično nekaj minut. Poskusila je vstati, — a hrbet je ni ubogal, ni se gibal. Komaj se je dopolzela do mize, oprla se je z rokami ob njo, in tako se ji je posrečilo vzdigniti se s tal.

— Ah, nisem navajena k molitvi, prokleta! Ljudi ubivati znaš, a za molitev ni-
maš močij, grešnica! — mrmrala je skozi

zobe s hripečim glasom ter se je začela bití po brazu.

Njen obraz je bil mračen, oči so ji brezumno stremele...

V.

Bil je mrzel in jasen zimski dan, eden izmed tistih dni, ko gre (po narodnem pregovoru) solnce na gorko, a zima na mraz. Po samostanskem dvorišču, ki je bilo pokrito z belim snegom, z množino poteptanih stezic v različnih smereh, je hodila sem in tje neka visoka in rejena ženska, ki se je držala vzlic svojim ne več mladim letom ravno in čilo. Ozirala se je okoli z vprašujočim očesom človeka, ki zajde v neznan kraj in išče izhoda. Ni bila slabo oblečena, toda nerodno in nemarno, kakor se oblačijo včasih ljudje, ki so se na svojih letih že dovolj nališpali ter pod starost več ne cenijo teh »cunj«. To so ljudje vrste kralja Leara, kojim se bo zdela vsaka obleka razen njih škrlata za strašilo. Če si jo skrbnejše ogledal, ni bilo težko spoznati v njej »stare gospe«. Nekaj prevzetnega, prezirljiv-

vega, celo surovega je bilo v njeni hoji, v hladnem izrazu njenega obraza in v njenih odločnih manirah. Nekdaj je bila gotovo lepa, a sedaj je bil ravno isti obraz stisnjen in zguban. Njene plavkaste ustnice, ki so izgubile prejšnjo lepo obliko, so se ji konvulzno stresale, da se je zdelo, kot bi grizla venomer njihovo zapeklo kožo; njena brezzoba usta so bila podobna temnemu prepadu, iz katerega je štrlel žolt in velik školj, ki je tupatam trdovratno silil in lezel na spodnjo ustnico. Njeni plavi, suhi, tupatam posiveli lasje so silili v raznih kosmih izpod njenega klobuka in naglavne rute ter so viseli kakor razcukano ličje v šopkih ob njenih velih licih. Posebno neprijeten je bil izraz njenih bledih, motnih, sivih očí, ki so gledale hladno in surovo, v tem pogledu je bila neprizanesljiva ironija in brezsrčna zlobnost. Hodeča po dvorišču je očividno iskala kako živo dušo, da bi jo kaj vprašala. Slednjič je zagledala žensko v črni samostanski obleki, katera je šla čez dvorišče. Robato jo je poprašala:

— Kaj ste umrli vsi tu pri vas, ka-li, od lakoti?

Redovnica se je skoro prestrašila.

— Z nami moč križa! — vikne ta. — Čemu vprašate to, matuška? Nikdo ni umrl, hvala Stvarniku, ampak vse...

— Kje stanuje Zofija Dmitrijevna Zimina? — prekine starka redovnico z istim robatim glasom, ne da bi ji pustila končati.

— Zimina? Zofija Dmitrijevna? — ponovi redovnica počasi ter pokaže: — tam le v onem oddelku je izvolila stanovati. Samo, sedaj, matuška, je ni doma. V šoli ima delo. A kar ste omenili z ozirom na lakot, to...

— Vseeno, počakam, — reče stara gospa, ne da bi poslušala, ter se napravi proti navedenemu oddelku.

— Vas ne pustijo noter tako same brez Zofije Dmitrijevne. Treba poklicati mater Dorotejo. Ona skrbi...

— No, torej kličite! — ukaže nestrpno stara gospa. — Na mrazu ne morem stati.

— Da, ona, mati Doroteja je tam ob vhodu na hodnik, — začne praviti redovnica.

Eh, nora! — zamrmra gospa in se napravi znova proti onemu oddelku.

Ko vstopi na hodnik, naleti na mater Dorotejo, ki je stala kakor kak spomenik ob nekih durih. Ko se prikaže stara gospa, stopi brzo v stran.

— Ali ste vi Doroteja? vpraša gospa in pojasni, ne da bi poslušala njenega odgovora: — moram videti Zofijo Dmitrijevno Zimino. Jaz sem teta njenega moža, Marija Ivanovna Šustova. Kaj se je preselila za vedno k vam?

— Mirno zavetišče si je izbrala, — odvrne ponižno mati Doroteja, stisne v kolobar svoje ustnice ter pogleda skrbno Šustovo od nog do glave.

— Za denar se najde povsod kako zavetišče, — reče Šustova. — Ona nori še vedno, tuptam se ji omračuje duh?

— Oh, pravzaprav ne vem, kaj bi vam rekla, — proiznese mati Doroteja s ponižnim vzdihom ter stisne zopet ustnice v kolobar.

— Pa tu ni dobro stati, peljite me k njej v sobo, — ukaže Šustova ter gre dalje, ne da bi počakala odgovora.

—Tukaj, tukaj je njena sobica, — pojasni ponižno mati Doroteja ter odpre duri.

— Vi ste pri njej za postrežnico? — vpraša Šustova v Zimini sobi, odkladaje na mizo plašč, naglavno ruto in klobuk.

— Ne, nisem nič takega, — odgovori mati Doroteja nekam užaljena. — Jaz sem redovnica in skrbim za ....

— Ah, za denar bi redovnice in neredovnice ljudem noge umivale in vrhu tega še isto vodo popivale, — se odreže Šustova s hladnim preziranjem ter vpraša takoj: — vi sami, kakšnih ljudij ste?

Mati Doroteja pojasnjuje presledkoma in nenatančno:

— Jaz sem bila pri matuški Serafimi, ko je bila še v svetu ..

— Torej služkinja, — pravi Šustova, koje bistre oči so umele takoj določiti stan in značaj kakega človeka. — Iz muratovske ali baskakovske družine?

Mati Doroteja, ki ni pričakovala takega vprašanja, toliko da ni zakričala in se zmedla.

— Mari ste znani? — vpraša skoro zmedeno.

— Koga ne poznam jaz! — reče Šustova ter stisne prezirljivo ramena.

— Torej stečem k matuški igumeninji, — pohiti mati Doroteja in začne pobirati s tal razbrcane Šustovljine reči.

— Jaz nisem niti oddaleč namenjena k njej, — odgovori stara gospa ter vpraša zopet: — torej kako je z Zofijo Dmitrijevno? Ali stoče še vedno? Povejte kaj!

Mati Doroteja je stisnila ustnice v kolobar ter odgovorila tajinstveno:

— Ko bi je ne poznali, Zofije Dmitrijevne! Tako kljubovalna, tako surova je postala, da je groza!

— Ona, tista mokra kura? — se razhohota Šustova v hladnem, ironičnem nasmehu.

Matere Doroteje se je polotila neopisna želja pospletkariti in izliti vse, kar je prisluškala in opazila. V ponižnem tonu, pridržuje svoje gibčne oči, s sočutnimi vzdihji je začela pripovedovati, kako je jokala Zofija Dmitrijevna, ko je prišla v samostan, pri vsaki priliki kakor malo de-
te. Posebno ni mogla pogledati v oči matuški igumeninji: ozrla se je na njo in ta-

koj se je spustila v jok, kakor bi bila iz pameti. Imeti je morala kaj na vesti, ker ni mogla zreti pravičnici v oči.

— Ali menite matuški Serafimi? — vpraša Šustova z nasmehom.

— Da matuški, da njej, — odvrne ponižno mati Doroteja ter povesi oči.

Potem je nadaljevala svojo pripoved, da je Zimina polagoma nehala jokati, kako odurna je sedaj, da govori, kakor bi lajala, kakor bi bila jezna. V obraz — očita ljudem, da spletkarijo, da molijo malo, da nimajo vesti. Celo Barbarki, — ki je bila zlezla brez truda v njeno dušo, — tudi njej je začela presedati Zofija Dmitrijevna.

— To je ona deklina, ki se je klatila ž njo po božjih potih? — jo prekine zaničljivo Šustova.

— Ona sama, tista je, — potrdi mati Doroteja. — Prav podla duša!

In zopet je začela razkladati, kako živi Zimina, kako se slabi s postom in z molitvijo. Vnetežše kakor kaka redovnica se posti, v šoli dela brez prestanka; če se loti moliti, se trka na prsi po cele ure, se priklanja do tal po sto in stokrat

ter leži na tleh pred sv. podobo kakor mrtva. Tudi sveto podobo je zamenjala. Sprva je imela sliko Matere Božje novega zakona, tako lepo risano, tako krasno! Poglejte! Nekaj strogosti je našla na njej; ne spodobi se, pravi, izstavlјati na ikonah sv. podobe v takih opravah. Uzela jo je proč ter obesila tje podobo našega Gospoda Jezusa Krista v trnjevi kroni, ker so ji podobe starega veka preveč stroge. Tam leži cele ure.

— Ali pred ljudmi moli? — vpraša kratko Šustova ter pristavi prezirlјivo: — Kakšna komedija?

— Ne, kako je mogoče pred ljudmi. Sama, — pojasni mati Doroteja.

— A! Torej ste jo opazovali! — proiznese ravnodušno stara gospa.

Potem jo je začela skrbno izpraševati, ali plača Zimina mnogo, koliko je že poklonila samostanu in ali jo hočejo prisiliti, da bi se dala ostriči. Toda njena vprašanja niso bila obvenčana z zaželjenim vspehom. Mati Doroteja se je takoj napravila, kakor bi ne vedela in se ne spominjala. Prišla je nakrat ob vso klepetavost in zgovornost ter je odgovarjala

kratko in brez sloga, češ: »to ni moja stvar, to ve matuška igumeninja, za to skrbi matuška blagajničarka, mi smo priproste redovnice in se ne mešamo v tuja opravila.«

Sicer ni bila še zadovoljila rastoče radovednosti Marije Ivanovne, niti ji ni povedala vsega, kar ji je bilo znano o Zimininih denarnih potratih, ko je vstopila v sobo Zofija Dmitrijevna sama. Na prvi pogled ni spoznala tete svojega moža, ali prej: ni verovala svojim očem.

— Niste me pričakovali, ma chere?
— reče Šustova z ironičnim nasmehom in stegne svojo roko Zofiji Dmitrijevni.
— Moram priznati, tudi sama nisem mislila, da zabredem kedaj v ta brlog. Dasi pravijo: »quand le diable devient vieux, il se fait ermite«, vendar umrem ogibaje se takih krajev kakor hudič križa. Le opravilo me je privedlo sem. A moja opravila so vsa enega in istega značaja: »je brule la chandelle par les deux bouts« in potem sedim navadno à sec ...

Nakrat se je obrnila k materi Doroteji, ki je še vedno stala v sobi, ne da bi

nameravala oditi, ter ji rekla v tonu, v kojem se zapoveduje služkinjam:

— Hvala, draga; vas ne potrebujem več!

Mati Doroteja še ni bila zaprla durij za seboj, ko se je Šustova obrnila zopet k Zimini z besedami:

— Ne ljubim jaz teh dvonogih tenkih ušes!

Potem vpraša Zimino v šali:

— Nadejam se, da si privoščite tudi kako časico čaja, ko si rešujete tukaj dušo?

— Ali želite čaja? — vpraša suho Zofija Dmitrijevna, ki ni spregovorila do tedaj niti besedice.

— Upam, da ga pijete tudi vi, kadar prezebete, — odgovori Marija Ivanovna in nevoljno skomizgne z rameni.

Začela jo je jeziti suhoparnost in vzdržnost Zofije Dmitrijevne, ki je v resnici ni bilo več spoznati. Zimina je šla naročevat k postrežnici, ki ji je bila odkazana k uslugam, naj prinese samovar. Potem se je vrnila v sobo, prisedla k mizi ter rekla teti kratko in suho:

— Vi govorite o denarju. Ali ste prišli radi denarja?

— Da, če hočete vedeti, ker sem ostala na potovanju čez Moskvo slučajno brez njega in sem si komaj udolžila proti vsej svoji prtljagi nekaj rubljev, da sem mogla prihiteti sem, — odvrne Šustova nemarno; — a deloma sem prišla tudi, da bi vas videla in .... Povejte, se-li hočete tu noter zakopati v vaših letih in pri vašem premoženju?

— Jaz hvalim vsak dan Boga, da mi daje možnost, pokoriti se za svoje grehe, — odgovori suho Zimina.

— To se pravi: daje možnost, da vas odirajo tukaj kakor lipo, omeni prezirljivo Marija Ivanovna.

Mlada sestra je prinesla ta čas samovar ter začela jemati iz omarice čajno posodo. Šustova jo je začela brezceremonijelno gledati s svojimi ciničnimi, hladnimi očmi kakor kakšno reč.

— Elle est bien jolie, mais c' est dommage, qu' on nourrit chez vous le monde scalement avec les versets de la Bible, — reče ona obračaje se k Zimini.

Zimina je gledala strogo, ne da bi teti kaj odgovorila.

— Ne; vaša matuška Serafima ni preživela svojih dnij ob postni zabeli, — omeni Šustova, ko ste ostali sami z Zimino.

Zimina, ki je nalivala čaj, vpraša takoj ravnodušno:

— Tudi njo ste poznali?

Zofiji Dmitrijevni se ni zdelo nikakor čudno, da je poznala Šustova matuško Serafimo, ker je poznala starka takorekoč ves svet.

— Koga pa nisem poznala jaz svoj čas izmed boljših ljudij, — odgovori Šustova ter skomizgne malomarno z rame ni. — Bili so denarci in — bile so žveze. Sedaj pa se moram vlačiti celo po samostanih za miloščino. S starejšimi Baskakovimi sem celo občevala, a ona je bila kakor tudi drugi Muratovi često pri njih v gosteh.

Zofija je izpustila z rok prazno čajno čašo, ki je padla s cvenkom na tla. Marija Ivanovna je na široko odprla svoje oči.

— Kaj je z vami, ma chère? — vpraša ona.

Zimina je stisnila zobe, da bi skrila svojo razburjenost ter se je sklonila k tlom po čašico.

— Mari niste vedeli prej, kdo je ona? Niste niti slišali o njeni rodbini? — vprašuje Šustova, ki je pazno sledila Zimini z očmi.

Zofija Dmitrijevna je slednjič pobrala čašo in jo začela ogledovati, ali se ni razbila. Hotela je zbrati vse svoje moči, da bi se ne izdala Šustovi.

— Ne, vi v resnici niste od tega sveta, — reče stara gospa: — greste v sužnjost k človeku, ne da bi se brigali, kdo je on in odkod je; a potem, ko izveste, komu ste padli v pest, razbivate čaše od groze ...

Zofija Dmitrijevna, ki je že bila zbrala svoje misli, jo zavrne:

— Odkod sklepate, da me vznemirja ravno to? Meni je vseeno, kdo je ona. Jaz živim v sveti obitelji, a ne pri ljudeh.

Potem je vprašala suho, s trdom premagovaje svojo radovednost:

— Torej vi pravite, da je živela med boljšimi ljudmi?

— Da; kratek čas je živela pri starem knezu Baskakovem in je skušala zatajiti neko spletko: nekoliko previsoko je hotela zleteti, razprla je peruti in je — padla. To je navadna in zelo stara zgodba. Posledice niso izostale, bilo je treba skriti svoj greh. Da ne bi služila jezikom v mestu, a v glavnem, da ne bi kompromitovala družine nadutih Baskakovih, morala je napraviti iz sebe žrtev in — no beži v samostan. O njej so že začeli praviti, da je — žrtev breznadejne ljubezni, da je ona Margarita, osleparjena po Faustu. Le škoda, da ni imela brata Valentina, ki bi jo bil nazval z vojaško odkritostjo s pravim imenom. Cela a tout l' air d'un roman, toda, ma chere, resnica je vedno bolj podobna romanu kakor roman resnici.

Šustova se je ugriznila v svoje sinje ustnice, oblizala skrbno njih suho zapeklo kožo ter končala:

— A vendar morave biti pravični: razumno dekle je bila ter se je znala tako ali drugače proslaviti; ogromno množino zvez si je preskrbela do današnjega dne in nekaterim služi kot orakelj.

Zofija Dmitrijevna je vprašala naglo:

—Ali je ona imela otroka?

Seveda, — odgovori Šustova ravno-
dušno. — To je: moral bi se bil prikazati
na svet, — to vem jaz, no, se li je pri-
kazal ali ne, to me ni zanimalo seveda,
saj tudi drugih ni zanimalo. *Lè sort d'un
probleme éphémère, l'histoire d'une goutte
de la pluie pasee!*

Zimina je začela vzdržno izpraše-
vati, kako so zvali prej sestro Serafimo.
Imenovala se je Zofija Pavlovna Murato-
va. Zimini je postala tema pred očmi.
Gotovo je bila to n j e g o v a krvna se-
stra. Proklet, proklet! Ves njih rod je tak,
kakor se vidi. Tudi ona ni boljša od n j e-
g a. Otroka je imela in ga je zapustila, a
na njo, Zofijo Dmitrijevno, gleda kakor
na zločinko. Ona, Zofija Dmitrijevna,
plače krvave solze za pokoro za svoj
greh; tam v kotu na tleh pred sv. podobo
se začenja že barva izgubljati od njenega
klečanja in njenih dotalnih poklonov. Ona
ima vest, da, vest! Ali za nje ni nikak
greh strašen, ker nimajo vesti. Mati Do-
roteja, spletkarica, ogleduhinja, hudobni-
ca nima sicer nikake nadloge, a vesti tudi

nič. Barbarka tudi ne toži o ničemer, ker nima vesti. Matuška Serafima celo gleda na vse od zgoraj, prezirno, kot bi sama ne bila nikdar grešila. Vsi so taka človečeta: o grehu klepetajo le z jezikom, a v srcu nimajo ničesar. ni — ljubezni do bližnjega, ni strahu Božjega.

— Pa kako bo glede denarja? — vpraša Marija Ivanovna, ki ni mogla umeti neotesanega Zimininega molčanja.

Zimina ni niti slišala, da ji pripoveduje Šustova že četrte ure njej davno znano zgodovino, kako se je sprla s svojim sinom Teodorom, ko je izvedel o poslednji volji pokojnega Leonida Zimina. Začel ji je očitati in jo zbadati, da je pustila iz rok dedščino. Zimina ni slišala niti tega, ko ji je Šustova ironično pripovedovala, kam je šel oni denar, ki ga je bila podarila ona, Zofija Dmitrijevna, ko se je odpravljala na božjo pot.

— Mnogo vam ne morem dati, — reče slednjič Zimina suho. — Pomoči vam seveda ne odrečem; toda vi veste, kako težko je preračunati, koliko let boš še živela; zatorej ni moči metati denarja. Enkrat sem vam že dala.

— Takih pomislekov vas je naučil vaš mož, — reče hudomušno Šustova.

— Saj nisem majhen otrok, — odvrne Zimina. — Slava Bogu! Videla sem, kako je prišla moja babica v nič, in sama vem, kako ljudje radi pograbijo, a potem.

Vzježila je obrvi ter rekla v učiteljskem tonu:

— Sicer pa vi tudi ne potrebujete mnogo. V vaših letih je treba živeti ekonomično. Za dušo, a ne za telo je treba skrbeti.

— Oh, ma chere, mi hočete čitati pridigo? — vpraša Šustova rezko.

— Jaz ne čitam nikomur pridig, — odvrne Zimina. — Dal Bog, da bi rešila svojo dušo. Toda žal mi je, ko vidim, da pri ljudeh vest spi, posebno še na stare dni.

Vzdignila se je z mesta ter pripomnila suho:

— Torej oglasite se jutri, in vam dam denarja. Toda, dasi vam rada napravim to uslugo, mnogo vam ne morem dati.

— Ali, ma chere, nimam s čim ustaviti se v gostilni, niti peljati se do tje. Zadnje

novce sem dala izvoščku, ki me je pripeljal do samostana, — reče Marija Ivanovna.

Zimina se je načmerila.

— Jaz vam morem dati le malenkost ... Denarja ne hranim jaz, ampak matuška Nektarija. Tukaj bi mi ga še ukradli.

— Ah, moj Bog! Rajši bi ga zašili v jopico in ga nosili pri sebi, — odvrne razdraženo Šustova.

— Tudi je treba varovati denar, ker cenijo ljudje le denar, žalibog, — omeni Zimina. — Brez denarja smo pri ljudeh brez pomena.

— Ah, kaj mi pridigate? Vi niste bili niti rojeni, ko sem že vedela, da je posejana zemlja s hudobneži, — skoro zakriči razdraženo Šustova na njo.

Ko je bila Šustova odšla in Zimina ostala sama, polastilo se je je eno čustvo, — čustvo mržnje do matuške Serafime. Torej, vidiš, kdo je ta ženska, ki te je toliko begala s svojim veličastvenim mirom, svojim dobrim imenom pravičnice. Njega, prokletega, sestra je! Njena prošlost je ravno taka kakor njegova: hotela

je obogateti, zleteti na streho najvišje hiše, — in je padla. On je zapeljal njo, Zimino, v smrtni greh, a ta njegova sestra je zapustila ali sama usmrtila svojega otroka. In ti ljudje se ne kesajo, se ne pokorijo, ne plakajo. Kesa, pokori in joče se le ona sama, Zimina.

— Ti, Gospod, vidiš moje srce in slišiš mojo molitev! izreče Zimina glasno, se visoko prekriža ter se zagleda s svojim surovo zrečimi očmi v vogel, kjer je visela tedaj podoba Odrešenikova s temnim in strogim obrazom.

VI.

Proti koncu velikega posta je legla Dmitrijevna radi čezmernega truda, oslabeledosti in pokvarjenih živcev v posteljo. To ni bila nikaka določena bolezen, ki bi bila podvržena znanim zdravilom, ampak bila je popolna obnemoglost, ki je zahtevala spremembe celega življenja. Bolnice ni bilo treba lečiti, ampak prisiliti jo, da bi se oddehnila in se boljše hranila. Ko je dobila matuška Serafima prvi glas, da je Zimina legla, je ni vznemirjala ta

vest, le na videz, ampak jo je celo razburila, ko je doznala tudi o bistvu njene bolezni.

Imela je povoda vznemirjati in razburjati se.

— Hoče že na tem svetu prosluti za svetnico, ka-li? — reče v nezadovoljnem tonu Barbarki, ki je bila prišla k njej od poseta pri Zofiji Dmitrijevni ter ji prinesla podrobnih novic o bolničinem stanju.

— Tuga, žalost jo zelo muči, samo to, matuška, — odvrne Barbarka pojoče, se konfuzno nasmeje v nji lastnem nasmehu ter pojasni: — kar je bilo, je minilo — nad vsem se žalosti; toda saj vemo, da se človek na tem svetu ne more spokoriti, le samega sebe bi pokvaril ...

Matuška Serafima je pustila te opombe skoz eno uho noter skoz drugo ven ter je omenila še vedno v istem nezadovoljnem tonu:

— Še umrje, skrbi nam napravi.

Barbarka je hotela skromno poizvedeti.

— Menite, matuška, radi njenega kapitala?

— Da. Samostan je najel pri njej posojilo. Darovala je tudi, — odvrne matuška Serafima, kot da bi govorila sama s seboj; potem se obrne k Barbarki z vprašanjem: — Kakšna njena teta je prihajala po zimi k njej? Je to ona sama, o koji si mi pravila, da je ni upošteval pokojni Zimin nje in njenega sina v oporoki?

— Tista sama, — reče Barbarka pri-trjevalno kimaje z glavo. — To je prva malopridnica vseh malopridnic, in, ne bo-di tukaj izrečeno, zlobe, zlobe je polna, da se je ne rešiš! Sto ljudij more raz-dvojiti in potem grabiti.

Matuška Serafima, ki je hodila gor in dol po sobi, reče s pomislekom:

— Meni se je tožila tudi Doroteja nad njo; surovo se je obnašala z Dorotejo ...

In nasmehnivši se v zaničljivem smehu, dostavi:

— Potem pa je v resnici surova, če se čuti razžaljeno cello Doroteja!

— Da, glede surovosti je mojstrinja, patent bi se ji lahko izdal; laskave besedice ne spregovori; vedno »ti« in »ti«, »nora« in »nora«; pri tlačanih se je rodila in vzgojila.

Matuška Serafima je hodila dalje gor in dol po sobi ter se je očitno bolj in bolj razburjala nad nečem, česar Barbarki ni hotela povedati. Ta posvetnica, — teta pokojnega Zimina, o koji je že nekolikokrat natančno izpraševala matuško Doro-tejo, — ji ni hotela tedaj iz glave.

— Ali si jo videla ti takrat, ko je prihajala? — vpraša Barbarko presledkoma.

— Videla, matuška, videla, pa le mimogrede, — odvrne Barbarka. — Brž z začetka se nisve vzljubili druga drugo. Radi tega si nisem niti prizadevala, da bi jo videla. Trikrat je prišla k Zofiji Dmitrijevni in ji je izmamljala denarja. Vse bi hotela pograbit. Enkrat sem jo bila srečala na dvorišču. Spoznala me je in ob-lajala.

Barbarka je pretrgala svojo pripo-vest. Videlo se ji je, da ni še povedala do konca. Matuška Serafima jo je neprijazno pogledala ter vprašala kratko:

— No? Zakaj pa?

Barbarka reče zmedeno in afekti-rano:

— Ne vem, kaj bi rekla, matuška. Ta-ke grde besede je blebetala...

— Ker si začela, torej naprej, — reče nestrpno matuška Serafima, ki je slutila, da izve nekaj grdega in neprijetnega.

»Kaj,« pravi, »pripravili ste jo ob pamet, a sedaj jo obirate,« — pripoveduje Barbarka v ponižnem tonu Šustovljine besede ter podviza pojašnjevati: — a kdo jo je pripravil ob pamet? Ona sama se je pripravila ob njo po smrti svojega moža! Tudi ni nihče kriv, če se je ona prenapela. Ne ob pamet pripravljati, ampak na pravo pot spravljati so jo hoteli ljudje, le razvedriti so jo menili radi njene rastoče nerazsodnosti...

Matuška Serafima se je nakrat ustavila pred njo kakor vkopana z jeznim izrazom na obrazu.

— Kaj klobasaš! kaj klobasaš! — vzklikne vsa iz sebe. — Od kod imaš to, da je ona zmešana? Kdaj in v čem se ti je zdelo to? Lepo si zamislila! Še tega je manjkalo, da začneš še ti klepetati take neumnosti...

Hitro je zakorakala zopet po sobi; dihalo je težko in pretrgoma.

— Ona si izmišlja iz zlobnosti, da je Zimina zmešana, ona se grozi s tem radi

svojih interesov ... A ti ... Pač kakšni ljudje! ... Če kdo kaj zablodi, pa so že pripravljeni ponoviti ... Kje si z glavo? Zmešana! Zofija Dmitrijeva zmešana! .. Da, veš-li, kaj vi delate s svojo klepetavostjo? ...

Ni mogla več zadrževati svoje razburjenosti ter je nadaljevala:

— Tudi Doroteja je pridna: ta se je tudi zmislila pripovedovati oni gospe, da je Zimina »kakor bi ne bila pri pameti, naravnost v mračnosti« ... O nora! Sama mi je pravila potem, kaj ji je govorila ona gospa in kaj je poklepetala ona njej. Sama je privedla ono ničvrednico do te misli.

Z nasajenimi obrvmi in strogim pogledom se je ustavila pred Barbarko.

— Ti je povedala Doroteja, kaj ji je rekla zadnjič ona gospa?

Barbarka je napravila silno suženjski obraz ter odgovorila:

— Povedala, matuška, povedala. Grozila se je, češ, da bomo me še vse plesale radi Zimine.

— Saj bodele tudi, ako bodele klepetale iz svoje neumne domišljije o njeni

blaznosti, — zagrozi matuška Serafima.
— Zmešana ni ona, ampak vi dve ...

Matuška Serafima se je nahajala to pot prvič v tako razburjenem stanju duha, kakršno se je je lotevalo tedaj. Nikdar se ni spuščala v nikake »zgodbe«; držala se je strani od vsega, kar bi jo moglo priversti v nejasen položaj. A sedaj ji je prišla nakrat ta nesrečna Zimina na pot, kakor nekaka osoda, ki nosi nesrečo s seboj. Ko ji je pravila mati Doroteja o Šustovljinih posetih pri Zimini in o svojem razgovoru s to gospo, ni pripisovala tej zadevi z začetka nikakega pomena. Razumela je le eno, da je prihajala Šustova k Zimini po denar. Po drugem posetu Šustove pri Zimini je sporočila mati Doroteja načelnici, da se je Šustova zelo hudovala na Ziminu, ker ji je dala le malo denarja; strašila jo je tudi venomer, da jo v samostanu ograbijo. Opetovano je rekla, da ni Zimina pri zdravi pameti, da ji je treba preskrbeti varuha. Matuška Serafima se je bila takrat nekoliko vznemirila; njen nemir se je bil še povečal, ko je Šustova naravnost zagrozila materi Doroteji, da bodo še vse plesale radi tega, ker obirajo

umobolno žensko. Matuška Serafima je dobro vedela, da je niti ne obirajo niti mislijo obirati. Res, Zimina je plačevala, dasi ne posebno darežljivo, za svoje vzdrževanje; podarila je dovolj samostanu, v kojem so se vršila nova zidanja in popravljajna; tudi posodila je nekaj tisočakov: zidanje bolnišnice in šole je zahtevalo velikih stroškov. Toda vse to je dala prostovoljno matuški Nektariji, ki je pojasnila stanje samostana. To se ni izvršilo tajno, po tatovsko, ampak popolnoma javno, po postavni poti, kakor se delajo vsa čista opravila. Tudi ni bilo nikakega povoda misliti, da je delala v nezavednosti ali v napadih zblaznelosti, ker je bila v denarnih zadevah v resnici vedno in v vseh slučajih praktična, celo skopa in trda. No, naj bode kakor hoče, vprašanje o Ziminini zblaznelosti, ki ga je sprožila Šustova, bi moglo povzročiti mnogo neprijetnostij popolnoma nedolžnim ljudem, postavilo bi jih v nelepo luč. Zimina ni bila, po trdnem prepričanju matuške Serafime, nikakor zmešana; toda kako bo učinkovala na njene pokvarjene živce, pri njeni dovzetnosti za histeriko preiska-

va o njenih umstvenih sposobnostih, vsa procedura tega neprijetnega opravila? Kaj, če je res umorila svojega moža? Ali se ji v tem slučaju ne zmeša zares od strahu, pod dojemom, da je ne sumničijo zblaznelosti ampak umora? Od sličnih narav se lahko pričakuje vse mogoče. Kaj bode tedaj? Koliko nesporazumljeni, koliko klevete, koliko greha povzroči vsa ta stvar!?

Matuška Serafima se je odločila, dasi ji je bilo težko, da obišče osebno njej nesimpatično bolnico, da se prepriča na lastne oči, v kakšnem stanju se nahaja nje-no zdravje in razpoloženje njenega duha. Morda jo bo mogoče poučiti bodisi po ovinkih bodisi namigovalno o tem, kar bi se moglo zgoditi z njo.

Ko je Zofija Dmitrijevna legla, se je počutila takrat morda boljše kakor kedaj prej: tako je oslabela, da se je nahajala po večini v poludremanju: silna razdraženost, ki se je opažala na njej zadnji čas, se je zamenjavala sedaj s popolno obnemoglostjo, popolno apatijo. Bilo ji je vse-eno, kaj se počenja z njo in kaj se godi okoli nje; ni je več zanimalo vprašanje,

ali ozdravi ali umrje. Njene trudne misli so se ji ustavljale tuptam le na spominih o letih daljne prošlosti, ko je živela še pri babici - generalici, ko se učila pod vodstvom stare guvernantke in starih služkinj, sedeča pri zaznamovalnem okvirju, kakor sedijo sedaj pri njih samostanske deklice v šoli. Bila je ravno tako nesrečna, kakor so one: blede, slaba, neizkušena, brez očeta in matere. Včasih so se pomešale te deklice v črnih oblekah in črnih kapicah — in ona sama v čudno sliko njene domišljije. Pri tem pa ji je postajalo tako žal, tako žal njih, morda ne toliko njih kolikor same sebe; po njenem licu pa so se ji cedile posamezne solze, ki jih je hitro in mehanično brisala s svojo roko, ne da bi se razburjala in vznemirjala. Zdelo se je celo, da se ne zaveda, da plaka. Ko je prišla matuška Serafima k njej, jo je našla ležečo z zaprtimi očmi. Mislila je, da Zimina spi, in se je hotela oddaljiti, kar zapazi, da tečejo po bolničinih licih počasne solze. Ustavila se je ter gledala ta shujšani, brezkrvni in zgodaj sestarani obraz. Bil je podoben zgubanemu obrazu bolnega otroka; bil je tako žalostljiv, iz-

ražal je toliko obnemoglost, da je bila ginjena celo matuška Serafima. Naj greši ta ženska v čemer hoče, — bila je neizmer-
no nesrečna. Njen greh se je pokazal močnejšega od njenih sil ter jo je zlomil pod svojim težkim bremenom. Tudi če je umorila svojega umirajočega moža, sama se je v tistem hipu obsodila na počasno smrt. Gledaje bolničin obraz, je prisedla matuška Serafima na stol ob postelji.

Ko je Zimina zaslišala šum, je odprla svoje velike, ugasle oči.

— Kaj ste se zmislili oboleti? — vpraša načelnica s kolikor možno mehkim glasom ter blagoslovi bolnico.

— Kaj hočem? reče tiho Zimina z vzdihom.

— Vi se trudite črez mero, — pravi matuška Serafima. — Bog ne zahteva, da bi se ljudje ubijali radi Njega. Vsakdo mora sorazmeriti dolžnosti svojim močem, ko jih preuzemamo ...

— Tudi brez tega delamo le, da zadovoljimo svoje telo, — odvrne strogo Zofija Dmitrijevna.

— No, v tem oziru si ne morete ničesar očitati, — reče matuška Serafima.

Ne da bi odgovorila na te besede, vpraša Zofija Dmitrijevna:

— Barbarka mi je pravila, da je legla mala Ksenija? Kaj je ž njo? Je nevarno bolna? To me je tako vznemirilo.

Ksenija je bila ona deklica, ki je bila potožila Zofiji Dmitrijevni, da ji je dolgočasno.

— Nič nevarnega ni, — odvrne načelnica ravnodušno. — Toda vi ne mislite na druge, sami se morate pripraviti.

— Jaz si ne morem kaj, da bi ne mislila na te nesrečne otroke; vedno mi stojijo pred očmi, — pravi Zofija Dmitrijevna, v njenem glasu se opazi rezkost. — Nikogar nimajo, ki bi jih pobožkal ali mislil na nje.

Matuška Serafima omeni mehko:

— Sami se po nepotrebnem vznemirjate.

— Kaj mi pravite! — odgovori Zimi-na še rezkeje. Poloti se je razburjenost, kakršne ni še nikdar doživela v svoji bolezni. — Na sebi treba skusiti veliko nesrečo, kaj se pravi biti nezakonski otrok; še le potem moremo pomilovati z vso du-

šo te otroke, potem še le spoznamo vso veličino greha njihovih mater.

Njene oči so se ustavile surovo na obrazu matuške Serafime, kakor bi se zarile vanj. Jela je nadaljevati s še strožjim glasom, razločno izgovarjaje vsako besedo.

— Ni hujšega greha, kakor če se zapusti svojega otroka iz namena, da bi se odvrnila sramota. Ta greh je hujši kot umor na odrastlem človeku. Da, hujši! Odrastel človek je lahko sam grešen, sam lahko zapelje v greh. V čem pa je grešilo dete? Mi je obsojamo k smrti, da skrijemo svoj lastni greh.

Njene do tega hipa kalne oči so se zaiskrile v usodepolnem ognju ob pogledu na matuško Serafimo. Ta se je nehote stresla; na njenem obrazu se je pojavil izraz strahu. Še nikdar ni videla Zimine s takim obrazom in nikdar je ni slišala govoriti na tak način.

— Vesti nimajo take matere, radi tega lahko gledajo ljudem v obraz, — nadaljuje Zimina zategnjeno in prepričevalno. — Celo prezirajo one, ki imajo vest .. Tem pravijo, da se jim »meša«. Tudi na me gledajo kakor na zmešano, ker pri-

znamam svoje grehe, vse, vse razen jedinega ...

Matuška Serafima tudi je menila za hip, da se je Zimini zmešalo ter je rekla previdno, skoro udano:

— Pustite, ne vznemirjajte se! Neumna govoričenja tete vašega moža so vas vznemirila, ali ne? Ali je vredno ...

— A! Tudi vi ste slišali, da mi je rekla, da sem zmešana? — jo prekine Zimina in njena usta se skrivijo v grenek nasmech. — Kaj mislite, ona bi poskrbela pri svoji zlobnosti, da me priznajo za blazno, da mi preskrbijo varuha, da me utaknejo v norišnico. Dedščino potrebujeta. Jaz se tega ne bojim. Ničesar se ne bojim razen greha; nikdo ni strašen za me razen Boga.

Nakrat se je privzdignila na lehtu. Izkuševalno gleda matuško Serafimo in jo vpraša:

— A vi ste seveda govorili ž njo?

— Ne; jaz je nisem videla, odvrne matuška Serafima. — Niti je ne poznam.

— To se pravi: zabili ste jo! — pojasni Zimina.

— Kako zabila? — vpraša načelnica, ki je ni razumela.

— Pri starem knezu Baskakovem vas je poznala ona še kot deklico, ko ste bili tam v gosteh, — pojasni bolnica, povdarjaje svoje besede.

Matuški Serafimi se je spremenil obraz.

— Ona vam je pravila, — začne ta poslednja in ne konča.

— Vse! — odvrne rezko Zimina in gleda z mrzličavo iskrečimi se očmi.

Matuška Serafima je povesila oči, da bi se ne srečala z njenim pogledom. Zimina je takoj zopet vrgla glavo v blazino in rekla tiho:

— Vi ste me jeli prezirati že s prvega začetka, a jaz ... jaz sem vas le pomilovala, dušo vašo sem pomilovala .... Moliti treba za odpuščenje grehov, moliti ... Bog vse ve! ...

Matuška Serafima je začutila vzlic svojemu samoobvladanju . nehote grozo, kakor da bi vstajali pred njo mrlič, ki so bili že davno zasuti pod zemljo. V njeni domišljiji je vstala za hip cela njena grenka in žalostna prošlost, ki je po nje-

nem mnenju nihče ni poznal, ali vsaj nihče se je ni spominjal. Vstala je in je bila tem strašnejša, ker jo je poznala in govorila o njej ona ženska, kojo je razžalila. Kaj, če začne iz maščevalnosti praviti o njeni pruošlosti Barbarki, matuški Nektariji in komursibodi? Reči, da se ji je zmešalo? No, ali ni ona, matuška Serafima, protestirala še danes proti temu ter bode morala protestirati, ko pride uradno vprašanje? In kako strašno zveni ta gluhi glas, kakor bi pozival z onega sveta k pokori.

— O, te male duše morejo vgonobiti človeka, a sebe ne znajo varovati pred strahovi! — šepnila je skoro slišno.

Matuška Serafima se je vzdignila z mesta. Zimina je zopet odprla svoje motne oči ter jo je neprijazno in topo pogledala. Matuška Serafima je bila v vidni zadregi; pomrmrala je nekaj brezveznega, se nekako poklonila ter zapustila sobo, ne z njeno navadno hojo, ampak nekako kradoma. Barbarka, ki je čakala njenega odhoda, je prišla brž potem k Zimini, da bi videla, kak vtis je napravil na

bolnico igumeninjin obisk. Zimina se ji je zdela še slabša: po hipni provzbui je sledila še večja obnemoglost. Barbarka je začela laskavo izpraševati, kako se počuti.

— Na smrt se pripravljam, — odvrne tiho in mirno Zimina.

— Kaj še, golobica! — vzklikne Barbarka. — V vaših letih? In kdo bo mislil sedaj na smrt? Ko se nam smehlja nasproti krasna pomlad? Reke se na široko, široko razlijejo, napojijo mater zemljo, dišeča trava vzraste, cvetlice se razcvetejo, — ah pomlad, krasna, krasna pomlad! Zdi se mi, da bi se celo življenje radovalo nad njo ...

— Srečna vi, Barbarka, — reče tiho Zimina; po njenem licu švigne nekaj nasmehu podobnega.

— In kako srečna! — pritrdi veselo Barbarka in prime, polna življenja, za bolničino roko ter jo jame laskavo gladiti. — Mlada, zdrava, gledam v božjo naravo, — in se je ne morem nagledati; pesem slišim, a se je ne morem naslišati; dobrega, mladega fantiča srečam, — kar na srce bi mu padla. A počakajte, da se

omožim, tedaj bom delala, kar bom hotela. Moj mož bo kakor prtliaga: zveži ga v culico in potem poživi. Ko bi se bil sam vstvarjal, bi bil gotovo lepši; toda radi osebe same pač ne bode treba stradati — sestara se, pohleven postane, brke, brado vrže proč, in človek pride v nič. A bogat je, bogat je, da vam ne morem povedati.

— Ali bo kmalu svatba? — vpraša bolnica na pol dremaje in skoro v nezavedi.

— Kadar konča žalovanje po očetu, — pojasni Barbarka. — Nikakor ne gre pri trgovcih, da bi se ženili pred koncem žalovanja. In jaz, kakšno silo imam? Poščem malo jaz, mladenka; zanjikrat se poradujem kot dekle nad pomladjo. Ah, življenje, — življenje dekliško, svobodno, na nikogar navezano, ah res krasno.

Ona se je sladko pretegnila, nagnila se je nekoliko nazaj ter se prijela s svojimi belimi rokami za tilnik. Zofija Dmitrijeva je že mirno spala.

VII.

V čistopoljski prvostolnici je bil cerkven praznik. Ta dan je navadno čital mašo sam «vladika». Služba božja je bila slovesna in je privabljala bogomołcev iz vseh koncev mesta.

V cerkvi se je bilo zbralo veliko ljudstva; od množine gorečih sveč, od jarkih žarkov pomladnjega solnca, ki so se razlivali črez vso cerkev, je bil zrak neznošen. Mnogi bogomołci so prišli v cerkveno vežo in so molili tukaj. Sredi te gruče se je pojavila tudi Barbarka. Ni je bilo spoznati, ker je bila nenavadno krasna v jarki obleki; zraven tega zažareli lici in široki venec iz drobno spletenih kit. Spustivši z glave rudečo svileno ruto z velikimi belimi okraski si je začela skrbno pihljati svoje gorko lice z zvitim belim robcem. Bil si v nevarnosti, da se zagledaš v njeno zdravo in mlado lepoto. V ta hip so pridrdrali k veži elegantni trgovski »begunci«; iz njih je skočil še precej mlad trgovec ter prepustil vajeti svojemu kočijažu. Imel je sive obrvi in vejice,

redke, belkaste in bolne lase na glavi, ravno tako brado in brke; bil je suh, izpit, »jetikovec«, kakor so ga primerno nazivali njegovi znanci, njegovi komiji in hlapci. Ko je zagledal Barbarko, ki je šla po stopnicah, je prijazno privzdignil svoj cilinder, ki je bil do polovice obvit s črnim trakom; z njegovega lica pa je zasijala slaba rudečica.

— Moj poklon, Barbara Mihajlovna, — reče s tenkim ženskim glasom ter jo pogleda s svojimi škrofulozno - svetlimi očmi.

— Ob vhodu posedim malce; zelo sem se utrudila v cerkvi, — odvrne ona skromno in nagne nanj svoje lokave oči. — Posedim, dokler se ne obleče vladika.

— Da, da; ste postali rdeči kakor solnce, — omeni on ljubeznivo in njegove tenke malokrvne ustnice se mu zložijo v poželjiv nasmeh.

— Mislim, da tudi drugače nisem vedno bleda, — odvrne ona z nasmehom ter se napravi nizdol po stopnicah.

Trgovec je šel v cerkev, Barbarka je zapustila vežne stopnice. Ob straneh stopnic so bili kameniti sedeži; napravila

se je k najnižjemu, da bi sedla. Tedaj jo zakliče nenadoma še ne odrinivši kočijaž onega trgovca s sivimi očmi.

— Moj poklon! — reče on; v njegovem glasu se je slišala iskrena radost. — Glej, kje je dal Bog, da se vidiva.

Ona ga je v zadregi pogledala ter spoznala pod kapico takoj njegov krasen obraz s črnimi svetlimi kodri. Vendar se je naredila, da ga ne pozna, ter ga je pogledala ravnodušno skoro surovo, češ: »kaj išče ta.«

— V vlaku ste mi dali svoj naslov; v vetru na polju. Se spominjate? Glejte, slednjič me je prinesel veter sem, — pojasni z veselim nasmehom mladenič.

— Ne spominjam se kaj takega, — odvrne ona suho in ravnodušno. — Mno-go ljudij ste že videli.

— Toda jaz bi vas spoznal med tiso-či, — proiznese on ljubeznjivo. — Moj Bog! V vlaku sva se vozila skupaj. Se ne spominjate morda?

— Nekoliko se spominjam sedaj, — reče ona. — Samo se mi zdi, da ste bili takrat trgovec in ne kočijaž.

Z njenimi besedami se je bil pomešal smeh.

— Jaz sem tudi sedaj pri prejšnjem opraviilu, — pojasni on nekako razžaljen: — le gospodarja sem pripeljal, Silo Saviča ...

Moral se je ogniti, ker je pridrdrala k veži druga kočija. Barbara je sedla na kameniti sedež ter se zopet začela pihljati z robcem; pri tem je migala z nožico, ki je bila obuta v eleganten čreveljček iz finega usnja, ki ji je gledal izpod belega, ki je bilo podšito s čipkami. Ni bilo prešlo pet minut, ko je že zopet stal pred njo oni mladenič, ki je bil nekomu izročil gospodarjevega konja.

— Če vas pogledam danes, mi kar izgine izpred očíj cerkveni vhod, — reče on ter gleda z radovednimi očmi njeno rdečo vrhno obleko iz perzijske svile, izpod katere se je videlo močno naškrob-ljeno krilo, obšito s čipkami, njene zlate uhane, njene goste in težke kite, ki so se-dele v nekolikih vitvah na njeni glavi. — Prav res, vi niste več tista, ki sem vas vi-del takrat.

— V pol leta tudi vode v reki mnogo preteče, — reče ona smehoma: — a o življenju niti govoriti.

— No res; v tolikem času se je možno seznaniti tudi s samim Silo Savičem, — reče on vidno razdražen in z ironijo v glasu ter se zapiči v njo s svojim vprašujočim pogledom.

Ona ga je pogledala z jeznimi očmi, kakor bi jo bil zadel v živo.

— Če gledaš delikatno vedenje, se nehoté odvadiš robotostim, — reče ona suho ter se vzdigne z mesta.

— O njegovih delikatnostih nismo sicer ničesar slišali, a radi denarja ga seveda poznamo, — omeni on rezko ter vzježi svoje temne obrvi, med katerimi je nastala povprečna guba.

Ona se je nasmejala z neslišnim, prisiljenim smehom.

— Ali vam je žal? — reče Barbarka obrnjena proč od njega in se smeje.

Potem je šla počasi po stopnicah proti cerkvenemu vhodu.

— »Glej jo, kakšna je Barbara Mihajlovna; v našega jetikovca se je zagledala!« — reče skoro slišno mladi fant ter

jo je spremljal s svojimi očmi, ko je odhajala z lahkim korakom.

Nikakor ni mislil, da je ta Barbara Mihajlovna ona, o koji je skrivaj pripovedoval vajenec Ignaška njemu in drugim komijem in slugam, da se je navadil hoditi k njej pred nedolгим časom njen jetikovec, da je to ona ista bogomoška, v kojoj se je bil zagledal nekoliko mesecev prej na železnici. Je niso-li zmamili njegovi denarci? To ne; ta jetikovec sploh ne odpira svoje denarnice. Zadaviti se da prej za en sam groš. Toda vendar, radi česa se ga je poprijela, če bi ji ne imel dajati denarja? V njem ni ne duha ne mesa. Zgnil je ves še v materinem telesu.

V njegovem srcu se je pojavilo čustvo sovraštva napram jetikovcu.

»Jetikovec« ali Sila Savič Korobejnikov je bil prišel v Čistopolje pred razmeroma kratkim časom. Brž po smrti »tatka«, Save Saviča Korobejnikova, se je bil preselil s korobejnikovskega mlina, ki je stal za mestom, na samem kraju predmestja. Sava Korobejnikov je bil učakal osemdeset let in je postal že v živ-

ljenju junak legend in pripovedek. Rekali so, da je on kot dvajsetleten mladenič vtopil košarja*) ter se rešil sodišča radi nedostatka dokazov — in tako »začel živeti«. Govorili so tudi, da ga je imenovalo ljudstvo z začetka korobejnikovega (košarjevega) morilca. Potem da je napisal neki pijan pisar na njegov potni list njegovo ime Sava Savič, z dodatkom priimka Korobejnikov; to usodno nazvanje mu je tudi ostalo kakor jetniku znamenje, ki mu ima do groba pričati o njegovem zločinu. Dalje so ugibali, da je ubil svojo prvo ženo, ki jo je bil vzel iz bogate družine, kakor tudi njena dva sina radi neke ljubimke. S svojim ljubosumnjem in tiranstvom ju je dovel do tega, da se je obesila. Na njegov račun so pripovedovali še mnogo drugih mračnih legend, kjer so ga nazivali čarovnika, znalca in razbojnika. Verodostojnega na tem seveda ni bilo ničesar, ker se je dogodilo vse predavnim časom. Prič k vsem tem mračnim zgodbam ali ni bilo več med živimi ali jim je že dolgo prešel spomin, da so mešale in pripovedovale Korobejnikovu čine in

---

*) Ruski: коробейникъ.

nezgode iz življenja Pugačeva in pripet-
ljaje iz življenja grofa Arakčejeva. Res
je bilo le eno, da ga je namreč sovražilo
ljudstvo iz bližnje okolice ter mu pripiso-
valo, ker ni poznalo njegove prošlosti, na-
pake in prestopke vseh vrst kakor brez-
srčnemu oderuhu ali konjedercu. Sava je
vedel, da ga sovražijo, kar pa ga ni
mного brigalo. Mirno in metodično je
vseeno drl denar iz svojih sovražnikov
ter jih stavil na cesto. Njegovo bogastvo
samo je postalo legendarno, ker so ga na-
zivali »milijonarjem«. V resnici seveda ni
imel milijonov, toda bogat je bil. Živel je
neredno: včasih se je ubijal po cele me-
sece s svojimi opravili v mlinu in v pro-
dajalni kruha, bil je čemereren in mračen,
potem ga zopet ni bilo videti za nekaj
dnij, ker se je udajal razuzdanemu za-
pravljanju, v kojem se je zrcalila vsa raz-
brzdanost in pohlepnost njegove narave.
Njegova druga soproga, — bolehana žen-
ska, ki je bila mnogo mlajša od njega, nad
dvajset let, in njegov sin, Sila Savič, edini
ki je ostal živ, nista živela v mestu, am-
pak v mlinu, t. j. v prostorni in trdno se-
zidani hiši blizu mlina. V strahu sta pri-

čakovala vsak dan kakih divjih razsajanj od »njegove« strani, on jih je nevede preziral kakor vse slabo in obnemoglo. Tako sta se bila privadila trepeta, da je postalo za njo čustvo straha nekako estetično razpoloženje, ker sta se navadno kazala zbegana, rekel bi preplašena. Nista se bala toliko ljudij, ki bi jih mogli ubiti ali okrasti, ampak bala sta se starega, počrnelega, gnilega in že davno zavrženega mlina, ki ga niso še iz kteregakoli vzroka bili porušili. Po njenem mnenju ni bilo tam vse »čisto«, — bala sta se »predmestja«, ker so se dogajale tam sredi bajt in plavajočih poslopij neredko ubojstva in tatvine; — bala sta se predmestnega pokopališča, ker so brodile tam po njunem prepričanju po noči duše grešnikov. A okoli njih bok-ob-bok se je odigravalo divje predmestno življenje: predmestne babnice, vojaške vdove, meščanke-trgovke; vrhutega predmestne beznice, ljudske kuhinje, prenočišča, ki je zadobilo vse že davno priimek: predmestne luknje. Sem so hodili lumpat in pijančevat tovarniški pijanci in zapravljivci, tu so našli zatočišče navadni prodajalniški sluge in delavci

na ladijah, ki so vozile po reki Čisli, ob
koji je ležalo predmestje. Celo v korobej-
nikovski hiši so zavzemala razsajanja in
pijančevanja včasih čudno obliko, kadar
ni bilo »njega« doma. Mali Sila se je na-
gledal in naslišal vsega tega dovolj. Po
njegovih žilah se je pretakala kri njego-
vega očeta, — te živalske narave, — in
on bi bil seveda nad vse zgodaj začel
»plesati« z raznimi dekleti, ki so služila v
hiši, ko bi ne bilo njegove bolehnosti in
večnega strahu. Radi tega strahu je on le
poslušal, gledal in špijoniral, kako drugi
zapravljajo. Pri tem je slabel, hudel in
bledel, vedno bolj in bolj je postajal jeti-
kovec. Oče ga je poskusil kaj navaditi in
mu najel zato učitelja, a učenje mu je šlo
slabo od rok, ker je upadel Sili Saviču že
zgodaj spomin; iz strahu je lahko sedel
po cele ure pri knjigi, zapomniti pa si ni
mogel ničesar. V dvajsetem letu ga je po-
slal oče na nižjegorodski trg; tam so ga
začeli voziti razni »fantje« od beznice do
beznice. Sila se ni mogel zdrževati, obolel
je; ko je bolezen, ki ga je bila silno ostra-
šila, zopet prešla, bil je videti še bolj
jetičen kakor prej. Vendar se je začel od

tega časa ozirati po lepih ženskah, le strah pred možnostjo zopetne bolezni in groza pred potrato »tolikega denarja« ga je silila, da je le močno in bolno vzdihoval, ko je gledal te krasotice. Slednjič je oddal osemdesetletni Sava Savič nana gloma svojo dušo Bogu, ko se je bil prenakričal na ednega izmed služabnikov in Sila je postal bogataš. Oblekel se je po nemškem kroju, preskrbel si žalovalni cilindar ter se napravil z materjo v Čistopolje. Za življenje očeta nista smela Sila Savič in njegova mati porabiti niti groša brez potrebe; sedaj pa sta se kar stiskala in tresla pri vsaki kopejki iz štedljivosti in celo skoposti, ki jim je bila prešla v kri in meso. V tem času je nanesel slučaj, da se je seznanil Sila Savič s teto Barbare, s katero se je bila slednja preselila v Čistopolje. Ta slučaj mu je dal tudi priložnost videti Barbaro. Barbara, ki ni še slutila nikakih resnih posledic, ampak je prosto po svoji navadi koketovala z vsemi, se je začela zabavati tudi s Silo Savičem. On pa je naravnost norel za njeno zdravo krasoto. Vleklo ga je vedno v Posadko ulico, kjer je stanovala Barbarka. V hiši

Korobejnikovih so se začeli tajno posme-
hovati »staremu«, — sedaj je postal
»stari« Sila Savič, — ter so pravili, da si
je našel neko »kraljico«. Mladi Ignaška,
ki je služil v hiši kot idipokaj, je povedal
»fantom«, da se imenuje ta kraljica Bar-
barka Mihajlovna, da stanuje pri stari te-
ti, da je čudovito lepa in rdeča, da hodi
»stari« k njej ter ji nosi tudi različna da-
rila.

— Oči mu izkljuje, če je zvita! — so
rekli »fantje«.

— Mu jih ne izkljuje, ne! On se ne
vstraši, ko uvidi, da je treba predrago
plačati, — modrovali so drugi.

Toda nikdo ni vedel, ali podari jeti-
kovec mnogo svoji kraljici, kdo je ona in
kakšni odnošaji vladajo med njima.

»Kdo mora biti ta samica«, — je mo-
droval oni mladenič, ki je bil pripeljal Silo
Saviča, potem ko se je bil razstal ž njo:
— in ona ga je mogla vzljubiti? Ali pa se
nosi le radi denarja ž njim?»

Vzježil je obrvi ter sklenil, da mora
izvedeti še danes, kje stanuje, in da pojde
k njej. Ni bil izmed tistih, ki zanemarjajo
misli, ki jim padejo v glavo. Ob sedmi uri

zvečer se je že napravil k oni hiši v Posadski ulici, kjer je stanovala po Ignaškinih besedah Barbara Mihajlovna. Ni je bilo težko najti, ker je sedela pred vrati svoje hiše, ter je od brezdelja pomedala carigrajsko stročje.

— Ali niste pričakovali, prosim? — zakliče on, ko se ji približa ter privzdigne kapico.

— Neznani ljudje se pač ne pričakujejo, — odvrne ona ter ga ravnodušno pogleda.

— Oh, sedaj ste že zelo nepristopni, — reče on.

Ali prej me niste poznali, ka-li? — vpraša ona nasmehoma. — Zdi se, da ni bilo dosti znanja. Jaz ne poznam niti vašega imena.

— Matuška me je zvala Senja in Senjuša, a ljudje Semjon Dmitrijevič, — odgovori on ter vpraša zmedeno: — Dovolite prisesti?

— Bi ne bila zelo rada, da bi obračali mimo idoč i name svoje oči ter si brusili ob meni svoje jezike, — reče ona ter se vzdigne z mesta. — Sicer pa je čas iti v hišo ...

— A meni ne podarite niti minutke, da bi vžival vašo krasoto, — je rekel on.

— A tudi vsiljivi ste, — reče ona smehoma: — kakor ona starka v vlaku, ki je takrat po vsem popraševala ...

— Jaz zgorim za vas! — reče on z nasmehom.

— To se vam vidi, se pošali ona ter ga pogleda z nasmeškom v njegov krasni, rdeči obraz.

Ona se je napravila k vratom.

— Smem, prosim, vpraša on.

— A če pride Sila Savič in vas zapodi? — reče Barbarka v šali in ne odgovori naravnost na njegovo vprašanje.

On se je napihnil do ušes ter rekel ključovalno:

— Naj le gleda, da odnese sam cela rebra! ...

— Kakšen vojskovodja se je našel!...

— Eh, Barbara Mihajlovna, vidi se, da niste nikdar ljubili! — reče on ter zamahne z roko.

— Povejte, prosim, se niste-li zaljubili v mene? Tako bolno goreče? — odvrne ona v šali.

Šla sta v hišo.

Hišica ni bila velika a snažna. Sicer ni bila strogo po meščansko opravljena, a vendar je pričala o stremljenju njenih stanovnikov, da bi si uredili vse kar najlepše in najudobnejše. Bele zavese pri oknih so bile okrašene po filet-vzorcih; pisani volneni prti na mizah in omarah, skrbno osnažene cvetlice na oknih, visoke postelje pernice s krasnimi vzglavniki in pokrite z belimi piqué-pregrinjali, ki so bila obrobljena z muselinom, — vse je bilo čisto in je pričalo o skrbnosti.

Ko sta bila vstopila, jima je prišla nasproti iz kuhinje stara meščanka z rdečim obrazom in ljubkim smejkanjem. Izborno se je poklonila do pasa svojemu gostu. Nakrat si lahko spoznal, da je bila njena navada od nekdanj, da se je prijazno smehljala in nizko priklanjala vsem in vsakemu: »radi tega je ne bode konec, včasih zna pasti kaj od dobrih ljudij«. Imela je na sebi črno volneno obleko, na glavi črno rutico z belim robom.

— Srgej ... — začne Barbara ter se nakrat ustavi.

— Semjon, — popravi mladi gost.

— Da, Semjon Dmitrijevič, pri Sili Saviču v službi, — ga predstavi Barbara teti.

— Prosim pokorno, batjuška, — reče priazno in nekoliko sladko starka. — Vedno smo veseli dobrega človeka. Kot dve siroti živive tukaj z nečakinjo ...

Barbara je slekla kožuh, ki ga je imela na sebi, snela z glave svileni ruto ter ostala v eni sami obleki, da se je boljše razločevala njena dična, zdrava postava. Med tem ko je pripravljala stara teta v kuhinji samovar, je naš mladi par nekoliko poklepetal. Zgovorna Barbara je povedala v naglici, da je živela od šestega leta do sedemnajstega v samostanu. Dali so jo tje, da se nauči čitati in pisati ter ročnih del. Ena njenih tet je bila redovnica, a druga, — ta tukaj, ki živi ž njo, — sicer ni vstopila v samostan, a je vendar bogomolka. Potem je ona, Barbara, končala samostansko življenje, a sedaj živi že šest let svobodno na svojem domu pri teti. Zlagala se je, da stanuje pri teti že šest let, a ne komaj eno. Da bi se spuščala v natančne podrobnosti, ni smatrala potrebnim; rajše si je dovoljevala male ne-

točnosti v pripovedovanju. On jo je vprašal v šali, zakaj ni postala redovnica. Odgovorila mu je smehoma, da »tudi to je suženjstvo, če se sam zavezuješ«. Sicer pa ni prekinila zvez s samostanom, dasi je že umrla njena teta redovnica. Celo v samostanskem sirotišču je poslovala nekaj časa in matuški Serafimi je bila za služabnico. Nekolikokrat je potovala po opraviilih matuške Serafime v Petrograd in Moskvo, a sedaj je preteklo že pol leta, ne da bi kam šla, ter živi tukaj v Čistopolju s svojo teto in njenim štirinajstletnim posinovljencem. Semjon Dmitrijevič ji je povedal s svoje strani, da je v službi v trgovini Sile Saviča ter da je bil v njih hiši še za njegovega očeta Savo Saviča. Prej so živeli v korobejnikovskem mlinu, a sedaj pred kratkim so se preselili v Čistopolje.

— Oprostite, s Silo Savičem ste že davno znani? — jo vpraša Semjon Dmitrijevič.

— En teden bo črez leto, — odvrne malomarno Barbarka. — Teta hodi k njegovi mamici, — ona namreč rada pove-
ličuje bogomolke, — a on me je videl en-

rat in se je navadil hoditi sem. Muhe pač sedajo na med.

Sledil je njen poreden nasmeh.

— Jetikovec mu pravijo pri nas, — omeni Semjon Dmitrijevič čmerno.

— Jetikovec gor jetikovec dol, denarja ne meče kuram, — odvrne Barbara. Zato mu pravijo to in ono.

— Seveda, če je pri kom duša na — prodaj, potem se mu lahko tudi sede na vrat, — odgovori on skoro jezo in rezko. — Samo nevarno je, da se računi zmešajo onemu, ki se je polakomnil njegovega denarja; za vsak groš se dere.

— Ko pride žena, — pride spremena, — odvrne smelo Barbara. — Žena že izvoha, v katerem žepu ključke nosi.

— Tudi nesrečna bode tista, ki ga vzame, — prorokuje Semjon Dmitrijevič: — kajti jetikovec, gnjil kakor je, je postal radi svojega nečednega življenja.

— A torej ga nimate radi! — se zasmeje ona.

— Da, zdi se mi, da bi ga zadavil z lastnimi rokami že radi tega, da ugonobi lahko tako človeče življenje drugih in morda še čigavo!? — vzklikne on bo-

lestno ter jo pogleda z zaiskrivšimi se očmi.

Stara teta je prinesla v sobo podčasnico s čajno posodo; potem je privlekla samovar, obrnila se je nekolikokrat okoli njega ter začela pripravljati čaj.

— No morda se tudi sam zaduši pri poskusu, da bi ugonobil življenje koga drugega, — odvrne Barbara smehoma. — Vsakega ne požre.

— To je res, da ne požre vsakega, — ji pritrdi Semjon Dmitrijevič v veselejšem tonu. — Samo menim, da ni nič kaj prijetno klati se na življenje in smrt s takim človekom. Seveda, tepel se ne bo; toda žagal in rezal bo kos za kosom, to je!

Teta je bila natočila čaj ter ga predloži:

— Pijte, gospod Semjon Dmitrijevič, na zdravje; slaščice so bile gorke, ko so jih nesli iz pekarnice; no pa kar Bog pošilja.

Nista se zmenila za njo ter sta nadaljevala zapričeti razgovor.

— Pa tudi čuden se mi zdi ženski spol! Nekateri bi vzele magari kako spako, starca, ki ga niti ne morejo ljubiti,

— začne zopet Semjon Dmitrijevič in srka natočeni čaj. Jaz bi ne pobral take stare šare, tudi če se mi obetajo milijoni. Za vse življenje ne!

— Pri lepem in dobrem pa si — prste objedati in vodo piti, — ah, to tudi ni prijetno, — omeni Barbara kimaje z glavo.

— Kaj pa si je treba predstavljati takih neuspehov, — omeni Semjon gorko. — Po mojem mnenju se poloti človek vsega za svoj trebuh, posebno ako ljubi, ako je zdrav in mlad. Da bi le trebušček ne okusil slabosti in sile.

Barbara se je nasmejala ter ga je pogledala s svojimi lokavimi svežimi očmi.

— A vi česa bi se lotili? — vpraša ona.

— Vsega pa! — vsklikne živo on ter strese spretno svoje kodre. — Vsega!

— Vendar česa tega — vsega? — ga draži ona.

— Z eno besedo vsega! Gore bi predstavil, na dno morja bi se spravil, — razlaga on hrabro in strese zopet svojo kodrasto glavo. — Vi me ne poznate, kakšen človek sem.

— Kako pa bi vam mogla poznati; celo vaše ime sem komaj danes slišala.

Njenemu glasu se je pomešal nasmeh.

— Na vas je ležeče, da me docela spoznate, če hočete nadaljevati poznanje, — omeni on. — Jaz pa sem tak človek, da me vsakdo lahko spozna, kakor na dlani.

— No torej, bolj pogostoma se oglasite, kolačev prinesite, — se pošali ona.

On se je razveselil.

— Samo dovolite, vse vam prinesem, kar poželite! — vsklikne on.

— Glede kolačev? No jaz sem se samo pošalila, — pojasni Barbara resno. — A le ostanite in pridite še, samo da vam ni dolg čas. Z nami, z babami, se dolgočasite dedci vaše vrste.

— Ne, ne, jaz ne... Le dovolite mi vas gledati, in mi ne bo nikdar dolg čas, — jo uverja bolestno on.

Ona je nekam nedoločeno pokimala z glavo, ne, kot bi se čudila njegovim besedam, niti, kot bi jim ne zaupala...

Ura je bila že precej pozno in trebalo je iti. Stara teta je ponujala gostu še čaja:

— Še eno čaško, gospod Sergjej Dmitrijevič; nič niste pili, pri nas je priprosto seveda, nisve bogati, sirote sve.

On se je zahvalil.

Ko je odšel, je začela pobirati stara teta posodo z mize ter je vprašala Barbaro v hitrici:

— Kakih ljudi pa je on?

— Prodajalec pri Sili Saviču, — odvrne Barbarka ter začne nalahno razpuščati z rokama svoje kite, ki so ji padle potem kakor črne kače nizdol po njenem hrbtu skoro do tal.

— Po tem takem ga je poslal Sila Savič, — modruje teta.

— On vam pošlje takega lepega fanta, — odvrne presledkoma Barbara, med tem ko se je slačila.

Ona je privzdignila svoje polne prsi, ki jih je pokrivala tedaj le srajčka, se je sladko pretegnila, oklenivši si tilnik z rokami, ki so bile nage do samih ramen, ter je rekla:

— Zares, lep fant!

— Kar se da lep, — pritrdi teta ter pristavi previdno: — samo pazi, da se kaj ne izcimi! Oh grehi naši, težki grehi! Sama sem bila mlada. Vem!

Barbarka se je potihoma nasmejala:

— Če se opariš z mlekom, potem pihaš tudi vodo.

Potem je začela na tiho peti neko pesem hodè gor in dol po sobi ter se je igrala s konci svojih kit. Potem je prekinila pesem sredi besede, vrgla nalahno kite za hrbet in rekla:

— Oj, ko bi se spremenil Sila Savič v takega fanta, presedevala bi ž njim poletne noči, ljubila bi ga, poljubljala, a tako ...

In ne da bi končala stavek, je rekla:

— A veste, teta; njegovi fantje so mu zrekli jetikovec. In jetikovec tudi je on ... Bog ve da!

VIII.

Pred stanovanjem čistopoljskega gubernatorja so vstavljale venomer kočije. To je bilo zjutraj 21. maja, na god gubernatorjeve soproge.

Večina čestiteljev je ostajala na stanovanju le nekaj minut ter se potem zopet vračala. Tega dne je prirejal gubernator navadno velik slavnosten obed; zato so jutranji posetniki gubernatorjevega

doma puščali le svoje vizitke ali pa so se zapisovali v knjigo čestiteljev. Zajutrka po službi božji se je udeležil le tesen krog domačih in takih, ki so stali najbliže gubernatorjevi družini. V številu teh poslednjih oseb se je nahajala tudi matuška Serafima, pa ne toliko kot načelnica samostana, ampak tudi kot daljna sorodnica Čeliščeve. V gubernatorjevi družini so visoko uvaževali matuško Serafimo ter so se mnogokrat posluževali njenega posredovanja, ko je bilo treba kaj opraviti v Petrogradu, kjer je imela mnogo zvez s »potrebnimi« ljudmi.

Sredi neprisiljenega, veselega besedovanja s posvetno vsebino pri zajutreku, se spomni Čeliščev nečesa. Bil je še precej mlad, a v kroju posvetnega gardista se je zdel še mlajši, kakor je bil v resnici.

Spomni se one stvari ter se obrne k matuški Serafimi po francoski:

— Da ne pozabim, ma tante; ni-li pri vas v samostanu neka Zimina?

Matuška Serafima se je lahko zdregnila, ker ni pričakovala kaj takega, ter je ponovila nekoliko pomeživši, da bi skrila svojo zadrego:

— Zimina?

Potem je pristavila, kakor bi se spomnila:

— Da, je; ni še postala redovnica, ampak živi tako pri nas ter deluje v šoli... Zakaj pa?

— Torej prazne besede, — odgovori Čeliščev malobrižno. — Jaz sem si tudi mislil, da morajo biti to kake prazne izmišljotine, kaka šantaža. Vi pravite, da deluje v šoli?

— Da, uči gladkega vezenja, potem v svili in v zlatu. Glede ročnih del občudovanja vredna!

Tu se je obrnila k Čeliščevi:

— In kakšen okus, kako vam vse napravi v najlepšem slogu! Ti, Helene, pridi enkrat pogledat. Sicer pa je bila žena kakega skopuha ali antikvarija, ne vem za prav; naučila se je presojati stvari in izbirati sloge. Nič slabše od kakega umetnika...

— A veste, ma tante, — omeni Čeliščev, — da jo hočejo napraviti za umobolno... Sicer pa mi je sedaj jasno, ker da je bila po vaših besedah žena skopuha

ali denarnika. Denar, denar seveda ne da spati nikomur...

Matuška Serafima je skomizgnila prezirljivo z rameni:

— Dal Bog, da bi znali vsi umobolni tako delati, tako učiti otroke, — reče ona smehoma. Res, da je zelo surova in da ni za družbo, toda otroci jo obožujejo. Zdi se, da je preživela v življenju kak roman, kajti že kot otrok se je nahajala v nepravem položaju: — rastla je kot hči v ugledni družini, a potem se je pokazalo, da je nezakonska hči...

Govor se je bil zasuknil, ker ni nikogar zanimalo. Črez nekoliko časa vpraša matuška Serafima malobrižno:

— Po tem takem začnejo to nesrečno žensko celo uradno preiskovati in zasliševati?

— Koga že? — vpraša Čeliščev, ki je bil že zabil na Zimino.

— To Zimino, — pojasni matuška Serafima.

— A! s par praznimi besedami je vsega konec, — reče Čeliščev: — še sam ne vem ničesar natančnega. Tako mimogrede sem slišal včeraj, da hočejo začeti

neko stvar. Nisem niti izpraševal podrobno.

— Zelo žal mi bode, če jo vznemirijo... To je pač vedno zelo razžalljivo za človeka, — pripomni suho matuška Serafima.

Po zajutreku se je napravila domov. Do stopnic jo je spremila vsa gubernatorjeva družina. Ko je bila sama v koleslju, je zježila obrvi in njen obraz je zadobil izraz skrbij. Imela je povoda za skrbi.

Ljudje, ki so poznali matuško Serafimo, so pravili, da ne tiči v njej le ženski razum, ampak, da je — filozofinja. In res je bila močne in zdrave narave, da ji niso mogle do živega skrbi o tem, karkoli se ji je pripetilo. Grehi prošlosti, mučne nesreče, prazni upi, izgube v preteklosti: vse to je bilo za njo nekaj takega, kar se je moralo zgoditi v njenem življenju po načrtu usode. Da bi dolgo pretakala solze radi tega, bi se ne strinjalo z njeno naravo. Dobro je vedela, da se ne more s solzami in molitvijo poklicati nazaj niti ene minute iz minulosti, da se ne more popraviti niti najmanjši prestopok iz preteklosti. To ni bil kulturni cinizem Šusto-

ve, ki je bila izžeta do mozga svojih kostij, niti Barbarina breznaravnost, ki se je ni niti zavedala, — bilo je prosto trezno naziranje zdrave narave, ki ni razumela brezplodnega živčnega bolehanja. »Kesanje in mučenje — je šibkih src trpljenje«, ponavljala si je besede svojega pisatelja - ljubljenca ter si je vedno prikrivala svojo prošlost. Svoje žrtve je pokopavala s svojo roko, vedela je, da jih ne more več vzbuditi iz grobov. Ona bi lahko izzvala Zena kakor Goethejev Prometej z izjavo, da ne gre v puščavo radi tega, ker se ji niso izpolnile njene cvetoče sanje v življenju. Dasi je napravila v mladosti pred vplivom častihlepnih sanj prestop, ni ji upadel duh; razumela je takoj, da je njena uloga v »svetu« odigrana, da ji ne dovoli njeno samoljubje nikdar, da bi se možila, naj pride kdorkoli hoče, bodisi iz ljubezni, iz obzirov ali iz sočutja. Raditega je odločno stopila na novo stezo zatekši se v samostan z nado, da se povzdigne tam nad neizobražene redovnice, ki so bile malo razvite in nesposobne za redovniško službo, ko so vstopile v samostan, da se po-

korijo za svoje grehe, da rešijo svojo dušo, da se odtujijo svetu v pričakovanju boljšega življenja onkraj groba. Vse to je malo brigalo njo. Delovati, vstvarjati, vplivati na ljudi, — tega ji je trebalo. Že za prejšnje samostanske načelnice se je znala preruvati naprej: pod njenim vodstvom so se začela pripravljavanja v samostanu, nove gradnje, zidanje šole in bolnišnice; zamislila je tudi družbo usmiljenih sester. Začela je dopisovati, sprva glede samostanskih zadev, potem je začela dajati nasvete ljudem, ki so se obračali do nje v čisto življenskih vprašanjih, in polagoma si je pridobila tako slavo, o koji ni mogla niti sanjati kaka Zofija Pavlovna Muratova. Ta Zofija Pavlovna Muratova je bila docela umrla za se in je želela, da bi jo smatral tudi »svet« za umrlo ter jo poznaval edino kot matuško Serafimo. Bila je popolnoma zadovoljna s svojim novim položajem, z novim življenjem, s svojim novim delovanjem, — ko jo je začela nakrat vznemirjati nekaka mora, ki jo je spravljala iz zadrege v zadrego, odkar je došla v samostan Zimina. Vzlic razmeram, ki so vladale med to

ubogo žensko, ki se je pokorila za greh, ki ni bil nikomur znan, in matuško Serafimo z druge strani, ki jo je prevzetno čisto instinktivno zaničevala, vendar se je ni upala le-ta poslednja odvrniti meni nič tebi nič; tudi se ni hotela odpovedati njene požrtvovalnosti in njenih uslug v šoli. Bila je nezadovoljna sama s seboj, da je tako postopala, toda v tej nezadovoljnosti ni bilo nikake nevarnosti ali strahu; tudi se ni bilo bati iz tega kakih neprijetnih posledic ali opasnostij, dokler se niso dogodile neke povsem nejasne reči. Pojavili so se ljudje, kojim bi prišlo v gmotnem oziru k pridu, če bi dokazali, da je Zimina umobolna, češ, da izrablja samostan to okolščino ter jo obira ali jo je že deloma obral. Že to je vznemirilo matuško Serafimo, dasi se je smatrala za čisto v tej stvari. Res se je nekoliko uračunila v denarnih rečeh ter si opomogla s posojilom; njeni načrti so bili namreč vedno obširnejši nego denarna sredstva, toda nikdo ji ne more še do sedaj očitati koristolovstva ali stremljenja, da bi koga ograbila. Sedaj so začeli govoriti o tem, in ona je vedela, da veru-

jejo ljudje brže in laže slabo kakor dobro. Med tem pa se ni vsa reč omejila na to, ampak pridružila se je še druga okolščina: matuška Serafima je uvidela, da je znana Zofiji Dmitrijevni vsa njena preteklost, ki jo je poznala v vsem samostanu edina mati Doroteja, ki pa je molčala kakor grob o vsem, kar se je tikalo matuške Serafime. In kakšnega mnenja je bila Zimina o njeni preteklosti? Če zapusti mati otroka, da bi skrila svojo sramoto, je po njenem mnenju hujša kakor navadna morilka. To je rekla Zimina s tako zgražalnim in grozilnim glasom, da je bila takoj jasna njena želja, da bi se osvetila nad matuško Serafimo, katera jo je toliko prezirala. Matuška Serafima se ni mogla otresti onega Zimininega pogleda, ki ji je ta povedala in posebej povdarila, da ji je znano o matuški Serafimi »vse«. Kaj, če začne praviti okoli o njeni preteklosti, praviti še na podlagi Šustovljinih pretiranj? Ne izpodrine li to njenega ugleda v očeh redovnic, ki so že tako navajene spletkariti proti osebam, ki stojijo nad njimi, ki jim rastejo črez glavo? Ali ne izkoplje to tembolj njenega ugleda, ker

je nimajo redovnice kot novotarke rade, a na Zimino začenjajo gledati kakor na svojo predborilko? Malo manjka, da bi ne hodile celo po blagoslov k Zimini. Deklice so vedno nagnjene k oboževanju kake reči in si rade stvarjajo svoje malike, klanjajo se pred njo. Eno izmed njih je že pokarala matuška Serafima, ker se je hotela postiti in moliti kakor Zimina; matuška Serafima je namreč dobro vedela, kam privedejo človeka brezpotrebne ekstaze in napenjanje živcev v mladih letih. Da bi napravljala iz novic in služabnic obsedenke in blaznice, to ni bila njena želja, ni jih mogla trpeti, niti ni verovala v nje. Za blaznice ni prostora v cerkvi, ampak v norišnici, je menila. Toda neizobraženi babjeverniki se dajo vedno omamljati po teh blaženih obsedencih; potem se začne občna npravstvena kuga, ki se ji pravi posnemanje. Ljudje hočejo spati na žrebljih, bičati si telo, ne česati in umivati se, hodijo v capah ter sanjajo o verigah, mené, da je junaštvo, ki ga kažejo za rešitev duše tem večje, čim težje so te verige. »Vrhutega je ta norica razbobnala, kako se Zimina po-

kori, — je premišljevala razdraženo matuška Serafima. — V vse luknje povohal ter oznanja potem na vsakem križpotju svoja odkritja.« Ko bi bilo mogoče oddaljiti Zimino, ko bi jo bilo mogoče proglasiti za umobolno! Toda kako naj se oddalji, ko je prinesla toliko samo za svoje vzdrževanje, ko ji je samostan toliko dolžan? Kako naj se proglasi za umobolno, ko je to ravno sedaj tako nevarno, ko je treba pred vsem skrbeti za to, da ne črhne nikdo niti besedice o njeni zmešanosti? Matuška Serafima je čutila, da je zabredla v nekak temen labirint, iz katerega se ne more izmotati ...

Matuška Serafima se ni mogla v svoji prevzetnosti, vladeželjnosti in odurnosti na noben način poniževati, lagati pred ljudmi; a ravno tako se ji je trebalo sedaj ravnati napram Zimini, skrivati se za masko ter gledati tako ponižno na njo, kakor je gledala še pred nedavnim časom Zimina na matuško Serafimo. Ni je smela razburjati; trebalo je skrbeti za njeno zdravje, vplivati na njo v znani smeri in tešiti to bolno dušo. Ta naloga pa je prekašala moči same matuške Serafime, po-

trebna je bila pomoč drugih, da bi oni vplivali na Zofijo Dmitrijevno.

V glavni smeri so slonele nadeje na matuški Nektariji.

Po nasvetu matuške Serafime je prigovarjala mati Nektarija Zofiji Dmitrijevni, ko ji je šlo na bolje, naj se krepča z dobro hrano, naj se sprehaja po samostanskem vrtu, da se ji utrdi zdravje. Navivna in blagodušna mati Nektarija je rekala Zimini:

— Kdo pa kaj poskrbi za okraševanje cerkvene oprave, če ne bomo imeli vas? Vidite, komaj ste legli, že se je stvar ustavila. Saj take mojstrinje kakor ste vi se tudi ne dobi tako lahko. Tudi otročiči delajo bolj uneto pod vašim vodstvom. Zelo so vas vzljubili radi vašega blagega srca.

— Nesrečnice vedo, da ljubim tudi jaz njih, — omeni z vzdihom Zimina, ki se je bila v resnici oklenila z vsem srcem teh deklic.

V njihovi nesreči je videla ona obnovljeno nesrečo svojih mladih let.

— No, zakaj nesrečne tukaj v rajski obitelji? — jo zavrne matuška Nektarija.

— Boljše osode si celo ni mogoče misliti, kakor njihova osoda. Kakšna sreča jim še preostaja, ko so deležne mesta tu v obitelji? Ni greha ni skušnjave ne vidijo...

— Očeta in matere ne nadomesti nihče, — reče Zimina. — Tudi ne razumem, kako more zemlja nositi te očete in matere, ki zapustijo svoje otroke. Kako morejo mirno gledati, ne da bi jih pekla vest, na te otroke brez rodu, brez družine, ki so prepuščeni na milost in nemilost osodi? Da jaz bi ne mogla spati v skrbeh, da je morda ta ali ona beračica — moje krvi. In koliko ljudij se pogubi ravno zato, ker sta jih pustila oče in mati. Ne samo berači postajajo taki otroci, ampak roparji, tatovi, morilci...

Mati Nektarija je sočutno vzdihnila, ker je vedela, da so to — prave besede. Niso se zastoni glasile tako bolešno v Zimininih ustih. Ona sama, mati Nektarija, ni nikdar mislila o takih rečeh: potem ko je postala sirota, je živela in rasla v samostanu, negovana od pokojne igumenije, ne da bi bila niti enkrat počutila, da je sirota. Ker je postala potem za vedno redovnica, ni izkusila nikdar položaja

matere, ki je prisiljena zapustiti svojega otroka, niti ni vedela, da so sploh taki otroci na svetu. Svet in vse posvetno je bilo zanjo popolnoma tuje: vedela je le to, da se v svetu kopičijo vsi grehi, vse izkušnjave, vse zlo, ter se je veselila, da je bila že v zibeli ločena od tega grešnega prepada. Vendar se je ginjena čudila besedam Zofije Dmitrijevne ter jih je po njeni navadi naivno sporočila do zadnje pičice matuški Serafimi.

Matuške Serafime se je polotilo, ko je poslušala mater Nektarijo, ki ji je pravila Zimine besede, čustvo, kot bi stala na robu propada ter bi čakala, da jo zdajpazdaj pahne kdo vanj. In kakor kak strah se je počasi pomikala ob urah večernega počitka med vrtnimi drevesi v spremstvu ene izmed novic ona suha ženska, ki je gledala vedno osredotočeno in mračno; zamaknjeno in željno je poslušala postrežnica njeno temno govorjenje o grehu in vesti. Matuška Serafima je čutila, kako vplivajo te temne besede na neizobražene ljudi in na mlada srca, toda ni si upala stopiti pred to žensko, da bi ji rezko zagrozila.

— Čemu jih delate neumne?!

S čim jih dela neumne? S tem, da jim veli, da naj se bojijo greha? S tem, da jim pravi, da ni ničesar hujšega od slabe vesti? S tem, da jim tolmači, da izhaja vsa beda od tega, ker je propadla pri ljudeh vest? Mari more protestirati proti temu načelnica samostana? Mari sme ona proglasiti vse to za babjeverne neumnosti, za prazno živčno bolezen, za prazen strah pred pošastmi?

Toda ne-li govori ta mračna ženska, ki se sprehaja po vrtu z zamaknjeno novico, tudi kaj drugega, ne-li izgovarja kakega imena, — njenega imena, imena matuške Serafime? V srcu matuške Serafime je nastal neodoljiv nemir.

— Pogledam jaz za njo ter posluškam malo njene besede, kakor blazna je, — reče mati Doroteja, ko je pripovedovala igumeninji o Zimini.

— Kaj ti še pride v glavo! — zakriči strogo na njo matuška Serafima. — Če je človek le količkaj pobožen, se ne bo brigal za vaše spletko, še norci kmalu ne bodo marali za nje.

Mati Doroteja je začela mežikati z očmi, ne da bi bila česa razumela ter je stisnila nekam bistroumno svoje ustnice v kolobar. Iz njenega obraza bi bil posnel, da si je v strahu mislila oni hip: »nisem zadela!«

— Barbarka, ta prihaja sedaj bolj v redko k njej, — pojasnila je enkrat Doroteja, ko je govorila s samostansko načelnico o Zimini. — Preveč jo prijemlje s svojimi očitaji.

— S kakimi očitaji? jo vpraša čemerno matuška Serafima.

— Vesela je ona, Boga je pozabila, strahu ne pozna nobenega, — razloži mati Doroteja, ki je bila vedno pripravljena na spletke. — No, se ve, mlado dekle je ter v svetu živi.

Potem je povedala mati Doroteja talinstveno:

— Na možitev se pripravlja ... Pred nekaj dnevi se je izrazila, da jo snubi neki bogataš ...

— Razuzdano živi, z eno besedo, — jo prekine matuška Serafima: — kmalu je ne bomo mogli puščati v samostan.

— Saj ni redovnica, — se potegne za njo mati Doroteja. — Mi ne bomo odgovorne za njo ... A da je napravila kako neumnost, — to je gotovo! — pohiti zaključiti mati Doroteja. — Včeraj sem slišala na lastna ušesa, kako je rekla Zofiji Dmitrijevi: »eh, ko bi imela denar, bi se ne mogla bogatim, ampak z ljubljnim. Torej ljubimec je tu ... na vsak način ga ima ...

Matuška Serafima se je razsrdila.

— Še premalo vam očita Zimina ... Zares, vse ste zabredle v greh s svojimi ušesi ...

Mati Doroteja je stisnila ustnice ter umolknila pokorno: v zadnjem času ni mogla na noben način ugoditi matuški Serafimi ter ji je navadno govorila tako, da ji ni hotelo priti prav ....

Imela pa je prav: Barbarka, tudi če ni imela ljubimca v onem smislu, kakor je mogla razumeti mati Doroteja, vendar je imela človeka, s kojim je govorila, da si je odpočivala od občevanja s Silo Savičem in njegovo glupo materjo. Ta človek je bil Semjon Dmitrijevič. Skoro vsak dan je zahajal k Barbarki; kakor senca

ji je sledil, ko se je bila začela kazati s svojo teto pri materi Sile Saviča.

— No, ste se nasitili mašnih knjig na postnem maslu? — je vprašal nekoč Semjon Dmitrijevič Barbarko, ko jo je dobil na stopnicah pri odhodu od Korobejnikovih.

— A vedno se tudi pust ne more spraznovati, — ga je zavračala ona mimogrede ob takih priložnostih, ne da bi ga niti pogledala.

Ko je prišel potem po sličnih prizorih k njej, je ali »držala nos« ali se je norčevala iz njega; on pa, ki ni znal, kako bi ji ugodil, ji je poklanjal kak prstanček ali uhane.

— Ali je to zlato? — je povpraševala ona malomarno, ko si je ogledovala uhane.

— Kako bi se vam predrznil predstaviti kake druge! — je vzkliknil on.

— No, kdor noče vinarja, ni vreden tudi goldinarja, — je pojasnjevala ona ravnodušno. — Jaz vprašam le radi tega, ker jih ni moči rabiti, če niso zlate: od medi bi mi ozeleneli spodnji uheljčki.

Včasih jo je nagovarjal, naj gre z njim zvečer na sprehod. Ona se je izgovarjala; da bodo »videli ljudje«. Sicer pa je bila navadno pripravljena, ko je postalo popolnoma temno, sprehoditi se z njim po spodnji stezi, ki je ležala med reko Čisto in samostanskimi vrtovi. Ljudij ni bilo tukaj nikdar, a razgled je bil posebno lep. Na eni strani — na nasprotnem bregu se je razprostiralo »predmestje« s svojimi krivimi bajtami, ki so se držale druga druge, in s svojimi večno šumnimi beznicami; na drugi strani se je izgubljala zelena holmasta puščoba, zarastla s travo in grmičevjem, a za njo se je izlivala v Čisto mala rečica Črna, ob koji so se črneli ostanki zapuščenega in pol razvaljenega korobejnikovega mlina. Včasih sta se shajala tukaj Barbarka in Semjon Dmitrijevič kakor slučajno ter sta potem bredla gor in dol ob bregu, dokler se ni popolnoma stemnilo v zraku. Pri enem takem sestanku je bil povedal Semjon, da je priveslal v čolnu.

— Vidite, tam ob plotu stoji, — reče on z glasom, ki je zvenel nekako vprašujoče, skoro žalostno. — Malo se pozibljeva ...

— Da bodo klepetali ljudje bogvekaj? — odvrne ona.

— Kakšni ljudje? Ob levem bregu reke ne srečate žive duše, — pojasni on. — A večer je danes prelesten!

— Da, tajinstven! — se strinja ona ter sname z vratu svileni ruto. Bila je pripravljena. — Pa popeljiva se!

On se je požuril. Smejal se je od radosti; stopila sta v čoln. On je prijel vesla, Barbarka pa je sedla nasproti njemu. Čoln je naglo zdrknil po reki, gnala ga je struja, a Semjon se je kazal mojstra pri veslih. Kapico je bil privzdignil nazaj in izpod njene strešice so izstopili njegovi gosti črni kodri. Njegove široke prsi so se mu visoko dvigale, lica so mu zažarela, ustnice so se mu lahno odpirale: ves njegov obraz je zadobil nekak blesteč in radosten izraz. Po nekaj minutah je bila Barbarka kakor zamaknjena, kot bi razmišljala o nečem. Semjon Dmitrijevič ni odvrnil od nje niti za hip svojih zaljubljenih oči, kot bi si prizadeval uganiti, o čem misli, kot bi hotel prodreti v njeno srce.

— Oh, omotica se mi je naredila, ker sem gledala na vodo! krikne nakrat prebuditelja se Barbarka, ki je napol ležala v čolnu ter sledila tekoči vodi.

— Želite morda, da pristaneva k bregu? — predlaga Semjon Dmitrijevič, kojemu že ni več slonela čepica na tilniku, ampak jo je bil vrgel z glave. Bil je ves rudeč v licih in obraz se mu je zlehka potil. — Vrniva se v Črno in tam pri starem mlinu si oddahneva na bregu: kraj je prijeten in tih. Nikdar bi ne bil zapustil takega mesta, če bi bilo moje.

Spomnil se je o glasovih, ki so se slišali o starem mlinu ter je vprašal v šali:

— Saj se ne bojite povodnih strahov?

— Jaz se ne bojim ničesar, — odvrne Barbarka kratko.

Tudi njo je bila izmučila toplota.

Semjon se je obrnil v reko ter začel veslati z dvojnimi močmi. Vozila sta se nekoliko sežnjev proti vodi, potem je začel veslati h kraju. Čoln se je zaril v pesek, in Barbarka je skočila na travo, predno je zamogel stopiti Semjon iz njega. Breg je bil tukaj precej strm, na obronku ves

zarastel s travo, spodaj obroblien z redkim grmičevjem in z nekolikimi ostanki krevljastih, davno usehlih vrb. Semjon je privezal čoln k štoru, ki je molel iz zemlje, ter je skočil tudi on na breg. Svoje znojno čelo si je brisal z belim robcem.

— Vidi se, da ni vseeno delati ali pa držati križem roke, — se pošali Barbarka in pogleda njegov zažareli obraz.

— Proti vodi, Barbara Mihajlovna, je vedno težko, — odgovori on.

— A vam je šlo kakor po maslu, — se zasmije ona.

Tudi on se je nasmehnil.

— Tukaj se lahko malo poleži, — reče on in sede na travo.

Barbarka je legla nekoliko od njega.

— Kar na kolena položite mi glavo, — predlaga on. — Brez blazinice vam gotovo ne bo prijetno.

Barbarka je menila takisto, da bo tako boljše ležati, ter mu je položila glavo na kolena. Črez obraz si je pregrnila ruto, ki jo je imela za glavo.

— Solnce mi slepi oči, — pojasni ona kratko.

Zahajajoče solnce ji je sijalo res ravno v oči ter je ožarjalo s svojimi žarki ves breg in nju, ki sta sedela na njem. On je prijel s svojo levo roko za njeno levo ramo; nad njenim pasom je čutil vedno gostejše utripe njenega srca. Nekaj hipov sta molčala oba, prigravana od solnca in v plenu sladkih čustev pokoja.

— Ah, tudi lepo je tukaj! — reče potem on z laskavim glasom.

— Da, lepo, — ponovi ona leno, kakor v polusnu.

— Vedno bi živela tako skupaj morda, — se oglasi zopet on, ki jo je zlehka stiskal k sebi z roko.

— Vi le klepetajte, toda rokam svobode ne dajajte, — reče ona smehoma ter odstranjuje komaj čutno njegovo roko.

— Barbara Mihajlovna ... Barbarka, — začne on, kot bi šepetal, s presledki v glasu. — Golobica moja, ti ne veš, kako te jaz ljubim ...

— Vem, — odvrne ona tiho in se smeje. — Toda roko vzemi proč. Vi pač in svoboda; če vam ponudim prst, mi odgriznete celo roko.

— Ti me mučiš, — reče on z vzdihom. — Reci le eno besedo, nenagledna golobica ljuba!

— Kakšno besedo naj rečem? Da se Sila Savič oženi z menoj, ko konča svoje žalovanje? — vpraša ona z lahkim smejkanjem v glasu.

— Rebra da bi se mu preštela, a ne močiti ga! — krikne Semjon Dmitrijevič ježno. — Čemu me tiraš iz sebe? Mari zna on ljubiti? ...

— No to zna vsakteri. A ženiti se ...

Ona se je zopet neslišno zasmejala.

— Glej, ko bi bil ti ... Oženil bi se in kaj bi počela? Prste bi si grizla in vo-
do popivala? Revščina je sladka?

— Jaz imam roke, — jo zarvne on bodro.

— Vem, zato tudi pravim, da uzemi svoje roke proč.

Osvobodila se je njegovih rok, vzdignila se in sedla.

Da, Semjon Dmitrijevič, poležati nekoliko tako v dveh je sladko, toda večno tako ležati ni mogoče, — reče ona resno. — Pridejo druge potrebe: denarja bo treba. Pravijo, da v denarju ni sreče. A brez

denarja se tudi ne more ničesar pričakovati. Ni sladko gorje pri denarju, a brez tega je še bolj grenko. Pa saj ne prikri-
vam: jaz ne ljubim Sile Saviča; toda pri
njem bom kakor za kamenitim obzidjem.

Ona se je zopet tiho nasmejala.

— Počakaj, še bolj se zaljubiš, ko
boš slišal, da hodi tvoja gospodinja v
svili in briljantih.

— Nikdar ne bodem videl tebe kot
svoje gospodinje! — krikne on mračno.

— Kako to? Meniš, da se pritožim,
da si me hotel tukaj objeti, ter da te Sila
Savič zapodi? Ne, jaz ne povem. Jaz sem
dobra.

— Ne to! — jo prekine on strastno,
ker so ga razdražale njene šale. — Toda
v vodo skočim po glavi pred tvojo svat-
bo, ali pa njega zadavim!

— Komu na ljubo napraviš to? —
omeni ona ravnodušno. — Če skočiš v
vodo, te snejo raki; če ubiješ njega, pa
zgniješ v ječi. Tak bo dobiček!

On je nestrpno skomizgnil z rameni
ter rekel razdražljivo:

— Kako moreš na tak način iz člo-
veka norce briti? Znorel bi za te, a ti
ščipaš živo meso z mene!

— Ti pa pusti jezo in ljubezen, — posvetuje ona; utrže eno cvetko ter jame molče ne gledaje v stran ščipati njene listke.

Semjon jo je skrivaj pogledal. Izraz njenega lica je bil hladen, nezadovoljen. On se ji je lahno približal ter jo skusil v strahu objeti.

— No, no, pa daj mir! — reče ona ter se obrne jezno v stran. — Čas je iti! Viš, solnce je že popolnoma zatonilo.

Ona se je vzdignila v vsem svojem stasu, pogledala Semjona ter se glasno nasmejala.

— Si se ustrašil, ker sem se razjezila, kaj? — vpraša ona.

Ne da bi pričakovala odgovora, je stekla s strmega brega ter je skočila v čoln, da je skoro zajel vodo. Potem je sedla z lahkim vzdihom na klop.

— Ti, bodi previdnejša! — zakliče on prestrašeno ter prime čoln, da bi se ne gugal.

— A pa si močan, — reče ona in se poraduje nad njim.

— Nič, Bog me ni zapustil, — odvrne on. — Tebe bi nesel deset vrst, ne da bi se utrudil.

— A tudi bahati se znaš! — omeni ona.

Tudi on je stopil v čoln, odvezal ga ter odrinil od brega. Potem ju je ponesla voda.

— A veš, ti, — reče Semjon Dmitrijevič ter pokaže na črneče se razvaline starega mlina: — da pravi ljudstvo, da je ubil tukaj oče Sile Saviča košarja in da je s tem obogatel. Pravijo tudi, da ni dovolil porušiti le radi tega mlina, ker je bil pod njim pokopan košar; bal se je seveda, da vzdignjejo človeške kosti glas proti njemu ...

— To so kake izmišljotine, — odgovori Barbarka ravnodušno. — Pa tudi če je res, kaj potem: kje se tam izvoha, kdo in kako je obogatel. Vsi ne bogatijo s trudom, ampak tudi z ropom. S pravičnim delom ne učakaš kamenitih palač. Le denar, uzemi ga od koder hočeš, izkoplj ga tudi iz gnoja, — povsod denar.

Zapustila sta Črno ter se vrnila v Čisto, kjer sta morala sedaj voziti proti vodi. Črez nekoliko minut sta bila že blizu plotu samostanskega vrta. Semjon Dmitrijevič je pristal k plotu.

V zraku je bilo že popolnoma temno. V temni a prosojni poletni noči je migljalo na milijone svetlih zvezd. Ob nasprotnem bregu, na oni strani, kjer se je razprostiralo predmestje, so sveteli po hišah ognji. Od tam so prihajali glasovi harmonik, pesmi in kriki. Piščoči glasovi pevajočih, sprehajajočih se žensk so se posebno rezko odmevali v zraku. Tam so se sprehajali mestni delavci, ki so praznovali ravno veliko noč. Na mestnem bregu pa, tam, kjer so se spuščali k reki samostanski vrtovi, je bilo popolnoma brezljudno in tiho.

Stopivša iz čolna, reče Barbarka:

— Pozdravljam, Semjon Dmitrijevič!
Hvala za guganje!

— Nič, prosim, Barbara Mihajlovna!
— se odzove on, ko je še vezal čoln.

V njegovem glasu se je odmevala žalost, — nekaj takega, kar je zadelo Barbarko v srce. Ona je bila napravila nekoliko korakov, potem se je nakrat vrnila nazaj in, predno se je Semjon zavedel, mu je ovila svoje roke okoli vratu ter ga je poljubila s svojimi gorkimi ustni.

— Si vesel? — ga vpraša ona s strastnim šepetom, težko diha je z vsemi prsmi, ter zbeži zopet naglo, predno se on zave, po stezi ob samostanskih vrtili ob bregu navzgor, kakor bi se hotela rešiti od kakega lovenja ...

On se je spustil na klopico v čolnu, stisnil glavo med roki ter takorekoč zamrmral kakor kak pijanec.

IX.

Vročina v Čistopolju je bila neznosna. Le v gostih sencah po vrtili in okoli reke se je dalo dihati laže.

Posebno je vabil k sebi v tem znojnem času tihi samostanski vrt s svojim stoletnim gosto zarastlim se drevjem. V njem je navadno vladal polumrak ter je bilo proti večeru, še prehladno. Z ene strani se je dotikal malega vrtca — cvetličnjaka matuške Serafime, ki je bil ločen od glavnega vrta le po slabi pregraji; z druge strani se je dotikal samostanskih vrtov zelnikov, ki so se spuščali k reki in so bili ločeni od onega vrta po zidu, kojega vrata so bila po dnevu vedno od-

prta. V samostanske vrte tujci skoro niso smeli; redovnice in novice so lahko delale, sprehajale se in počivale popolnoma nemoteno. Ko je bilo ob času poletnih prezidavanj in olepšavanj posebno vroče v onem oddelku, kjer je stanovala Zofija Dmitrijeva, je ona najbolj pogosto prestajala po cele ure v vrtu z delom v rokah. Pri njej je bila vedno ena ali druga; včasih kaka obožujoča jo novica, včasih naivna in prostodušna matuška Nektarija ali pa večna klepetalka Barbarka, ki je gledala sedaj na Zimino kot na svojo varovanko in na svojo prijateljico, za katero ji je bil samostan hvaležen in koja je bila od svoje strani tudi sama navezana na njo, na Barbarko.

Takrat je bila pri Zimini ravno Barbarka. Sedeli ste nasproti odprtim vratom, ki so držala v zelnike. Barbarka se je zagledala v daljavo ob znanem prekrasnem razgledu. Zeliščni vrti so držali ob obronku strmega brega k reki ter niso zakrivali niti Čiste, ki je tekla pod njimi, niti daljave, ki se je razprostirala za reko. Nekoliko na levo na uni strani se je videvala motna rečica, ki se je izlivala v Čisto

pod imenom Črne ali Črnuhe. Ob njej je stal zapuščen korobejnikovski mlin, ki se je zdel iz daljave kot kak ogromen popolnoma sčrnel skelet. Če si ga gledal s samostanskega vrta proti večeru, ko je zahajalo solnce, se ti je dozdevalo, da gorl ves, ker je prodirala skoz njegove odprtine neumerjena svetloba.

Barbarki so bili dobro znani vsi taki kraji, ki so ji vzbujali posebno danes mnogo neprijetnih spominov. Včeraj osorej se je zgodilo z njo ravno na teh krajih nekaj takega kakor še nikdar, kar jo je spravilo povsem s tira: po njeni navadi iz zadnjega časa se je hodila zvečer sprehajati okoli samostanskih vrtov, kjer jo je srečeval »slučajno«, kakor se je dogajalo sedaj vsak večer, Semjon Dmitrijevič. On jo je povabil zopet na guganje, toda takrat ni privolila z izgovorom, da se mora vrniti danes bolj zgodaj domu ter da bode gotovo nevihta. Nevihta se je v resnici pripravljala, in v zraku je bilo, kakor je rekla Barbarka, zelo »omahljivo«. Ko je slišal Semjon odpoved, se je načmerril ter ji začel strastno očitati tiranstvo in trpinčenje: on sam je ves iz sebe, njegovi

tovariši se čudijo, kaj se je zgodilo ž njim; včasih ne ve, ali bi se lotil pijančevati, ali bi izvršil samomor; on ni kak jetikovec, ki bi mu bilo »vseeno«, ki se le sam za se lepo oblači in lišpa. Ob takih prilikah, ko se je pritoževal Semjon Dmitrijevič črez usodo, se je Barbarka norčevala iz njega, se mu smejala ter ga afektirano dražila: »pa res, le ubij se; lepše bo ležati v zemlji, kakor lišpati se tu na svetu; ješ, s čim me misliš strašiti!« No, to pot niso šle tudi njej šale izpod rok, gotovo ji je bilo mučno in tesno radi vstajajoče nevihte. V ozračju je vladala zlovešča in težka tišina; le nekje v daljavi so se svetlikali komaj za hip oblaki v jarkem blesku, kakor bi kdo jezno in grozeče metal z neba na zemljo bliskonosne poglede s širokoodprtimi očmi. Barbarke se je polotilo čudno, nevoljno čustvo, toda ne proti Semjonu Dmitrijeviču, ampak zoper Silo Saviča, ki je tudi trpinčil njo ter se ni hotel poročiti pod pretvezo žalovanja. Ko je bil še oče živ, ga je pošiljal tje, kjer ni še bil, a sedaj se boji oženiti se, predno preteče leto po njegovi smrti. Le sebe spravi in tudi drugih

muči na ta način. Ko je omenila Korobejnikovo ime, se je Semjon Dmitrijevič zopet razjaril ter je izgovoril ono besedo, koje še nista bila omenila ni on ni ona.

— Kaj? Ti hočeš torej postati najprvo njegova žena, a mene potem izvoliti za ljubimca?! — zakriči on z nenavadnim glasom ter zagrozi: — To pa ne more biti nikdar. Če nočeš biti moja zlepa, te pa uzamem zgrda.

— Se-li nisi lotil prezgodaj groziti? — ga prekine ona. — Nimaš še medveda v pesti in že hočeš dreti kožo ž njega.

— A ti, tudi če ljubiš šale, pomisli prej, s kom se šališ! — zagrozi on zopet. — Jaz sem tak človek, ki se spravi tudi na raženj, če ga prime slab hip!

V njegovem glasu se je razlegalo nekaj hudobnega...

Kako je ušla od njega, razkačene zveri, kako mu je ubežala čez vrtni plot ter se skrila v kočico starega Miheja, ki je čuval po noči v zelnikih s svojim že odrastlim nečakom, — tega si Barbarka ni mogla več predstavljati. Spominjala se je le, da je pripovedovala Miheju, kako jo je napadel na sprehodu tat-ropar, ki

ji je ugrabil svileno ruto in ji raztrgal obleko, a ona sama da se je rešila — sam Bog ve kako. V resnici se je videlo, da se dekletke ne dela le prestrašeno, ker je komaj dihala od groze. Tresla se je kakor v mrzlici in je ponavljala venomer:

— Črt, zlodej je to! pravi zlodej!

Potem je povžila iz korca nekaj požirkov vode. Bala se je v srcu vseh možnosti, da najde kaka izmed samostanskih bab njeno rudečo svileno ruto z belimi cvetkami. Potem jim ne dopove več, da jo je napadel tat-ropar; ruta je bila še docela nova ter je stala sedem rubljev; take rute ne vrže tat proč. Po nobeni poti se ni mogla spomniti, ali ji je iztrgal to ruto Semjon, ko sta se borila, ali jo je izgubila na begu. Vznemirjala jo je tudi bojazen, da pove stari Mihej vse o tem dogodku vrtnaricam in redovnicam. Starec je večja klepetulja kakor vsaka baba. Ni ma zastonj opravka z redovnicami. V samostanu lovijo vsako novico z odprtimi rokami ter jo obdelujejo po cele tedne. Tu pripisujejo vsaki prazni besedi resničnost, a spletke nadomestujejo časnike. Radi tega se je danes namenila v samo-

stan v svrhu, ne govorijo li tam kaj takega v včerajšnjem dogodku s svojimi »ohi« in »ahi« iz strahu pred tolpo razbojnikov — dušegubiteljev, ki so se pojavili okoli samostana. Morda si skušajo tudi pojasniti vprašanje, kako je zabredla Barbarka tako pozno zvečer na tako pust kraj.

— Kam si se zamislila? — vpraša Zimina začudeno, ko vidi, da sedi Barbarka, ki je bila sicer tako zgovorna, danes nemo zaglobljena v svojo misel.

Zofija Dmitrijevna je pustila za hip kaneve, na koji je vezla, na koleno ter je pazno pogledala na svojo sosedinjo.

— Globoko v svojo osodo, — se oglasi Barbarka, ko se zave iz svojih mislij. — Reva je, kadar nima človek denarja ..

— No, pri denarju tudi ne vlada večno veselje; saj veš, da te ljudje sovražijo kakor tudi ljubijo le radi tvojega denarja, — opomni Zimina. — Sama tudi če pogineš, — njim je vseeno, le da bi jim tvoj denar ne ušel ...

Vedno bolj pogostoma so se ji vsiljevale neodvrnljive in težke misli, da bi je niti ne držali v samostanu, tem manj ji tako lepo stregli kakor sedaj, ko bi ne

imela denarja, ki ji ga je zapustil njen od njenih rok umorjeni soprog. Tudi bi se ne bila vprizorila ona prokleta zadeva glede istinitosti njenih umstvenih sposobnostij, zadeva, ki je zrastla tudi njej črez glavo ter ji povzročila toliko razburjenosti; ko bi se ne lakala Marija Ivanovna Šustova in njen sin Teodor Semjonovič Zimin, ki ji hočeta pripraviti varuha, — ko bi se ne lakala ta dva po njenem denarju, bi ne bilo te zadeve. Tudi smrtni grehi bi ne obremenjali njene duše, ako bi ne bil vabil k njej ravno denar njenega prokletega zapeljivca, ki jo je pripravil tako daleč, da je slednjič umorila svojega moža. Da, denar — to največje zlo, tó orodje samega satana, je strašnejše kakor vse drugo; kadar spoznaš njegovo moč, pa ga ne moreš več izpustiti iz svojih rok: veš, da te denar pogublja, da je od satana; za grehe so pokoriš, a izpustiti ga ne moreš, držiš se ga kakor kake svetinje. Ona, Zimina, se kesa po cele dneve svojih grehov, toda z besedo kakor drugi, ki nimajo vesti; a v resnici, — tudi če režejo kos za kosom z nje, denarja ne pusti iz rok, ker jo potem zapodijo vsi kakor lišajevega psa.

— Denar zapelje v greh, — reče mračno na glas. — Od satana je. On, proklet, pogublja z njim ljudi.

— Niti praviti! — se strinja Barbarka. — A brez njega se vendar ne more živeti nikdar... Mari bi se možila jaz s svojim bogatašem, ko bi imela z ljubim s čim živeti? Za nobeno ceno!

Zimina jo je resno pogledala z vprašujočimi očmi.

— Z ljubim? Ti, Barbarka, si že zopet prišla s prave... — začne strogo ta poslednja.

— Ah, za kakšno pa me imate, go-lobica Zofija Dmitrijevna! — krikne Barbarka nekoliko afektirano po svoji navadi. — Mari naj se radi praznega bese-
dičenja pogubim, ko postanem lahko sre-
čna za celo življenje!! Enkrat sem za-
bredla, v drugič ne več! Sedaj sem kakor
oprašen vrabec, hvala Bogu! Mari pa
menite, da me vzame moj bogataš v no-
sečnosti ali da me ne bode čakal eno
leto? Torej tudi previdna moram biti od
sedaj vnaprej.

Potem je zdihtnila:

— Da, moja osoda je očividno taka: po ljubem vzdihovati in obenem tudi njega moriti, — reče ona.

Zimina jo vpraša s strogim glasom:

— Pa vendar ne meniš po poroki moža slepariti? Nimaš-li tega v glavi? Veš pa, kam te lahko to privede? Na vekomaj si lahko dušo pogubiš!

Barbarka se je tiho nasmehnila. Igrala se je s svojimi čreveljčki iz kozjega usnja po pesku; spravljala ga je v kupčke ter ga potem zopet raztresala.

— Jutrišnji dan, golobica moja Zofija Dmitrijevna, tudi bode jutri, — reče Barbarka s pojočim sladkim glasom. —

A sedaj se pečam edino le z. mislijo, da bi se moj bogataš čim prej oženil z menoj; zakaj tako v temi tipati in tapati ne maram. Verujete: od onega hipa, ko mi je prišla na misel poroka, so mi roke takorekoč zvezane: nisem dekle ni zakon-ska žena, niti nimam prejšnje veselosti in želj, — vedno pričakujem in se bojim ne-česar; ali ne konča vse po mojem ali pa si izpodtekнем na potu. Sem pač taka ženska, da hočem biti samostojna gospa, ter ne vidim rada, da modrujejo drugi

nad menoj: »počakaj, mi pravi, da zaigram na svojo piščalko, potem pa pleši kakor jaz hočem.

Potem pojasnjuje dalje:

— Še danes sem pošiljala teto k njej materi, da bi kaj pogovorila. »Dekle — naj reče, — gineva, ker ne ve ničesar gotovega. Tudi odpoveduje drugim snubačem. To je tako blago, ki se ne da višati. Če pride kupec, je prodaj, tudi če ti da manj za nje kakor drugi, ki se ni nič pogajal.« Moja teta zna, kako je treba voditi ta stroj. Ona je moja učiteljica, kako treba prikrajati ženitbe ter kako se moli za ranjke.

Zimina je pokimala z glavo.

— Sama dereš v nesrečo in greh in tudi moža ne napraviš srečnega, — reče Zimina pridigaje. — Če ga sedaj ne ljubiš, ga boš potem sovražila.

— Oh, čemu pravite to, golobica moja Zofija Dmitrijevna! — vzklikne Barbarka. — Zakaj pa bi ga morala sovražiti? Zato, ker me bo držal v svili in žame-tu? Ljudje pravijo, da je »skop«, a to ni niti od daleč skopost, ampak z eno besedo: z mladega ni bil priučen in navajen,

kako se ravna z denarjem, — očetu svojemu je bil pod strahom. Njegov oče je bil kakor kamen. Če pa mu pokažeš, kako bi se lahko poživelo z njegovimi kapitali, potem se bo vozil v kočijah. V roke ga more prijeti razumen človek. Saj ni bogve kako težko.

Nasmeje se ter pristavi:

— Kmetje celo medvede plesati učijo; toda ženska zna vedno prisiliti kmeta, da pleše, kakor ona gode ... Ah, ko bi le teta rešila danes to stvar s hitro roko. Ni šala, čakati še tri mesece, dokler ne konča žalovanje ...

Vzdignila se je s sedeža: čas je bil iti domov, morda pa se je tudi vrnila teta od Korobejnikovih. Kakor na iglah je sedela ter mislila le o svojih rečeh. Zofija Dmitrijevna je ni zadrževala, ampak se je tudi sama napravila z njo proti svojemu oddelku. Barbarka se ji je drugače brezkončno laskala ter ji poljubljala roke; prej je bila odkritosrčna napram njej, a sedaj je postalo razmerje nekam kritično: Zimina je jela zapažati Barbarkine slabe strani. Vesti tudi ona nima kakor drugi ljudje. Sedaj se moži, moža bo sleparila —

in nič, tudi revščine ne bo poznala. Zato se tudi omoži, da bi ga sleparila, Da, ona, Zofija Dmitrijevna, dasi je nehote sleparila svojega moža, zapeljana po svojem prokletem pogubitelju, toda za ta greh se tudi pokori s solznimi očmi. Brez vesti je lahko živeti! Vest edina je strašna; greh ni strašen, ampak vest je strašna ... In vzježivša obrvi konča glasno:

— Vas kdo čaka tam? Tam je nekaj pripravljenega za vas!

Barbarka, ki je korakala poleg nje, se je stresla od presenečenja, ko je zaslišala usodepolni grozeči Ziminin glas.

— Oh, kako ste se ustrašili! — vzklikne ter zamahne z rokama.

— Boga ste zabili, zato vas je strah, kadar spomni kdo o Njem, — reče mračno Zimina.

Barbarka se je hitro poslovila od nje ter se je napravila hitrim korakom proti svojemu domu. Ni se bila motila: stara teta je bila že doma ter je prinesla cel kup novostij. Bila je pri Korobejnikovih, govorila o tem in onem, ter napeljala govor tudi na Silo Saviča: ona je rekla, da je nekam shujšan in upadel, da ni posebno ve-

sel. A kam shujšan? Vedno je bil medel, rumen in njegove oči so mu bile vedno kakor podlite. Stara sama je rekla: prijetno mu neki ni samsko življenje, ko živi kot puščavnik; ne pijančuje in ženske se boji. No, ko konča žalovanje, se oženi in potem ozdravi, ne bode se več ubijal samega sebe. Tu pa je tikalo blekniti, da so trije meseci dolgi, da takih stvari ni mogoče odlašati in zavlačevati. Tudi ona, Darja Trofimovna, dasi je Barbarka še mlado in zdravo dekle, bi jo vendar rada videla omoženo še v svojem življenju, če se le nameri primeren ženin. Tu se je Korobejnikova preplašila: »Kako! Sila pač vendar.« »Kaj se tiče njega — pravi Darja Trofimovna — Sile Saviča? Njega briga?! On ni Barbarkin ljubimec, Bog mi odpusti, ni ženin.« Korobejnikova se je vznemirila: še v sanjah vidi, da se ženi Sila z Barbarko. Druge neveste si ne more najti, dasi ima svoje kapitale. — On — pravi — se boji deklet; vsaka bi ga ne znala navdušiti, če se ne oženi z Barbarko, potem si ne najde več druge celo življenje in tako usahne v zapuščenem samskem stanu. Komu ostane potem vse, kar

je oče nakopičil?« — No — pravim jaz — to je njegova stvar, a dekle tudi ne more čakati vremena na morskem obrežju. Če čaka ednega, mora pustiti drugega«. In tako dalje in dalje, končno pa ste se vendar dogovorili o tej zadevi.

— Prosila me je, naj pridem jutri proti večeru s teboj k nji — zaključi teta svojo pripoved. — Jutri, menim, končamo to stvar. Do konca leta pač ne bodeta čakala.

— Čemu tudi čakati: saj pokojnik ne vstane od mrtvih, tudi če se poročiva, — omeni Barbarka. — Pa saj bi niti radi ne videli oni, da bi vstal.

— Čemu bi gledala rada! Saj ste se komaj po njegovi smrti malo oddehnila, se strinja teta. — To je pač bila zverina, ne človek!

Stara je prilila olja v luč, ki je gorela v sprednjem voglu, preščenila je ogorke na stenju, malo ga je povlekla ven ter ga znova zažgala. Potem se je prekrižala z malim križem pred sveto podobo ter se napravila v kuhinjo, kjer je bila njena postelja. Barbarka je leno zastrla zavese pri oknih ter se začela počasi slačiti. V

sobi je bilo soparno po onem včerajšnjem prizoru? Lahko jo sreča oni norec, in Bog ve, kaj napravi. Koj ko mogoče se mora poročiti, kajti sedaj ni omožena niti ni- ma prejšnje dekliške prostosti. V njeni na- ravi ni, da bi živela z zvezanimi rokami in nogami: tega ne delaj, onega se zopet boj. Zazdehala je, roke je sklenila za til- nikom ter legla na mehko pernico in vrgla odejo k vznožju.

Na ulici nekje daleč je zaigrala har- monika poskočno rusko pesem. Gotovo se sprehajajo fantje mladiči. Kdo jim more prepovedovati, da bi se ne sprehajali in ne peli; oni niso kakor dekleta. Pa še kak- šen je ta presneti dekliški stan! Mlada si, zdrava si, a doma imaš sedeti in se valjati po postelji, če ne moreš spati. A kedaj naj se sprehajamo, če ne v mladih letih? Ona odplujejo in se ne povrnejo; ljubiti bi ho- tela, — a nikomur ne dopadeš več; če se hočeš spominjati prejšnjih let, — pa ni- maš kaj povedati. Težko je vzdihnila in se obrnila na drugo stran ter začela gle- dati v zastrto okno, podpiraje si z roko svoje lice. Skoz njih ulico se vračajo fan- tje iz predmestja, se zdi. Slišali so se tudi

mladi glasovi pohajačev, ki so se skušali prekričati drug drugega od veselja in polni življenja. Srečni oni! V predmestju pač teče vedno maslo. Ona se je vzdignila s postelje ter stopila k oknu in privzdignila nalahno končič zaves, da bi pogledala to veselo družbo. Nakrat zakriči nekdo pod oknom z nočnim glasom:

— Stoj! Tukaj stanuje ona, vaša bodoča gospodinja! Tu je ta samica. Napni vse sile, da ne bo premalo. Sedaj jo moramo vzbuditi, da se nam pokaže, da se poradujemo nad njeno lepoto.

— Jenjaj, Semjon! — ustavlja nekdo govorečega.

— Ne, kaj še, sedimo ob okencu in zapojmo pesemco, — se odzove Semjon Dmitrijevič z nasmehom. — Morda pogleda skoz okno in vam poreče: hvala! »Pridni, dobri mladeniči, ki spoštujejo svojo gospodinjjo.« A morda nam prinese vsakemu po eno čašico ter nam poreče: »jaz, fantje, bom dobra in usmiljena gospodinja za vas; ljubila vas bom še bolj kot svojega moža.«

— Idimo, idimo! Na zadnje pove še »staremu«, da uganjamo šale pod njenim

oknom, — mirijo Semjona njegovi prijatelji.

— Kaj me briga »stari«, ta jetikovec! Če se ga vi bojite, jaz se ga ne! — razgraja Semjon.

Potem je sedel na klop pri hiši ter zapel »Kumanjko« spretno spremlja s harmoniko.

— Jenjaj, vse prebudiš! — ga silijo tovariši.

— Jaz hočem peti! Okno še razbije-mo! Nihče mi ne bode ukazoval! — kriči docela pijani Semjon.

Prvič v svojem življenju se je Barbarka tako grozno stresla. Odskočila je od okna ter se stisnila v vogel. V njeno srce se je povrnil črt napram temu norcu. Ni vedela, kaj se še lahko zgodi nocoj, da razbije šipe, da pove vse. Po celem mestu pojde glas. Potem ne bode videla svatbe, kolikor svojih ušes brez zrcala.

— Kaj pomeni to, Barbarka? — jo zakliče prestrašena teta, ki je bila tudi vstala iz postelje vsled hrupa ter prišla iz kuhinje v sobo. — Saj pač niso predmestni pretepači? Ah, presneti taki ljudje! Po noči dobrim ljudem ...

— Tiše! — šepne svarilno Barbarka in jo prekine. — Semjon razgraja.

— Ah, presneto, a! — vzklikne teta. — Pa zakaj? Saj ni pijanec, se zdi ...

— Molčite, molčite! — jo ustavlja Barbarka z roko.

Na ulici se je zaslišal glasen prepir.

— Peljimo ga proč, bratci! — zakriči več glasov. — Tu ga ne smemo pustiti razsajati. Jejš, kako ga je udarilo!

Fantje so prijeli Semjona, ki se jim je zaman skušal izviti iz rok. Nekomu je grozil. Konečno je polagoma vse utihnilo, — koraki in vriski. Barbarka si je težko oddehnila, ko je videla, da je nevarnost proč. ....

X.

Stanovanje Korobejnikovih v Čisto-polju je napravljalo s svojo notranjo opremo čuden vtis: v njem je bil ostal del stare, vkusno razpoložene, bogate oprave prejšnjega gospodarja — pomeščaka (grajščaka), in za časa Save Saviča so prišle še nove živobarvne zavese z rdečimi in pozlačenimi okraski. Ko se je pre-

selila Korobejnikova po moževi smrti v to stanovanje, je pripeljala še cel voz svojih okovanih zabojev, masivnih in pernatih postelj, nekoliko širokih kijotov temnorudečega lesa s podobami iz stare zaveze in z množino večnih luči. Vsa ta raznovrstna oprema se je pomešala skupaj ter ni napravljala vtisa sobe, kjer vlada red, ampak vtis spravljanja pohištva. Toda to je malo motilo Korobejnikovo in Silo Saviča: svoje vogle sta si uredila po svoji potrebi in po svojem okusu ter sta bila zadovoljna s svojimi posteljami. A to je bilo tudi vse, česar sta si želela.

En del stanovanja je rabila Korobejnikova sama s svojim sinom; v drugem še bolj značilnem delu so bili naseljeni »fantje«. Ta del je bil namenjen za prodajalniške prostore ali z eno besedo: bil je zavaljan z različnimi obrazci rži, ovsa, z vrvmi, cucliji in vrečami. Ni s nago ni z redom se ni mogla pohvaliti ta hiša, — kjer je vedno dišalo po lesenem olju, kruhu in ščeh. *) Najmanj pa se je dalo

---

*) šči (množ.) = ruska kaša.

sklepati po njeni zunanosti na premoženjske razmere Korobejnikovih.

Čuden vtis je napravljial tudi sam Sila Savič: prirojena ali pa od mladih let prigojena divjost mu ni dopuščala, da bi vodil k sebi kakih prijateljev. Prijatelji le iščejo po njegovem mnenju prilike, kako bi človeka obrali; radi tega je treba pri njih držati kamen za hrbtom. Vseeno se je rad lišpal in »kazal«: stopiti pred ljudi na ulici na dragih dirkalcih, v lepi obleki z zlatimi verižicami na telovniku, z briljantnimi prstani in z dragimi kravatnimi iglami. Glede svojega brezokusnega a dragega lišpa ni zaostajal za vsako ljubo trgovsko hčerko, ki ni še bila popolnoma privajena k bogastvu. Bil je prepričan, da gledajo vse nanj, ter da jim dopade, kakor je dopadal samemu sebi. Radi plašnosti in deloma tudi radi slabega zdravja ni bil ni pijanec, ni razkošnik, ni zapravljivec, — ali vsaj ga ni videval nihče na popivanju mladih ljudij po gostilnah in veselih shajališčih. Toda težko bi našel večjega ljubitelja umazanosti: umazani prizori, blatne anekdote, skabrezne slike: vse to je vzbujalo njegovo zaspano naravo in ogre-

valo njegovo redko kri. Najbolj priljubljeni so mu bili oni izmed njegovih uslužbencev, ki so mu preskrbljevali take »prijetnosti«. Samo s tem, z babjimi spletkami in s hlapčevsko blebetavostjo je bilo možno pridobiti, dasi ne njegovega dobrega razpoloženja, vendar po možnosti poživeti razmeroma mirno s tem malenkostnim človekom, za kojega ni obstojalo nič razen njegovega lastnega jaz. Nervozen in kapricast do obolelosti se je zadiral za vsako malenkost na ljudi, pri čemer je kričal kakor v histeriki s svojim žgolečim ženskim glasom. Kakor mali psički bi ne mogel pregrizti grla nikomur, a obleko bi ti raztrgal na koščke, lajal bi do hripavosti in žalostno cvilil, kakor bi bil dovolj zavrnil prizadete mu razžalitve. "

Trebalo bi posebnega poguma in smelosti oni, ki bi se hotela močiti s takim človekom; ta pogum je kazala Barbarka v šest ali sedemmesečnem, več ali manj kratkem poznanju s Silo Savičem. V sredstvih ni bilo posebno izbirčna; vprizarjala je povsem nedvoumna koketstva, povdarjale so se znane prostosti, pravile so se razdražljive umazanosti, a potem si je zo-

pet nadevala deviško sramežljivost: »ah, kaj pravite! kako je mogoče! za kakšno me imate! je pač res, da vam manjka, vam moškim le »svoboda!« Dobro je vedela, da ga spravi na ta način iz sebe ter ga prisili, da se prej poroči. Ljubezni do njega ni mogla gojiti, toda smatrala je že za popolnoma gotovo stvar, da ga še bo držala pod peto; nič se ni bala njegove nagnjenosti k malenkostnemu ujedanju: takšne, kakor je ona, ne sne tak jetikovec.

No, dasi je bil Sila Savič pripravljen, da se oženi z Barbarko, češ: »če sploh kako poročim, bo to ona«, — vendar je ta zadeva silno skrbela njegovo mater, ki je v topi in plašni zadregi kaj rada o tem premišljevala:

— Kam pade vse vkup, če se Siluška ne oženi in ne bo otrok? Kapitali kam pojdejo, če ne bo potomstva?

O kaki drugi nevesti si celo ni upala misliti, ker bi se nobena ne mogla privaditi Siluški.

Zabitost in plašnost ste postali druga narava Korobejnikove. Večno je bila v strahu in se je bala nečesar: prodajalci,

»fantje« jo lahko okradejo; ni gotova: zažgane sveče, prinešene v sobo, ne obetajo ničesar dobrega — eden ali drugi mora umreti; Bog nas varuj, če nastane požar, — dasi pravijo, da je vse imetje zavarovano, a Bog jih vedi, ali dajo tam v društvu denar? Večno so jo obkrožale romarice, redovnice in bogomolke najnižjih vrst; vsi njeni kijoti so bili polni koščkov od Častnega Križa, rokavičič in kopic s sveto močjo, amuletov s kakimi tajnimi molitvami proti raznim boleznim, pavole izpod glave sv. Dimitrija carjeviča, lesenega olja iz Jeruzalema in svete vode iz Jordana. Razni postopači so zdravili njo in sina od različnih bolezni; Sila Savič je bolehal za migreno, je nosil večkrat obvezano glavo, ali pa večkrat obvit^o s papirjem, iz kojega so potem napravili stenj za voščeno svečo, ki je imela goreti nad glavnimi vrati: če zgori ta sveča do konca, potem neha boleti glava. Pri njih so zauzemale po cele večere povesti o čudežih, strašnih razbojnikih in izkušnjavcih, katere pošilja Bog svetim osebam, da prekuša njihovo svetost. Tu so se mešali resnični dogodki z izmišljenimi, sveto pi-

smo se je pačilo z neslanostmi iz apokrif, verske resnice so se podpirale z vražami in predsodki, toda nikdo si ni upal niti sumiti, da niso ti ljudje pravoslavni kristjani, temveč sami grdi pagani.

Sila Savič je tudi rad poslušal raznovrstne strašne prigodbe, ker mu je bilo čustvo strahu prijetno: ko se je naslišal do dobra, je šel navadno v svojo spalnico ter se zapahnil od vseh strani; potem je legel v mehko pernico, pokrili si z odejo glavo ter se stisnil v klopčič, — vedel je, da se mu ni treba za trdnimi ključavnicami ničesar bati, vendar se je bal ali bolje: strašil se je samega sebe, in tako sladko mu je bilo to čustvo, — slajše kakor umazane domišljije, kojim se je tudi rad udajal.

V to hišo, v to družino se je torej napravila sedaj Barbarka, prepričana, da bo za dva ali tri tedne, vsekakor pa pred Vnebovzetjem, tukaj gospodinja ter da pomeče vso to »ropotijo in šaro« proč, vsaj svoj del. Vendar se je držala zelo pohlevno in pokorno, ko je prišla za roko Korobejnikovo, ki je sedela na pokriti terasi v vrtu.

— Zdravstvuj, zdravstvuj, dragica!
— reče stara gospa ter jo začne božkati
in poljubljati po glavi. — Že dolgo te ni-
sem videla.

— Vedno čepi doma, matuška Marija
Ivanovna, ali pa v samostanu, — omeni
Barbarkina teta z vzdihom in s pohlevni-
mi očmi.

Barbarka je stala s povešenimi očmi.

— Sedite, sedite, da vaju kaj pogo-
stimo, — reče gospa, ko ste se že bili po-
ljubili s staro gostinjo. — Zdajpazdaj mo-
ra priti Siluška; do takrat popijemo malo
čaja. V sobah je temno; zato obedujemo
in pijemo čaj tu na hladu.

— Sila Savič je šel po opraviilih, me-
nim, — reče stara gostinja.

— Po kakšnih opraviilih? — reče
Korobejnikova. — Pri nas je še sedaj vse
uravnano kakor stroj po rajnem Savi
Saviču, — Bog mu daj nebesa! — in tako
gre naprej po vrsti eno za drugim. Ka-
kor je šlo za življenja pokojnega Save
Saviča, tako gre tudi sedaj. Ne, ne, Si-
luška je šel malo na sprehod. Saj vemo,
da je mlademu fantu dolgočasno sedeti
samemu.

— Oh, ni izreči, kako! — pritrdi gostinja z vzdihom. — Tudi v letih je takih, da ne more sam živeti.

Obe ste umolknili, ker ste čuli, da ste prišli do vprašanja, ki more biti rešeno ravno danes.

Korobejnikova je znova vzdihnila.

— Ravno sedaj je bila tukaj mati Maneša — reče s previdnim glasom, kakor se pravijo velike skrivnosti. — Pri-povedovala je o Turku, kako zopet kolje pravoslavne kristijane. Braniti jih bomo morali pred njim, z vojsko pojdemo nanj, na krivoverca. Oh, prišli so taki časi sedaj, da ni več živeti. Vprašala sem tudi mater Manešo, ali pridejo tudi k nam. — »To je daleč«, — mi je odgovorila. — »A kako pojdemo nanj, če je tako daleč?« — sem jo vprašala jaz. — »Mi smo preskrbljeni«, — pravi ona. »Oh, meni se dozdeva, da pride sem. Če le hoče, pa pride. Če gremo mi lahko nanj, zakaj bi ne mogel on priti sem.«

— Matuška Marija Ivanovna, še Turek nam manjka, saj še tako ni mogoče več živeti, — omeni stara gostinja. — Tu rop, tam ubojstvo: morda ste slišali,

da se je našlo pretekli teden nekje v predmestju mrtvo truplo, in sicer popolnoma nago.

— Oh, ne pravite mi! — reče Koro-bejnikova mahaje z roko. — Ko napoči noč, se že bojiva s Siluško; ali ućakamo jutra, — sam Bog ve. Jaz sem stara. On pa nima moči. Pridejo, te zakoljejo in — ne zineš več.

— Kaj bi se menila! V dveh seveda ne moreta živeti, — pristavi naglo gostinja.

Zopet ste se doteknili zaželjenega predmeta in zopet ste umolknili.

— Prodajalci naši in »fantje« — so tudi ljudje, ki ne obetajo nič dobrega, — začne Marija Ivanovna. — Eden popiva, drugi uganja neumnosti. Pred pokojnim Savo Savićem so imeli večji strah, niti geniti se niso smeli. On je bil vladeželjen človek, nikakega zoperstavljanja ni mogel trpeti, vse je držal na vrvici. A sedaj mi s Siluško ...

Pri teh besedah se je pojavil na terasi Silla Savić; bil je oblečen po gizdalinski, pestro, bogato, a brezokusno. Njegova rumenkasta suha lica so mu malo

zardela pri pogledu na Barbarko. Ko se je gostinjama dodobra priklonil, ju je začel naglo izpraševati o njunem zdravju. Barbarka se je zahvalila za zanimanje, povesila pohlevno svoje oči ter ga v istem hipu mnogoznačilno pogledala s hudomušnim nasmehom na ustnih.

— A mi smo razpravljale tukaj o domačih stvareh, — razloči Marija Ivanovna sinu. — O predrznosti ljudstva smo govorile.

— Da, v resnici predrzno je postalo to ljudstvo, — pritrdi Sila Savič.

— Vidi se, da jim ne poje palica za ušesi, — vrine stara Barbarkina teta.

— A meni so pravili ravno sedaj, da so tudi vas nadlegovali včeraj moji suroveži, — reče nepričakovano Sila Savič ter začne z gestikulacijami praviti materi: — Pomislite, mamica, včeraj so se napili, potem jih je peljal Senjko v Posadsko ulico in tam so nameravali zapeti podoknico.

— Ah — ah! — zategne Korobejnikova migaje z glavo.

— Gotovo sve midve že spali, ker nisve ničesar slišali, — odgovori naglo Barbarka ter povesi k zemlji svoje oči.

— Kako naj slišive: kakor kure hodive spat, — podkreplje stara teta besede svoje nečakinje. — Prvi sen je trden.

— Ah, čemu je Semjon to napravil? — omeni Korobejnikova. — Tako dober dečko je bil vedno.

— Ah, še nikdar ni bilo prida v njem, — se izrazi Sila Savič s cvilečim glasom, in na njegovih licih se pojavijo sledovi razdraženosti. — Če se ti prilizuje na obraz, — je to za moškega slabo znamenje. To pa mu tudi ni v korist, ampak ravno nasprotno. Vedno ima kako pretnjezo, da lažje teka za ženskim spolom. A da so ga razvadili, je tudi gotovo. Pokojni tatka, — žalibog se ga moram spominjati pri tej zadevi, Bog mu daj večni mir in pokoj, — je bil prvi, ki mu je vse odpuščal. Brez Senjka bi šel svet iz tečajev, po njegovem prepričanju. Prebrisani in razsodeni precej. Seveda pobalin je tudi znal ugajati tatku in se mu prilizovati. Malo je manjkalo, da bi ne bil izročil dedščine njemu mesto rodnemu sinu. Najbrže bi se bilo tudi zgodilo, če bi

bil Bog tatku podaljšal življenje ter bi ga ne bila doletela nagla smrt.

— No, Siluška, ti si tudi izmisliš kakšno! — ga pokara mati.

— Ničesar si ne izmišljujem, — jo zavrne on s cvilečim glasom. — To je zelo jednostavno. Še tako so bili že bogve kaj raznesli o Senjki, ker so hoteli nagajati tatku. A sedaj se še mamica napeinja zanj in pravi: dober dečko.

Med govorom je cvilil vedno bolj in bolj in celo obraz se mu je zažarel od razburjenosti.

— In kako, Siluška, da ni on dober! — se začne prepirati mati. — Ni ne pije ni ne pohaja in vsako opravilo se mu pripravi.

— Seveda se mu pripravi; kajti tatka ni posvečeval v poslednjem času v svoja opravila svojega sina, ampak njega, priklatenega psa; vse je dajal po njem opravljati, — našteva cvile Sila Savič.

— No, pa glej! Kako ga moreš zaničevati, če ni ničesar ukradel in ničesar zlorabil pri svojem poslu, — mu ugovarja Korobejnikova.

— Ah po čem naj vem, me ni-li okradel? — zakriči Sila Savič razgreto. — Neko skritost opažam pri njem v vseh stvareh. Drugi tudi pohajajo kaj malega, a potem povedo vse takoj, on pa pridržuje vse za se, vse vse. Radi tega je tudi slul, da ni pohajlač in da gleda na svojo čast. Jaz pa preštejem blagajno, da bom videl, ni-li začel izmikati sedaj v zadnjem času.

— Oh, žalost je dandanes s temi ljudmi, — se začne nakrat pritoževati Marija Ivanovna. — Očeta in mater bi oropali, a še laže drugih. Če se ozreš za hip proč, — že te okradejo. A kdo more tudi vedeti vse? Jaz sem stara in sama ne razumem teh poslov, a Siluška sam ne more, tudi ni bil izučen v tej stvari od očeta.

— Kako naj dela sam? — pritrdi brzo Barbarina teta. — Sam ne more vendar.

Zopet ste prišli sogovornici k vprašanju o ženitvi ter ste zopet obmolknili.

Služkinja v kratki volneni obleki, bos, s pisano ruto na glavi in hlapče ostriženo na »ščipavko« sta začela donášati

čajno posodo in samovar. Ko sta bila odšla, je začela Marija Ivanovna prigrevati čaj; pri tem je omenila:

— Pa oženi se, Siluška, potem bo vse drugače. —

Zaželjena beseda je padla, trebalo je začeti nadaljne razgovore. Barbarka je skrivaj pogledala Silo Saviča z lokavim mnogo obetajočim očesom. On se je nasmejal, ji namignil ter rekel materi s pokornim glasom:

— Jaz sem pripravljen hitro, mamica, če je to vaša volja in želja.

Pri teh besedah je dregnil s kolenom pod mizo Barbarko, ki je napravila radi tega zelo sramežljiv obraz.

— Siluška, ti veš, jaz ti ne branim, a tudi siliti te ne maram, — se odzove mati. V takih letih si, da moraš živeti v zakonu. Da ponovim, kar sem že rekla: vsi smo pod Bogom, toda nikakor ne moreš živeti brez dedičev. Takšne kapitale je pač treba komu zapustiti.

— Gotovo, ne gre, da bi se jih vrglo psu pod rep, Bog mi ne zapiši v greh, — pritrди Barbarkina teta.

Korobejnikova nadaljuje:

— Midve z Darjo Trofimovno sve govorili včeraj o tem. Jaz imam ženina, ona nevesto.

Barbarka je povabila pohlevno oči.

— Če je Barbarka istih mislij ..., — začne Sila Savič.

— Kaj tako molčiš, Barbarka? — jo vpraša laskavo Korobejnikova. — Saj nismo tujci med seboj, hvala Bogu, svoji smo ...

— Sila Savič že ve, kakšna čustva me navdajajo, — reče Barbarka zmedeno prebiraje s prsti resice svoje svilene rute na prsih.

— No torej, pa Bog vaju blagoslovi!...

Mladi par je stopil h Korobejnikovljini roki. Vsi so se objeli po vrsti ter se poljubili razen mladega para.

Korobejnikova jima reče:

— No, poljubita se tudi vidva! Sedaj sta že ženin in nevesta.

Onadva sta se tudi poljubila s ceremonijelnim in hladnim poljubom, lokavo pogleduje drug drugega. Še predno so bili popili drugo časa čaja, se je pomudilo Sili Saviču, da bi pokazal Barbarki svoj vrt. Hotel je biti čim prej sam z njo brez prič.

Vzbudil se je v njem živalski instinkt. Tedaj je vedel dobro, da ga ne bode Barbarka več zavračala z besedami: »ah, ali je to mogoče? za kakšno me imate?« ker ni bil več tujec ampak ženin, ki mu je dovoljeno mnogo. Sprehajala sta se po vrtu že blizo eno uro, včasih hehetaje, včasih cvile. Slednjič sta slišala, da ju že davno kličejo.

— Saj veste, mladi so, ljubezen jim je sladka, — pojasni Korobejnikova Barbarkini teti ter pošlje iskat v vrt sina in Barbarko. — Moj Siluška ni niti nikdar vedel, kaj je to »rdečelična deklica«.

— Vem, matuška, vem, — pritrdi Barbarkina teta. — On je človek primerne-
nega življenja. Vsi vedo.

Barbarkina teta se je začela pripravljati domov, ko so bila obdelana vsa vprašanja o ženitvenem dnevu, o oklicih in o doti. Pri slovesu se je spozabil Savič tako daleč, da je ukazal še prinesiti sladkega vinca, in vsi so pili in si čestitali med seboj.

Že davno se ni čutil Korobejnikov tako probujenega in zadovoljnega. Barbarka se je vedla z njim v vrtu na tak način, da

je ves norel in čutil omotico v glavi. Izpito vino ga je še bolj razburilo in pri odhodu neveste in njene tete je jel prvič objemati svojo mater, klanjaje se ji do tal iz hvaležnosti, da mu je izbrala nevesto. Bil je pripravljen na jok in smeh od prevelikega veselja in od sreče. Tudi Korobejnikovi so tekle solzé, ko ga je gledala.

On pa se je poslovil od svoje matere ter se napravil v smeri proti svoji sobi ter je naletel povsem slučajno na Semjona Dmitrijeviča. Ta se je vračal čemernege obraza s povešeno glavo z ulice, kjer je čakal Barbarko in njeno teto, ki ste se vračali od Korobejnikovih.

— Vi mi oprostite, — šepnil je on Barbarki tiho in pokorno.

Ona ga je bila komaj poglédala ter odvrnila naglo in suho:

— V tej stvari se morate opravičiti pri gospodarju ...

Po teh besedah je pospešila korake, ker si ni želela dalje besedovati s Semjonom.

— Kje pa si bil? — vpraša Korobejnikov Semjona, napravljaje obraz strogega gospodarja.

— Bil sem, kjer me ni več sedaj, Sila Savič, — odvrne rezko Semjon ter vstopi v sosednjo sobo, kjer sta sedela dva izmed »fantov«.

Sila Savič se je takoj domislil včerajšnjega Semjonovega razsajanja pred stanovanjem njegove neveste ter je stopil za njim.

— Toda ti, bratec, kaj si pa misliš? — zakriči Sila Savič na Semjona pri vходу v sobo »fantov«. V njegovem glasu so se slišali oni cvileči zvoki, ki so človeka nehote razdražili.

— Ne kričite, Sila Savič, — odgovori Semjon vzdržno. — Do danes sem služil jaz pri vas, a od sedaj naprej naj služijo drugi; torej nimate nikakega povoda kričati na me!

— Kako naj bi ne kričal na te? Ti pijančuješ in razsajaš! — zacvili Sila Savič.

Semjon se je ironično nasmehnil.

— Pravega ste našli, da bi ga kregali radi pijančevanja in razsajanja! — reče on trude se, da bi premagal svojo jezo, ter pristavi ošabno: — Zdi se mi, da me pozna vse trgovstvo, kakšen človek sem.

Če me je smatral sam Sava Savič za rabnega človeka ...

— A včeraj! A včeraj! — ga prekinе Sila Savič. — Včeraj, kje si bil? Kaj si napravil včeraj? Ti misliš, da mi prikriješ?

— Kako prikriti! — odvrne Semjon s prezirljivim nasmehom. — Ušesa imate, jeziki so tudi povsod. Z babjimi stvarmi pečati se, — to je vaše opravilo.

— Pa kako si upaš? Kako se predrzneš! — zakriči Korobejnikov jezno ter stisne pesti.

Gledal je nenavadno smelo in drzno. Zavedal se je, da se ne boji sedaj ničesar, morda zato, ker ni imel opraviti s Semjonom na štiri oči, a morda tudi radi silne probuje po svojem smelem koraku, — po sklepu, da se oženi.

— Pri stanovanju moje neveste si nameraval razsajati! — kriči dalje. — Morda misliš, da ti to odpustim?

Semjon je stisnil zobe, da bi se mu ne začel rogati. »Jetikovec; ta se torej hoče oženiti, in celo s kom — z Barbarko!«

— Za dva tedna sem se odločil poročiti, a on razgraja pred njenim stanovanjem! — kriči dalje Korobejnikov.

— Jetikovec, zares jetikovec! — spusti skoz zobe Semjon, ki se ni več mogel premagovati.

Žile v sencih so mu bile, pred očmi se mu je delala tema.

— Kaj? kaj — zacvili Korobejnikov sebi sovražno ime. — Radi tega boš še plesal, plesal boš. Vse knjige pregledam in celo blagajno.

Semjon je pobledel od te grožnje, ki ga je razžalila v globino srca, ter je zakričal z nenavadnim glasom požiraje besede:

— Podlež ti prokleti! Mari misliš, da sem jaz tat. Jaz ...

Ni mogel končati začetega stavka, čutil je, kakor bi ga kaj dušilo za grlo.

— Saj bomo videli, pogledamo! — cvili Korobejnikov. — Ko bi ne bil tat, bi ne mogel toliko popivati.

Semjon je izgubil pri teh besedah ravnotežje, pograbil je z mize težki medeni podsvečnik ter udaril z njim Korobejnikova iz vseh močij ravno v sence.

— Ti pasja mrha, zares mrha, — reče hripavo ter vrže stran podsvečnik in sede k mizi. Jedva diha je se je obrnil v nasprotno stran, kot bi mu bilo zoprno gledati na tleh ležečega jetikovca, kakor da bi bil raztolkel kako kačo.

Fantje so stekli h Korobejnikovu, ki je nepremično ležal na tleh. Najprej kličejo njega potem pa Semjona.

— Semjon, Semjon, sliši, ne diha! — reče preplašeno eden izmed njih.

— Ah, to mi je vseeno! — se odzove Semjon, liki bi se ne zavedal, da pravijo njemu in da on odgovarja.

Povsem slučajno si je pogledal roko ter zapazil na njej drobne skropce krvi. Brzo je izvlekel robec, si obrisal z njim nevoljno roko ter ga vrgel stran. Nehote se je stresel po vsem životu in po hrbtu ga je obšla mrzal. Vzdignil se je z mesta, vrgel nazaj svoje kodre, ki so mu viseli črez čelo, ter rekel tovarišem z globokim težkim vzdihom.

— No, kaj, zvežite me ...

V hiši je nastal strah in zmešnjava. Korobejnikov je bil takoj mrtev: udarec je prišel kot z neba ravno v sence, iz kojega je bila že iztekla cela mlaka krvi ...

XI.

Uboj Korobejnikova je preplašil vse mesto in ga vzbudil za hip iz običajnega mrtvila. Ubitega ni pomiloval nihče, ampak ugibali so o njem vse možno. Stara Korobejnikova in v prvi vrsti Barbarka ste postali junakinji dneva, ker se je izvedelo kakor blisk, da je bila ta poslednja ravno istega usodepolnega dne proglašena za nevesto ubitega Sile Saviča. Ubitemu Korobejnikovu in obenem njegove-
mu očetu so mikastili vse strani. Nekateri so kar naravnost rekali, da »sliši psu po pasje umreti«. Drugi so zopet vzdihovali in se hlinili radi negotovega strahu pred rajnkim ter so ugibali, da »ni moči uiti Božji sodbi«, da »vpije očividno k Bogu človeška kri«. Obnavljali so stare glasove, od kod izvira Korobejnikovo bogastvo. K pripovedkam o starem Korobejnikovu so se pridružile še o mladem, ki je bil po ljudskih besedah, če ne prava zver, pa vsaj zoprna žival. Za nesrečnega človeka, ki bi zaslužil globokega pomilovanja, ga ni smatral nihče.

Vzlic vsej svoji sposobnosti, ki je lastna sploh vsem ruskim ženskam, da namreč tožijo in plakajo ob posebnih slučajih, ste se Korobejnikova in Barbarka naveličali tega, — tako so ju oblegali z vprašanji znanci in neznanci. Naveličala se je posebno Barbarka, kajti njenega srca ni polnila žalost kolikor jeza na prokletega zločinca, ki ji je pokvaril vso njeno bodočnost, je prečrtal vse njene račune. »Viš, v resnici obseden pes, — ni sebi in drugim ljudem ni napravil nikakega dobička«, — je mislila in govorila o Semjonu Dmitrijeviču. Včasih se ji je zdelo, kot bi ga hotela zadaviti z lastnimi rokami.

Za zločinca samega se niso zanimali nič manj kakor za Barbarko, — posebno zato, ker se je držal pred preiskovalnim sodnikom do zadnjega časa popolnoma mirno in dostojno. Ko ga je izkuševal sodnik, je hotel izvedeti, ali je bilo v prejšnjem času med njim in mladim gospodarjem kako skrivno sovraštvo, kakšni povodi so ga privedli do ubojstva na Korobejnikovu, kedaj in pred koliko dnevi je zamislil svoj zločin. Odnosnim objas-

nitvam, češ, da so spravila Semjona iz potrpežljivosti sumničenja in očitanja glede tatvine, ki jih je izgovoril pokojnik, ni pripisoval preiskovalni sodnik niti najmanjše važnosti, ker si v enem prodajalcu ni mogel predstavljati tolike rahločutnosti in ker je vedel, da se ubijalec le hoče varovati in dokazati, da ni bilo ubojstvo namenjeno. V tem oziru ga niso mogli prepričati radi trdovratne Semonove izjave, da bi bil ubil pa vdrugič gospodarja, ko bi ne bil izvedel tako točno prvega udarca. Preiskovalni sodnik je takoj, kakor se pravi »razkosal« Semjona: to je gizdalim, — torej »babnik«, prodajalec, torej prebrisana živalica, ki ve, da »če ne oslepariš, tudi ne prodaš;« ki »ne stavi rokavic ni pred gospodarjem ni pred odjemalcem«; sram in vest sta že davno propadla v tem trgunu; radi tega laže zvito, ne da bi niti zamežal; celo ubojstvo je izvršil na tak način, da se ne more dozdevati namenjeno, ampak čisto slučajno. Do preiskovalnega sodnika so prihajali tudi glasovi iz mesta, da velja Semjon povsod za nezakonskega sina Save Saviča Korobejnikova in da je trajno obsto-

jalo neko skrivno sovraštvo med njim in med pokojnim Silo Savičem. Preiskovalnemu sodniku so pravili tudi o tem, da je mislil stari Korobejnikov zapustiti vse Semjonu; le nagla smrt je preprečila izpolnitev tega namena. Izvedel je tudi, da se je Semjon, ki sicer ni bil pijanec, oni dan pred ubojstvom iz kateregakoli vzroka napil in da je napravil škandal pred stanovanjem neveste pokojnega Sile Saviča. Te okoliščine se je preiskovalni sodnik vneto poprijel, ker je jasno pričala o že prejšnji dan dozorelem namenu, da bi ubil Korobejnikova. S tem je bil izzvan prepir, ki je moral neizbežno nastati radi tega škandala. Semjon je trdovratno izjavil, ne da bi niti genil z očesom, da ni niti poznal neveste Sile Saviča, ampak da je le vedel, kje stanuje, ker je to pravil mali Ignaška vsem »fantom«, ki so stanovali pri Korobejnikovu. Kaj je govoril in kaj je delal, ko je bil pijan, --- tega se takrat sam ni zavedal, a sedaj se ne spominja več. Preiskovalni sodnik je razumel takoj, da so to — le navadni izgovori.

Semjonove izpovedbe bi bile skoro pokvarila Barbarka sama: ko so jo vpra-

šali, če je poznala Semjona že prej, — ga je začela zmerjati s Herodežem, barbarom in svojim pogubiteljem in kmalu bi se ji bilo zareklo, da ga je poznala nekaj časa sem, ko je ponovila v razdraženosti znano frazo o obsedenem psu, ki »ni sebi uzal, ni drugim dal.« Sicer pa se ni preiskovalni sodnik mnogo menil za poznanje Semjona z Barbarko, ker se po njegovem trdnem prepričanju ni izvršilo ubojstvo na kaki romantični podlagi, ampak iz dolgoletnega sovraštva.

Ljudje so pravili tudi, da se je Semjon izrazil pri izpraševanju nekam, kakor bi ne mogel umeti, zakaj ga izprašujejo o vsem tako natanko, ter je menil povsem enostavno: »ubil sem, torej sem odgovoren za ubojstvo pred ljudmi in pred Bogom«. O kakih olajševalnih ali obteževalnih okoliščinah za svojo krivdo vzlic vsej svoji razsodnosti ne le ni niti mislil, ampak ni mogel niti razumeti, kako bi se mogla ublažiti njegova krivda: »ubil je, in samo ubil, naj se obrača, kakor se hoče. Želel je pred vsem slišati razsodbo sodišči in iti v ječo, kam daleč od mesta, ki bi ga vedno spominjalo njegove prošlosti ...

Glasovi in klepetanja so preromali celo mesto. Prišli so tudi v samostan in seveda tudi do ušes Zofije Dmitrijevne, ki je bila izmučena do zadnjega radi strahu, da jo vsak čas kam pokličejo gledé osvedočenja njenih umstvenih sposobnostij. Zaradi tega se je tudi zelo malo brigala za vse, kar se ni tikalo nje same.

— A za našo Barbarko kaka nesreča! — ji pove nekoč matuška Nektarija, ko jo sreča v vrtu. — Njenega ženina Silo Saviča Korobejnikova so ubili!

— Kaj, ubili? — vpraša Zofija Dmitrijevna in se strese.

Prav res, prijeli so ga in ubili ... Ne-ki mlad njegov prodajalec ga je ubil, — pripoveduje mati Nektarija. — V svetu hodi pač greh po človeških stopnjah.

— Gotovo ga je ona napravila, — zaključí Zimina mračno.

Mati Nektarija je liki zazevala od strahu: težko je reči, česa se je bolj zbala: da sumničijo Barbarko sokrivde na ubojstvu ali da se je Zofiji Dmitrijevni zmešalo, ko govori take neprimerne reči.

— Kaj še, matuška Zofija Dmitrijevna, od kod vam je prišlo to v glavo? —

jo zavrne s prestrašenim glasom, ko si malo odpomore. — Kakšen greh bi bil to!

— Da greh, greh! — odgovori Zofija Dmitrijevna, ne da bi se ozrla na njo, ter se zagleda v daljavo. — Z ljubimci se klatijo, ne vedo, kako bi se povrnila, in potem ubivajo drugih. Ni sramu niti vesti nimajo, — naprej zapustijo nedolžno dete, a potem se lotijo odrastlega človeka. Nič, vse pojde z rok! Ko izvedo drugi ljudje, pravijo: »če je šla glava, naj gredo še lasje.« Tudi ti »drugi ljudje« nimajo ne sramu ni vesti ...

Mati Nektarija je skoro otrpnila, sama za se ni vedela, le tiho je jecljala:

— Pomirite se, golobica moja, pomirite se!

Kakor bi se prebudila iz sanj, reče Zofija Dmitrijevna materi Nektariji s tihim, suhim in skoro očitajočim glasom:

— Vi ne morete razumeti kaj takega; vi ste učakali starost kot dete med štirimi stenami. Venomer govorite o grehu, a kaj je to greh, — tega ne veste. Greh ne pušči spati tistemu, ki ima vest, ga spravi s pameti ter mu vedno šepetne na uho: »grdoba grda, za te ni odpuščenja.«

— Usmiljeni Bog sliši molitev grešnikov, — odvrne mati Nektarija.

— Molitev, molitev! — vzklikne Zimina. — Niti moliti ne more grešnik. Začne moliti, a satan mu šepeče o grehu ter mu raztrese misli. Le oni, ki so čistega srca, molijo lahko s čistimi usti!

Matuška Serafima, ki je prišla docela s poti, je rekla še par besed, da je Zimini mir neobhodno potreben, ter je odšla od nje dvomilno migaje z glavo. Sedaj res ni vedela za trdno, ali je Zofija Dmitrijevna pri zdravem umu ali ne. Tako čudne reči blebeče, da ne veš, ali je imela kako razodenje ali pa se ji je zmračila pamet. Nikdar ni videla mati Nektarija kaj sličnega niti si ni mislila ... Črez kake pol ure je vedela o tem razgovoru že matuška Doroteja, a potem za njo seveda je izvedela tudi matuška Serafima o tem razgovoru, ki pa je bil že nekoliko obrožnan po zgovornosti in komentariju obeh redovnic. Vzježila je obrvi: Zimina jo je motila vedno bolj in bolj kakor neodpadljiva mora, kakor od dne do dne rastoča bel na očesu. Včasih jo je napadala taka strast, da bi kar proglasila Zi-

mino za umobolno, če bi ne bilo to tako nevarno.

— Kaj ve ona nekaj o Barbari, kalli? — vpraša končno jecljaje matuška Serafima mater Dorotejo ter jo bistro pogleda.

— Za gotovo vam ne morem ničesar reči, matuška igumenija, — odgovori ponižno Doroteja, ki pogleda za hip na matuško Serafimo s svojimi blestečimi očmi ter stisne ustnice v kolobar. — Kakor je Bog svet, za gotovo ne vem ničesar. Tudi da naj se snamejo podobe s stene. Jaz si le domnevam, da mora biti nekaj nečistega ... Oh, naši grehi, težki grehi!

Matuška Serafima je napravila nestrpno kretnjo. Sovražila je njeno navado, da ni povedala nikdar nobene stvari do konca.

Mati Doroteja pojasni dalje:

— Pred nedolгим časom se je bila Barbarka skrila pred tatom-roparjem ob ponočni uri k našemu Miheju v zelнем vrtu ... Ni mi takoj povedal tega stari plešec, Bog mi ne šteje v greh, a potem je bil našel njeno svileno ruto, rudečo z belo

opašo, ter mi je povedal vse, kakor se je zgodilo ...

— Torej! — se zadere nepotrpežljivo matuška Serafima.

— Stvar se je zgodila po noči. Mihej je bil že začel kimati z nosom v svoji kočici. Seveda varuje vrste le po imenu, v resnici pa drema ...

Matuška Serafima je napravila zopet nestrpno kretnjo. Mati Doroteja pohiti:

— Nakrat zasliši, da priteče k njemu v kočico nekdo, ki je komaj sopel. Mihej se vzbudi in gleda, — pred njim stoji Barbarka, kot bi bila vsa na kosih. Kite razkuštrane, obleka raztrgana, ruta za vratom ji je manjkala. In Miheju pove ona sama: »tat-ropar me je napadel«, in potem popade korec z vodo, da je ni bilo mogoče odtrgati od njega ...

Matuška Serafima ni mogla umeti, kaj naj ima skupnega ta dogodek z ubojstvom Korobejnikova. Mati Doroteja nadaljuje raztreseno svojo povest:

— In če se zloži tako eno z drugim, potem sledi iz tega, da ...

— Kaj sledi iz tega?

— Ni-li tat-ropar sam tudi ubijalec njenega ženina? — konča mati Doroteja.

— Pač znaš govoriti neumno, se zadere nanjo matuška Serafima ter pljune v stran. — Kakšen dobiček bi imela od tega, ko bi koga nagovorila, naj ubije njenega ženina, znanega bogataša? Kje si z glavo? Izmislijo si kako neumnost in potem jo blebečejo! Vse ste znorele!

Mati Doroteja je stisnila ustnice in zamežala, ker je sprevidela, da je v resnici izbleknila neumnost.

— Klepetati pa znate! — reče rezko matuška Serafima. — Samo to manjka še, da bi prišla vaša klepetanja do kake osebe v mestu, da bi se morale potem zagovarjati. Sicer pa bi zaslužile!

Domnevanje matere Doroteje je bilo v resnici tako neslano, da mu ni bilo mogoče pripisovati nikake resne važnosti. Nič manj pa niso vznemirjale matuške Serafime odnosna ugibanja o Barbarki ter se ni pomirila, prej ko ni prišla ta poslednja sama k njej. Prišla je vsa v črnem, pobita in je plakala s suhimi očmi nad svojo izgubo. Vendar ni ostalo prikrito bistrim očem matuške Serafime, da

Barbarka v resnici ni mnogo potrta po izgubi, ampak da se zna le spretno pretvarjati. Barbarka je začela takoj pripovedovati matuški Serafimi vse kakor »duhovniku pri izpovedi«, — kako se je vrgel zločinec-ubijalec kakor obsedena zver brez vsakega vzroka na brezzaščitnega Silo Saviča; kako so njo, nesrečno Barbarko, izpraševali pred preiskovalnim sodnikom z vso pristranostjo in ji grozili z neizbežno kaznijo: ali je poznala ona tega prokletega zločinca, kojemu ni pogledala v oči svoje žive dni in o kojem ni imela niti pojma, da je on tak in kaj skriva v svoji koži. Posebno je povdarjala strašno okolnost, ko je opisovala strašno zunanost prokletega zločinca: »grozne oči, razkuštrani lasje mu stoje v hrib, sam na sebi podoben ciganu in tako miga, tako miga z očmi«. »Zakaj pa laže toliko o njem? — je pomislila matuška Serafima ter jo je gledala, kakor bi hotela prodreti v njeno dušo. Razven tega se ni mogla Barbarka vzdržati, da bi se ne pozdela, da je napravila njena teta, hvala Bogu, njeno usodo za silo pomilovanja vredno, da sem se v glavni meri radi te-

ga toliko žalostila, ker je bilo tedaj za me vse življenje izgubljeno; midve da svesilili s poroko le radi tega, da bi »prikrili greh«. No Korobejnikova je še parkrat poplakala ž njima ter je obečala Barbarki, da jo nagradi, kot bi bila njena lastna hči, če se sploh z nikomur več ne omoži. In sedaj boste stanovali s teto pri Korobejnikovi. Niti se meniti; kako naj tudi živi ona, stara, sama v taki palači. Tako pusto je, tako strašno! Še njo samo zade-rejo, Bog nas varuj. Ljudje so zverine! Ni jim mnogo do greha! Matuška Serafima se je prezirljivo in nekam nenavadno nasmehnila, ko je slišala te spretne nakane prebrisanega dekleta. Barbarka, ki je ulovila ta nasmeh, je povabila oči ter pojasnila s svojim nedolžnim glasom:

— Kaj, sedaj mi je vseeno, tudi če moram celo svoje življenje kot devica preživeti ... Mislila sem postati prva bogatašinja v mestu, mislila sem, da se mi začnejo vsi uklanjati, — ker denar se prime od vsakega človeka, naj si bo tudi prvi ubijalec, — a sedaj, kako se je zasuknilo!

Matuška Serafima se ni mogla vzdržati ter je rekla precej rezko:

— Da, a sedaj pravijo celo, da si so-kriva na ubojstvu!

— Jaz! — vzklikne s posebno živostjo Barbarka ter zardi vsa do lasnih korenik.

Davila jo je ta nepričakovana novica; zato vpraša precej jezno:

— Kdo pa se je tako daleč izpozabil s svojim jezikom? Me hočejo pogubiti, ka-li? Mari sem sama svoja sovražnica? V ječi še nisem bila. Kdo blede to?

Matuška Serafima odgovori, ne da bi se pomišljala:

— Ravno tvoja Zimina!

— Zofija Dmitrijevna! — krikne zopet Barbarka ter se ne razgreje: — No, tega pa ne bi bila pričakovala od nje! Niti praviti! Ona goji dobro mnenje o meni. Saj sem jo jaz vedno branila, niti besedice nisem pustila reči na njen račun, a ona me hoče proglasiti za ubijalko. Vidi se, da je sama blatnejša od blata, zato hoče druge s kolomazom namazati. Tu spoznavaj ljudi! Jaz sem ji naklonjena iz celega srca, a ona si je omislila tako moralo ...

Matuška Serafima je videla, da je napravila napako, ter je poskusila pomiriti Barbarko:

— Je li vredno brigati se toliko za neumnosti!

— Ne, to niso neumnosti, matuška, — jo zavrne Barbarka. — Meni mi je moja glava draga! In Bog nas varuj, kaj počnem, če pride to mamici na ušesa? En zločinec mi je ubil ženina, druga zločinka mi hoče ugrabiti njegovo mater ...

In kakor bi se popolnoma spozabila, reče grobo:

— Vidite, take reči imenujete vi neumnosti!

Barbarka je naglo zapustila matuško Serafimo ter se napravila naravnost k Zimini. Razburjena in nevoljna je obdelovala sama pri sebi na vse preteze Ziminah, kakor je imenovala tedaj sama pri sebi Zofijo Dmitrijevno. »Pridobila je nekoliko moči prešernica. Bila je kakor slivov bog, a sedaj zna samo črniti vse povprek in očitati. Hvala Bogu, za svetnico ni proglašena. Če prerešetaš njeno življenje, morda naletiš na take grozne stvari, da bo ah! Njen mož se je spravil

tako nanagloma na oni svet in sicer po noči, ko ni bilo ljudi pri njem. Morda ni sumila zastonj matuška Serafima, da »je sama ubila svojega moža.«

Zimino je našla globoko poglobljeno v svoje misli. Barbarka je parkrat zakašljala, potem jo je zaklicala. Zofija Dmitrijeva se je kakor pupa leno ozrla v ono stran in jo začela gledati s svojimi svinčenimi očmi, ne da bi se niti pozdravili, ter jo je vprašala skoro z grozo:

— Kaj si prišla? Enega človeka si ubila, drugega si spravila v ječo, a sama hodiš še v goste!!

Barbarki se je zdelo, da je dobila zaušnico. Na jezik ji niso silila zmerjanja, ampak opravičevanja. Vendar je zbrala svoj duh, da se ji je posrečilo prikriti svojo zmedenost.

— Čemu pa govorite danes tako čudno! — reče ona s silno ozlovoljenim glasom. — Gotovo se vam je kaj prikazalo?

Zimina ji je gledala ravno v obraz s svojimi temnimi in zmedenimi očmi.

— Kaj, ti praviš, da ga ni ubil tvoj ljubimec? — vpraša rezko ona ter prisili

Barbarko, da prebledi pri tem nepričakovanem vprašanju. — Mu nisi rekla, da ga ne vzameš, če nima denarja? Ga nisi vnaprej določila za svojega ljubimca, ko se oženiš? Ga nisi skrivaj podpihovala: »ubij, ubij«?

Barbarka je bila sicer pogumna, a tu jo je pograbila mrzličavost. V njeni glavi se je pojavila babjeverna misel, da je imela Zofija Dmitrijevna »razodenje«.

— Kaj molčiš? — nadaljuje Zimina. — Poskusi reči, da ni bil ubijalec tvoj ljubimec!

Zimina je udarila jezno po mizi s svojo stisnjeno roko.

— Vse vem! Sama si vse povedala. Vse ti lahko ponovim do besedice.

Barbarka se je zares stresla prvič v svojem življenju ter se je začela takorekoč zmerjati sama sebe. Res, Zimina ni imela nikakega razodenja od zgoraj, ampak ona, Barbarka, ki je Zimini edini vse povedala, ji je pravila, da ima »ljubega«, da bi ga rada uzela, ko bi imel denar. Zimina je vedela o njej še več, vedela je, da je imela enkrat otroka, da je hotela oslepariti Korobejnikova, če bi se bila

omožila ... Tedaj začnejo pod prisego izpraševati njo in Semjona. Na dan pride dogodek ob samostanskih vrtih, guganje v čolnu, pogovori s Semjonom ... Potem viš, boš živela pri Korobejnikovih na mestu hčere!

— A! grešnice, zločinke! — zakriči stroga Zofija Dmitrijevna ter zapiči svoje oči v Barbarin obraz, ki je bil ves pretvorjen od groze. — Ropate, okoli se vlačite, ubivate, in nič se vam ne zgodi, nič! Drugi trpijo radi vas, a vi se držite strani! Sramu ni, vesti ni! Vse bi zaslužile ječo, v ječo z vami in vašimi ljubimci vred! Segnili da bi v Sibiriji!

Barbarka se je že umikala k vratom ter je zmedeno in brezmiselno mrmrala nekaj brezveznega o znorelosti, o razžaljenju in o obrekovanju. Še le ko se je spravila proč od Zimine, je prišla nekoliko k sebi, tresla se je kakor natepen pes ter ni čutila več strahu ampak že divjo grozo in jezo.

— Ah vaša Zofija Dmitrijevna je res revica, zblaznela je, — omeni ona materi Doroteji, ki jo sreča na hodniku z od jeze

tresočim se glasom. — Pazite na njo, ne puščajte je ven, še ljudij se lahko loti.

Mati Doroteja je previdno zamahnila z roko.

— Kaj praviš, kaj praviš Barbarka! — ji reče s ponižnim glasom. — Če sliši to matuška igumeninja, potem bo groza! Ne kaži se ji pred oči! Ona se jezi, če sliši, da govori kdo kaj takega o Zofiji Dmijevni.

— Malo strahu, — odgovori z razdražljivim glasom Barbarka ter pristavi z grimaso: — Ona ni hvala Bogu moja načelnica, da bi mi mašila usta. Vi ji morate biti podložne, a jaz ne. Jaz sem svobodna, posvetna ženska. Kar vidim, o tem tudi govorim.

In ne da bi se mogla vzdrževati, ji je razložila svojo nezadovoljnost z matuško Serafimo:

— Jaz sem ji naklonjena iz vse duše, vse ji povem kakor spovedniku, a ona dela take grimase le radi tega, ker me je teta preskrbela, ko me ni sirote. Bog popolnoma zabil.

— Kako preskrbela, golobica? — vpraša naglo mati Doroteja.

— Tako, da me vzame sedaj Korobejnikova k sebi za svojo hčer.

Obenem pa pristavi:

— Morda bom imela še toliko denarja, da lahko storim dobro z njim, komur bom hotela ... To mi pošilja Bog radi moje nesreče in mojega gorja. Sirotske solze ne padejo na tla! ... Zame je tudi zelo razžaljivo, da mi delajo za obveznosti in za moje dobrote take obraze, mi nastavljajo igle in si dovoljujejo bogve kaj bloditi o meni proti vsakemu ljubemu norcu ... Za ubijalko me hočejo proglašiti! Ste slišali morda? Dokler bom živa, ne pozabim tega! ... Jaz sem z onim dobra, ki je tudi z menoj dober. Mnogi bi imeli sedaj kaj pokazati od moje radodarnosti, a če grejo proti meni, potem seveda ne najdejo ničesar.

Mati Doroteja je stisnila svoje tenke ustnice ter zamežiknila, kakor bi se ji namuznila. Barbarka se je prevzetno in pokroviteljsko poslovila. Vesela je bila ter si je mislila: »le naj ji sporoči; mi znamo tudi dati po nosu, dasi nismo iz plemeni-taške ampak meščanske rodovine; svojo čast tudi mi imamo.«

XII.

Svetilka, ki je gorela v sprednjem voglu Ziminine sobe pred sv. podobo, je razsvitljevala popolnoma brezkrvni in zelo debeli obraz Kristusov z nerazmerno velikimi očmi, ki niso gledale le strogo, ampak celo kruto. S to strašno podobo z izginivšimi nijansami je bila zamenjala Zofija Dmitrijeva že pred davnim časom ono fino in vkusno izdelano sliko matere Božje z Detetom v naročju, ki je visela tukaj v prednjem kotu ob času njenega prihoda v samostan. Motila jo je ta slika radi tega, ker jo je, — kakor se je sama izražala, — vedno navajala na misel, da »so obesili v sprednjem voglu njene sobe mesto sv. podobe kako moderno sliko.« Takrat se ji je zdelo, da potrebuje izrecno take podobe, ki bi ji prodrila v notranjost ter strogo in brez prizanašanja zahtevala od nje odgovora radi njenega greha. To je bilo v onem času, ko je začela sprva trpinčiti in mučiti svoje telo. S časom pa so ji zboleli živci tako močno, da ni smela tuptam niti pogledati te podobe, kajti takoj pri pogledu na njo se je začela

trpinčiti v histeričnih solzah. Bilo ji je jasno, naj moli kolikor hoče, naj se kesa kakor hoče, vedno živi in se oživlja v njenem spominu njen greh, — ves prizor dušenja njenega moža, njegovo predsmrtno hrlenje in krčevito zvijanje pod njeno roko. Včasih je vstajalo vse to tako živo v njeni domišljiji, da je začela nehote sama hripeti, kakor je hripel on; zvijala se je, kakor se je zvijal on in nevedé je posnemala do pičice ves prizor predsmrtné borbe in agonije. Takrat jo je strašila sv. podoba s svojimi strogimi očmi, ker ji je dala misliti, da ni nič boljša od komedijantinje; morala bi se pokoriti za greh, a ona igra komedijo, — prizor smrti predstavitelja!

Ravno v takem razpoloženju se je nahajala tudi sedaj: te stroge oči so jo zasledovale, kakor jo je zasledovala njena bolna vest, a v glavi ji je vstajal cel roj vprašanj, cela burja dvomov, s kojimi ni mogel obračunati njen slabi in bolni um.

Zakaj zakrivljajo drugi vsakovrstne zločine in živijo vseeno v miru? Je-li ona najgrešnejša od vseh, da se ne privošči tudi njej pokoja na zemlji? Kaj ji je treba

še storiti, da bi ne trpela tako grozno? Odpovedati se za vselej svetu, ne povrniti se več vanj ter dati se ostrič? Oddati vse svoje premoženje, vse kapitale cerkvi? Na stotine takih vprašanj je švigalo kakor veter po njeni glavi. Tedaj pa je vstajala v njenem spominu druga ženska, — ženska, ki je skusila od zibelke, kaj pomeni biti brez denarja in beračica, ki pozna vso grozo tega položaja ne le z besedo, ampak v resnici. Vsa leta svojega deklišтва je slišala, kako je tožila babica radi pomanjkanja denarja in s tem združene nesreče. Vsi so zapustili starko, ko je bila obubožala, nikdo je ni več uvaževal, vsi so ji odrekli pomoč in so se smejali za »staro čudakinjo«. Potem po babični smrti so jo vrgli na ulico, kjer bi bila kmalu umrla od gladu, kmalu bi se bila usmrtila; rešila se je le s pomočjo svojega Lenje, ki jo je vzel k sebi v znamenito posojilnico kot kontoaristinja. Tu se je začela za njo ista šola življenja, v koji se je učila le štedljivosti, skoposti in nelepstij, v koji se je opominjala dan na dan, da je človek brez denarja hujši od zločinca, hujši od zadnjega psa, da delajo lju-

dje vse le radi denarja. Njen nesrečni Lenja je preživel sam to težko šolo beraštva; pripovedoval je o trpljenju in sramoti revežev, a ne po besedah drugih ljudij, ampak iz lastne skušnje. Farizeje je imenoval vse one, ki nočejo priznavati neovrgljive resnice, da je uboštvo v očeh ljudij hujše od vsakega zločinstva. Prepričal se je sam o tem in prepričal je tudi njo, svojo Sonjo, dasi je uvidevala to tudi sama, še predno sta se poznala. Ko bi bila ostala po smrti svojega moža brez vsega, mari bi ji dvorile toliko Šustova, Barbarka, matuška Nektarija in celo matuška Serafima, ki jo v srcu prezira? In sedaj naj da proč ves svoj denar, — gonili jo bodo s kota v kot, sovražile jo bodo že radi tega, ker jim ni sorodna, ker je sedaj ž njimi precej rezka. Ne, ne, po nobeni ceni ne pusti iz rok vsega denarja; rajši umreti, kakor postati beračica!...

Vzdignila je svoje oči ter se je srečala s strogim pogledom, ki je bil naperjen na njo iz sprednjega vogla. Postalo ji je mučno, kakor bi ji nekdo šepetal: »ta denar je — cena ubojstva, ta denar je Judina plača. Juda je tudi imel denar, a se

je obesil; denar ga je pekel v rokah in obesil se je«. Da, od denarja se mora najprej osvoboditi, če hoče imeti pravico pokoriti se za svoj greh, — denar jo peče in duši. Naj se zgodi kar hoče, naj ji pride potem takšno trpljenje, kakor hoče, ona mora oddati ta denar in se dati ostrič za redovnico: naj jo pehajo, naj jo zaničujejo, — ona mora vse prenesti... Ko so jo slednjič izmučile take misli, padla je pred sv. podobo in zdelo se ji je, da ji je postalo lažje, da se že dolgo ni čutila tako mirno kakor tedaj...

Naslednjega dne je izvedela matuška Nektarija od Zofije Dmitrijevne, da želi stopiti med število redovnic ter podariti samostanu ves svoj kapital. Mati Nektarija se je razveselila, skoro prišla v zadrego: glej, potem pa bo krasen samostan! Olepšava samostana, — to je bilo vse njeno življenje. Drugih radostij ni poznala. Po glavi so ji rojile sedaj vesele misli. Kako bo vesela matuška Serafima: naj se zmisli, da bo zidala v samostanu, kar hoče, — vedno nastane denarno vprašanje. A načrtov, načrtov, koliko jih ima matuška Serafima! Ko bi bila na razpo-

lago sredstva za vresničenje vseh njenih mislij, — boljše obitelji od njene bi ne bilo nikjer. Treba jo bo čim prej vzradostiti s to veselo novico.

Matuška Serafima je sedela v mehki naslonjači svoje sprejemne sobe ter je čitala morda že vdesetič neko mesto iz enega izmed večjih petrograjskih listov, ki je bilo podčrtano z rudečim svinčnikom. Na podčrtanem mestu je bil natisnjen dopis iz Čistopolja. Čitalo se je sledeče:

»Po našem blaženem mestu krožijo sedaj vse povprek brezkončni glasovi o neki mladi, pred časom ostareli vdovi kakega petrograjskega denarnika, ki se je preselila v naš zapuščeni kraj. Po smrti svojega moža je dobila nepričakovano vkljub izravnim postavnim dedičem ogromno imetje, a potem se je revica popolnoma pokvarila. Najprej je začela bolehati na živcih, a ko je malo okrevala, jela je omamljena po besedah neke bogomolke, ki je bila pri njej, potovati in romati po božjih poteh in si iskati miru za svoj duševni razkroj po različnih samostanih, dokler ni padla v pest nekaterim prevzetnim in »temnim« ljudem v našem mestu,

ki izrabljajo, kakor se govori, precej spretno njen psihični položaj ter si ogrevajo okoli nje svoje roke. Zdraviti je seveda ne mislijo, olajšujejo ji le njene žepe. Zanimivo bi bilo vedeti, kaj napravijo ž njo, če bo vedno tako bolna, kakor je sedaj? Ta škandal je vznemiril, kakor je bilo pričakovati, naše stoječe močvirje, da se govori sedaj le o tem slučaju. K sreči so se odločili sorodniki bolne udove, da se potegnejo za njo ter sprožijo zadevo osvedočenja njenih umstvenih sposobnostij.«

Ono številko tega lista, v koji je bil uvrščen ta dopis, — zaznamovan z rudečim svinčnikom, — je bil poslal zjutraj Čeliščev z enim pismom vred. V pismu ji je razkladal gubernator, da gotovo ni sestavljena ta vest po čistopoljskem poročevalcu, ampak da so jo sklepali v Petrogradu Ziminini sorodniki. Ko bi bila sestavljena v Čistopolju, bi se govorilo v njej na vsak način tudi o ubojstvu Korobejnikova. Petrograjski pisun očitvidno ni vedel ničesar o tem groznem dogodku. Zraven tega bi izvedel on, gubernator, takoj ime onega šantažista, ki bi se zmi-

slil dopisovati iz Čistopolja v Petrograd. Posebnega pomena seveda nima ta vest, vendar pa se razvidi iz nje, da pridejo Zimini na vse zadnje do svojega cilja ter da bode treba še tako ali drugače z njimi računati, to se pravi »vznemiriti malo matuško Serafimo«, kakor se je izrazil Čeliščev ob zaključku svojega pisma.

Matuška Serafima je vzježila surovo svoje obrvi ter začela razmišljevati, kaj ji je storiti. Ne gledè na to, da ni Zimine nihče obiral in ropal, bi imela vseeno matuška Serafima velike težkoče, ko bi morala sedaj naštetiti oni denar, ki si ga je bila udolžila pri Zimini: udolžila si je denar ter ga porabila za potrebe, a bila je prepričana, da ga Zimina ne bode več zahtevala. Če jo pa priznajo za umobolno, bodo zahtevali denar takoj Ziminini sorodniki. A dar, ki ga je poklonila Zimina samostanu, — ga bo treba vrniti ali ne? Cele vrste takih juridičnih vprašanj je vznemirjalo matuško Serafimo, ki je bila vzgojena v tistih letih in v taki sredi, kjer se je delalo vse »po domače«. Zraven tega jo je motil tudi škandal: do sedaj je bilo njeno ime neomadeževano, in o

njej niso krožili nikaki temni glasovi. Takrat pa ji ta gospoda — Zimin in njegova mati ne prizanesejo. Za slučaj svojega uspeha ali neuspeha začnejo trobiti tudi o njeni prošlosti. Prizanašanja ni moči pričakovati od teh ljudij v nobenem slučaju. V njenih mislih jo je prekinila s svojim prihodom matuška Nektarija, ki je prišla v načelnično sobo po blagoslov. Matuška Serafima je rekla svoj navadni »amen«, skrila brzo časnik in pismo ter je šla s svojim običajnim hladnomirnim izrazom na obrazu nasproti matuški Nektariji, koji je sijala sama ginjenost z obraza. Posebno dobro so se ji poznale jamice na njenih okroglih in rudečih licih.

— Vesela novica — začne z dobrodušnim glasom matuška Nektarija, se prekriža in njen rudeči, otroški in okrogli obraz zablisti v nasmehu ter zamenja prejšnji pobožni izraz. — Naša Zofija Dmitrijevna se je končno odločila, da se da ostrič... Danes me je poklicala k sebi ter mi je z radostnim srcem povedala: »hočem se oddaliti od sveta in od vseh njegovih skušnjav.« Ves svoj imetek želi zapustiti v svrho vzdrževanja in olep-

ševanja našega samostana. Tedaj si oddahnemo ...

Matuška Serafima je postala povsem resna. Njen obraz je zadobil resen izraz.

— To je važno vprašanje, mati Nektarija, katero se ne da rešiti takoj, — začne ona vznemirjeno.

— Čemu tako, a vendar ... — omeni matuška Nektarija.

— Jaz sem celo mnenja, da bo treba odreči Zofiji Dmitrijevni to željo, — pojasni matuška Serafima.

Matuška Nektarije ni mogla umeti.

— Kako odreči? — vpraša nerodno, ker ni verjela svojim ušesom.

— No tako ... Sicer pa si moram to stvar premisliti in spregovoriti o tem z nekom, — reče matuška Serafima, ki se ni hotela spuščati v daljša objašnjevanja z materjo blagajničarko.

Pozvala je novico ter ji je naročila, naj odredi, da se nemudoma pripravi njena kočija. Odločilo se je, da obišče takoj Čeliščevo, da bi govorila z njim. Dasi je ukrepala v vsem samostojno brez tujih nasvetov, čutila je takrat vendar potrebo obvezati se Čeliščevljevim na-

svetom. Vsak korak glede razmerja k Zimini je smatrala tveganim, ki bi mogel vso stvar še bolj zaplesti. Bila je že oblečena in je stopila že v vežo, ko pride k njej mati Doroteja. Tako silno je mežikala z očmi in tako ponižno stiskala v kolobar svoje ustnice, da je vprašala matuška Serafima z nezadovoljno jecljajočim glasom:

— Se je zgodilo kaj?

Mati Doroteja obstane, povesi pokorno oči ter pomrma skoz zobe:

— Sama ne vem, kako bi vam povedala, matuška igumenjina...

— No, pa ne daj se prositi! Kaj še!

— reče nestrpno matuška Serafima. — Nikdar pa ne prideš ob pravem času. No povej hitro!

Mati Doroteja je pogledala od strani novico, ki je stala zraven načelnice. Ta poslednja je razumela, da ji ima mati Doroteja sporočiti nekaj tajnega, ter se je vrnila z njo v svojo sprejemnico.

— No torej povej, kaj se je zgodilo, — nažene ona mater Dorotejo.

— Danes sem bila pri maši. Žena trgovca Oljhina — morda jo izvolite po-

znati, matuška igumeninja: zelo debela je in rudeča, — je tudi prišla k službi Božji...

— No, no?

— Pokliče me k sebi ter me začne izpraševati: »Kje živi, pravi, pri vas neka žena, ki je s pameti? Jaz ji odgovorim, da ni pri nas nobene žene, ki bi bila s pameti, a ona mi je trdila svojo: »Zblaznela ali pa samo malo z uma, — za gotovo ne vem, samo govorijo, da je romala po vseh božjih poteh, ter se je potem priselila k vam. Jaz imam hčer — pravi —, ki se moži in ki bi hotela govoriti s kakim Božjim človekom. Taki ljudje imajo razodenja. Mi modrujemo o vsem le s svojim razumom, a njim sam Bog vse razodeva.« Tako mi je govorila in mi sipala denarja v roko. »Poskrbi — pravi — za to stvar in jaz ti ne ostanem dolžna.« Malo je manjkalo, da je nisem ozmerjala z noro. In tudi je nora! »In kdo — jo vprašam jaz — vam je zabičil to v glavo?« Ona mi je odgovorila, da je slišala včeraj v stolni cerkvi od Korobejnikove. Bili ste pri maši ter ste se malo pogovorili, ker niste imeli drugega dela, — prva o svoji nesreči, da je ženila sina ob nesreč-

ni uri, a druga o svoji hčeri, da si tudi ne da miru, bode-li srečna s svojim možem ali ne. Tu ji je rekla Korobejnikova, da je neki pri nas ženska, ki je malo z uma in ki pove vsakemu v obraz samo živo resnico ...

Matuška Serafima je pogledala materi Doroteji s svojimi strogimi očmi ravno v obraz, kot bi je ne umela ...

— To je ona Barbarka, — pojasni strahoma in šepetoma mati Doroteja. — Grozila se je oni dan, da raznese Zimino, to Zofijo Dmitrijevno za umobolno ... torej tu jo raznaša ...

Matuška Serafima se nasilno premaguje, da bi se kazala mirno, ter spusti skoz zobe:

— Ve ste znorele vse! Radi takih neumnostij si me zadržala.

Naglo je stekla h koleslju in še le, ko se je ganil z mesta, je napravila mračen obraz. Ven bi bronila to prokleta žensko, — ji je švignilo v glavo. — O, ko bi imela petnajst, dvajset tisoč, niti minute bi se ne pomišljala ter bi jih dala, in ne duha ne sluha bi ne bilo o njej. A kaj, če bi jih poskusila dobiti? Samo odkod?»

Tako se je bila zamislila, da ni niti opazila, da so prišli h gubernatorjevi vili. Kakor vedno se je je Čeliščev tudi sedaj jako razveselil, a takoj je opazil na njenem strogem obrazu skrbi. Matuška Serafima je odklonila z zahvalo zajutrek, ker je želela čim prej govoriti s Čeliščevim in njegovo ženo na štiri oči.

— Ne res, da vas je vznemirila ona neslana novica, — jo vpraša Čeliščev v skrbah. — Ko bi bil vedel, — bi vam je ne bil poslal.

— Ah, ni me spravilo samo to iz sebe, — odvrne mati Serafima ter pove o ženi trgovca Oljhina.

Čeliščev pripomni:

— Pač morajo biti idijotinja to!

— Da, toda hvala Bogu, da mi je ta idijotinja omogočila izvedeti o pravem času, da kròžijo taki glasovi o Zimini tudi po mestu, — opomni matuška Serafima. — In prav na nesrečo nam hoče postati sedaj Zimina redovnica ...

— No, to bi bilo jedva primerno napraviti pred osvedočenjem njenih umstvenih sposobnostij, — reče Čeliščev.

— Menite, da se da to napraviti? — vpraša matuška Serafima.

— Jaz sem skoro prepričan, da ne uide brez tega, — odvrne Čeliščev odločno. — Stvari se ne more pustiti, da se razvije do debelega škandala ... Kaj pa je z njo? Lahko se zgodi, da se prizna za umobolno?

Čeliščeva prekine moža:

— Ah, moj Bog! Jaz sem videla njena dela. Mari bi mogla biti kaka umobolna tako izvrstna v ročnih delih?

— A ročna dela ne dokažejo ničesar, — omeni gubernator.

— Da, ko bi bila to prosta mehanična dela, — reče matuška Serafima: — a to so jednostavno njeni umetniški proizvodi, s popolnim poznanjem slogov, z velikim delom lastnih načrtov ... Ona je jednostavno fanatica, drugače ni v njej nič posebnega.

— Toda tudi v tem slučaju je treba iti na roko zahtevi po osredotočenju njenih umstvenih sposobnostij, — razsodi Čeliščev. — Čim prej se ta stvar konča, tem boljše ...

Prešli so k drugim predmetom, a matuška Serafima je mislila le o tem, kako bi za vedno odstranila Zimino. Niti oddaleč je ni zanimalo vprašanje, ali priznajo Zimino za zdravo ali ne: želela je le — oddaljiti iz samostana to osebo, ki je motila njen duševni mir. Zastonj ji ni narokovalo srce nekakega čustva preziranja do Zimine, katero se je vedno in vedno ponavljalo v njeni notranjosti...

Ko se je vrnila domov, je sedla pisat pisma. Pisala je dolgo in mnogo, spominjala se je vseh, do kojih bi se lahko obrnila s prošnjo za posojilo. Ko je končala pisanje ter začela staviti v kuverte, se je bledko nasmehnila: koliko sorodnikov, vsi so vplivni in bogati, a niti dvajset tisoč ne more skupiti za eno dobro delo. Vsi bogataši znajo govoriti o Bogu, o dobrih delih, o podpiranju vere, o pospeševanju samostanov, a če se dotakneš vprašanja požrtvovalnosti, — potem stisnejo vsi svoje žepe. Če napravijo kak velik greh, potem žrtvujejo posebno svoto za mirno vest, a še to komaj potom oporoke po svoji smrti, ko se jim ne smili več obračati v prid denarja, ki ga imajo odveč.

In potrebuje-li ona tako mnogo? Dvajset tisoč! Pravzaprav pa se ne gre za dvajset tisoč, ampak v resnici samo za pet; ostalih petnajst tisoč prosi na posodo samostanu. Brezpovratno bi vzela le pet tisoč, ki bi jih vrgla Zimini, da bi ne bilo v samostanu niti kopejke iz žepa te ženske. Da, ni ji bila zastoj zoprna takoj z začetka. Ta misel o neumevni antipatiji napram Zimini se je venomer ponavljala v srcu matuške Serafime...

Naslednjega dne zjutraj so ji sporočili, da jo želi videti Zofija Dmitrijevna. Matuška Serafima je napravila nehote čuden obraz, vendar pa je dala poklicati Zimino k sebi. Zofija Dmitrijevna je prišla s precej krotkim in mirnim izrazom na svojem obrazu. Takoj ji je razložila svojo željo stopiti med število redovnic in žrtvovati samostanu ves svoj imetek. Matuška Serafima, ki jo je molče poslušala, je omenila:

— Jako bi me veselilo, če bi ostali pri svojem sklepu, toda vendar morate nekoliko počakati.

— Kake izkušnje je treba, — začne Zimina. — Jaz vem... Matuška Nekta-

rija mi je razložila vse, kar se tiče ostrižbe ... Tudi sama sem že videla ta obred...

— Ne, ne, — jo prekine suho matuška Serafima. — Ne gre se za skušnjo niti za obred. Toda vi poznate grdo in sramotno zadevo, ki so jo vprizorili sorodniki vašega pokojnega moža ...

— Ah, glede moje umobolnosti, — reče Zimina ravnodušno.

— Da, in dokler vas ne priznajo uradno za zdravo, do tedaj bi ne bilo umešno sprejemati vas za vedno med redovnice.

— No, pa naj se prepričajo takoj, — odvrne Zimina odločno. — Že poskrbim, da se ta stvar pospeši. Jaz čutim, da se popolnoma pomirim le tedaj, ko postanem redovnica ... ter se osvobodim denarja... V njem tiči kal zla, ... v njem prokletem! — konča nakrat strastno, pri čemer se strese matuška Serafima vsled čudne razdraženosti v njenem glasu.

Potem omeni suho matuška Serafima:

— Da, če bi ga ne bilo, potem bi ne bilo nikakih zaprek vašemu vstopu med število redovnic ... toda če vas priznajo

uradno za zdravo, potem ne bode delal tudi denar nikakih zaprek izpolnitvi vaših želj...

— Ni-li mogoče poskrbeti, da se ta stvar pospeši? — vpraša Zimina.

— Potrudim se, — odgovori matuška Serafima ter vstane.

Poslovili ste se. Zimina se je vdala sedaj edinemu upanju, da se pomiri, ko se osvobodi denarja. Matuška Serafima za svojo osebo pa je menila, da se le tedaj pomiri, ko se reši Zimine. Nadejala se je, da se odzovejo 17. oktobra, ko se bode vršila slavnost otvoritve na novo sezi-dane in vspostavljene glavne samostanske cerkve, njenemu vabilu tudi njeni bratje s svojimi ženami. Zagotovo pridejo. Tedaj jih poprosi za potrební denar. Hvala Bogu, vsi so bogati. Do onega dne je manjkalo še dva tedna in pol, ko dobi nakrat v odgovor na neko njeno pismo br-zojavko od enega svojih bratov: »Jutri po poroki odpotujem s svojo ženo ter pridem na poti na Krim tudi v Čistopolje. Veselilo bi me, ako bi mogel pomoliti s teboj. Peter Muratov.« Matuška Serafi-ma se je razveselila kakor že davno ne nad nobeno stvarjo. Peter Pavlovič Mu-

ratov se je bil poročil s Suharjevo, ki je razpolagala z milijonskim posestvom, ter se je napravil takoj po poroki na ženitovanjsko potovanje. On hoče pomoliti z njo, svojo starejšo sestro, za srečo v zakonu. Vstal je; iz navadnega pijanca je postal resen človek; zadnji dve leti je povpraševal njo za nasvete, v njegovih pismih se je zrcalila nova smer — nabožnost, potreba molitve. On ji gotovo ne odreče njene prošnje...

V prostorih matuške Serafime so delali že od ranega jutra nekega dne silne priprave za sprejem »mladega para«. Vse redovnice in novice so bile na nogah, kot bi se pripravljale za kako veliko slavnost. Načelnica sama je bila posebno dobre volje ter laskavo silila vse, naj čim prej končajo različne naprave. Hodila je nekam posebno lahko in gibčno gledala, ali je vse gotovo; mislila je edino o tem, da se danes vse ugladi, da prenehajo danes vse njene skrbi. Matuška Serafima je pričakovala »mladega para« k zajutрку. Vlak je imel priti tik ob koncu maše, in matuška Serafima je odredila, da odsluži duhovnik molitev po maši, ko pride »mladi par«. Po nju so poslali kočijo ma-

tuške Serafime z matuško Dorotejo, ki je dobro poznala igumenijinega brata. Matuška Serafima se je odpravila k maši; v cerkvi je venomer pogledovala proti vhodnim vratom. Ravno ob koncu maše se je pojavil v cerkvi »mladi par«. Matuška Serafima jima steče nasproti, ju blagoslovi ter gorko objame mlado soprogo svojega brata, a on prime svojo sestro za roko. Na licu »mladega para« in matuške Serafime se prikažejo solze. Redovnice in novice so radovedno gledale oba prišleca — mlada, lepa, nališpana. Vsi so bili močno ginjeni, nekatere novice so si brisale solze ob pogledu na to svidenje. Duhovnik je bil šel med tem izpred altarja ter je začel imeti molitev. Nikdar še se ni izvršila molitev tako gladko in slovesno, nikdar še se niso razlegali tako krasno glasovi pevk. Vsi so molili iskreno in iz dna srca.

Že ob času zajutrka se je matuška Serafima trajno pomirila in razveselila: njene nadeje se ji niso izjalovile. Kakor hitro je omenila v pogovoru, da jo skrbi pred vsem dolg petnajstih tisoč, ki leži na samostanu, in njen »primanjkljaj« petih

tisoč, izrazila se je takoj soproga njenega brata, da ni niti vredno misliti o tem. Sploh je izrazila željo koristiti samostanu, o kojem je slišala toliko dobrega in kojemu bi želela od sedaj naprej biti podpornica. »To bo naš samostan, naše mirno zavetje«, — rekla je ter se sklonila k načelničini roki. Po zajutruku je šla matuška Serafima kazat »mlademu paru« novih samostanskih zgradb, glavno cerkev, bolnišnico in šolo ročnih del. Živahno je razpravljala o svojih namerah, načrtih in nadejah. O tem predmetu bi govorila ona brez prestanka, ker je goreče ljubila svoje stvari ter strastno stremila po povzdigi samostana. Mlada Muratova se je posebno zanimala za šolska ročna dela, — v zlatu vezeno kelihovo pokrivalce, mašna oblačila in horarije.

— To je izgotovljeno vse pod vodstvom neke Zimine, ki je prišla k nam iz Petrograda, — jima razloži matuška Serafima.

— Zimine? — vpraša skoro z grozo, malo da ne zakriči Peter Pavlovič ter prebledi.

— Da, — odvrne matuška Serafima ter ga začudeno pogleda. — Ti jo poznaš?

— Jaz ... ne, — odgovori on ter se trudi, da bi se premagal. — V Petrogradu je bil neki denarnik Zimin ...

— In ta je njegova vdova, — reče matuška Serafima.

Mlada Muratova je vzdihnila ter skrivaj laskavo stisnila soprogovo roko. Vedela je, kako je gazil nekdanj v dolgovi, vedela je, kako se je kesal, in mu je že davno odpustila te »grehe mladosti.« Zmedenost, ki ga je bila napadla pri opominji Ziminovega priimka, ji je bila umevna in jo je dirnila.

— Čudna je ta ženska, — nadaljuje matuška Serafima. — Kako usode polno skrivnost mora vsebovati njena prošlost. V njenem življenju se je izvršil kak roman ... Toda komaj bi jo mogel tak roman toliko pretresati ... Včasih, ko jo vidim, mi prihaja na misel nekaj strašnega ...

Potem konča tiho:

— Včasih sumim, da je ubila svojega moža ...

— Moj Bog! — vzklikne mlada Muratova.

Muratov, ki je bil ves prebledel in premrzel, je naglo pogledal na uro.

— Toda midva morava k Čeliščevim, — reče nato ter začne siliti ženo. — Oni nas čakajo k obedu... ni lepo priti prepozno ...

Matuška Serafima ga je tedaj bistro pogledala. Kaj je ž njim? Čemu se je tako vznemiril, ko je zaslišal Ziminin priimek? Nakrat je postal ves drugi. V glavo ji je šinil strašen sum in malo da se ni prekrižala, da bi ga odgnala ... Vsi trije so zapustili šolske prostore. K izhodnim stopnicam pa je pridrdrala kočija, v kateri je sedel Muratov s svojo soprogo. Matuška Serafima je nehote pogledala v nasproten oddelek: tam je zagledala ob enem oknu žensko podobo, ki je imela strašen od groze pretvorjen obraz ter je gledala z izbuljenimi očmi izza okna na dvorišče. Bila je Zimina. Matuška Serafima je umela takoj vse, hitro se je obrnila od Zimininega okna ter rekla z vso naglico bratu in njegovi ženi »do svidenja«. Bala se je, da pridrvi zdajpazdaj ta blaz-

nica ven ter razruši nakrat srečo obeh ljudij ... »Mladi par« se je odpeljal, ko je še dala matuška Serafima besedo, da pride takoj tudi ona k Čeliščevim. Napravila se je k svojemu oddelku. Stopala je nenavadno hitro, kakor bi jo kdo zasledoval po vrtnih stezicah, ki so bile zasute z žoltim listjem. Toda odlikovala jo je vsekdar močna volja; vedno si je znala pomagati iz zadrege v težkih minutah življenja. Jela se je pomirjati samo sebe. Morda je poznal Peter Zimina in Zimino, toda kaj potem? Morda je imel celo kako spletko z Zimino, toda kateri izmed posvetnih mladeničev nima podobnih spletek? Peter ne more biti v nobenem slučaju odgovoren za to, kar je lahko Zimina naredila ... Niti ni treba misliti o vsej tej prošlosti: sedaj je postal Peter resen, časten človek; on osreči svojo ženo. In kako ljubka stvarica je njegova žena! Sama odkritosrčnost in pravičnost! Matuška Serafima se je spomnila besed mlade Muratove: »sedaj bo to naš samostan.« Da, ona pomore samostanu, ona omogoči njeno povzdigo. Matuška Serafima se je udala veselim sanjam, v njeni duši je postalo zopet svetlo in mir-

no, če ne že danes, jutri pa ji gotovo pošlje žena njenega brata denar; ona popravi svoje stvari z Zimino in se reši te ženske, ki ji je povzročila že toliko razburjenosti in toliko težkih hipov v njenem mirnem življenju. In kako se je bil vznemiril ubogi Peter, ko je slišal priimek te proklete ženske! ... In ona, — kako ga je gledala kakor iz pameti skoz okno! ... Sreča, da ni zapazila tega gledanja njegova žena! ...

Matuška Serafima se je vzdramila, ko je zaslišala brze korake ter močno šuštenje suhega listja pod nogami nekoga. Bila je že na stopnicah terase svoje »samote«, ko se ustavi, da bi pogledala, kdo tako hiti za njo. Za njo je skoro tekla Zimina v sami navadni obleki, z motnimi očmi in z izkaženim obrazom od gorja.

— Kdo je bil pri vas ravno sedaj? — krikne Zimina, ki je komaj dihala, ter se ustavi pred matuško Serafimo. — Kdo je bil, povejte!

— Kaj je z vami? — jo vpraša vznemirjeno matuška Serafima, da ne stoji več pred njo prejšnja Zimina.

V glavo ji je šinila misel, da se ji je zmešalo.

— Jaz vas vprašam, kdo je bil pri vas? — ponovi Zimina trdovratno. — Kdo je bil?

— Moj brat s svojo ženo, — odvrne matuška Serafima ter si prizadeva, da bi se kazala mirno.

— A, vaš brat, vaš brat, — odvrne matuški Serafimi. — Moj ljubimec! Moj pogubitelj! Moj zločinec, Peter Pavlovič Muratov! Jaz sem zanj, z njim ponarejala menjice na ime svojega nesrečnega moža! Da sem ga rešila Sibirijske, sem zadušila svojega nesrečnega moža! Nisem mogla počakati, da umrje sam, zadušila sem ga le za to, ker je pretila Petru Pavloviču Sibirija!

Matuška Serafima je odskočila od nje ter se je v strahu prijela za terasne držaje.

— Vi ste znoreli! — šepne ji tiho.

— Da, da, znorela! — zakriči Zimina. — Kako bi ne znorela, ko sem zadušila lastnega moža radi tega prokletega človeka, a on je sedaj vesel ... z mlado ženo... srečen. On je srečen, a jaz vidim vedno pred seboj svojega umirajočega moža, kako hripi, se trese ... Tema je v sobi, a jaz ga dušim, dušim ...

Njeno lice se je pretvorilo v grozi.

— A, strašno, strašno! — reče ona, ki je že težko dihala in si brisala z roko mrzli pot s svojega obraza. — On je zapeljal mene, ki sem bila čista, ničesar nisem znala, v vse grehe, a jaz sem ga rešila in pogubila pri tem svojo dušo! O, bodite vi vsi prokleti, hudobneži! Niti minute ne ostanem pri vas, niti minute več!

Naglo je zginila, kakor bi zletela po vrtnih stezicah; kot bi jo kdo podil, kakor vihar je hitela v svojo sobo. Nikogar in ničesar ni opazila na potu. Kakor bi pihnil, začela je spravljati svoje reči, rila se je z enega kota v drugega, kakor v omamici, a takoj se je obnemogla spustila na stol.

— Kam pa pojdem? — se je vprašala samo sebe ter je brezmiselno gledala v daljo z izbuljenimi očmi. — Kam naj grem? Bogu ne uidem nikamor, nikamor... Ljudem ubežim, a Bogu ne uidem!

Tu se je spomnila, da je ravno prej vse povedala matuški Serafimi, in groza se je je polotila.

— Sedaj ne uidem niti ljudem več; ona ve vse, ona jo lahko izda, — šepetala

je sama s seboj. — Izda je morda ne, da ne zaplete brata in da si obdrži denar. Denar? Oh proklet! Vse to imam radi njega, radi denarja. Judina dedščina. Juda se je obesil radi denarja!

Nakrat se je začela zopet metati sem in tje kakor blazna.

— Počakajte, počakajte, izveste že, — kričala je in se je metala po sobi. — Jaz sem Juda ... Juda. No in se obesim ... Kakor pes izdihnem. Oni so hoteli, da bi vstopila v samostan ... da bi lezla po tleh v cerkvi, a oni bi gledali in se smejali: »lazi, lazi!« Ne, ne, ne bom lezla, jaz ...

Kakor bi trenil, je iztaknila v kovčegu ostanek nekake vrvice, zlezla je na mizo, naglo privezala vrvico na vešalo, ki je bilo zabito v steno, vrgla na tla obleko, ki je visela na njem, napravila zanjko ter sunila skoz njo svojo glavo.

— Glej, glej! ... Juda, Juda! — je hripela ter se umočevala, da bi prevrnila mizo izpod nog.

Miza je slednjič padla, ona se je zlahka zacingala, zamolklo zahropela, po životu jo je obšel krč, — a nakrat se je iztegnila kakor na mig.

Novosti,

ki so izšle v založbi „Goriške Tiskarne“ A. Gabršček

I. Slovanska knjižnica :

173—180 **Kraljica Dagmar.** Zgodovinski roman. Spisal Vaclav Beneš-Třebitzky . . K 3·20

III. Salonska knjižnica :

9. **Jacques Damour. — Nais Nicoulin.** Dve noveli. Spisal Emil Zola. Broširan . . . . . „ 1—
10. **Blagor na vrtu cvetočih breskev. — Mavrični ptič.** Spisal Julij Zeyer. Broširan . . . . . „ 1·40
11. **Kako pišejo ženske.** Spisal Marcel Prevost. Vezano . . . . . „ 4—
12. **Maupassant Novele.** — Broširan . . . . . „ 3—
13. **Darija.** Češki spisal Julius Zeyer. — **Vest.** Roman iz serije „Rodbina Muratovih“. Ruski spisal A. T. Šelljev-Mihajlov. Boširan . . . . . „ 3—

IV. Svetovna knjižnica :

1. **Ben-Hur.** Roman iz Kristusovih časov. Spisal Ludvig Wallace. Druga popravljena izdaja. Vezan . . . . . „ 4·50
S poštino 30 vin. več.
2. **Quo vadis?** Roman iz Neronove dobe. Spisal H. Sienkiewicz. Druga popravljena izdaja. Vezan . . . . . „ 5·50
8. **Grof Monte Cristo.** — Roman IV.—VI. del. Spisal Aleksander Dumas. Broširan . . . . . „ 4—
Elegantno vezan . . . . . „ 6—

9. **Dvajset let pozneje.** Nadaljevanje „Treh mušketirjev“. Spisal Aleksander Dumas. Broš. K 6.—
Elegantno vezan . . . . . „ 8.—
10. **Kapitan Hatteras** ali angleži na severnem tečaju. Spisal J. Verne. Broširan . . . . . „ 3.—

V. Venec slovanskih povesti:

- X. **Razne povesti.** — Broširan . . . . . „ 1·30
Vezan . . . . . „ 1·90
S poštino 20 vin. več.

VI. Talija:

24. **Revček Andrejček.** — Broširan . . . . . „ 1.—
25. **Grča.** Igrokaz v treh dejanjih. Spisal Rihard Svoboda. — Broširan . . . . . „ 1.—

VII. Razne leposlovne in poučne knjige:

- Gražina.** Historična pesem N. A. Mickiewicza.
Cigani. Pripovedna pesem. A. S. Puškina.
Preklad M. A. Trnovca. — Broširan . . . . . „ —80
S poštino 10 vin. več.
- Drobne povesti.** Maksim Gorkij. Poslov. dr.
A. Gradnik. — Broširan . . . . . „ 1·20
S poštino 10 vin. več.
- Narodne pripovedke v Soških planinah.** Broš. „ 3.—
S poštino 20 vin. več.

Politično-sociološka knjižnica:

- Socializem** oris teorije — Vladimir Knaflič.
1. zvezek. Broširan . . . . . „ 4.—
Vezan . . . . . „ 5·20

